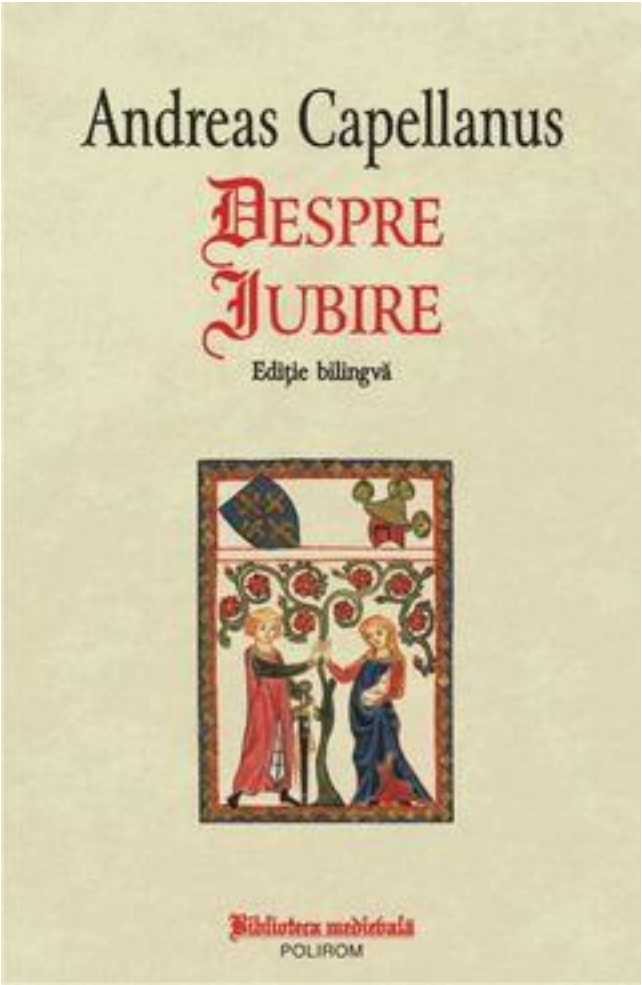

1Notă introductivă

Tratatul Despre iubire al lui Andreas, supranumit în mod tradiţional Capellanus **–** tratat pentru a cărui redactare **s-**a presupus ca termen post quem anul 1174 şi al cărui termen ante quem este, cu

1

siguranţă, anul 1238 –, are o dublă importanţă pentru studiile medievale.

În primul rând, privit din punct de vedere strict literar, se consideră că are ca principale surse operele lui Ovidiu Ars amandi şi Remedia amoris, motiv pentru care a fost pus în legătură atât cu receptarea medievală a acestui poet, cât şi cu întreaga literatură a secolelor al XII-lea şi al XIII-lea, în mod tradiţional considerate o actas ovidiana pe care poezia acestuia inspirat-o. Pe de altă parte, începând cu studiile de la sfârşitul secolului al XIX-lea ale lui Gaston Paris, tratatul lui Andreas a fost pus în legătură cu poezia trubadurilor şi a truverilor, precum şi cu romanele lui Chrétien de Troyes, fiind considerat „codul iubirii curteneşti". Această din urmă afirmaţie, intens contestată în ultimele decenii, situează opera în centrul unei dezbateri extrem de vii, care oferă răspunsuri discordante în privinţa atât a premiselor, cât şi a mesajului cărţii.

În al doilea rând, dezbaterea pe care tocmai am amintit-o este amplificată şi nuanţată de faptul că tratatul Despre iubire a fost condamnat în 1277, alături de 219 propoziţii teologice şi filosofice aristotelico-averroiste, de către episcopul Parisului Étienne Templier. Consistentul „dosar" al acestei condamnări pune în evidenţă potenţialul de interpretare a cărţii prin prisma opoziţiei dintre fundamentarea religioasă şi cea laică a moralei, la sfârşitul secolului al XIII-lea.

Volumul propune cititorilor prima traducere în limba română a acestui tratat. Ea a fost realizată după ediţia lui Emil Trojel, Andreas Capellanus: De amore, Copenhaga, 1892, reprodusă de Eidos-Verlag, München, în 1964. Pentru traducerea citatelor biblice a fost folosită Biblia sau Sfânta Scriptură, tipărită sub îndrumarea şi purtarea de grijă a Preafericitului Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, cu aprobarea Sfântului Sinod, Editura Institutului Biblic şi de Misiune Ortodoxă, Bucureşti, 1997.

Traducerea şi-a propus să respecte, fără a le segmenta, frazele originalului, de cele mai multe ori bogate în subordonate. În plus, a încercat să redea cât mai fidel atât ţinuta retorică a textului, nu de

puţine ori inspirată din tehnica argumentării dialectice utilizată în dezbaterile medievale „de şcoală”, cât şi extrem de interesanta îmbinare între secvenţele care utilizează lexicul abstract al discursului moral privitor la virtuţi/vicii şi cele inspirate din literatura romanescă a vremii. Pentru că Andreas a fost, după cât se pare, un autor bine şcolit şi un bun cunoscător al literaturii de ficţiune a secolului său, textul se caracterizează prin**tr-**o complexitate lingvistică aparte: traducerea pe care o prezentăm are meritul de a**-**i fi construit o coerentă imagine în oglindă.

Anca Crivăţ Prefaţă

(1) Mult mă sileşte dragostea mea statornică pentru tine, cinstite prietene Gualterius, să**-**ţi fac cunoscut, atât prin cuvânt, cât şi prin**tr-**o <carte> scrisă cu mâna mea, cum poate fi păstrată nevătămată iubirea între îndrăgostiţi şi, de asemenea, felurile în care cei ce nu sunt iubiţi pot smulge săgeţile pe care Venus le**-**a înfipt în inima lor. (2) Spui că eşti un recrut în oastea iubirii1 şi că, rănit fiind de curând de săgeţile ei, nici nu ştii să mânuieşti bine frâiele calului, nici nu poţi găsi un leac <pentru rănile> tale. Cât de grav este acest lucru şi cât de mult îmi apasă sufletul nu ţi**-**aş putea spune prin cuvinte. (3) Ştiu şi am aflat prin neîndoielnică experienţă că acela care este supus robiei Venerei nu se poate gândi înadins la nimic altceva decât la cum ar putea înfăptui ceva prin acţiunile sale pentru a fi prins şi mai mult în lanţurile acesteia; el crede că nu se poate considera fericit dacă nu face întru totul pe placul iubirii sale. (4) Prin urmare, chiar dacă pare nepotrivit să stărui asupra unor asemenea lucruri şi necuvenit ca un om chibzuit să se ocupe cu astfel de căutări, totuşi, pentru afecţiunea care mă leagă de tine, nu mă pot împotrivi nicidecum cererii tale; fiindcă văd foarte limpede că, după ce vei fi instruit în doctrina iubirii, vei fi mult mai prevăzător în iubire, voi încerca, pe cât voi fi în stare, să dau ascultare cererii tale.

(2) Cartea întâi

(3) Începutul tratatului Despre iubire

(4) Mai întâi, trebuie să vedem ce este iubirea, de unde îi vine numele, care este efectul iubirii, între cine poate exista iubirea, cum se

dobândeşte iubirea, cum se păstrează, cum creşte, cum scade, cum sfârşeşte; de asemenea, care sunt> semnele iubirii împărtăşite şi ce trebuie să facă unul dintre îndrăgostiţi dacă celălalt este necredincios.

(5) Capitolul I. Ce este iubirea

(6) (1) Iubirea este o pasiune înnăscută care provine din vederea şi nemăsurata reflectare asupra frumuseţii unei persoane de sex opus; de aceea, fiecare doreşte, mai mult decât orice, să aibă parte de îmbrăţişările celuilalt şi, din dorinţa amândurora, să fie împlinite în îmbrăţişarea celuilalt toate preceptele iubirii.

(7) (2) Se poate uşor vedea că iubirea este o pasiune, căci, înainte ca iubirea să-şi cumpănească balanţa deopotrivă în ambele părţi, nu există o nelinişte mai mare, deoarece cel ce iubeşte se teme mereu că iubirea nu va ajunge la rezultatul dorit şi că străduaniile sale vor fi în zadar. (3) Se teme şi de zvonuri şi de orice ar putea să o vatăme în vreun fel, căci lucrurile nedesăvârşite sunt distruse chiar şi de o tulburare neînsemnată. (4) Dacă este sărac, <îndrăgostitul> se teme că femeia îi va dispreţui sărăcia; dacă este urât, se teme că îi va fi dispreţuită urâţenia sau că femeia îşi va dărui iubirea unui bărbat mai frumos; dacă este bogat, se teme că aviditatea lui din trecut i-ar putea sta împotrivă. (5) Iar ca să spunem adevărul, nimeni nu poate enumera temerile celui ce iubeşte2. Prin urmare, iubirea este o pasiune care înclină braţul balanţei doar **într-**o parte şi care poate fi numită iubire solitară. (6) Temerile nu dispar nici după ce iubirea se împlineşte de ambele părţi, căci fiecare îndrăgostit se teme să nu piardă, prin ostenelile altuia, ceea ce a dobândit cu atâtea eforturi, lucru care, se ştie, pentru oameni este mai greu de îndurat decât dacă, lipsiţi de speranţă, văd că eforturile lor nu au niciun rezultat. (7) Căci a pierde lucrurile odată dobândite este mai greu decât a fi lipsit de un câştig sperat. <Îndrăgostitul> se teme chiar să nu o supere cumva pe cea pe care o iubeşte; se teme de atâtea lucruri încât e foarte greu a le înşira. (8) Îţi voi arăta limpede că această pasiune este înnăscută, deoarece, dacă cercetăm cu luare-aminte, nu este provocată de vreo acţiune, ci provine doar din reflectarea pe care o concepe sufletul din ceea ce vede. (9) Când un <bărbat> vede o <femeie> coaptă pentru iubire şi cu

o înfăţişare pe gustul său, de îndată începe să o dorească în inima sa; iar apoi, de câte ori se gândeşte la ea, de atâtea ori se înflăcărează de iubire, până când ajunge la reflectarea deplină. (10) Atunci începe să se gândească la formele femeii, să-i remarce membrele, să-şi imagineze mişcările ei şi să-i ghicească secretele trupului şi doreşte să se bucure de însuşirile fiecăruia. (11) După ce ajunge la reflectarea deplină, iubirea nu se poate înfrâna, ci porneşte de îndată la acţiune. De îndată caută să aibă un ajutor şi să-şi găsească un mijlocitor. (10) Începe să se gândească cum i-ar putea dobândi bunăvoinţa, să caute locul şi timpul potrivit pentru a-i vorbi, iar o oră scurtă i se pare un an îndelungat, fiindcă, pentru o inimă înflăcărată, nimic nu se poate împlini îndeajuns de repede. Se ştie că multe lucruri de acest fel i se întâmplă cunuiândrăgostit>. (13) Prin urmare, <iubirea este o pasiune născută din vedere şi reflectare. Nu orice reflectare este suficientă pentru a da naştere iubirii, ci este nevoie de una nemăsurată, căci reflectarea moderată nu se reîntoarce, de obicei, în minte, motiv pentru care iubirea nu poate lua naştere din ea.

(8) Capitolul II. Între cine poate exista iubire

(9) (1) Trebuie să luăm aminte mai ales da faptul> că iubirea nu poate exista decât între persoane de sex opus. Iubirea nu îşi poate găsi locul între doi bărbaţi sau două femei, căci două persoane de acelaşi sex nu sunt nicidecum potrivite pentru a împărtăşi iubirea şi pentru a îndeplini actele naturale ale acesteia. Iar ceea ce natura refuză, iubirea se ruşinează să îmbrăţişeze.

(10) (2) Toate strădaniile îndrăgostitului se îndreaptă spre un lucru la care se gândeşte fără încetare – şi anume, să se bucure de îmbrăţişările celei pe care o iubeşte; căci doreşte să împlinească cu ea toate preceptele iubirii, adică cele care se găsesc în tratatele despre iubire. (3) Astfel, pentru cel ce iubeşte, nimic nu poate înlocui actul iubirii, iar un adevărat îndrăgostit ar prefera să fie despuiat de toate bogăţiile sau de orice lucru pe care mintea omenească îl poate imagina ca indispensabil pentru a trăi, decât să fie lipsit de iubirea sperată sau dobândită. (4) Ce altceva ar putea omul poseda sau dobândi pe pământ, pentru care să fie dispus să înfrunte atâtea primejdii la câte

vedem că se expun, de bunăvoie, îndrăgostiţii? Căci îi vedem că dispreţuiesc moartea şi nu se tem de ameninţări, risipesc bogăţii şi ajung la mari lipsuri. (5) Îndrăgostitul înţelept însă nu renunţă la bogăţii aşa cum face un risipitor nestăpânit, ci îşi chibzuieşte de la început cheltuielile potrivit mijloacelor averii sale. Atunci, când ajunge în nevoie, omul începe să umble cu capul plecat, să fie chinuit de multe gânduri şi orice însufleţire îl părăseşte. (6) De îndată ce aceasta dispare, din partea opusă se ridică melancolia; în el îşi găseşte locul mânia şi astfel începe să se comporte diferit cu iubita şi să-i apară acesteia înspăimântător; forţele iubirii încep să slăbească, iar iubirea începe să scadă. Căci iubirea mereu scade sau creşte. (7) Ştiu din experienţă că, atunci când apare sărăcia, încep să slăbească puterile iubirii, fiindcă: „Sărăcia nu are din ce să-şi hrănească iubirea” 3.

(11) (8) Nu îţi povestesc acestea, prietene, ca şi cum, prin cuvintele mele, aş vrea să arăt că trebuie îmbrăţişată avariţia, fiindcă, aşa cum se ştie, <aceasta> nu poate locui împreună cu iubirea, ci ca să-ţi arăt că risipa trebuie evitată în orice fel, iar generozitatea trebuie îmbrăţişată cu ambele mâini. Ia aminte şi că îndrăgostitul nu obţine de la iubită niciun lucru plăcut decât dacă <aceasta> este din voia ei.

(12) Capitolul III. De unde provine cuvântul amor

(13) (1) Amor provine din verbul am o care înseamnă a prinde sau a fi prins. Cel care iubeşte este prins de lanţurile dorinţei şi vrea să-l prindă şi pe celălalt în laţul său4. (2) Aşa cum pescarul iscusit încearcă să atragă peştii cu momelile sale şi să-i prindă în cârligul laţului său, tot astfel cel prins de iubire încearcă să-l atragă pe celălalt cu cuvinte ademenitoare şi caută, prin toate strădaniile sale, să unească două inimi cu un fir nevăzut sau, dacă sunt deja unite, să le ţină unite pentru totdeauna. Capitolul IV. Care este efectul iubirii

(14) (1) Efectul iubirii este acesta: adevăratul îndrăgostit nu poate fi împovărat de nicio avariţie; iubirea îl face pe cel respingător şi grosolan să strălucească de frumuseţe, pe cei umili îi înzestrează cu noblеţe, pe cei orgolioşi îi împodobeşte cu umilinţă; îndrăgostitul obişnuieşte să le facă tuturor multe servicii. O, ce lucru minunat este iubirea care îl face pe om să strălucească prin atâtea virtuţi şi îl învaţă

atâtea bune moravuri! (2) Există şi un alt lucru în iubire care trebuie lăudat în nu puţine cuvinte: iubirea îl împodobeşte pe om cu virtutea castităţii, fiindcă cel luminat de raza unei iubiri nu se mai poate gândi la îmbrăţişarea altei femei, chiar <dacă este> frumoasă. Căci în mintea sa, de vreme ce este adâncită în iubire, înfăţişarea oricărei <alte> femei este respingătoare şi lipsită de graţie.

(15) (3) Vreau aşadar să-ţi aminteşti mereu în inima ta, prietene Gualterius, că, dacă iubirea ar ţine balanţa5 astfel încât, după şuvoaiele multor furtuni, să-şi aducă întotdeauna marinarii în liniştea portului, m-aş lega pe vecie cu lanţurile robiei sale. (4) Dar fiindcă, de obicei, <iubirea nu ţine în mână o balanţă cu greutăţi egale, m-aş încrede în ea ca în dreptatea unui judecător bănuit de necinste. Şi de aceea refuz judecata sa, de vreme ce „Deseori îşi părăseşte marinarii în valuri aprige".

(16) (5) Dar voi spune în altă parte mai pe larg de ce iubirea nu foloseşte o balanţă cu greutăţi egale.

(17) Capitolul V. Care persoane sunt capabile

(18) de iubire

(19) (1) Acum să vedem care persoane sunt capabile să poarte armele iubirii. Trebuie să ştii că orice om întreg la minte care este capabil să săvârşească lucrarea Venerei poate fi atins de săgeţile iubirii, dacă nu este împiedicat de vârstă, orbire sau de o pasiune excesivă. (2) Vârsta este o piedică deoarece, după al şaizecilea an la bărbat şi după al cincizecilea an la femeie, chiar dacă bărbatul poate avea relaţii sexuale, pasiunea nu poate ajunge totuşi la iubire, fiindcă înflăcărarea naturală începe să-şi piardă puterile de la acea vârstă, iar umiditatea sa începe să sporească şi îi aduce tot felul de nevoinţe, îl chinuie cu capcanele feluritelor boli şi nu mai are nicio mângâiere în viaţa aceasta în afară de mâncare şi băutură. (3) De asemenea, femeia înainte de al doisprezecelea an şi bărbatul înainte de al paisprezecelea nu pot sluji în armata iubirii. (4) Mai mult, spun şi afirm cu tărie că bărbatul înainte de al optsprezecelea an nu poate fi un adevărat iubit, pentru că, până la această vârstă, este copleşit de sfială chiar şi în faţa unui lucru mărunt, ceea ce nu numai că împiedică iubirea, dar chiar o

nimiceşte după ce a luat naştere. (5) Există şi un alt argument mult mai puternic: înainte de această vârstă, omul nu are statornicie, ci este nestatornic în toate. Căci neputinţa vârstei nu-i îngăduie să se gândească la misterele puterii iubirii. Voi arăta în altă parte din ce cauză iubirea apare mai devreme la femeie decât la bărbat.

(20) (6) Orbirea împiedică iubirea, fiindcă orbul nu poate vedea, motiv pentru care mintea lui nu se poate cufunda **într-**o reflectare nemăsurată; prin urmare, iubirea nu poate lua naştere la acesta în felul în care se observă că am arătat pe larg mai sus. Mărturisesc însă că acest lucru este adevărat în privinţa dobândirii iubirii, căci nu neg că, la un orb, poate dăinui o iubire dobândită înainte de orbire. (7) Pasiunea excesivă împiedică iubirea, fiindcă unii oameni sunt stăpâniţi **într-**atât de dorinţa plăcerii încât nu pot fi ţinuţi pe loc de năvodul iubirii; aceştia, după ce au avut multe gânduri despre o femeie sau chiar au cules roadele <iubirii>, de îndată ce văd o altă femeie doresc fără întârziere îmbrăţişările acesteia, uită favoarea primită de la iubita de dinainte şi sunt nerecunoscători. (8) Asemenea bărbaţi doresc toate femeile pe care le văd pentru a obţine plăcere. Iubirea lor seamănă cu aceea a unui câine neruşinat. Dar noi credem6 că ar trebui comparaţi cu măgarii, pentru că sunt mânaţi doar de natura care îi uneşte pe oameni cu celelalte animale, nu de aceea, adevărată, care ne deosebeşte de celelalte fiinţe datorită raţiunii. Voi vorbi despre astfel de îndrăgostiţi în altă parte.

(21) Capitolul VI. Cum se dobândeşte iubirea

(22) şi în câte feluri

(23) (1) Rămâne acum să vedem în rândurile care urmează cum se poate dobândi iubirea. Învăţătura unora7 arată că există cinci moduri prin care se dobândeşte iubirea: frumuseţea înfăţişării, probitatea8, darul vorbirii, mulţimea bogăţiilor şi uşurinţa cu care este ascultată cererea. (2) După părerea noastră însă, iubirea se obţine doar prin primele trei moduri şi credem că ultimele două ar trebui izgonite de la curtea iubirii, aşa cum îţi voi arăta la locul potrivit în lucrarea mea.

(24) (3) Frumuseţea înfăţişării dobândeşte iubirea cu puţină

osteneală, mai ales dacă urmăreşte iubirea unui îndrăgostit simplu. Căci un îndrăgostit simplu nu crede că trebuie să caute în iubită nimic altceva decât frumuseţea chipului şi a trupului şi eleganţa înfăţişării. (4) Nu încerc să condamn iubirea acestora, dar nici nu vreau să o încuviinţez, fiindcă, la îndrăgostiţii lipsiţi de prevedere şi înţelepciune, iubirea nu poate rămâne mult timp tăinuită şi, prin urmare, curând nu mai sporeşte. (5) Iubirea dezvăluită nu ajută la preţuirea îndrăgostitului, ci îi pătează reputaţia cu zvonuri vătămătoare şi deseori îi provoacă acestuia păreri de rău. (6) Rareori iubirea dăinuie la aceştia, iar dacă cumva rezistă pentru un timp, nu mai are parte de mângâierile de dinainte, pentru că, din cauza bănuielii iscate de zvonuri, paza fetei devine severă, <iubiţii> nu au niciun prilej de a-şi vorbi, rudele îndrăgostitului sunt îngrijorate şi vigilente şi, de aici, se naşte o duşmănie de moarte. (7) În asemenea cazuri, iubirea, de vreme ce nu poate primi mângâierile obişnuite, creşte fără măsură şi îi face pe îndrăgostiţi să-şi deplângă suferinţele cumplite, fiindcă: „Ne ostenim pentru ceea ce este oprit şi dorim ceea ce ne este refuzat” 9.

(25) (8) Prin urmare, o femeie înţeleaptă va căuta să iubească cun bărbat> demn de laudă datorită probităţii, şi nu unul care se spoieşte ca o femeie sau care se distinge prin grija faţă de trup. Căci nu i se cade unui bărbat să se gătească precum o femeie şi să slujească împodobirii trupului. Despre asemenea bărbaţi, minunatul Ovidiu scria: „Să stea departe de noi tinerii gătiţi ca femeile. / Înfăţişarea bărbătească preferă să fie grijită cu măsură” 10.

(26) (9) Dar dacă ai vedea o femeie sulemenită cu multe culori, nu ţi-ar plăcea înfăţişarea ei dacă nu ai fi văzut mai înainte că e plină de duh, fiindcă femeia care se încrede doar în sulimeneli nu se împodobeşte cu multe virtuţi. Aşa cum am spus în cazul bărbaţilor, cred că la o femeie nu trebuie căutată doar înfăţişarea, ci şi probitatea. (10) Ia seama, aşadar, Gualterius, să nu te amăgească înfăţişarea vană a femeilor, pentru că viclenia femeii şi vorbirea ei frumoasă sunt atât de mari, încât, după ce ai început să te bucuri de darurile ei, nu ţi se va părea uşor să te îndepărtezi de iubirea ei. (11) Probitatea atrage iubirea celui care străluceşte prin probitate. Iubitul sau iubita, dacă

sunt educaţi, nu resping o iubită sau un iubit lipsiţi de frumuseţe, dacă sunt înzestraţi cu probitate. Căci cel care se dovedeşte virtuos şi chibzuit nu se va rătăci pe drumul iubirii şi nici nu îi va provoca iubitei suferinţă. (12) Astfel, un <bărbat> înţelept, dacă alege iubirea unei <femei> înţelepte, va putea ascunde întotdeauna cu uşurinţă iubirea lor, iar cu învăţătura sa o va face mai înţeleaptă pe iubita înţeleaptă, iar prin cumpătarea sa, pe cea mai puţin înţeleaptă o va face mai prevăzătoare. (13) La fel, femeia să nu caute frumuseţea, eleganţa sau obârşia, fiindcă: „Nimănui nu-i place frumuseţea dacă este lipsită de bunătate" 11 şi doar probitatea îl face pe om să se ridice la adevărata noblеţe şi să strălucească prin frumuseţe. (14) De vreme ce, la început, toţi am coborât din aceeaşi spiţă şi, după fire, avem aceeaşi origine, nu frumuseţea, nici veşmintele, nici mulţimea bogăţiilor, ci doar probitatea i-a deosebit mai întâi pe oameni în privinţa nobleţei şi a făcut diferenţa între ranguri12. (15) Dar sunt mulţi cei care, deşi coboară din spiţa primilor nobili, au decăzut şi înclină în cealaltă direcţie: iar „dacă schimbi, propoziţia nu e falsă" 13. Prin urmare, doar probitatea este vrednică de coroana iubirii.

(27) (16) De multe ori, darul vorbirii îndeamnă la iubire inima celor ce nu iubesc. Căci vorbirea frumoasă a unui îndrăgostit trimite în zbor săgeţile iubirii şi duce la încrederea în probitatea vorbitorului. Voi încerca să-ţi povestesc, pe cât voi putea, în câteva cuvinte în ce fel se întâmplă acest lucru.

(28) (17) Mai întâi, îţi dau această învăţătură: femeia este una plebee, una nobilă, alta mare nobilă. La fel, bărbatul este unul plebeu, unul nobil sau mare nobil, iar altul foarte nobi114. (18) Femeia plebee îţi este cunoscută; femeia nobilă este cea născută din sângele seniorilor ori al vasalilor sau cea căsătorită cu aceştia. Marea nobilă este născută din marii seniori. (19) Acelaşi lucru se poate spune şi despre bărbaţi, doar că bărbatul căsătorit cu o femeie mai nobilă sau mai puţin nobilă decât el nu îşi schimbă rangul. Femeia căsătorită însă îşi schimbă nobleţea potrivit rangului soţului ei. (20) Dar nobleţea unui bărbat nu se poate niciodată schimba prin căsătorie. Pe lângă acestea, la bărbaţi există un rang care nu există la femei: bărbatul

foarte nobil, anume clericul.

(29) A. Un plebeu vorbeşte unei plebee

(30) (21) Aşadar, un plebeu face o vizită unei femei din plebe şi îi vorbeşte astfel. Mai întâi o salută, după obicei. Dar, în general, trebuie spuse şi luate în seamă de orice îndrăgostit acestea, şi anume să nu înceapă să-i vorbească <femeii> despre iubire imediat după ce a salutat-o, fiindcă această <purtare> este potrivită pentru curtezane. (22) Dimpotrivă, după ce a salutat-o pe doamnă, bărbatul trebuie să lase să treacă un timp pentru ca femeia, dacă doreşte, să vorbească cea dintâi. Dacă femeia începe conversaţia, pe bună dreptate te poţi bucura, mai ales dacă nu ai darul vorbirii, deoarece cuvintele ei îţi vor da subiecte de conversaţie. (23) Unii bărbaţi îşi pierd **într-**atât putinţa de a vorbi în prezenţa doamnelor, încât uită chiar şi lucrurile la care **s-**au gândit bine şi pe care şi le-au pregătit în minte şi nu pot rosti nimic coerent. Aceştia ar trebui mustraţi pentru neghiobia lor, căci nu se cuvine ca un bărbat, dacă nu este cutezător şi învăţat, să participe la conversaţiile doamnelor. (24) Dacă femeia amână prea mult începutul conversaţiei, după un anumit timp poţi începe să vorbeşti. Mai întâi, să spui lucruri fără însemnătate care să aibă ceva amuzant sau vrednic de laudă despre ţara, neamul sau persoana ei. (25) Căci femeile, în mare parte, mai ales cele din plebe sau de la ţară, se bucură dacă sunt lăudate şi cred cu uşurinţă orice cuvânt ce se apropie de laudă. După acestea, poţi continua în următoarea manieră: (26) „Când Fiinţa divină te-a plăsmuit, nu i-a rămas nimic altceva de desăvârşit. Ştiu că nimic nu lipseşte frumuseţii şi chibzuinţei tale; mai mult, nu-ţi lipseşte nimic altceva decât, aşa mi se pare, că nu ai îmbogăţit pe nimeni cu iubirea ta. (27) Foarte mult mă miră că iubirea îngăduie ca o femeie atât de frumoasă şi înzestrată cu atâta înţelepciune să nu servească multă vreme în tabăra sa. O, dacă ai începe să slujeşti iubirea, fericit între toţi va fi cel pe care îl vei încorona cu iubirea ta! Iar dacă eu, datorită meritelor mele, aş fi vrednic de o asemenea onoare, nu ar fi un îndrăgostit aidoma mie pe faţa pământului”.

(31) (28) Femeia spune: „Cuvintele tale par neadevărate, fiindcă, deşi nu sunt înzestrată cu podoabele frumuseţii, mă consideri

mai frumoasă decât toate femeile şi, deşi sunt lipsită de podoaba înţelepciunii, cuvintele tale mă laudă ca şi cum aş fi chibzuită. Dar femeilor din rândurile plebei nu trebuie să li se ceară o foarte mare înţelepciune".

(32) (29) Bărbatul spune: „Oamenii înţelepţi au obiceiul de a nu-şi mărturisi niciodată cu gura lor nici frumuseţea, nici probitatea; astfel li se poate recunoaşte probitatea, fiindcă cei chibzuiţi folosesc cu atâta grijă cuvintele, încât, pe bună dreptate, nu vor merita niciodată proverbul popular care spune: «Orice laudă din propria gură este murdară». (30) Iar tu, înţeleaptă fiind, vrei să te fereşti de sentinţa acestui proverb şi laşi în seama altora să te laude. Şi sunt atâţia care îţi aduc laude, încât nu se cuvine a susţine că toţi vor să spună neadevăruri. (31) Ştiu că îţi aduc fără şovăire laude chiar şi cei care nu te îndrăgesc din cauza neamului tău. Iar dacă crezi că nu eşti frumoasă, tocmai de aceea trebuie să mă consideri un îndrăgostit adevărat, fiindcă mi se pare că frumuseţea ta întrece frumuseţea tuturor celorlalte femei. Căci iubirea face frumoasă în ochii unui îndrăgostit chiar şi o femeie urâtă. (32) Ai spus că eşti de neam umil. Dar prin aceasta ai arătat că eşti demnă de mari laude şi că eşti înzestrată cu o mare noblețe, de vreme ce nobleţea ta nu se datorează nici neamului, nici sângelui, ci probitatea şi bunele moravuri te-au înzestrat cu splendoarea nobleţei. (33) Căci la început, aceeaşi natură i-a creat pe toţi oamenii şi până astăzi <ei> şi-ar fi păstrat această egalitate dacă măreţia sufletului şi probitatea nu ar fi început să-i facă pe oameni să se deosebească în privinţa nobleţei".

(33) (34) Femeia spune: „Dacă sunt atât de nobilă precum te străduieşti să arăţi prin cuvintele tale, tu, care eşti plebeu, ar trebui să cauţi iubirea unei femei din rândul plebei, iar eu, nobilă fiind, îmi voi căuta iubirea printre cei nobili. Căci nobilul şi plebeea «nu sunt deopotrivă, nici nu locuiesc în aceeaşi casă» 15.

(34) (35) Bărbatul spune: „Răspunsul tău ar părea nimerit dacă numai femeile ar avea privilegiul de a fi înnobilate prin bunele moravuri. Dar de vreme ce probitatea conferă noblețe nu doar femeilor, ci şi bărbaţilor, **s**-ar putea ca nu pe drept să mă îndepărtezi

de iubirea ta, fiindcă moravurile mele mă fac să strălucesc de virtutea nobleţei. (36) Află mai întâi dacă îmi lipseşte rafinamentul moravurilor şi dacă obârşia mea este înnobilată mai presus de natura ei şi nu vei putea nicidecum să mă lipseşti de speranţa iubirii tale. Căci e mai cuvenit ca nobleţea moravurilor să aleagă un iubit după nobleţea moravurilor decât unul de neam mare şi necioplit. (37) Mai mult, dacă vei întâlni un bărbat care străluceşte prin ambele feluri de nobleţe, ar trebui să alegi iubirea unuia care se distinge doar prin nobleţea moravurilor. Căci cel de-al doilea a dobândit nobleţea din**tr-**o străveche stirpe şi de la părinţii săi şi a primit-o ca moştenire de la ei, dar primul posedă doar nobleţea sa, pe care nu a dobândit-o din stirpe, ci **s-**a născut doar din propria cuminţenie. (38) Nobleţea primului trebuie preţuită mai mult decât a celui de-al doilea. Căci ştiu că este considerat vrednic de o mai mare laudă şi răsplată regele care, primind de la părinţii săi un mic regat, a supus puterii sale nenumărateneamuri prin forţa sa războinică decât regele care a păstrat nevătămate regatele numeroase primite pe drept ca moştenire. (39) Aşadar, dacă găseşti că mă bucur de nobleţea moravurilor, întoarce-te spre mine şi dă-mi cel puţin speranţa iubirii tale, pe care o doresc de atâta vreme, ca să pot trăi, căci nu există nicio speranţă de salvare pentru mine dacă nu nădăjduiesc în iubirea ta".

(35) (40) Femeia spune: „Chiar dacă eşti vrednic de laudă pentru marea ta probitate, totuşi, tânără fiind, pe mine mângâierile bătrânilor mă îngrozesc".

(36) (41) Bărbatul spune: „Bătrâneţea nu este un lucru ce trebuie osândit, fiindcă spre ea ne îndreptăm toţi, aceeaşi fire ne conduce către ea şi nimeni nu-i poate rezista. Căci nu am fost în stare să mă opun puterii divine astfel încât, împotriva providenţei sale, să-mi amâne naşterea şi să mă aducă pe lume mai târziu. (42) Aşadar, nu trebuie să fiu căutuşi de puţin învinovăţit doar pentru că sunt înaintat în zile, iar <aceasta> să fie un neajuns pentru mine; dimpotrivă, afirm că, dacă ai înţelepciune, vârsta înaintată va fi un argument pentru a-ţi câştiga iubirea, fiindcă, **într-**un timp atât de îndelungat, am înfăptuit multe lucruri demne de laudă, am practicat

urbanitatea16 şi am adus nenumărate servicii oricui am putut; am făcut acestea şi alte fapte bune pe care nimeni nu le-ar fi putut îndeplini **într-**un timp scurt şi de aceea sunt vrednic de multe cinstiri şi ar trebui să primesc cea mai mare răsplată. (43) Dimpotrivă, dacă aş fi trăit scurtă vreme, nu aş fi demn de un dar atât de mare, fiindcă nu se pot săvârşi multe lucruri bune în scurt timp. Cel care a slujit mai mult şi a făcut mai multe servicii este vrednic de răsplăţi mai mari decât cel care a săvârşit mai puţine lucruri demne de laudă, aşa cum se vădeşte din faptul că la curtea Regelui ceresc, ca şi la curţile regilor pământeşti, observăm că toţi oamenii sunt judecaţi potrivit cuprinsului acestei legi – şi anume, se acordă răsplăţi mai mari celui care a slujit mai mult. (44) Nu spun acestea ca să mă mândresc că sunt înzestrat cu gloria bătrâneţii, ci fiindcă vreau să îţi îndepărtez din inimă eroarea că omul care a trecut de vârsta adolescenţei ar trebui înlăturat din oastea iubirii, deoarece între adolescenţi cu greu poţi găsi pe cineva care să nu fie schimbător şi nestatornic. (45) Aşadar, bătrâneţea nu se află în părul alb. Vedem mulţi oameni aflaţi la o vârstă mai puţin înaintată cu părul alb şi cuneori> nu observăm la un bătrân decrepit niciun fir de păr alb. Aşadar, bătrâneţea se judecă mai degrabă după inimă decât după păr".

(37) (46) Iar dacă un bărbat este în floarea vârstei, femeia i-ar putea contrapune un astfel de argument:

(38) „Nu ai ajuns la vârsta la care poţi, cu vrednicie, cere iubirea unei femei înţelepte; de aceea, îndrăzneala ta pare să merite aspră dojană, fiindcă ceri lucruri de care eşti cu totul nevrednic. Cel care caută iubirea unei doamne onorabile trebuie să se bucure de multă probitate şi să fi săvârşit multe fapte bune. (47) Nu pot vedea şi nu am auzit din altă parte care ar putea fi semnele probităţii tale sau ce fapte bune te fac vrednic de laudă, astfel încât lipsa ta de probitate să ceară cu îndrăzneală lucruri atât de însemnate. Dacă aş vrea să slujesc în oastea iubirii, mi-aş putea alege un iubit potrivit din rândul acelor mulţi bărbaţi înzestraţi cu faimă trainică şi cu podoaba probităţii, care mi se adresează. (48) Prin urmare, mai înainte de a face cereri, să te străduieşti să împlineşti fapte ce sunt considerate demne de darurile

pe care le ceri”.

(39) (49) Bărbatul spune: „Dacă nu aş crede că ai spus acestea în glumă sau ca să mă faci să roşesc de ruşine, aş spune că chibzuinţa ta greşeşte. Mărturisesc că faptele <bune> săvârşite sunt demne de mari răsplăţi, dar toată lumea ştie că niciun bine şi nicio curtoazie nu se săvârşesc dacă nu izvorăsc din iubire. (50) Căci iubirea este originea şi cauza binelui. Primirmare, dacă dispare cauza, în mod necesar dispare şi efectul. Niciun om nu poate săvârşi binele dacă nu este îndemnat de iubire. Iar tu trebuie să îmi dăruieşti iubirea pe care o cer, astfel încât să pară că favoarea ta m-a împins la fapte bune şi că prin tine pot să mă desăvârşesc în bunele moravuri şi să rămân astfel pentru totdeauna. (51) Ştiu că va fi mai mult spre lauda ta dacă, din bunăvoinţă, îmi vei dărui iubirea sau speranţa iubirii, decât dacă mi-o vei acorda ca o răsplată pentru faptele săvârşite; căci una ar fi plata unei datorii, iar cealaltă, curată mărinimie. (52) De altminteri, oare un dascăl nu este demn de o mai mare onoare sau laudă dacă, cu învăţătura sa, face un om chibzuit dintr-un discipol întru totul needucat, decât dacă, cu înţelepciunea sa, îl face mai învăţat pe cel învăţat? De aceea, eu, recrut în oastea iubirii şi nepriceput în iubire, îţi cer să-mi fii maestră şi să mă înveţi cu ştiinţa ta. (53) Ţi se va acorda o mare onoare dacă, din nepriceput şi neînvăţat, mă vei face învăţat cu înţelepciunea ta. Căci se cuvine ca bărbaţii nepricepuţi şi neînvăţaţi să slujească unei iubiri cu ajutorul căreia să-şi poată ascunde tinereţea nechibzuită”.

(40) (54) Femeia spune: „Nu înţelegi iubirea aşa cum trebuie, de vreme ce legile iubirii dezmint cuvintele tale. Preceptul iubirii ne învaţă că acela care a săvârşit mai multe fapte bune ar trebui să se bucure de o onoare mai mare şi să aibă parte de mai multe răsplăţi. Dacă am considera adevărate cuvintele tale, faptele bune ar aduce prejudicii celor care le săvârşesc, şi dimpotrivă, ar părea că vor fi de folos celor care se ţin departe de fapte bune şi nu fac nimic bun. (55) Spui că vrei să fii învăţat în ştiinţa mea, dar eu refuz această osteneală, fiindcă pare mai de dorit un iubit învăţat decât unul care trebuie să fie educat prin osteneala mea. Doreşte-ţi să fii instruit la Paris, nu învăţat

de o femeie, pentru că bărbatul nepriceput şi neînvăţat care caută iubirea unei femei chibzuite şi învăţate este chinuit de o foarte mare nepricepere".

(41) (56) Bărbatul spune: „Mă uimeşte ceea ce spui şi că încerci să aduci argumente sofistice împotriva celor spuse de mine. Se pare că nu ai înţeles bine ceea ce am arătat eu; când am afirmat mai înainte că va fi mai mult spre lauda ta dacă îmi vei dărui iubirea doar din bunăvoinţă decât dacă mi-o vei acorda răsplătind faptele săvârşite, ar trebui înţeles astfel: dacă ar fi doi bărbaţi dintre care unul a săvârşit multe fapte bune, iar celălalt, deşi se află la o vârstă matură şi avut prilejuri, nu a făcut niciuna şi **s-**a ţinut departe de faptele bune, atunci cel care nu a făcut lucruri bune trebuie respins, iar cel care a săvârşit fapte bune trebuie acceptat ca iubit. (57) Dar dacă ai lua în considerare că acela care nu a săvârşit fapte bune este tânăr şi nu a avut ocazia de a săvârşi fapte bune, în acest caz tânărul ar trebui acceptat ca iubit, <dar> nu fiindcă este mai vrednic de a fi iubit decât cel care a săvârşit fapte bune, ci pentru că de aici rezultă un bine mai mare pentru lume. (58) Aşa cum Regele ceresc se bucură mai mult de convertirea unui singur păcătos decât pentru nouăzeci şi nouă de drepţi17 datorită binelui care rezultă din aceasta, tot astfel, femeia face mai bine dacă alege iubirea unui bărbat mai puţin priceput în învăţătura curţii <iubirii> şi îl face vrednic de laudă datorită probităţii, decât dacă face ca un bărbat bun să fie şi mai bun; adică, aşa cum convertirea unui păcătos este un mai mare câştig în faţa lui Dumnezeu decât progresul a nouăzeci şi nouă de drepţi, tot astfel este un mai mare câştig pentru lume dacă un om care nu este bun devine onorabil decât dacă probitatea unui om bun sporeşte. (59) Când am spus că ar trebui aleasă mai degrabă iubirea celui care nu a făcut lucruri bune decât a celui care a săvârşit multe fapte bune, să nu consideri că **s-**ar potrivi celui de**-**al patrulea stadiu al iubirii, ci doar primelor trei. Dacă cumva dificultatea acestor cuvinte te descumpăneşte, îţi voi explica înţelesul lor. (60) Din vechime, există patru stadii distincte ale iubirii. Primul constă în dăruirea unei speranţe, al doilea, în acordarea unui sărut, al treilea, în desfătarea unei îmbrăţişări, al patrulea

(42) sfârşeşte prin oferirea întregii fiinţe18. (61) Prin urmare, când am spus că, din doi bărbaţi, dintre care unul a săvârşit multe fapte bune, iar celălalt niciuna, ar trebui să îl alegi pe cel care nu a făcut fapte bune, nu trebuie să înţelegi că mă refer la al patrulea stadiu al iubirii, ci la primul, adică la dăruirea speranţei. (62) Dacă femeia vrea să-şi aleagă un iubit pentru al patrulea stadiu fără vreo deliberare îndelungată, este preferabil să-l aleagă pe cel care a săvârşit mai multe fapte bune decât pe cel care nu a făcut niciuna; fiindcă este sigură de bunătatea primului, dar câtuşi de puţin de a celui de-al doilea, iar deseori <oamenii> renunţă la lucrurile nesigure în favoarea celor sigure. (63) Nu se cuvine însă ca femeile înţelepte să copleşească un bărbat cu o favoare atât de grabnică încât, trecând peste primele stadii, să sară de îndată la al patrulea stadiu, crevărsând-şi> dărnicia, ci <se cuvine> să procedeze astfel: mai întâi, femeia trebuie să dăruiască speranţă, iar dacă îşi dă seama că îndrăgostitul, având speranţă, sporeşte în bunele moravuri, să nu se teamă să treacă la al doilea stadiu. (64) Astfel, treptat, dacă îl consideră vrednic în toate privinţele, poate trece la al patrulea stadiu. Dacă, în cazul mai înainte pomenit, te întrebi de ce ar trebui ales ca iubit, în primul stadiu, tânărul care nu a făcut multe lucruri bune, iar în celălalt caz, pe a patra treaptă, cel care a săvârşit multe fapte bune, răspunsul este limpede: până la al patrulea stadiu, femeia poate să se retragă fără a fi blamată; dar dacă iubirea ajunge în al patrulea stadiu, nu se cuvine să se retragă fără vreun motiv bine întemeiat, şi aceasta nu numai pentru întărirea iubirii, ceea ce se întâmplă în al patrulea stadiu, ci şi pentru lucrul însemnat pe care îl dăruieşte femeia prin persoana sa. Ce lucru mai mare poate dărui femeia decât să i se ofere altuia?

(43) (65) Ai spus că vrei să eviţi o povară alegând un iubit învăţat, decât să îl înveţi cu osteneala ta; în acest caz, se pare că părerea ta ar trebui respinsă, căci, cu siguranţă, un fruct cules din propria grădină este mai dulce la gust decât cel luat din copacul altuia şi este considerat mai de preţ ceea ce a fost dobândit cu multe eforturi decât ceea ce are nevoie doar de o mică osteneală, căci: «fără multă osteneală nu se pot săvârşi lucruri mari»".

(44) (66) Femeia spune: „Dacă fără multă osteneală nu se pot săvârşi lucruri mari, de vreme ce ceea ce ceri este un lucru dintre cele mai mari, trebuie să te osteneşti mult ca să te învredniceşti să ajungi la darurile dorite”.

(45) (67) Bărbatul spune: „Îţi aduc toate mulţumirile cu putinţă, fiindcă, după multe osteneli, mi-ai făgăduit atât de chibzuit iubirea ta. Doamne fereşte ca eu sau vreun altul să putem câştiga iubirea unei femei înzestrate cu atâta probitate, fără să o fi dobândit mai înainte cu multe osteneli. Nu este de crezut că o femeie atât de chibzuită ar acorda oricui, fără şovăire, iubirea sa, nici că ar lăsa fără răsplată străduinţele unui bărbat onorabil; căci nu ne-am afla pe drumul raţiunii dacă faptele bune nu ar aduce autorilor lor răsplăţile meritate”.

(46) B. Un plebeu vorbeşte unei nobile

(47) (68) Dacă un plebeu caută iubirea unei femei nobile, poate proceda în acest mod: dacă femeia, deşi nobilă, este simplă, sunt potrivite acele lucruri care au fost spuse în conversaţia dintre un plebeu şi o plebee, doar că, în acest caz, îşi găseşte locul şi lauda <adusă> sângelui <său nobil>. (69) Dar dacă femeia nobilă este înţeleaptă şi iscusită, să aibă grijă să îi aducă laude cu măsură. Căci dacă ar vrea să laude fără măsură în cuvinte o femeie nobilă şi chibzuită, ea va crede că nu stăpâneşte deplin arta conversaţiei sau că o măguleşte cu cuvinte mincinoase şi că o consideră prostuţă. (70) Prin urmare, după ce a început conversaţia <în mod obişnuit>, să treacă la cuvinte de iubire astfel: „Dacă mi-aş putea zăvorî inima în temniţa voinţei mele, aş trece poate sub tăcere cele pe care sunt silit să le rostesc acum. Căci inima îmi osândeşte voinţa la porniri aprige, făcând-o să rătăcească de la drumul naturii ei şi să ceară lucruri mai mari decât aş putea eu pune în cuvinte. (71) Dacă, totuşi, iubirea mă sileşte să rostesc ceva necugetat sau prea puţin înţelept, o rog pe Înălţimea Voastră să mă asculte cu răbdare şi să mă mustre cu cuvinte blânde. Ştiu foarte bine că iubirea nu deosebeşte oamenii după titlul de nobleţe, ci îi constrânge pe toţi să slujească în oastea sa, adică a iubirii, fără să ţină seama de înfăţişare sau obârşie, fără să facă diferenţă în

privinţa sexului sau a inegalităţii neamului, făcând deosebire numai <în această privinţă: dacă cineva este în stare să poarte armele iubirii. (72) Iubirea este un lucru care imită natura; prin urmare, nici îndrăgostiţii nu trebuie să facă deosebire între oamenii de diferite ranguri, decât aşa cum face iubirea în judecata sa. Aşa cum iubirea îi înflăcărează pe oamenii de orice rang, tot astfel îndrăgostiţii nu trebuie să ţină seama de ranguri, ci doar de aceasta: dacă cel care râvneşte să fie iubit a fost rănit de iubire. Aşadar, înarmat cu acest argument imbatabil, îmi este îngăduit să caut iubirea oricărei femei dacă nu sunt întinat de rele moravuri.

(48) (73) Dacă, aşadar, aţi voi să mă ascultaţi cu răbdare, voi căuta să cer doar ceea ce nu mi-aţi putea refuza pe bună dreptate. Dar dacă vorbele mele v-ar supăra în vreun fel şi dacă vă veţi grăbi să vă apăraţi crostind> cuvinte aspre împotriva mea, pentru mine ar fi o nenorocire de neîndurat şi pricina tuturor suferinţelor.

(49) (74) Să ştiţi că am fost atins, cu multe zile în urmă, de săgeata iubirii faţă de voi şi am încercat din toate puterile să-mi ascund rana, nu pentru că mă consideram un oştean nepriceput al iubirii, ci fiindcă mă temeam de înţelepciunea înălţimii voastre. Căci vederea înfăţişării voastre îmi înfioară sufletul şi îmi tulbură mintea până **într-**atât încât nu îmi amintesc deloc cele pe care le-am rânduit cu grijă în minte. (75) M-am străduit aşadar cum se cuvine să îmi ascund durerea, dar cu cât încercam să îmi tăinuiesc rana, cu atât mai mult îmi spoream durerea. Rana a rămas neştiută atâta vreme cât durerea nu m-a putut învinge cu tăria ei. (76) Dar după ce am fost înfrânt de puterea sa, m-a silit să caut lucruri mari, pe măsura puterii sale, şi să mă gândesc la un leac pentru durerea mea adâncă. Voi sunteţi şi cauza durerii mele, şi leacul unei suferinţe fatale; căci ţineţi în mâna voastră şi viaţa, şi moartea mea. (77) Dacă mi-aţi dărui lucrurile pe care le cer, mi-aţi da înapoi viaţa pierdută şi multă mângâiere în viaţă, dar dacă vreţi să mi le refuzaţi, viaţa îmi va fi suferinţă, ceea ce este mai greu de îndurat> decât o moarte fulgerătoare. Este preferabil să alegi moartea decât să înduri suferinţe atât de grele. Nu pot dezvălui toate cele pe care mintea mea le-a

conceput pentru a fi spuse, dar Dumnezeu ştie ce cuvinte vrea să rostească cel mut".

(50) (78) Femeia spune: „Mă uimeşte foarte mult şi este un lucru de mirare că, **într-**o tulburare atât de mare a lucrurilor, nu pier elementele <naturii>, nici nu dispare lumea. Dacă nu m**-**aş strădui să ignor ocara adusă nobleţei mele, ţi**-**aş curma cuvintele cu mare asprime, dar fiindcă de pe buze nobile nu se rosteşte nimic grosolan împotriva nimănui, nici nu se pronunţă cuvinte necurtenitoare, sufletul meu îndură cu răbdare spusele tale smintite şi îţi răspunde cu vorbe blânde. (79) Ei bine, cine eşti tu ca să ceri favoruri atât de mari? Îţi văd chipul, iar obârşia ta este limpede. Şi unde se poate găsi o îndrăzneală mai mare dacă nu la cel care în timpul săptămânii se îndeletniceşte cu toată puterea minţii sale de multele câştiguri negustoreşti, iar în ziua de odihnă vrea să**-**şi petreacă timpul cu darurile iubirii, nesocotind poruncile acesteia şi amestecând clasele instituite din vechime pentru oameni? (80) Nu fără rost sau fără motiv **s-**a făcut între oameni, încă din vechime, o deosebire de rang, pentru ca fiecare să rămână înăuntrul neamului său şi între hotarele stării sale şi ca nimeni să nu îndrăznească să atingă cele ce aparţin în mod natural unei stări mai înalte, ci să le lase neatinse, ca pe un lucru străin. (81) Cine eşti tu, dar, de încerci să necinsteşti legi atât de vechi şi, sub pretextul iubirii, răstorni preceptele strămoşilor şi cauţi cu atâta cutezanţă să ieşi din hotarele neamului tău? Dacă mi**-**aş pierde minţile până **într-**atât încât să mă las convinsă de cuvintele tale să accept ce îmi ceri, inima ta nu ar fi în stare să suporte lucruri atât de mari. (82) Oare o pasăre care vânează şopârle 19 a putut vreodată să biruie o potârniche sau un fazan? În fapt, se cuvine ca şoimii sau creţii să înşface această pradă, şi nu să fie stingheriţi de slăbiciunea găilor. Trebuie aşadar să**-**ţi înfrânezi sminteala, deoarece cauţi o iubită prea sus**-**pusă, de care nu eşti vrednic. (83) Nici măcar ceea ce ai afirmat mai înainte nu poate veni în sprijinul cererii tale. Ai spus că iubirea nu face deosebire între neamuri, ci îi constrânge pe toţi cei ce se dovedesc capabili de iubire să poarte armele ei şi că îndrăgostiţii nu trebuie să facă vreo altă deosebire, ci doar să caute să afle dacă cel care cere să fie

iubit a fost rănit de iubire. (84) Consimt întru totul că iubirea constrânge fără să facă deosebire, dar nu sunt de acord cu ceea ce rezultă de aici, şi anume că nu trebuie să facă o altă deosebire decât <să vadă> dacă cel care cere să fie iubit iubeşte la rândul său, fiindcă se sprijină în întregime pe neadevăr. Dacă ar fi aşa, nu şi-ar găsi locul acele cuvinte care spun că iubirea ţine în mâna sa măsuri neegale. (85) Respingând această ipoteză, concluzia va fi contrară şi vei vedea că opinia mea este întemeiată. Dar dacă cumva ai vrea să spui ceea ce mulţi afirmă cu multă cutezanţă – <anume> că toţi ar trebui să numim iubirea un judecător nedrept, de vreme ce foloseşte talere cu măsuri inegale –, te voi înfrunta cu acest răspuns: deşi iubirea foloseşte măsuri inegale, poate fi totuşi numită cu adevărat o dreaptă judecătoare. (86) Iubirea nu se foloseşte de măsuri inegale decât atunci când este silită de o cauză foarte dreaptă. Chiar dacă vede că toţi oamenii sunt stârniţi de dorinţa pentru orice persoană de sex opus datorită unui instinct natural de căutare> a plăcerii, consideră totuşi un exemplu ruşinos să-şi ridice cortul din**tr**-odată în apropierea celei căreia i se cere iubirea pentru a o constrânge să iubească. Dacă ar fi astfel, orice nespălat şi zdrenţăros care lucrează pământul sau cerşeşte în pieţele publice pentru pâine ar putea să caute iubirea unei regine. (87) Ca să nu fie cu putinţă vreodată o asemenea necuviinţă sau absurditate, iubirea lasă pe seama fiecărei femei alegerea – să-l iubească, dacă vrea, pe cel care cere să fie iubit sau să nu-l iubească, dacă nu vrea. Dar dacă iubirea ar respecta fără nicio excepţie regula pe care o pomeneşti – să fie iubit întotdeauna oricine iubeşte –, ar fi împotriva cuprinsului natural al unei alte legi. (88) Orice bărbat caută să iubească mai degrabă o femeie din**tr**-o clasă mai înaltă decât una din aceeaşi clasă, şi invers, femeia a cărei iubire este dorită, potrivit legii şi cursului natural pomenite, caută de bunăvoie iubirea cunui bărbat> de rang egal sau mai înalt, ca să nu pară că se fereşte fără temei de legea generală a iubirii. Prin urmare, este limpede că te supui unor osteneli zadarnice şi vei afla mai apoi că eforturile ţi-au fost în van".

(51) (89) Bărbatul spune: „Mi-aţi dat un răspuns plin de

bunătate şi blândeţe, ceea ce vă dovedeşte probitatea, fiindcă aţi vrut să ţineţi seama de natura voastră şi să vă potriviţi cuvintele cu obârşia. Căci nimic nu este mai potrivit unei persoane sus-puse decât să folosească cuvinte blânde atunci când vorbeşte şi nimic nu dezminte nobleţea neamului şi nu scade nobleţea sângelui decât a rosti cuvinte aspre şi necurtenitoare. (90) Când aţi spus că pe chipul meu se recunoaşte obârşia, am fost foarte uimit, fiindcă văd că, în această privinţă, chibzuinţa voastră dă greş, de vreme ce mi se pare că sunteţi de acord cu cei care, în mod eronat, resping probitatea neînsoţită de obârşie şi frumuseţe şi acceptă frumuseţea înfăţişării şi sângele ales fără orice probitate. (91) Cât de grav şi necruţător este a afirma acest lucru şi cât de absurd este a-l rosti vă va arăta argumentul <meu> şi vă va dovedilimpede un argument de netăgăduit20, care spune: nobleţea s-a născut la început doar din bunele moravuri, din probitatea omului şi din imboldul curtoaziei. Aşadar, dacă doar probitatea poate să-i înzestreze pe oameni cu virtuţile nobleţei şi să le acorde titlul de nobleţe, luaţi seama să renunţaţi la greşeala dinainte şi doar probitatea să vă îndemne să iubiţi. (92) Cât despre faptul că mi-aţi reproşat că mă îndeletnicesc cu negoţul, dacă aţi fi acordat atenţie cuvintelor mele, fără nicio îndoială v-aţi fi dat seama că acest lucru nu-mi poate, pe drept, dăuna. Mă ocup cu pricepere de câştigurile onorabile ale negoţului, slujind astfel potrivit obârşiei mele, fiindcă, prin acţiunile mele, practic ceea ce este pe potriva naturii mele. (93) Astfel, mă feresc de murmurul mulţimii care spune: «Se cuvine ca fiecare să facă cele potrivite cu neamul şi rangul său» 21. Iar fiindcă nu încerc că strâng în mod nedemn câştiguri pentru viitor, ci le dăruiesc altora cu chibzuinţă şi generozitate la timpul şi locul potrivit, îmi dovedesc nobleţea moravurilor şi probitatea. (94) Apoi, dacă nu mă voi îndeletnici cu câştiguri cinstite şi legitime, voi cădea în neagra sărăcie şi nu voi putea săvârşi fapte nobile, iar nobleţea moravurilor mele va rămâne doar un cuvânt gol, o curtoazie sau o nobleţe căreia oamenii nu îi acordă niciun credit. (95) Mai mult, dacă un om sărac şi nevoiaş, dar de obârşie înaltă ar vorbi despre dărnicie şi curtoazie, poporul l-ar lua în râs spunând: «Omul acesta se mândreşte cu dărnicia sa, fiindcă nu are nimic altceva

de oferit oamenilor; iar dacă ar avea ceva în lumea aceasta, ar trebui să ofere oamenilor aşa cum îi îngăduie obârşia şi natura; dărnicia lui, pe care o risipeşte prin multe cuvinte, provine din faptul că nu are niciun fel de bunuri». (96) Iar dacă îmi reproşezi22 că am o avere îndestulătoare, voi apăra fără încetare câştigurile cinstite ale clasei mele. Apoi, ai spus că fiecare ar trebui să rămână în hotarele rangului său şi să nu caute nicidecum o iubire **într-**un rang mai înalt, iar eu nu pot să contrazic acest lucru. (97) Dar dacă practicarea probităţii mă purifică, cred că mă aduce între zidurile nobleţei şi mă poleieşte cu virtutea adevărată a rangului; astfel, probitatea este cea care mă statorniceşte în clasa nobilimii; de aceea, nu poate fi considerată o cutezanţă dacă vreau să-mi aleg iubirea din rândul nobilimii, căci nobleţea unui om se vădeşte mai degrabă din moravuri decât din sânge. (98) Ai spus că, deşi te-aş putea ademeni prin cuvinte să te înclini voinţei mele, inima mea nu ar fi în stare să suporte lucruri atât de mari. Este însă smintit oşteanul care încearcă să poarte arme pe care trupul său nu le poate duce şi nimeni nu vrea un cal dacă nu este în stare, cu propriile puteri, să îl stăpânească sau să îl strunească, căci asemenea oameni ar fi luaţi în râs de toată lumea. (99) Admit deci că cele pe care le cer sunt lucruri mari; dacă mă consideri prea puţin potrivit pentru a dobândi ceea ce cer, bunăvoinţa ta să îmi acorde ceea ce poate fără să se expună zvonurilor, iar dacă mă consideri cu totul nevrednic, să mă faci să îndur bătaia ta de joc sau a altora. Eu însă am mare încredere că aceeaşi mărinimie care mă îndeamnă să caut lucruri atât de mari, dacă bunăvoinţa ta mi le-ar acorda, le va păzi pentru mine pe vecie ca pe nişte lucruri de preţ. (100) Nu îmi poate sta împotrivă ceea ce ai spus despre uliu şi despre pasărea ce vânează şopârle, căci doar îndrăzneala îi face pe şoimi, creţi şi vinderei să fie preţuiţi. Uneori, vedem şoimi dintre cei mai uşori prinzând mari fazani şi potârnichi datorită curajului lor; apoi, un mistreţ este deseori încolţit de un câine nu prea mare. Dimpotrivă, vedem mulţi şoimi mari şi nobili înfricoşaţi de vrăbii obişnuite şi puşi pe fugă de păsările care vânează şopârle. (101) Dacă gaia şi pasărea care vânează şopârle se dovedesc a fi curajoase şi îndrăzneţe şi se deosebesc de părinţii lor,

merită să fie preţuite la fel ca eretele şi şoimul şi purtate pe mâna stângă a unui cavaler. Aşadar, dacă mă consideri diferit de părinţii mei, n-ar trebui să îmi dai numele dispreţuitor de gaie, ci titlul onorabil de şoim. (102) Să nu dispreţuieşti probitatea oriunde o vei întâlni, de vreme ce culegem trandafirii dintre spinii între care cresc, iar aurul găsit **într-**un vas ieftin nu îşi pierde valoarea. (103) Din răspunsul tău mi-am dat seama de îndată că nu ai înţeles bine ceea ce am spus, anume că nimeni nu trebuie să cerceteze la cel care caută să fie iubit decât dacă a fost rănit de iubire. Înţelesul larg al cuvântului l-a făcut neclar pentru tine. Când am spus că îndrăgostitul nu trebuie cercetat, trebuia să înţelegi astfel: cea căreia i se cere iubirea nu trebuie să cerceteze dacă cel care îi cere iubirea este de neam nobil sau nu, ci doar dacă acesta este înzestrat cu bune moravuri şi cu multă probitate. (104) Aşadar, aici îşi găsesc locul cuvintele: uneori iubirea ţine în mâna sa talere cu măsuri inegale. Dar, deşi este adevărat că iubirea foloseşte uneori măsuri inegale, nu i se poate totuşi imputa vreo nedreptate, căci este îndeajuns dacă iubirea îl atinge pe unul dintre iubiţi cu roua sa şi îi oferă începutul iubirii din izvorul său nesecat. (105) După ce l-a străpuns cu săgeata sa pe unul dintre iubiţi, pe bună dreptate iubirea lasă alegerea pe seama celuilalt, deoarece, dacă acesta face acele lucruri care sunt bine plăcute iubirii, va fi vrednic să fie onorat cu mari răsplăţi de <iubire> şi cu multe laude de lume, iar dacă se împotriveşte voinţei iubirii, va primi răsplăţile contrare. Prin urmare, iubirea a pus în mâinile femeii alegerea astfel încât, atunci când este iubită, să iubească dacă vrea, iar dacă nu vrea, să nu poată fi silită să iubească, fiindcă este considerat demn de răsplăţi mai mari cel care săvârşeşte fapte bune din propria voinţă decât cel care este silit să le săvârşească. (106) Este de crezut că acest lucru este pe potriva îndurării Regelui ceresc, care, după ce a făcut cunoscut binele şi răul, a lăsat alegerea în seama tuturor oamenilor, promiţând-le celor ce fac binele răsplăţi neînchipuite, iar celor ce săvârşesc răul vestindu-le pedepse cumplite. Aşadar, femeia trebuie să cerceteze cu sârguinţă dacă cel care cere să fie iubit este vrednic de a fi iubit, iar dacă consideră că este întru totul vrednic, nu trebuie să-l lipsească de

iubirea sa sub nicio formă, decât dacă ar fi legată de o altă iubire. Prin urmare, dacă nu eşti legată de o altă iubire, nu ai niciun motiv să refuzi".

(52) (107) Femeia spune: „Te străduieşti să îţi aperi erorile cu atâta elocvenţă, încât nu îmi este uşor să răspund la cuvintele tale goale. Voi încerca totuşi să le dezmint pe unele dintre ele cu argumentele mele. Dacă, aşa cum afirmi, doar probitatea este demnă de favorurile iubirii şi îl face pe om să fie considerat nobil, în zadar nobilimea există din vechime şi a fost deosebită prin**tr-**o separaţie atât de vădită, de vreme ce era limpede că orice om care străluceşte prin <bune> moravuri şi probitate trebuie numit nobil. (108) Astfel, trebuie acum să spunem că întemeietorii clasei nobililor şi**-**au irosit eforturile, iar cât este de absurd acest lucru nu mă voi osteni să dovedesc. Dar afirm cu tărie că nimeni nu trebuie să depăşească hotarele stării sale, ci orice om onorabil trebuie să caute înăuntrul clasei sale iubirea unei femei onorabile, iar un bărbat simplu trebuie să caute iubirea unei femei simple; astfel, clasa fiecăruia va rămâne neştirbită şi fiecare va fi răsplătit pentru osteneala sa. (109) Nu voi condamna faptul că practici un negoţ cinstit şi potrivit clasei tale, ci faptul că tu, care te ocupi cu negustoria, cauţi o iubită nobilă, fiindcă este un lucru supărător şi aduce multă amărăciune şi tristeţe. Faptul că dăruieşti cu mărinimie câştigurile negustoriei tale te face foarte vrednic de iubirea unei femei din clasa ta. (110) Mai mult, deşi un şoim este pus pe fugă uneori de o pasăre care vânează şopârle, şoimul este totuşi numărat printre şoimi, iar pasărea care vânează şopârle printre păsările care vânează şopârle; doar că şoimul acela va fi numit bun de nimic, iar celălaltă, destoinică. (111) Astfel, probitatea nu te face să intri în rândul nobililor, ci îţi aduce numele de plebeu bun şi de face> demn de iubirea unei femei din plebe. Prin urmare, este clar şi limpede: chiar dacă nu sunt legată de o altă iubire, consider că nu eşti vrednic de iubirea mea, ca şi cum ai fi un străin din altă ţară". (112) Bărbatul spune: „Deşi nu vreau să contrazic ceea ce spui, nu pot totuşi găsi niciun motiv pentru care, dacă plebeul îl întrece pe nobil în probitate, să nu îl întreacă în dobândirea răsplăţilor, de vreme ce toţi coborâm din stirpea lui Adam".

(53) (113) Femeia spune: „Aurul este mai potrivit la masa regelui decât în casa săracului sau în coliba ţăranului şi este mult mai onorabil să călăreşti un cal slab care merge la trap decât un măgar gras cu pas domol şi blajin. Revino-ţi în fire din erorile tale şi lasă-mă în seama altora”.

(54) (114) Bărbatul spune: „Deşi cuvintele tale mă alungă, eu nu voi renunţa totuşi, cât voi trăi, să năzuiesc la iubirea ta, deoarece, cu toate că nu voi dobândi rodul gândurilor mele, chiar şi numai speranţa pe care o nutresc în inima mea aleasă şi curată îmi va ajuta trupul să ducă o viaţă aşezată, iar în cele din urmă poate că Dumnezeu îţi va da gândul pentru a-mi vindeca durerea”.

(55) (115) Femeia spune: „Să-ţi dea Dumnezeu răsplată demnă de osteneala ta”.

(56) Bărbatul spune: „Chiar şi numai aceste cuvinte îmi dau speranţă şi îl rog pe Dumnezeu ca tu să porţi mereu grija sănătăţii mele, iar corabia mea să găsească portul liniştii”.

(57) C. Un plebeu vorbeşte unei mari nobile

(58) C. Un plebeu vorbeşte unei mari nobile

(59) (116) Dacă un plebeu caută să dobândească iubirea unei mari nobile, trebuie să se bucure el însuşi de multă nobleţe; căci pentru ca un plebeu să fie vrednic de iubirea unei mari nobile, trebuie să aibă din belşug calităţi nenumărate şi se cuvine să fie înălţat de nenumărate fapte bune. (117) Ar fi foarte ruşinos şi înjositor pentru o femeie din marea nobilime dacă, nesocotind starea superioară şi pe cea de mijloc, ar căuta iubirea în rândurile unui rang inferior, dacă probitatea nu ar putea compensa importanţa nobleţei. Căci niciun om chibzuit nu ar crede că în starea inferioară se găsesc oameni onorabili şi buni şi foarte vrednici de iubirea unei femei de rang înalt, iar în cele două clase superioare nu se găseşte niciun bărbat vrednic de o asemenea iubire>, ci trebuie daţi la o parte toţi, ca şi cum ar fi nedemni. (118) Acest lucru este afirmat de regula generală a logicienilor, care spune: dacă nu există ceea ce pare mai mult să existe, nu există nici ceea ce pare mai puţin să fie23. Prin urmare, pentru a merita să fie iubit de o femeie din marea nobilime, plebeul trebuie să-i

întreacă pe toţi bărbaţii nobili şi foarte nobili prin multă probitate. (119) Oricât ar fi de onorabil un bărbat din plebe, pare nelalocul său – şi chiar poporul o consideră decădere şi înjosire – dacă o contesă sau o marchiză sau o altă femeie de rang egal sau superior **s-**ar lega prin iubire de un plebeu. La prima vedere, se va presupune o pasiune excesivă, despre care vom arăta mai jos că trebuie evitată, dacă faima probităţii plebeului nu ar risipi această bănuială. (120) Şi atunci? Oare nu se cuvine ca o femeie din marea nobilime să-şi dăruiască iubirea unui plebeu, dacă îl consideră merituos în toate privinţele? Răspund: dacă se găseşte în clasele superioare un bărbat mai vrednic sau la fel de vrednic, în iubire trebuie preferat acesta, dar dacă nu se găseşte niciun altul <ca el> în clasele superioare, plebeul nu trebuie respins. (121) Trebuie totuşi ca statornicia lui să fie cercetată prin multe încercări înainte de a merita să dobândească speranţa în iubire. Căci se ştie că ceea ce trece dincolo de natura fiecăruia se risipeşte la cea mai mică adiere şi durează doar o clipă. (122) Se spune că, uneori, păsările care vânează şopârle scot pui care prind potârnichi datorită curajului sau cruzimii, dar fiindcă se ştie că acest lucru trece dincolo de natura lor, se spune că această cruzime nu poate apărea decât la mai mult de un an de la naşterea lor. (123) Aşadar, dacă, după multe încercări, plebeul este considerat vrednic, poate fi ales de o doamnă din marea nobilime şi se pot folosi între ei toate cele ce au fost spuse în conversaţia dintre un plebeu şi o femeie nobilă. De asemenea, plebeul poate folosi acest discurs:

(60) (124) „Pare cu totul zadarnic să stărui în elogierea persoanei voastre, căci probitatea şi frumuseţea voastră sunt vestite în toate părţile pământului. Apoi, laudele rostite în prezenţa celui lăudat iau înfăţişarea unei măguliri dibace. (125) Am venit acum la voi din dorinţa şi cu intenţia de a vă oferi persoana mea şi serviciile şi de a vă ruga ca Înălţimea Voastră să binevoiască să le accepte; şi îl rog pe Dumnezeu din ceruri ca, în îndurarea sa, să îmi dăruiască <putinţa de a săvârşi> cele ce vor fi plăcute întru totul voinţei voastre. (126) În inima mea **s-**a statornicit năzuinţa neclintită de a-mi oferi serviciile nu numai vouă, ci şi, în numele vostru, tuturor celorlalţi şi de a vă sluji cu

umilinţă şi bucurie. Am deplina încredere că osteneala mea pe lângă voi nu poate rămâne nicidecum fără o dulce răsplată. (127) Dacă străduinţa mea va fi fără izbândă, după multe talazuri şi furtuni, va trebui să îndur naufragiul morţii dacă sufletul nu îmi va fi călăuzit de o speranţă, fie ea şi înşelătoare. Căci doar speranţa, chiar dacă este oferită de un suflet înşelător, ar putea să păstreze întreagă ancora care mă ţine în viaţă".

(61) (128) Femeia spune: „Nu mi-am pus în gând să refuz nici serviciile tale, nici pe ale altora, nici să nu răspund la darurile primite, dacă sunt cuviincioase. Căci cine refuză să accepte serviciile oferite îl face de ruşine pe cel ce le oferă şi se arată pe sine stăpânit de viciul avariţiei. Cel care, de bunăvoie, dăruieşte altora serviciile sale nu fără temei primeşte răsplăţile oferite de ceilalţi. (129) Dar tu aspiri la alte lucruri şi se pare că doreşti altceva decât eşti vrednic să primeşti, căci, aşa cum arată cuvintele tale, ceri să fii iubit de mine. Iar eu cel mai mult mă feresc să iubesc un bărbat aflat cu două ranguri mai jos decât mine, chiar dacă, pe de altă parte, eşti înzestrat cu o imensă probitate. (130) Dar dacă spui că îţi este îndeajuns doar speranţa în iubirea mea pentru a scăpa de primejdia morţii, eu îţi răspund în acest fel: spun că, din faptul că mă acuzi pe mine de înşelăciune şi de minciuni dibace, dovedeşti că tu ai această meteahnă şi una ascunzi în inima ta, iar altceva rosteşti cu limba mincinoasă. (131) Trebuie aşadar, pe bună dreptate, să fii alungat de la sânul iubirii, fiindcă cei nestatornici şi mincinoşi nu trebuie să treacă pragul palatului ei. Apoi, se pare că vrei să mă convingi să nu mă îngrijesc de reputaţia mea, ceea ce este mai rău decât <ceea ce ai spus> mai înainte. Căci nimic nu este mai dezonorant pentru o femeie nobilă decât să <spui că, te aştepţi să nu-şi împlinească promisiunile, să înşele speranţa oferită şi să mintă pe cineva cu cuvintele sale. (132) Acesta este un lucru potrivit pentru acele femei care se comportă ca nişte curtezane, care încearcă să încalce poruncile iubirii pentru câştig şi să necinstească slujirea acesteia pentru plată. Planul tău nu pare cuminte, de vreme ce, din cauza lui, se ivesc primejdii mai grave".

(62) (133) Bărbatul spune: „Mărturisesc că cer să fiu iubit,

fiindcă a trăi în iubire este mai plăcut decât conce altceva> în această lume. Dar cuvintele voastre dovedesc limpede că refuzaţi să mă iubiţi, şi aceasta din cauza rangului meu inferior, deşi sunt înzestrat cu multă probitate. (134) La acestea răspund astfel: neamul meu, în persoana mea, nu a putut fi cuprins între hotarele proprii, fiind împins de un instinct natural. Aşadar, de vreme ce natura nu a vrut să îmi stabilească graniţe fixe şi nici nu a vrut să-mi închidă porţile claselor înalte, dacă nu îmi stă împotrivă lipsa de probitate, de ce încercaţi să-mi impuneţi hotare fixe şi să mă supuneţi robiei rangurilor? (135) Această deosebire din vechime **s**-a făcut doar pentru cei care se dovedesc nevrednici de rangul din care fac parte sau pentru cei care rămân în propriul rang şi nu sunt câtuşi de puţin vrednici de o stare mai înaltă. Spun acestea datorită asemănării cu ceea ce stă scris în Scriptură, unde se spune că legea nu a fost dată pentru cel drept, ci pentru cei care vor să păcătuiască24. (136) Prin urmare, străvechea deosebire pomenită nu mă opreşte să mă număr în oastea tuturor celor sus-puşi sau să cer răsplăţile unei stări mai înalte, de vreme ce nimic nu poate fi, pe bună dreptate, reproşat moravurilor mele. (137) Apoi, când am afirmat că speranţa, chiar şi cu iscusinţă oferită, îmi este îndeajuns pentru a scăpa de moarte, nu am spus-o ca şi cum aş fi vrut să micşorez admirabila voastră reputaţie sau fiindcă aveam cunoştinţă de vreo urmă de înşelătorie în ceea ce vă priveşte, ci ca să vă dovedesc deschis câtă afecţiune mă leagă de voi şi cât de preţioasă mi-ar fi iubirea voastră dacă mi-aţi acorda-o în întregime, pentru ca astfel, cunoscând nemărginirea iubirii mele pentru voi, sufletul vostru să poată fi mişcat mai uşor".

(63) (138) Femeia spune: „Deşi probitatea poate înnobila un plebeu, nu se poate totuşi ca acesta să-şi schimbe rangul – să devină senior sau vasal – decât, poate, dacă aceasta se face prin puterea principelui, fiindcă el poate să adauge bunelor moravuri calitatea de nobil. Pe bună dreptate, aşadar, îţi este închisă calea spre iubirea unei contese. (139) Apoi, speranţa <în iubirea unei contese te-a amăgit grozav, de vreme ce nu roşeşti când, cu îndrăzneală, rosteşti neadevăruri în prezenţa ei. Căci aspiri să te numeri în rândul

cavalerilor, dar descopăr în tine multe lucruri vătămătoare şi nepotrivite unor cavaleri. (140) Pe când cavalerii, conform naturii lor, trebuie să aibă pulpe zvelte şi lungi şi glezne subţiri ca şi cum ar fi fost modelate de o mână de artist, pulpele tale, dimpotrivă, sunt groase, rotunde şi scurte, iar gleznele tale sunt enorme şi grosolane".

(64) (140) Bărbatul spune: „Dacă plebeul este vrednic, datorită moravurilor şi probităţii sale, să fie înnobilat de principe, nu văd de ce nu ar fi vrednic de iubire. De vreme ce doar probitatea îl face pe om vrednic de a fi înnobilat şi doar nobleţea este demnă de o iubire nobilă, pe bună dreptate doar probitatea merită coroana iubirii unei femei nobile. (142) Dar nu are mult temei faptul că mi-aţi reproşat că pulpa mea este groasă şi scurtă, iar gleznele îmi sunt mari. Se spune că în ţinuturile Italiei trăieşte un conte care are glezne subţiri şi coboară din părinţi de seamă, care s-au bucurat de cele mai strălucite demnităţi în Sfântul Palat25, că este înzestrat cu toate formele de frumuseţe şi copleşit cu toate bogăţiile, dar, după cum se spune, este lipsit de orice probitate, toate moravurile bune se tem să-l împodobească şi toate relele şi-au găsit sălaş în e126. (143) Dimpotrivă, există un rege în Ungaria care are pulpe foarte groase şi rotunde, glezne mari şi grosolane şi este lipsit aproape de orice frumuseţe. Cu toate acestea, fiindcă străluceşte prin probitatea moravurilor, a fost vrednic să primească gloria coroanei regale şi ecourile laudei sale răsună aproape în întreaga lume27. (144) Prin urmare, nu trebuie să luaţi aminte cum sunt pulpele sau gleznele mele, ci cu ce moravuri sunt înveşmântat şi care sunt faptele mele. Atunci când primiţi daruri, nu trebuie să luaţi aminte cât de frumos este cel <care le aduce>, ci care sunt meritele lui. Aşadar, învăţaţi să învinuiţi moravurile, nu picioarele, fiindcă atunci când sunt învinuite picioarele, mi se pare că este condamnată natura".

(65) (145) Femeia spune: „S-ar părea că te aperi cu argumente raţionale, dar nu am auzit de la nimeni ce fapte bune îţi aduc glorie, care este probitatea care te face vrednic de îndeplinirea celor pe care le ceri. Căci cel care caută iubirea unei femei înzestrate cu probitate, mai ales de rang nobil, trebuie să se înalţe pe sine prin mare renume şi să se înarmeze cu toată curtoazia; despre tine însă orice fel de faimă

tace. Aşadar, mai întâi osteneşte-te să dobândeşti prin faptele tale aceste lucruri demne de favorurile pe care le ceri, astfel încât cererea ta să nu poată fi considerată necuviincioasă". (146) Bărbatul spune: „Cuvintele voastre par să cuprindă curtoazia desăvârşită când încercaţi să mă îndemnaţi la toate faptele demne de laudă. Astfel, de vreme ce văd că sunteţi foarte învăţată în arta iubirii, vă cer învăţătura în iubire, adică să binevoiască Înălţimea Voastră să mă înveţe cele ce sunt cerute cu deosebire în iubire, mai bine spus, cele ce îl fac pe un bărbat foarte vrednic de iubire, fiindcă, după ce voi fi învăţat, nu îmi voi putea ascunde erorile, nici nu le voi putea găsi scuze. (147) Deoarece întreaga curtoazie provine din îmbelşugatul izvor al iubirii şi deoarece acestei învăţătoare i se datorează începuturile oricărei fapte bune şi îndeplinirea oricărei binefaceri, întrucât sunt nepriceput şi neştiutor în iubire, nu este de mirare dacă sunt străin de efectul ei şi dacă cer să fiu învăţat fără întârziere preceptele ei, fiindcă, atunci când un om doreşte din tot sufletul să cunoască un lucru, îl cere fără sfială şi îl primeşte cu mintea doritoare de cunoaştere>".

(66) (148) Femeia spune: „Se pare că <vrei să tulburi ordinea şi cursul naturii, fiindcă mai întâi ceri să fii iubit, iar mai apoi, atunci când, ca un ignorant, ceri să fii instruit în ştiinţa iubirii, te dovedeşti nevrednic în toate modurile de a fi iubit. Dar de vreme ce ar părea un exemplu foarte ruşinos şi o dovadă de avariţie dacă cei instruiţi ar refuza să-i înveţe pe cei mai puţin învăţaţi atunci când aceştia o cer, vei dobândi privilegiul învăţăturii noastre. Iar dacă vei asculta cu luare-aminte cuvintele noastre, vei pleca instruit în ceea ce doreşti.

(67) (149) Cel care vrea să fie considerat vrednic de a sluji în oastea iubirii nu se cuvine să fie stăpânit de avariţie, ci trebuie să se distingă prin generozitate; în fapt, trebuie să-şi reverse mărinimia asupra tuturor. Când vede că cineva se află la nevoie, mai ales oameni nobili şi înzestraţi cu probitate, şi consideră că dărnicia sa va fi de folos cuiva, nu trebuie să aştepte cererea aceluia. Căci un lucru acordat la cererea cuiva pare unul cumpărat foarte scump. (150) Dar dacă nu poate găsi imediat o ocazie de a face un dar în acest mod, să ofere cu atâta bucurie un lucru de folos celui care cere încât să pară că este mai

plăcut şi mai mulţumitor să-l dăruiască prietenului decât să-l păstreze pentru el. Iar dacă vede oameni săraci şi flămânzi şi le dă hrană, aceasta se socoteşte o <dovadă de mare curtoazie şi generozitate. (151) Dacă are un senior, trebuie să-i acorde respectul cuvenit. Nu trebuie să rostească niciun cuvânt de blasfemie faţă de Dumnezeu şi sfinţii săi, trebuie să se arate lipsit de trufie cu toţi şi să fie gata să-i slujească. Nu trebuie să înjosească pe nimeni cu cuvintele sale, fiindcă cei ce spun vorbe grele nu pot rămâne în hotarele curtoaziei. (152) Nu trebuie să-i laude pe cei răi minţind, ci trebuie să-i îndrepte, dacă este posibil, prin mustrări <adresate fiecăruia> în parte. Iar dacă va vedea că, îndărătnici fiind, nu se îndreaptă în niciun fel, este bine să îi îndepărteze de la sine ca să nu poată fi considerat, pe drept, protectorul şi susţinătorul erorii. (153) Nu trebuie să batjocorească pe nimeni, mai ales pe cei nenorociţi, nu trebuie să fie certăreţ şi gata să se încaiere, ci, pe cât este posibil, se cuvine să pună capăt neînţelegerilor. Să râdă cu moderaţie în prezenţa femeilor, fiindcă, potrivit spuselor lui Solomon28, râsul fără măsură e o dovadă de prostie, iar femeile iscusite îi resping pe toţi bărbaţii proşti şi pe cei puţin înţelepţi, îi dispreţuiesc şi îi ocolesc. (154) Este nevoie de multă chibzuinţă în trăirea iubirii şi se cere râvnă în toate artele. Trebuie să participe la întrunirile magnaţilor şi să frecventeze marile curţi. Trebuie să ia parte, cu măsură, la jocurile cu zaruri. Trebuie să-şi reamintească şi să păstreze în minte marile fapte de arme ale celor din vechime. (155) Trebuie să fie curajos în luptă şi plin de însufleţire împotriva duşmanilor, înţelept, prevăzător şi iscusit. Nu trebuie să fie iubitul mai multor femei în acelaşi timp, ci, în numele unei singure femei, să fie slujitorul devotat al tuturor femeilor. (156) Trebuie să se îngrijească cu măsură de podoabele trupului şi să se arate înţelept, binevoitor şi blând cu toţi, deşi unii cred că femeile îi preferă pe cei ce spun cuvinte neroade, aproape nebuneşti, şi se poartă ca nişte smintiţi. (157) Apoi, nu trebuie să mintă, trebuie să aibă grijă să nu vorbească prea mult sau să tacă prea mult. De asemenea, nu trebuie să se grăbească să facă nimănui promisiuni fără să chibzuiască, fiindcă cel care promite cu uşurinţă va întârzia să-şi ţină promisiunile, iar cel care

nu ezită să promită se va bucura de puţină încredere. (158) Dacă un om onorabil doreşte, în dărnicia lui, să-i ofere ceva, trebuie să accepte zâmbind şi să nu refuze în niciun chip, decât dacă cel care îi dăruieşte crede, deşi nu este aşa, că are nevoie de acel lucru. Atunci poate refuza astfel: «De vreme ce acest lucru pe care tu mi-l oferi nu-mi este necesar, îl consider ca un dar şi îl las în mâinile tale pentru a-l folosi în numele meu aşa cum crezi de cuviinţă». (159) Nu trebuie să rostească niciun cuvânt ruşinos, trebuie să evite păcatele grave, mai ales cele ce stârnesc zvonuri. Nu trebuie să înşele pe nimeni cu promisiuni mincinoase, fiindcă oricine poate fi bogat în promisiuni. Dacă cineva îl înşală cu o promisiune mincinoasă sau nu este curtenitor cu el, nu trebuie să-l umilească prin cuvinte, ci, dimpotrivă, să-i facă bine şi să-i aducă servicii cu orice prilej, sili**ndu**-l astfel, cu înţelepciune, să-şi recunoască greşeala. Trebuie să acorde ospitalitate tuturor, din toată inima. (160) Nu trebuie să rostească cuvinte jignitoare, ruşinoase sau batjocoritoare faţă de clerici, monahi sau orice persoană din Casa Domnului, ci să le acorde întotdeauna şi oriunde, cu toate puterile şi din tot sufletul său, cinstirea datorată în numele celui pe care ei îl slujesc. (161) Trebuie să calce des pragul bisericii şi acolo să-i asculte cu râvnă şi bucurie pe cei ce oficiază slujba, chiar dacă unii cred prosteşte că femeilor le face plăcere dacă dispreţuiesc cele bisericeşti. Trebuie să fie sincer în tot ceea ce spune, să nu invidieze gloria nimănui. Ţi-am înfăţişat acestea pe scurt şi în mare, iar dacă le-ai ascultat cu multă luare-aminte şi dacă te vei strădui să le pui în practică, vei deveni vrednic să rămâi la curtea iubirii".

(68) (162) Bărbatul spune: „Sunt silit să aduc domniei voastre nenumărate mulţumiri, fiindcă aţi vrut cu atâta râvnă şi chibzuinţă să îmi descoperiţi articolele iubirii şi să mi le faceţi cunoscute. Dar nu contenesc să cer să binevoiţi a-mi dărui speranţă, chiar cu condiţia de a-mi da silinţa să împlinesc tot ce m-aţi învăţat. (163) Speranţa în iubire îmi va păstra în minte dorinţa de a face bine, iar ceea ce aţi spus despre stricarea ordinii nu îmi poate sta împotrivă; de vreme ce iubirea este începutul tuturor faptelor bune care se săvârşesc în lume, fără îndoială că mai întâi trebuie să căutăm iubirea ca rădăcină şi cauză

a oricărui bine”.

(69) (164) Femeia spune: „Ar fi necuviincios şi necurtenitor să dăruiesc cuiva speranţa în iubire în acest mod; ea trebuie acordată pur şi simplu sau refuzată cu totul, fiindcă femeia, chiar după ce a dăruit speranţă, îşi poate retrage mâna şi speranţa acordată. Osteneşte-te aşadar să săvârşeşti fapte bune pentru a se vedea că învăţătura noastră ţi-a fost de folos”.

(70) (165) Bărbatul spune: „Pe bună dreptate Regele ceresc v-a aşezat în rândul celor mai de seamă femei, de vreme ce aţi vrut să răspundeţi tuturor <cererilor mele> atât de chibzuit şi să îmi acordaţi mai mult decât aş fi ştiut să cer; îl rog pe Dumnezeu să-mi întărească hotărârea de a vă sluji întotdeauna, să vă înmoaie inima şi să vă păstreze mereu <binevoitoare> faţă de mine pentru a mă răsplăti după merite”.

(71) D. Un nobil <vorbeşte> unei plebee

(72) (166) Dacă un nobil vrea să aleagă iubirea unei plebee, trebuie să o seducă cu următoarele cuvinte. Mai întâi să o salute după obicei, apoi, dacă vrea, poate, chiar şi fără permisiune, să se aşeze lângă ea, datorită prerogativei unui rang mai înalt. (167) Îţi spun fără greşeală, Gualterius, că, atunci când un bărbat este considerat mai presus decât femeia prin prerogativa rangului, poate să se aşeze alături de ea fără permisiune, dacă vrea. Iar dacă au acelaşi rang

(73) poate cere permisiunea de a se aşeza lângă ea şi se poate aşeza doar după ce a primit permisiunea, <însă> în niciun chip altfel. (168) Când bărbatul are un rang inferior celui al femeii, nu trebuie să ceară permisiunea de a se aşeza lângă ea, ci se cuvine să ceară permisiunea de a se aşeza **într-**un loc mai jos. Dacă, totuşi, ea îi îngăduie să se aşeze lângă ea, poate să se supună fără teamă voinţei ei. Apoi să îi vorbească astfel:

(74) (169) „Sunt un sol trimis la voi de la curtea iubirii, care porunceşte chibzuinţei voastre să dezlege nodul unei îndoieli, şi anume: probitatea cărei femei trebuie lăudată mai mult, a unei femei de sânge nobil sau a uneia despre care se ştie că este lipsită de nobleţe?”

(75) (170) Femeia spune: „Nu mi se pare câtuşi de puţin potrivit să fie lăsată în seama mea o asemenea judecată definitivă, de vreme ce această chestiune mă priveşte şi pe mine şi nu este îngăduit nimănui să-şi judece propria cauză; fiindcă nu se cuvine totuşi să refuz o însărcinare a iubirii, voi încerca să pun în cuvinte ceea ce cred eu despre acest subiect. Vreau însă mai întâi să aflu câteva dintre părerile tale, pentru ca, înarmată cu o pavăză demnă de laudă, să nu mă poată atinge nici umbra vreunui neadevăr. (171) La prima vedere, pare că trebuie lăudată mai mult probitatea cunei femei> de sânge <nobil>; căci se ştie că cele ce sunt dobândite de la natură par să fie mai dorite decât cele provin din afară sau de altundeva. În cazul femeilor, se ştie că o culoare naturală este mai admirată decât sulimeneala, iar cuvintele rostite de un om plac mai mult decât cele ale unui papagal. (172) Iar culoarea roşie a cârmâzului prinde mai bine pe lâna englezească decât pe cea din Champagne sau Italia. Tot astfel, probitatea se potriveşte mai mult sângelui nobil decât celor proveniţi din rândul plebei”.

(76) (173) Bărbatul spune: „Mă întreb dacă gândeşti cu mintea şi simţi în suflet ceea ce spui cu gura. Ceea ce zici se poate foarte bine dovedi prin exemplele pe care le-ai dat: deşi în toate este preţuit meşteşugul omenesc, cele naturale sunt însă preferate accidentelor. Dar la o plebee, probitatea se naşte doar din virtutea sufletului şi provine din dispoziţia minunată a minţii sale, iar astfel este considerată naturală. (174) Prin urmare, exemplele tale nu pot avea nicio izbândă, şi cred că trebuie spus că, pe bună dreptate, la o plebee probitatea trebuie lăudată mai mult decât la o femeie nobilă. Căci este mai preţuit un fazan prins de un vindereu decât de un uliu29 şi merită o mai mare cinstire cel care plăteşte mai mult decât datorează decât cel care oferă ceea ce este dator să înapoieze. (175) Mai mult, este mai apreciată măiestria acelui meşter care ştie să fabrice o barcă bună din scânduri prăpădite decât a celui care lucrează cu scânduri bune şi bine tăiate. Oare nu se consideră mai însemnat şi mai lăudabil faptul că un om îşi însuşeşte singur o anumită artă, decât dacă şi-o însuşeşte instruit fiind de un altul? Cu siguranţă este cât se poate de adevărat,

dacă ai vrea să recunoşti. Prin urmare, în această privinţă se cuvine ca balanţa să încline împotriva sângelui nobil”.

(77) (176) Femeia spune: „Mi se pare că trebuie să mă mire foarte mult chibzuinţa ta, de vreme ce te osteneşti prin cuvinte atât de grăitoare să pledezi împotriva ta. Cu toate că eşti de sânge nobil, te sileşti să-ţi ponegreşti nobleţea şi lupţi împotriva drepturilor tale; dar fiindcă îţi susţii afirmaţiile în mod raţional, îmi schimb părerea în această privinţă şi consider că probitatea trebuie lăudată mai mult la o plebee decât la o femeie nobilă, deoarece nu există nicio îndoială că orice bine care se găseşte rar este mai preţuit decât un lucru de valoare”.

(78) (177) Bărbatul spune: „Cred că părerea ta este foarte întemeiată şi îndeajuns de onestă şi, de aceea, trebuie să mărturisesc că mai degrabă trebuie căutată iubirea unei plebee de o mare probitate, decât cea a unei nobile înzestrate cu prea multă probitate. Aşadar, de vreme ce clasa plebeilor a fost înălţată în persoana ta datorită probităţii <tale>, pe bună dreptate te-am ales pe tine dintre toate femeile ca doamnă a mea şi doar pentru tine am hotărât să săvârşesc toate faptele bune. (178) De aceea, îl rog fără încetare pe Dumnezeu să pună în inima ta dorinţa nestrămutată de accepta fără şovăială serviciile mele, pentru ca, săvârşind neîncetat fapte bune, sufletul meu să poată deveni mai bun şi astfel să pot ajunge vrednic de a dobândi darurile râvnite”.

(79) (179) Femeia spune: „Nu se cuvine ca tu, nobil, să cobori până la o femeie din plebe sau să cauţi iubirea unei plebee, nici nu se pare că ai dobândit titlul de nobil prin merite proprii, de vreme ce nu eşti vrednic să fii iubit de o femeie din clasa ta; iar cel ce nu este un bun oştean în clasa sa nu se poate crede că va fi bun oştean în altă clasă. Caută aşadar iubirea în clasa ta şi nu încerca să te repezi la o <femeie> din**tr-**o altă clasă, ca să nu suferi un întemeiat refuz pentru o asemenea cutezanţă”.

(80) (180) Bărbatul spune: „Pari foarte neştiutoare în ştiinţa iubirii, de vreme ce arăţi că ignori ceea ce toţi cunosc. Căci este «limpede tuturor, chiar şi chiorilor şi bărbierilor» 30 că nici nobleţea

sângelui, nici frumuseţea înfăţişării nu au legătură cu săgeata aruncată de iubire, ci iubirea este singura care îmboldeşte inimile oamenilor să iubească şi, deseori fără veste, îi face pe îndrăgostiţi să caute iubirea unei femei din alt neam, adică să nu respecte câtuşi de puţin egalitatea de clasă şi de frumuseţe. (181) Căci iubirea îl face pe îndrăgostit să vadă **într-**o persoană neînsemnată şi urâtă una nobilă şi frumoasă şi îl face să o considere nobilă şi extrem de frumoasă mai mult decât pe oricare alta. Întotdeauna înfăţişarea unei femei pe care cineva o iubeşte cu inima sinceră place foarte mult îndrăgostitului, chiar dacă ea este cu totul lipsită de frumuseţe şi respingătoare. (182) Mai mult, în comparaţie cu ea, înfăţişarea celorlalte femei i se pare lipsită de farmec. Aşadar, nu trebuie să te miri dacă vreau din toate puterile să te iubesc, fiindcă, deşi de neam umil, străluceşti prin probitate şi prin lumina frumuseţii; nu spun acestea pentru că am fost refuzat de femeile de acelaşi rang cu mine, ci fiindcă sunt îndemnat de iubire **într-**atât încât probitatea şi nobleţea ta îmi plac mai mult decât ale tuturor celorlalte femei. Din toate aceste <cuvinte> trebuie să fie limpede chibzuinţei tale că nu trebuie nicidecum să îmi refuzi iubirea ta, dacă ai băgat de seamă că la mine bunele moravuri sunt pe măsura obârşiei”.

(81) (183) Femeia spune: „Chiar dacă cuvintele tale se sprijină pe adevărul adevărat, pot totuşi să-ţi aduc un alt argument temeinic pentru a te refuza, chiar din cele ce spui: aşa cum am spus mai înainte, iar tu ai consimţit, se cuvine a lăuda mai mult probitatea la un plebeu decât la un nobil, iar din aceste cuvinte ai tras concluzia că este preferabilă iubirea unei plebee cuminţi decât cea a unei femei nobile şi de o mare probitate. De ce atunci nu ar trebui să îmi aleg ca iubit un plebeu desăvârşit în bunele moravuri decât un mare nobil? Vreau să îmi răspunzi”.

(82) (184) Bărbatul spune: „Deşi am spus simplu că mai degrabă trebuie căutată iubirea unei plebee cuminţi decât a unei femei nobile şi frumoase, nu trebuie totuşi să înţelegi că iubirea unei femei nobile nu merită lăudată şi dorită. Ba chiar iubirea unei femei nobile trebuie preferată dacă ea este înzestrată cu o mai mare probitate decât

plebeea. (185) Aşadar, am rostit cuvintele mai degrabă pentru că este preferabil să fie aleasă o plebee dacă are o probitate mai mare decât o femeie nobilă; dacă se ştie că au ajuns la aceeaşi probitate, la fel poate fi căutată iubirea oricăreia dintre ele, potrivit opiniei lui Aliénor, regina Angliei31. Eu însă afirm că, în acest caz, trebuie preferat şi ales rangul inferior. (186) Dacă adverbul mai degrabă este înţeles altfel decât am încercat să îţi dovedesc, **s-**ar ajunge la o situaţie absurdă şi **s-**ar produce o mare nedreptate. Căci **s-**ar părea că nobleţea sângelui le provoacă oamenilorun prejudiciu de nesuportat şi nu le aduce niciun privilegiu, dacă un nobil foarte onorabil este înjosit de o plebee mai puţin onorabilă. (187) Dacă ai întâlni un plebeu la care să găseşti mai multă probitate decât la mine, iar tu i-ai dărui iubirea ta, nu voi continua să îţi condamn alegerea, de vreme ce, din cele spuse mai înainte, îţi este îngăduit acest lucru. Prin urmare, chibzuinţa ta să cerceteze cu multă băgare de seamă şi să îşi aleagă iubirea cea mai vrednică".

(83) (188) Femeia spune: „Cuvintele tale merg înainte şi înapoi ca un rac, pentru că acum negi ceea ce mai înainte ai susţinut şi lăudat cu cutezanţă. Dar nu se cuvine unui bărbat dibaci să-şi dezmintă cu atâta neruşinare o afirmaţie pentru a urma părerea unei femei oricât de chibzuite şi să nege acum ceea ce a admis în mod clar cu puţin înainte. (189) De vreme ce este îngăduit să te fereşti de greşeală şi să îţi dai seama că nu gândeai bine, dacă încerci să îţi corectezi părerea nechibzuită şi nesăbuită vei fi foarte vrednic de laudă şi vei fi cinstit de orice om chibzuit. (190) Îmi face multă plăcere înţelesul cuvintelor tale, fiindcă laşi în seama mea hotărârea de a-mi alege cel mai potrivit iubit, pentru că păzesc poarta palatului iubirii care nici nu refuză nimănui intrarea, dar nici nu-i permite să intre oricui o cere, ci îl îngăduie doar pe acela care, după cântărirea intenţiei <sale> şi după o deliberare serioasă, <este considerat vrednic să intre> datorită probităţii sale. Aşadar, voi delibera şi, după o atentă cumpănire, voi încerca să-l accept pe cel mai vrednic".

(84) (191) Bărbatul spune: „Dacă nu ar fi un şarpe ascuns în iarbă32 şi dacă nu ai cere din şiretenie <timp pentru> deliberare,

aceasta ar fi foarte plăcută şi îmbietoare pentru mine. Dar fiindcă mă tem că provine din dorinţa de amânare, mi se pare primejdios să o încuviinţez. Căci este un lucru de mare însemnătate pentru mine şi prevestitor de moarte, dacă vei îngădui să plec fără să îmi dăruieşti speranţa iubirii. (192) Căci o dureroasă amânare este, de obicei, semnul unei iubiri care dispare, iar o scurtă zăbavă poate schimba cursul sorţii. Dacă mă laşi să plec fără să sper în iubirea ta, mă împingi de-a dreptul la moarte şi atunci leacurile tale nu vor mai fi de niciun folos, iar tu vei fi numită ucigaşă".

(85) (193) Femeia spune: „Nu vreau să comit nicio crimă, dar nu mi se poate refuza cun timp pentru> deliberare, fiindcă, potrivit spusei unui înţelept33, ceea ce este săvârşit cu chibzuinţă nu este acoperit de ruşinea remuşcării, ci dăinuie pentru totdeauna".

(86) Bărbatul spune: „Nu pot să-ţi refuz cun timp pentru> deliberare. Dar nu voi înceta să-l rog pe Dumnezeu să te facă să iubeşti pe cine trebuie".

(87) (194) Femeia spune: „Dacă voi alege să mă consacru iubirii, să ştii, fără umbră de îndoială, că mă voi strădui, cât este cu putinţă, să caut mângâierile celui mai vrednic".

(88) Bărbatul spune: „Fără îndoială, ai libertatea de a-ţi alege iubirea. Dar eu nu voi înceta să te slujesc şi să-mi ofer tuturor serviciile în numele tău".

(89) (195) Femeia spune: „Dacă te vei osteni să duci la îndeplinire ceea ce ai exprimat în cuvinte, cu greu **s**-ar putea întâmpla să nu fii răsplătit din belşug de mine sau de o altă femeie".

(90) Bărbatul spune: „De-ar vrea Dumnezeu ca gândul tău adevărat să se afle în cuvintele tale; cât despre mine, deşi mă îndepărtez cu trupul, vă rămân alături cu inima" 34.

(91) E. Un nobil vorbeşte unei nobile

(92) (196) Dacă un nobil caută iubirea unei femei nobile, să încerce să o cucerească cu aceste cuvinte. După începutul obişnuit al conversaţiei, să îşi deschidă inima astfel: (197) „Atâta nobleţe se găseşte în voi şi sunteţi înzestrată cu atâta curtoazie, încât cred că îmi este îngăduit să rostesc, fără teama de a fi dojenit, toate cele ce se află

în inima mea şi care trebuie spuse despre probitatea voastră. Dacă nu le-ar fi îngăduit oamenilor să dezvăluie doamnelor secretele inimii lor, deşi o doresc, atunci iubirea ar pieri cu totul, căci ea este numită izvorul şi începutul tuturor lucrurilor bune, şi nimeni nu ar putea veni în ajutorul altora, iar toate faptele curtoaziei ar rămâne necunoscute oamenilor".

(93) (198) Femeia spune: „Te pricepi bine şi îmi place mult să te ascult".

(94) Bărbatul spune: „Cu toate că rareori mă aflu cu trupul în prezenţa voastră, în inima şi în sufletul meu nu mă îndepărtez niciodată de voi; căci reflectarea neîncetată mă aduce deseori în prezenţa voastră şi mă face să văd mereu cu ochii inimii comoara către care se întoarce gândul meu şi care îmi provoacă multe suferinţe şi mângâieri. Căci omul se teme întotdeauna că ceea ce doreşte din tot sufletul ar putea fi umbrit de vreo întâmplare nefericită. (199) Nici nu aş putea reda în cuvinte cât vă sunt de credincios şi cât devotament mă ţine aproape de voi. Dacă fidelitatea tuturor oamenilor ar putea fi adunată **într-**o singură persoană, nu ar fi atât de mare cât este credinţa care mă îndeamnă să vă slujesc şi nu există nimic în inima mea atât de statornic ca dorinţa de a sluji gloriei voastre; aceasta m-ar umple de mai multă glorie decât orice altceva şi voi considera o mare victorie dacă aş putea săvârşi unele fapte care vor fi pe placul vostru şi care vor fi primite de Înălţimea Voastră. (200) Câtă vreme vă pot vedea, nicio durere nu mă poate atinge, nicio uneltire nu mă poate tulbura; mai mult, numai imaginea purtată de vânt a locurilor în care mi se pare că vă aflaţi îmi dă un puternic imbold de a trăi şi multe mângâieri. (201) Iar când nu pot să vă văd cu ochii trupului şi nu pot respira aerul din preajma voastră, toate elementele prind a se ridica împotriva mea şi încep să mă apese tot felul de dureri; nu pot găsi nicio consolare în afară de falsele închipuiri pe care toropeala somnului mi le aduce când dorm. (202) Chiar dacă somnul mă amăgeşte uneori cu daruri mincinoase, nu îi sunt totuşi mai puţin recunoscător pentru că m-a înşelat cu o amăgire atât de încântătoare şi nobilă. Căci darul somnului îmi dă o cale şi un mijloc de a trăi şi mă apără de furia morţii; acesta mi

se pare o foarte mare şi aleasă favoare, căci leacul nu este de folos unui mort. (203) Dar câtă vreme trăiesc, chiar şi în durere, o uşoară adiere mă poate acoperi cu stropii de ploaie ai eliberării şi îmi poate aduce roua desfătării. Cred şi sunt pe deplin încredinţat că o femeie atât de nobilă şi de o atât de mare probitate nu va îngădui multă vreme să mă lase pradă unor suferinţe atât de cumplite, ci mă va izbăvi de toate chinurile".

(95) (204) Femeia spune: „Cu adevărat în persoana ta chibzuinţa a fost înnobilată şi cuvintele de desfătare şi-au găsit sălaş, de vreme ce ai ştiut cu atâta judecată şi chibzuinţă să-ţi faci cunoscute revendicările. Îţi aduc mulţumirile cuvenite pentru că te bucură gândul la mine când nu sunt de faţă şi pentru că ai luat hotărârea de a-mi sluji în tot ce poţi, iar eu, la rândul meu, mă voi gândi cu plăcere la tine când nu eşti de faţă şi nu îţi voi refuza serviciile la timpul şi locul potrivit, fiindcă eşti cun bărbat> atât de însemnat şi înzestrat cu atâta probitate, încât nu ar fi spre cinstea nici unei femei să îţi refuze serviciile. (205) Mai mult, nu vreau să te mulţumeşti cu contemplarea unei imagini, ci poţi să-ţi îndrepţi ochii trupului asupra înfăţişării mele şi să mă priveşti în faţă. Prefer să mă străduiesc să-ţi salvez viaţa decât să fiu cauza morţii <tale> şi să mă fac vinovată de crimă".

(96) (206) Bărbatul spune: „Chiar dacă, în timpul verii, ploile repezi pot prelungi viaţa grânelor, nu este înlăturată primejdia secetei decât dacă acestea sunt scăldate de ploaie. Puteţi, aşadar, prelungi viaţa unui îndrăgostit în felul în care aţi spus, dar nu-l puteţi scăpade primejdia mai mare a morţii. (207) Căci boala care revine este mai gravă decât cea de dinainte şi îl duce pe om la o moarte mai grea şi este mai cumplit să pierzi ceea ce ai sperat să dobândeşti decât ceea ce vrei să speri. De aceea, aş prefera să am o moarte grabnică decât ca nenumărate chinuri să mă pună în primejdie de moarte. (208) Să judece aşadar chibzuinţa voastră şi să cerceteze cu luare-aminte ce pare a fi mai mult spre cinstea voastră: a dărui speranţă unui îndrăgostit, a-l scăpa de furia morţii şi a-i deschide calea neştiută a săvârşirii faptelor bune sau a-l refuza închizâ**ndu-**i astfel calea tuturor lucrurilor bune şi deschizâ**ndu-**i drumul <către> moarte".

(97) (209) Femeia spune: „Ţi-am făgăduit de bunăvoie favoarea pe care ţi-o pot oferi – să te bucuri în fiecare zi de vederea mea. Nu ai putea obţine prin nicio rugăminte sau osteneală ceea ce ceri, fiindcă am luat din tot sufletul hotărârea nestrămutată de a nu mă supune niciodată robiei Venerei şi de a nu îndura chinurile îndrăgostiţilor. (210) Câte chinuri îndură îndrăgostiţii nimeni nu ar putea şti decât din experienţă. Căci nimeni nu poate cunoaşte decât din experienţă aceste suferinţe şi amărăciuni. Deşi încerc să scap cu totul din lanţurile iubirii, nu îţi voi refuza niciodată, nici ţie, nici altor bărbaţi care săvârşesc fapte bune, prilejul de a le săvârşi".

(98) (211) Bărbatul spune: „Ferească Dumnezeu, doamna mea, să stărui **într-**o greşeală atât de gravă. Doar acele femei despre care se ştie că **s-**au alăturat oştii iubirii sunt considerate de oameni vrednice de laudă, iar datorită probităţii lor merită să fie amintite la toate curţile. Nu văd ce bine ar putea fi săvârşit în lume, care să nu îşi aibă originea în iubire. (212) Îngăduie aşadar unei atât de mari frumuseţi şi unei atât de mari probităţi să păşească pe calea iubirii şi să-şi încerce norocul, căci nu se poate cunoaşte cu adevărat ce este şi cum este un lucru, dacă nu a fost mai întâi încercat prin experienţă. Un lucru se cuvine a fi respins doar după ce a fost încercat".

(99) (213) Femeia spune: „Este foarte uşor să intri la curtea iubirii, dar este greu să rămâni acolo din cauza suferinţelor care îi ameninţă pe îndrăgostiţi, iar ieşirea este imposibilă sau foarte crudă din cauza actelor dezirabile ale iubirii. Căci după intrarea la curtea iubirii, îndrăgostitul nu mai este în stare să vrea altceva decât ceea ce îi pune în faţă iubirea sau ceea ce este pe placul iubitei. (214) Prin urmare, această curte nu este de dorit şi trebuie evitată intrarea **într-**un loc de unde nu se poate ieşi. Un asemenea loc poate fi comparat cu împărăţia iadului, deoarece, deşi poarta iadului este deschisă oricui vrea să intre, nu există putinţa de a ieşi. (215) Eu prefer să rămân în Franţa, mulţumi**ndu-**mă cu un bănuţ de aramă şi cu libertatea de a merge unde vreau, decât să fiu încărcată cu argintul unguresc şi supusă unei puteri străine35, fiindcă a avea mult în acest fel însemnă a nu avea nimic. Aşadar, pe bună dreptate urâtă îmi este

curtea iubirii; de aceea, frate36, altundeva trebuie să-ţi cauţi iubirea”.

(100) (216) Bărbatul spune: „Nimeni nu poate avea o libertate de alegere mai mare decât aceea de a nu voi să se despartă de ceea ce îşi doreşte din toată inima. Căci oricui trebuie să-i fie plăcut un lucru dacă nu poate să nu vrea ceea ce doreşte cu toate puterile, cu condiţia ca acel lucru să fie de dorit. (217) Şi nu există nimic mai de dorit pe lume decât iubirea, de vreme ce din ea decurge înfăptuirea oricărui bine, iar fără ea niciun bine nu se săvârşeşte în lume. Prin urmare, curtea ei trebuie îmbrăţişată cu amândouă mâinile, iar palatul ei nu trebuie să îl urâţi câtuşi de puţin”.

(101) (218) Femeia spune: „S-ar părea că oricine are libertatea de a lupta sub scutul iubirii şi că este un lucru care trebuie dobândit, dar mie mi se pare că este cea mai josnică robie şi unlucru care trebuie evitat cu orice preţ. Prin urmare, te osteneşti în zadar, fiindcă <nici măcar> lumea întreagă nu mă poate abate de la această hotărâre”.

(102) (219) Bărbatul spune: „Dacă vei continua să păşeşti pe un asemenea drum, te va ajunge o durere insuportabilă cu care nimic nu seamănă şi pe care va fi greu să o rosteşti în cuvinte”.

(103) (220) Femeia spune: „Te rog să îmi vorbeşti despre acele suferinţe care se pare că mă ameninţă din această cauză, pentru ca, prevăzând-le, să mă rănească mai puţin săgeţile lor, de vreme ce se spune că săgeţile pe care le vezi venind rănesc mai puţin”.

(104) (221) Bărbatul spune: „Săgeţile pe care le vedeţi venind de departe nu pot să vă rănească mai puţin decât dacă veţi renunţa la eroarea voastră. Dacă vreţi, puteţi asculta chinurile, dar mai întâi vă rog să acceptaţi să aduc la cunoştinţa înălţimii voastre ce loc vă este hărăzit în palatul iubirii.

(105) (222) Se spune şi este adevărat că în mijlocul lumii a fost construit un palat cu patru faţade împodobite şi că pe fiecare faţadă este o poartă foarte frumoasă. În acest palat merită să locuiască doar iubirea şi cunele> grupuri de doamne. Zeul iubirii şi-a rezervat poarta dinspre răsărit, iar celelalte sunt destinate doamnelor <care au fost împărţite în trei categorii. (223) Doamnele de la poarta dinspre miazăzi zăbovesc mereu în faţa uşii deschise şi pot fi găsite

întotdeauna în prag, la fel ca doamnele de la poarta dinspre apus, care însă rătăcesc mereu dincolo de pragul porţii. Iar cele care au fost puse să păzească poarta dinspre miazănoapte ţin mereu uşa închisă şi nu văd nimic dincolo de zidurile palatului. În al căror grup credeţi că vă aflaţi?"

(106) (224) Femeia spune: „Cuvintele tale sunt prea nedesluşite şi încâlcite pentru mine dacă nu le dai un înţeles clar".

(107) (225) Bărbatul spune: „Cele care zăbovesc mereu în faţa uşii deschise şi pot fi găsite întotdeauna în prag sunt femeile sau doamnele care, atunci când cineva vrea să intre, cercetează cu luare-aminte care sunt meritele şi probitatea celui ce doreşte să intre pe uşa deschisă; după ce **s**-au încredinţat pe deplin în privinţa meritelor, pe cei vrednici de toată cinstea îi acceptă, iar pe cei nevrednici îi alungă din palatul iubirii. (226) Cele ce se află la poarta dinspre apus sunt femeile vulgare care nu resping pe nimeni, ci îi primesc pe toţi fără deosebire şi sunt supuse plăcerii tuturor. Cele care sunt însărcinate cu paza porţii dinspre miazănoapte şi ţin mereu poarta închisă sunt femeile care nu deschid nimănui şi refuză tuturor intrarea în palatul iubirii. (227) Cele de la poarta dinspre miazăzi sunt femeile care vor să iubească şi nu îi resping pe îndrăgostiţii vrednici, şi pe bună dreptate, de vreme ce toate sunt aşezate la miazăzi şi sunt vrednice de a fi scăldate de razele iubirii care locuieşte la răsărit. Cele de la apus sunt curtezanele, care nu iubesc pe nimeni şi nici nu caută să fie iubite de vreun bărbat onorabil, şi asta pe bună dreptate, de vreme ce ele sunt aşezate la apus, iar razele de foc ale iubirii nu pot ajunge la ele. (228) Cele de la miazănoapte sunt femeile care refuză să iubească, deşi sunt iubite de mulţi bărbaţi, şi pe bună dreptate, deoarece, fiind aşezate în partea stângă, zeul <iubirii> nu priveşte spre ele, fiindcă sunt blestemate. Din aceste cuvinte îţi apare limpede modul în care este orânduit palatul iubirii".

(108) Femeia spune: „La poarta dinspre miazănoapte cred că aş fi teafără, nu blestemată".

(109) (229) Bărbatul spune: „Ascultă ce chinuri fără sfârşit te aşteaptă.

(110) Pe când eram scutierul unui prea nobil bărbat, domnul meu Robertus, **într-**o zi fierbinte de vară călăream în pădurea regelui Franţei împreună cu acesta şi cu mulţi alţi oşteni, iar cărarea din pădure ne-a condus **într-**un loc încântător. Era o pajişte înconjurată din toate

(111) părţile de copacii unei păduri. (230) Acolo am descălecat toţi, am lăsat caii să pască, iar noi ne-am recăpătat puterile dormind puţin; apoi ne-am trezit şi am adunat în grabă caii. Dar calul meu **s-**a îndepărtat puţin mai mult decât ceilalţi, iar aceasta m-a făcut să zăbovesc **într-**atât încât m-am văzut rămas singur în acea poiană. (231) Fiindcă nu cunoşteam drumul, rătăceam pierdut prin poiană privind cu luare-aminte în toate părţile şi am văzut în depărtare o mulţime nesfârşită de călăreţi care se îndreptau spre marginea câmpului. Pentru că eram pe deplin încredinţat că domnul meu călărea împreună cu ei, m-am bucurat şi am încercat, pe cât am putut, să îi ajung. (232) Privind cu băgare de seamă, nu am putut nicidecum să-l văd, fiindcă nu era printre ei; iar când m-am apropiat de călăreţi şi am privit cu atenţie mulţimea frumos gătită, am văzut în faţă un bărbat care călărea un cal frumos şi arătos şi care avea o coroană de aur. În urma lui venea o mare mulţime de femei frumoase, fiecare călărind un cal bine hrănit, frumos şi blând. (233) Ele aveau veşminte scumpe şi deosebite şi hlamide cusute cu aur; în dreapta şi în stânga <fiecăreia> se afla câte un cavaler, un al treilea mergea pe jos, în faţă, ca un slujitor, şi ţinea în mână frâul pentru ca <doamna> să poată călări în tihnă fără nicio neplăcere. Astfel era găteala şi ţinuta femeilor din primul rând. În urmă venea o ceată nesfârşită de călăreţi <frumos> gătiţi care le păzeau de zarva şi stingherеala celorlalţi. (234) În al doilea rând, venea o nu mică mulţime de femei pe care tot felul de bărbaţi, şi călare, şi pe jos, îşi dădeau osteneala să le servească; dar zarva celor care voiau să slujească era atât de mare, iar mulţimea atât de stingheritoare, încât femeile nu le puteau primi serviciile şi nici cei care voiau să servească nu puteau servi; astfel, mulţimea de servicii se prefăcea în mare lipsă şi tulburare, iar <femeile> ar fi considerat ca o mare uşurare dacă ar fi fost lăsate să se slujească singure. (235) În al

treilea rând, venea o gloată grosolană şi mizerabilă de femei. Erau femei foarte frumoase, dar erau îmbrăcate cu haine slinoase şi nepotrivite cu acea vreme. Deşi era o căldură dogoritoare, purtau haine din blană de vulpe; pe lângă aceasta, erau foarte soioase şi stăteau necuviincios pe nişte cai hidoşi, adică răpciugoşi şi care tropăiau zgomotos, nu aveau nici frâie, nici şei şi mergeau poticni**ndu-**se. (236) Nimeni nu încerca să le dea ajutor şi erau cu totul lipsite de sprijin; mai mult, pedestraşii şi călăreţii care mergeau înaintea lor stârneau un asemenea praf, încât ele abia mai puteau vedea, fiindcă praful le intra în ochi şi le acoperea buzele.

(112) (237) Pe când priveam cu luare-aminte şi începeam să mă întreb ce înseamnă toate acestea, o doamnă cu înfăţişare netulburată şi măreaţă, care venea în urma tuturor şi avea un cal costeliv şi răpciugos care şchiopăta <mergând> în trei picioare, m-a strigat pe nume şi mi-a poruncit să merg la ea. Când am ajuns în faţa ei şi i-am văzut chipul frumos şi delicat, iar pe ea şezând pe un cal atât de răpciugos, de îndată i-am oferit calul meu. (238) Dar ea a refuzat să-l primească şi a început să-mi vorbească astfel: «Îl cauţi pe domnul tău, dar nu îl vei găsi aici pentru că te-ai îndepărtat prea mult de drumul lui».

(113) Eu am răspuns: «Vă rog, doamnă, dacă vă este pe plac, să binevoiţi a-mi arăta drumul cel bun».

(114) (239) Iar ea a răspuns: «Până nu vei vedea această oaste aşezată în tabăra ei, nu pot să îţi arăt un drum lipsit de primejdii».

(115) Eu i-am răspuns astfel: «Atunci, vă rog, dacă binevoiţi, să îmi spuneţi a cui este oastea aceasta şi de ce o femeie atât de frumoasă preferă un cal atât de prăpădit şi veşminte atât de mizerabile».

(116) (240) La aceasta femeia a răspuns: «Aceasta este oastea morţilor». Când am auzit acest lucru, de îndată sufletul meu **s-**a tulburat peste măsură, am pălit la faţă şi toate oasele au început să se mişte din locul lor. Tremurând şi înspăimântat, am vrut să mă îndepărtez, dar femeia a început să mă încurajeze şi mi-a promis că mă va apăra de orice primejdie. (241) A vorbit astfel: «Aici vei fi mai ferit şi mai ocrotit decât în casa tatălui tău». Auzind aceasta, mi-am recăpătat răsuflarea pe care aproape că o pierdusem şi,

apropii**ndu-**mă de ea, am început să**-**i pun multe întrebări, iar ea mi**-**a răspuns pe rând la toate, spunând:

(117) (242) «Cavalerul pe care îl vezi purtând coroana de aur şi mergând înaintea tuturor este zeul iubirii, care se alătură oştii câte o zi în fiecare săptămână şi, în mod minunat, dă fiecăruia plata pentru faptele sale, potrivit cu binele sau răul pe care l**-**a făcut în viaţă. (243) Femeile atât de frumos gătite şi atât de cinstite care îl urmează în primul rând sunt femeile cele mai fericite care, în timpul vieţii, au ştiut să se poarte înţelept cu cavalerii iubirii, să acorde întreaga lor favoare celor ce voiau să le iubească şi să dea răspunsurile potrivite celor care, sub pretextul că iubesc, cereau perfid iubirea; de aceea îşi primesc acum întreaga răsplată şi sunt onorate cu nenumărate daruri. (244) Femeile care se află în al doilea rând şi sunt copleşite de atâtea servicii sunt acele femei stricate care, în timpul vieţii, nu **s-**au temut să se supună plăcerii tuturor şi le**-**au oferit plăcerea tuturor celor care le**-**au cer**ut-**o, nerefuzând nimănui să intre pe la poarta lor. De aceea şi**-**au primit răsplata în această curte: să fie copleşite de nenumărate servicii pentru nemăsurata lor dărnicie şi acceptarea fără deosebire şi peste măsură a bărbaţilor, iar aceste servicii să devină supărătoare şi <să le aducă> multă neliniște şi dezonoare. (245) În ultimul rând, aşa cum poţi vedea cu proprii ochi, atât de mizerabil echipate şi atât de sărăcăcios îmbrăcate şi lipsite de orice ajutor şi istovite de tot felul de poveri **–** printre acestea mă aflu şi eu **–** sunt cele mai nenorocite dintre femei; acestea, în timpul vieţii, au împiedicat tuturor intrarea în palatul iubirii şi nu au vrut să le dea răspunsul meritat nici celor care săvârşeau fapte bune, nici celor care le cereau favoarea şi prilejul pentru a săvârşi binele, ci îi refuzau pe toţi cei care cereau să slujească în oastea iubirii şi i**-**au alungat ca şi cum i**-**ar fi urât, fără să ţină seama de cel numit zeul iubirii, în a cărui oaste voiau să slujească cei ce cereau să fie iubiţi; iar acum suferim pe bună dreptate şi primim răsplata cuvenită pentru faptele <noastre> de la regele iubirii care stăpâneşte întreaga lume şi fără de care niciun bine nu se săvârşeşte în lume. (246) Pe lângă acestea, suntem supuse multor altor chinuri pe care nimeni nu le poate cunoaşte decât din experienţă, lucru pe care

mi-ar fi imposibil să ţi-l descriu, iar ţie ţi-ar fi greu să îl asculţi. Aşadar, femeile care trăiesc în lume să se ferească să nu devină tovarăşele chinurilor noastre, fiindcă, după moarte, nicio căinţă nu le poate fi de folos».

(118) (247) Eu am răspuns femeii: «După cum văd şi înţeleg, cine alege să săvârşească lucrurile plăcute iubirii va primi o răsplată însutită, iar fiindcă cregele iubirii> nu poate lăsa fără pedeapsă pe oricine ar cuteza să-l insulte, mi se pare că îi plăteşte înmiit ofensa adusă. Prin urmare, nu este cuminte a-l ofensa pe zeu, dar este foarte cuminte a-l sluji în toate, căci el ştie să-i răsplătească pe ai săi cu mari daruri şi să-i copleşească pe cei ce-l dispreţuiesc cu foarte grele suferinţe. (248) De aceea, te rog, doamna mea, şi te implor din toate puterile să îmi dai îngăduinţa de a mă întoarce pentru a le povesti doamnelor ceea ce am văzut» 37. (249) Iar ea mi-a răspuns astfel: «Nu poţi primi îngăduinţa de a te întoarce până nu vei cunoaşte cele mai mari şi mai grele chinuri <îndurate> de noi şi vei vedea bucuria şi fericirea cea mare de care au parte> celelalte <femei>».

(119) (250) După ce am străbătut o mare distanţă vorbind astfel, am ajuns **într-**un loc încântător, unde era o pajişte mai frumoasă şi mai bine aşezată decât a văzut vreodată un muritor. Era un loc înconjurat de tot felul de copaci plini de roade şi de arome, fiecare purtând fructeminunate. (251) Apoi, locul era rotund şi împărţit concentric în trei. Primul cerc se afla în mijloc şi era înconjurat din toate părţile de o fâşie care se găsea la mijloc. Al treilea cerc, aflat pe margini, îl împrejmuia din toate părţile pe cel din mijloc care se afla între el şi primul cerc. (252) În mijlocul primului cerc, cel dinăuntru, se găsea un copac uimitor de înalt şi care purta din belşug tot felul de fructe, iar crengile lui se întindeau până la marginile cercului. La rădăcina copacului ţâşnea un izvor minunat cu apă foarte limpede care, pentru cei care o gustau, avea gustul dulce al nectarului. În acest izvor se vedeau toate felurile de peşti. (253) Lângă izvor, pe un tron de aur şi împodobit cu felurite pietre preţioase şedea regina iubirii, purtând pe cap o splendidă coroană; era îmbrăcată cu veşminte scumpe şi avea în mână un sceptru de aur. La dreapta ei se afla un tron

care străluceа de bogăţie şi frumuseţe, dar pe care nu şedea nimeni. (254) Acest cerc dinăuntru se numea Desfătare, fiindcă acolo se găseau toate lucrurile plăcute şi încântătoare. Iar în acest cerc erau pregătite paturi multe care erau minunat împodobite şi cu totul acoperite cu învelitori de mătase şi podoabe de purpură. Din izvor porneau în toate părţile multe pâraie şi fire de apă care udau toată Desfătarea, iar fiecare pat avea câte un pârâu.

(120) (255) Al doilea cerc se numea Umezeală şi era rânduit astfel: pâraiele care, rămânând în matca lor, udau Desfătarea, aici îşi arătau nemăsurat puterile şi inundau Umezeala, astfel încât iarba era acoperită de apă, aşa cum se întâmplă cu pajiştea în zilele ploioase de vară. (256) Iar apa, după ce ajungea în acest cerc, devenea atât de rece, încât nicio fiinţă vie nu putea să o atingă; iar de sus cobora copleşitoare văpaia soarelui, căci niciun copac nu umbrea acel loc. Dar apa nu se întindea dincolo de marginile acestui loc.

(121) (257) Al treilea cerc, cel mai îndepărtat, se numea Uscăciune, şi pe bună dreptate, fiindcă era lipsit cu totul de umiditate: o uscăciune deplină stăpânea locul, razele soarelui ardeau ca vâlvătaia focului, iar pământul era fierbinte ca un cuptor. (258) Acest loc era acoperit cu nenumăraţi snopi de spini, iar în mijlocul fiecărui snop era o bucată de lemn cam de doi coţi, care ieşea în afară la ambele capete ale snopului, iar câte un bărbat vânjos stătea la fiecare capăt al lemnului şi îl ţinea în mână. Exista şi o cărare frumoasă care, traversând Uscăciunea şi Umezeala, conducea spre Desfătare; pe această cărare nu se simţea niciun chin dintre cele pomenite.

(122) (259) Când am ajuns în aceste locuri, mai întâi a intrat regele iubirii, iar regina l-a primit cu îmbrăţişarea iubirii şi l-a ajutat să se aşeze pe tronul pregătit pentru el; el ţinea în mână un sceptru de cristal şi era urmat de prima ceată de femei şi oşteni care veniseră pe aceeaşi cărare. Pentru fiecare femeie era pregătit un loc frumos împodobit, iar oştenii îşi alegeau scaunele după plac. (260) Atât de mare era fericirea şi strălucirea acestora, încât limba omului nu vi le-ar putea descrie. Locul Desfătării era în întregime menit plăcerilor acestora şi, înaintea lor, tot felul de măscărici cântau şi recitau

folosi**ndu-**se de toate felurile de instrumente muzicale. (261) În al doilea rând, venind pe aceeaşi cale, a intrat ceata femeilor comune şi a bărbaţilor care voiau să le slujească, dar au ajuns doar până la pragul Desfătării, pe care nu l-au putut trece, pentru că frâiele au început să slăbească din cauza umidităţii; acolo, fiindcă era locul menit lor de către curtea iubirii, îşi găseau atâta mângâiere cât era posibil. Ce strigăte şi gemete erau acolo este foarte greu de povestit. (262) Suferinţele acestor femei erau sporite de strălucirea pe care o vedeau la cei ce sălăşluiau în Desfătare. În al treilea rând venea ceata din urmă a femeilor care nu avuseseră îndurare cu oştenii iubirii; aceasta a ajuns până în pragul Umezelii. (263) De vreme ce nu le-a fost îngăduită intrarea, au început să umble prin Uscăciune, fiindcă era locul pregătit pentru ele. Acolo le-a fost pregătit fiecăreia câte un jilţ din snopi de spini, iar fiecare snop era fără încetare mişcat de bărbaţii puşi anume pentru aceasta, aşa cum am spus mai înainte, ca să le rănească cât mai mult cu vârfurile spinilor, iar picioarele lor goale atingeau pământul fierbinte. Atâta durere şi suferinţă nu cred să existe nici în împărăţia iadului.

(123) (264) Când am văzut acestea, am cerut îngăduinţa de a pleca. Dar femeia mi-a spus: «Eu nu îţi pot acorda îngăduinţa, dar lasă-ţi calul acolo unde a intrat regele iubirii, mergi în grabă la el şi cere-i lui îngăduinţa, ca unui stăpân, şi ai grijă să asculţi cu luare-aminte tot ceea ce-ţi va spune. Şi să nu uiţi să te rogi pentru mine». (265) Atunci am pornit pe cărarea despre care am vorbit; <ajuns> la regele iubirii i-am spus: «Rege puternic şi glorios, îţi aduc toate mulţumirile pentru că ai binevoit să-mi dezvălui măreţele tale fapte şi minunatele taine ale regatului tău. (266) Şi mă rog stăruitor ca, în mărinimia ta, să binevoieşti să porunceşti slujitorului tău <să facă> cele ce îţi sunt pe plac şi să îi destăinui care sunt preceptele de căpătâi ale iubirii şi să o eliberezi de grelele chinuri pe femeia cu ajutorul căreia am fost binecuvântat cu o asemenea privelişte şi să o aşezi cu milostivire în locul Desfătării împreună cu aceste femei atât de onorate; apoi, să îmi îngădui să plec, dacă îţi este pe plac». (267) El mi-a dat acest răspuns: «Ţi-a fost îngăduit să vezi faptele noastre

pentru ca, prin tine, să fie dezvăluită celor neştiutori gloria noastră şi ca priveliştea arătată ţie să fie spre mântuirea multor doamne. Îţi poruncim cu tărie şi te împuternicim ca, oriunde vei întâlni o vrednică doamnă care refuză să se supună încercărilor iubirii abătându-se astfel de la calea noastră, să îi povesteşti ceea ce ai văzut şi să o întorci din eroarea ei, pentru ca astfel să poată scăpa de cele mai grele chinuri şi să-şi găsească un loc în această glorie.

(124) (268) Să ştii că sunt douăsprezece precepte de bază care trebuie urmate în iubire:

(125) I.

(126) Să fugi de avariţie ca de ciumă şi să cauţi opusul ei.

(127) II.

(128) Să-ţi păstrezi castitatea pentru iubită.

(129) III.

(130) Să nu încerci să ademeneşti cu bună ştiinţă o <femeie> legată cum se cuvine printr-o altă iubire.

(131) IV.

(132) Să nu cauţi iubirea unei femei cu care ruşinea te-ar împiedica să te căsătoreşti.

(133) V.

(134) Să nu uiţi să te fereşti cu totul de minciună.

(135) VI.

(136) Să nu ai mulţi confidenţi ai iubirii tale.

(137) (269) VII.

(138) Supunându-te tuturor poruncilor doamnelor, să te străduieşti mereu să te alături oştii iubirii.

(139) VIII.

(140) Când oferi şi primeşti mângâieri în iubire, să nu-ţi lipsească niciodată respectul pentru pudoare.

(141) IX.

(142) Să nu fii clevetitor.

(143) X.

(144) Să nu-i dai la iveală pe cei ce iubesc.

(145) XI.

(146) În toate <situaţiile> să fii cuviincios şi curtenitor.

(147) XII.

(148) Să nu treci peste voia iubitei în mângâierile iubirii.

(149) Există şi alte precepte mai puţin importante pe care nu îţi este de folos să le auzi acum, fiindcă le vei găsi în cartea scrisă pentru Gualterius. (270) Femeia pentru care te-ai rugat nu poate locui între zidurile Desfătării, aşa cum ai cerut, pentru că faptele sale nu-i îngăduie să locuiască **într-**un loc atât de strălucit. Datorită mijlocirii tale, îi vom da un cal bine hrănit şi blajin, cu frâu şi şa, şi îi vom acorda îngăduinţa de a nu mai avea slujitori care să scuture snopul de spini şi de a-şi pune o piatră rece sub picioare. (271) Primeşte acest sceptru de cristal şi pleacă cu îngăduinţa noastră; dar să-l arunci în primul râu pe care îl vei întâlni». (272) Făcând cale întoarsă şi revenind la doamna care mă condusese, am găsit-o şezând pe snop fără niciun slujitor şi ţi**nându-**şi picioarele pe o piatră adusă de curând şi îndurând puţină durere; ea mi-a adus nesfârşite mulţumiri şi a adăugat: (273) «Întoarce-te cu ajutorul cerului, prietene, fiindcă nu poţi vedea mai mult la această curte. Căci suferinţa noastră este de două ori mai puternică, iar strălucirea lor este de două ori mai mare decât ai putut vedea, dar nici unui om în viaţă nu îi este îngăduit să le vadă». După aceste <cuvinte>, am încălecat pe calul meu şi, **într-**o clipă, am fost dus dincolo de apele pâraielor. Acolo am aruncat sceptrul de cristal şi m-am întors teafăr acasă.

(150) (274) Luaţi aminte, doamna mea, cât de mare este suferinţa celei ce nu vrea să iubească şi la câte chinuri este supusă, dar şi la câtă cinstire şi glorie primesc cele ce nu i-au oprit pe cei ce voiau să intre pe poarta iubirii; abandonând opinia greşită, să fiţi vrednică să vă primiţi răsplata şi să scăpaţi de chinurile despre care am pomenit. Nu **s-**ar cuveni şi ar fi un rău fără scăpare ca o femeie atât de înţeleaptă şi înzestrată cu atâta frumuseţe să aibă parte de pedepse atât de grele sau să înfrunte atâtea primejdii. (275) Cât despre mine, eu mi-am îndeplinit însărcinarea dată de iubire; iar voi să îi ascultaţi cu atâta grijă preceptele, încât să fiţi vrednică să intraţi în gloria fericirii sale”.

(151) (276) Femeia spune: „Dacă sunt adevărate cele pe care mi

le-ai povestit, este un lucru plin de glorie a lua parte la slujirea iubirii şi este foarte primejdios a-i încălca poruncile. Fie că sunt adevărate cele pe care mi le-ai povestit, fie că nu, mă înspăimântă acele pedepse teribile şi, de aceea, nu vreau să rămân străină de oastea iubirii, ci să mă alătur acesteia şi să îmi găsesc un loc la poarta dinspre miazăzi. (277) Trebuie aşadar să urmez în toate purtarea doamnelor de la poarta dinspre miazăzi: să nu refuz pe cineva, dar nici să deschid poarta iubirii oricui bate. Voi avea grijă să aflu cine este vrednic să intre şi îl voi primi după ce am cercetat şi aflat adevărul".

(152) (278) Bărbatul spune: „Îi aduc mulţumiri preaputernicului rege al iubirii care a binevoit să vă întoarcă de la hotărârea voastră şi a îndepărtat teribila eroare; dar faptul că vreţi să cercetaţi dacă ar trebui să mă lăsaţi să intru când bat la poarta palatului iubirii este un lucru trist pentru mine şi un cuvânt nemilos. Dacă sunteţi încredinţată de probitatea mea, nu mai este loc de deliberare. (279) Dar fiindcă nu toate faptele bune pot ajunge cu uşurinţă la cunoştinţa tuturor, este posibil ca faptele mele să vă fie necunoscute şi, astfel, <ţinând seama de ceea ce ştiţi, cereţi pe bună dreptate <timp pentru> deliberare. Dar **într-**atât mă încred în faptele probităţii mele şi în dreptatea nobleţei voastre, încât, deşi darul pe care îl cer întârzie, nu cred totuşi că serviciile pot fi îndelung lipsite de răsplata lor. (280) Să dea Dumnezeu să dobândesc roadele speranţei mele şi, aşa cum îmi veţi rămâne în gând chiar după ce voi pleca de lângă voi, tot astfel Puterea divină să vă facă să vă gândiţi la mine".

(153) F. Un mare nobil vorbeşte unei plebee

(154) (281) Dacă un mare nobil caută iubirea unei plebee, se poate folosi de exemplul dat pentru cazul în care un nobil vorbeşte cu o plebee. Poate proceda fără dificultate şi în această manieră:

(155) „De multă vreme am aşteptat această zi şi am purtat în minte dorinţa de a-mi dezvălui în faţa voastră cugetul, intenţia şi gândul meu neîncetat la voi. (282) Dar până acum nu am găsit prilejul potrivit pentru cuvinte de iubire. Să ştiţi că mi-am pus toate gândurile minţii mele şi sprijinul în voi şi nimic în lumea aceasta nu mă poate face mai fericit decât comoara nepreţuită a persoanei voastre. Fără voi

mi se pare că nu există nimic în lume, iar belşugul tuturor lucrurilor lumeşti mi se pare cea mai mare sărăcie. (283) Doar iubirea voastră măpoate încorona cu diadema unui rege şi, în cea mai mare sărăcie, mă poate face să mă bucur de toate bogăţiile. Speranţa în iubirea voastră mă ţine în viaţă; lipsit de speranţă, voi fi silit să părăsesc <această> viaţă. Binevoiţi, aşadar, în îndurarea voastră, să mă ţineţi în slujba voastră şi să nu refuzaţi iubirea unui conte; (284) căci doar un conte sau un bărbat de rang mai înalt este vrednic de o asemenea iubire. Să ferească Dumnezeu ca atâta frumuseţe şi atâta probitate să îşi aleagă un iubit din plebe. Să reflecteze chibzuinţa voastră la credinţa şi devotamentul contelui care vă vorbeşte şi să-i dea răspuns pe măsura meritelor sale".

(156) (285) Femeia spune: „Este cu adevărat fericită plebeea care se dovedeşte vrednică de iubirea unui conte. Dar cercetaţi cu luare-aminte de ce laudă şi răsplată este vrednic un conte sau un marchiz care caută iubirea unei plebee. Oh, ce vultur ar fi acela care, trecând pe lângă potârnichi, cocori şi fazani, şi-ar căuta hrana printre păsările şi pui de găină! (286) Mă bucur că sunt vrednică de iubirea unui conte, dar mă tem să accept iubirea unui bărbat de neam mare şi sus-pus care caută <iubirea unui femei atât de neînsemnate. **S**-ar părea că face acest lucru din cauza slăbiciunii inimii sale; însă doar cei cu suflet mare sunt vrednici să cunoască tainele doamnelor şi să le cucerească iubirea. (287) Dacă v-aş dărui iubirea mea şi aş descoperi că sunteţi lipsit de cele de care are nevoie iubirea – pe care **s**-ar putea să nu le am nici eu, nefiind proprii celor din starea mea –, iubirea noastră nu ar mai putea fi trăită cum se cuvine. Este mai bine să ne înfrânăm de la început decât să sfârşim în suferinţă ceea ce am început".

(157) (288) Bărbatul spune: „Fiecare trebuie să îşi caute iubirea acolo unde este mânat de forţa iubirii. Este aleasă acea iubire care, în orice rang, îşi are originea doar în plăcere, iar desfătarea în frumuseţea unei femei, şi nu cea care este căutată doar pentru privilegiile rangului. Astfel, nu încalc preceptele iubirii dacă vreau să-mi aleg iubirea din**tr**-un rang inferior – ba chiar mi se pare că mă supun poruncilor

sale. (289) Preceptul iubirii este acesta: cel care vrea să cucerească iubirea să nu cuteze să treacă peste hotarele voinţei sale, nici să facă deosebiri între ranguri în iubire, căci aceasta vrea să-şi împodobească palatul cu orice clasă şi ca toţi să slujească la curtea sa fără să se păstreze vreun privilegiu ierarhic. Prin urmare, o plebee este tot atât de vrednică să poposească împreună cu un conte la curtea iubirii ca şi o contesă. (290) Fiindcă voinţa întreagă a inimii mele se îndreaptă spre voi, pot să vă aleg fără nicio mustrare, iar din această cauză nu trebuie să se creadă că aş căuta lucruri mărunte, ci, dimpotrivă, unele foarte mari. De vreme ce, fiind vrednică de cinstire, vă aflaţi la cinstita curte a iubirii şi voinţa mă mână spre iubirea voastră, chibzuinţa voastră trebuie să mă considere printre cei cu suflet mare. (291) Prin urmare, nu trebuie să vă înfrânaţi de la iubirea mea, decât dacă aţi vedea că sunt lipsit de bune moravuri şi străin de fapte bune. Mai mult, un şoim este mai frumos în zborul său când prinde o ciocârlie măiastră decât atunci când prinde o prepeliţă greoaie care zboară în linie dreaptă".

(158) (292) Femeia spune: „Chiar dacă mă puteţi ademeni spre iubirea voastră cu aceste argumente, un alt argument mă apără de această soartă: îmbrăţişările noastre **s-**ar bucura de împrejurări favorabile, dar dacă zvonul ar ajunge la urechile tuturor, reputaţia mea ar fi distrusă, pentru că, lipsită de măsură, am depăşit graniţele stării mele. (293) Mai mult, de obicei, un bărbat de rang mai înalt nu iubeşte cu credinţă o femeie din**tr-**o clasă inferioară, iar dacă o iubeşte, curând îl dezgustă iubirea ei şi o dispreţuieşte pentru lucruri neînsemnate; se vede limpede că acest lucru este contrar poruncilor iubirii, la curtea căreia deosebirea nu şi**-**a putut niciodată găsi loc, ci există îndrăgostiţi de orice rang <şi toţi> slujesc la curteaiubirii fără deosebire şi nu se bucură de privilegiile nici unui rang înalt. Aşadar, un motiv întemeiat mă ţine departe de voi, astfel că inegalitatea de rang poate să vă îndepărteze de la intenţia voastră".

(159) (294) Bărbatul spune: „Este uimitor cum chibzuinţa voastră încearcă să se sprijine pe o apărare atât de necugetată. Ce iubire este aceea care se împlineşte în prezenţa oamenilor şi este

nimicită de clevetirile mulţimii? Oare nu afirmă preceptul iubirii că nu este îngăduit a avea mulţi confidenţi? Apoi, o femeie de o oarecare valoare sau probitate nu trebuie să iubească un bărbat cu acest gând, anume să se întoarcă de pe drumul iubirii din cauza vorbelor goale ale mulţimii şi a zvonurilor suspicioase ale intriganţilor, astfel încât voinţa oamenilor răi să ajungă la rezultatul dorit. (295) Căci, aşa cum bine ştiţi, acesta este ţelul şi intenţia celor josnici şi, toţi o ştiu, oricând le face plăcere să zădărnicească faptele celor buni şi să pună piedici mângâierilor iubiţilor. Aşadar, luminăţia voastră să înveţe să dispreţuiască vorbele neruşinate şi înşelătoare ale celor răi şi să se ferească de uneltirile lor, pentru ca faptele celor răi să nu ajungă să-i vatăme pe cei buni. Căci nu poate fi o răsplată mai mare pentru cei răi decât să vadă că mârşăviile lor pun piedici în calea celor buni.

(160) (296) Nici eu, nici altcineva nu vă poate încredinţa pe deplin de credinţa şi îndreptăţirea mea, fiindcă numai Dumnezeu pătrunde inima omului şi este martorul ei, doar lui îi este cunoscut gândul omului38. Aşadar, o femeie înţeleaptă trebuie să judece gândul lăuntric după faptele şi lucrurile exterioare. Dacă faptele sau lucrurile exterioare mă fac nevrednic de iubirea voastră şi vă provoacă o bănuială întemeiată, mă rog să nu am parte de nicio îndurare în faţa voastră. (297) Iar dacă veţi cunoaşte că acţiunile mele nu aduc pe drept nicio vătămare, cu deplină încredere vă rog ca nicio nedreptate din partea voastră să nu mă atingă. De vreme ce niciun bărbat nu îşi poate face credinţa pe deplin cunoscută unei femei, orice femeie poate refuza ca un bărbat anume să-i fie iubit. (298) Să vadă marea voastră chibzuinţă şi să cerceteze cu luare-aminte ceea se cuvine a răspunde. Căci, aşa cum bine au arătat mai înainte cuvintele voastre, oricât de mult un iubit îl întrece pe celălalt în nobleţe, după începutul iubirii, amândoi trebuie să umble cu paşi egali la curtea iubirii”.

(161) (299) Femeia spune: „Cu toate că nu este bine ca <oamenii> răi să pună piedici în calea celor buni, nu rezultă totuşi că ancora celor buni trebuie să atingă întotdeauna fundul mării. Căci orice femeie poate alege ca, dacă i se cere iubirea, să refuze să iubească, dacă vrea: şi nu se poate găsi nicio nedreptate în aceasta, aşa

cum aţi spus <chiar> cu cuvintele voastre. Ce nedreptate ar putea fi dacă se refuză dăruirea unui lucru cerut de cineva?”

(162) (300) Bărbatul spune: „Consimt că femeia are cu adevărat alegerea de a-şi dărui, dacă vrea, iubirea celui care o cere, iar dacă nu o dăruieşte, **s**-ar părea că nu face nicio nedreptate; dar atunci, fără îndoială, îi este făcută o nedreptate iubitului, de vreme ce el, deşi un om bun, este lipsit de ceea ce i se cuvine din cauza faptelor celor răi sau osteneala sa nu îşi primeşte răsplata cuvenită din cauza unei bănuieli neîntemeiate. (301) o femeie căreia i se cere iubire trebuie fie să-şi făgăduiască iubirea, fie să o refuze, fie, dacă pune la îndoială probitatea celui care i-o cere, să spună: «Săvârşeşte fapte bune mai înainte de a cere răsplata pentru fapte bune». Căci un îndrăgostit credincios nu trebuie refuzat sub pretextul că unii oameni sunt prefăcuţi, fiindcă este foarte nedrept ca o persoană să fie împovărată cu nedreptatea altuia”.

(163) (302) Femeia spune: „De vreme ce preferaţi să vă refuz iubirea fără amânare decât să vă dau un răspuns îndoielnic, vă voi face pe plac şi refuz să vă iubesc”. Bărbatul spune: „Mă rog ca chibzuinţa voastră să-mi adeverească dacă inima vă înclină să iubiţi pe altul”.

(164) (303) Femeia spune: „Nici legea iubirii, nici obiceiul îndrăgostiţilor nu mă sileşte să vă fac cunoscut ceea ce port în inimă. Chiar dacă aş fi dispusă să iubesc pe altul, nu se cuvine nici ca voi să căutaţi să aflaţi, nici ca eu să vă spun”.

(165) (304) Bărbatul spune: „În această conversaţie nu-mi rămâne decât să mă întrec cu voi în cuvinte şi, în <focul> disputei, să aflu dacă se cuvenea sau nu să îmi refuzaţi iubirea, dacă nu aţi acordat-o unui alt iubit. Vă voi dovedi că nu mă puteţi lipsi cu temei de iubirea voastră. (305) Căci a iubi este fie un lucru bun, fie un lucru rău. Nu este drept să afirmăm că este un lucru rău, deoarece este limpede şi cunoscut tuturor şi chiar doctrina iubirii ne arată că nici femeia, nici bărbatul nu pot fi consideraţi fericiţi în lumea aceasta, nici nu săvârşesc fapte bune şi curtenitoare dacă nu îi îndeamnă scânteia iubirii. De aici rezultă în mod necesar că a iubi este un lucru bun şi de dorit. (306) o persoană, de orice sex, este datoare să iubească, dacă

vrea să fie considerată bună şi demnă de laudă. Iar fiindcă sunteţi datoare să iubiţi, atunci veţi iubi bărbaţi fie răi, fie înzestraţi cu probitate. Dar nu <trebuie să iubiţi bărbaţi> răi, pentru că atunci este încălcat preceptul iubirii. Rezultă că iubirea voastră va trebui dăruită doar celor buni. De aceea, dacă ştiţi că sunt înzestrat cu bune moravuri, mi se pare fără temei să-mi refuzaţi iubirea voastră".

(166) (307) Femeia spune: „Mărturisesc că a iubi este un lucru bun şi că iubirea trebuie dăruită doar celor buni, dar vreţi să-mi luaţi libertatea pe care iubirea o acordă oricărui îndrăgostit. Căci este îngăduit fiecărei <femei> să nu-şi dăruiască iubirea oricărui <bărbat> care i-o cere; prin urmare, şi eu, **sprijinindu-**mă pe doctrina iubirii, fără vină vă pot refuza iubirea mea, vouă sau oricărui alt <bărbat> care o cere".

(167) (308) Bărbatul spune: „Având libertatea de a iubi, nu vă poate fi răpită alegerea, dar alegerea voastră trebuie să fie dreaptă, astfel încât să luaţi seama la ce trebuie să iubiţi. Căci iubirea nu v-a oferit liberă alegere ca să faceţi abuz de libertatea acordată, ci ca să fiţi vrednică de a fi onorată de către ea cu mai mari răsplăţi dacă, aflându-vă la o asemenea răscruce, vă veţi da silinţa să alegeţi calea slujirii sale; de aceea, dacă **s-**ar întâmpla să vă abateţi pe cealaltă cărare, să nu credeţi că <iubirea va fi <prea puţin ofensată. (309) Nu veţi avea nicio justificare dacă veţi acorda iubirea voastră celui care o va cere după mine; căci este dezonorabil să refuzaţi iubirea unui <bărbat> vrednic care o cere cel dintâi şi deloc onorabil să vă legaţi de un altul care vine mai târziu. Iubirea nu a vrut pentru oştenii săi ca unul să se bucure ca urmare a pierderii altuia. Astfel, vă rog ca nici voi să nu plătiţi unuia ceea ce datoraţi pe drept altuia".

(168) (310) Femeia spune: „Cele pe care le spuneţi sunt îndeajuns de întemeiate, dacă inima mi **s-**ar supune voinţei. Căci voinţa mea este de a împlini cele pe care le spuneţi, dar inima este cu totul împotrivă şi nu mă lasă să fac ceea ce doresc cu toată voinţa. Aşadar, dacă inima mă opreşte să iubesc, vă cer să îmi spuneţi, de partea cui să fiu, a inimii sau a voinţei".

(169) (311) Bărbatul spune: „Nu îmi amintesc să fi auzit

vreodată despre un astfel de impas, anume ca inima să ceară un lucru, iar voinţa, altul. Dar dacă este aşa cum arată cuvintele <voastre>, trebuie să alegeţi ceea ce cere dreptatea şi adevărul".

(170) (312) Femeia spune. „Ceea ce spuneţi nu are temei, fiindcă nimănui nu-i sunt pe plac serviciile făcute sub constrângere, care sunt considerate nedemne de răsplată. De ce să fiu în slujba iubirii dacă nu pot primi răsplăţile iubirii? Apoi, ce fel de iubire poate fi aceea care trece peste voinţa inimii? Căci doar ceea ce se doreşte mai întâi cu inima şi voinţa trebuie să capete răsplăţile iubirii, iar eu nu văd cum aş putea iubi ceea ce nu doresc din inimă. (313) Dar aţi spus şi că, pe drept, nu îmi pot dărui cuiva iubirea, dacă a fost cerută mai înainte de un altul. Oare fiara sălbatică ce a fost rănită de un vânător, dar este prinsă de un altul care vine după el nu e a celui care a prins-o? Prin urmare, cu siguranţă, mai mult decât primul, al doilea îndrăgostit trebuie să dobândească răsplata în iubire".

(171) (314) Bărbatul spune: „Dacă nu putem aduce regelui servicii plăcute, nu trebuie totuşi să-i aducem ofensă. Căci lipsind pe cineva de serviciile <datorate>, cel care este insultat de lipsa serviciilor este foarte rănit şi, rănit fiind, este împins spre mânie. Iar iubirea este rănită dacă onoarea datorată unuia dintre oştenii săi îi este acordată altuia. Prin urmare, dacă v-am cerut eu cel dintâi iubirea, chiar dacă sufletul vostru nu este înclinat <spre aceasta>, nu se cuvine totuşi să o acordaţi cu atâta grabă altuia, căci: «plăcută va fi clipa care nu este aşteptată» 39.

(172) (315) Regele iubirii ar putea în curând să scalde mintea voastră cu roua îndurării şi să-mi aducă rodul nesperat al iubirii voastre, ceea ce nu **s**-ar putea întâmpla dacă, în dărnicia voastră, l-aţi acorda altuia. Ceea ce aţi spus despre vânătoare nu îmi stă împotrivă, pentru că, se ştie, aceasta ţine de prostul obicei al unora. (316) Dar în toată lumea se respectă obiceiul ca, dacă cineva stârneşte o fiară sălbatică din vizuina sa şi o urmăreşte la vânătoare, chiar dacă altul o prinde, să fie a celui dintâi. Aşadar, de vreme ce am venit înaintea altuia, nu pot fi lipsit pe drept de iubirea voastră".

(173) (317) Femeia spune: „Este un lucru foarte grosolan şi

care, se ştie, se abate de la bunele moravuri ca, dacă nu poate avea pentru sine un lucru bun, cineva să dorească să îl refuze şi altuia care îl doreşte. Prin urmare, dacă nu puteţi avea iubirea mea, lipsind afecţiunea şi ataşamentul inimii, nu trebuie să-mi închideţi calea de a iubi pe altcineva. (318) De vreme ce însăşi iubirea nu vrea să mă umple de flacăra iubirii pentru voi, ci mi-a insuflat năzuinţa de a iubi pe altul, îl pot iubi pe acesta fără să fiu condamnată. Totuşi, ca să înlătur orice pricină aţi avea împotriva mea, pentru voi nu mă voi dedica iubirii şi voi vedea dacă «fecioara păcătoasă a zămislit sau găina blajină a dat naştere unui şarpe» 40.

(174) (319) Bărbatul spune: „Cuvintele pe care le rostiţi, deşi par să desfete urechile omeneşti, totuşi, la o cercetare cerută de adevăr, sunt acoperite cu mantia sofisticii. Oare păcătosul ar trebui să aibă iertare la Dumnezeu, fiindcă Dumnezeu nu l-a copleşit cu milostivirea sa? Nicidecum, ci va fi dat chinurilor veşnice. Prin urmare, dacă vreţi să scăpaţi de mânia iubirii şi doriţi să vă însufleţească cu năzuinţele ei, deveniţi destoinică şi vrednică de a primi favoarea iubirii".

(175) (320) Femeia spune: „Oricât bine săvârşeşte în lume, cineva nu poate deveni demn de a primi răsplata fericirii veşnice dacă <acest bine> nu provine din dragoste41. Din aceeaşi cauză, oricât mă ostenesc să-l slujesc pe regele iubirii prin faptele şi acţiunile mele, dacă acest lucru nu izvorăşte din simţirea inimii şi nu rezultă din imboldul iubirii, nu îmi poate aduce răsplăţile iubirii. Prin urmare, până când nu mă va atinge raza iubirii, nu puteţi dobândi darul iubirii mele".

(176) (321) Bărbatul spune: „Iar eu îl voi ruga mereu pe Dumnezeu în genunchi să vă facă să iubiţi ceea ce este potrivit şi de folos înălţimii voastre".

(177) G. Un mare nobil vorbeşte unei femei nobile

(178) (322) Când un mare nobil se adresează direct unei femei nobile, se poate folosi de acelaşi discurs de care **s**-au folosit şi nobilul, şi marele nobil faţă de o plebee, lăsând deoparte ceea ce ţine de consideraţia pentru obârşie şi fără să stăruie în multe laude. Apoi, poate începe în acest fel:

(179) „Ar trebui să-i aduc lui Dumnezeu mulţumiri mai mult decât oricare alt om din această lume, fiindcă ceea ce sufletul meu a dorit mai mult decât orice să vadă văd acum ochii trupului şi le este îngăduit să privească, iar eu sunt încredinţat că Dumnezeu mi-a acordat această răsplată pentru dragostea mea nemărginită şi pentru că a vrut să asculte rugăciunile mele fierbinţi. (323) Căci nu trece nicio oră din zi sau din noapte în care să nu îl rog pe Dumnezeu cu stăruinţă să-mi acorde favoarea de a vă vedea de aproape şi în persoană. Nu este de mirare că eram mânat de o însufleţire atât de mare şi constrâns de o dorinţă atât de aprinsă de a vă vedea, de vreme ce întreaga lume înalţă laude înţelepciunii voastre şi, în nenumărate părţi ale lumii, curţile se hrănesc cu faima probităţii voastre ca şi cum ar fi hrană adevărată. (324) Iar eu aflu acum cu adevărat că nici limba, nici sufletul omului nu sunt în stare să vorbească sau să reflecteze asupra frumuseţii şi chibzuinţei voastre. De aceea, dorinţa nemărginită pe care o avusesem de a vă vedea şi de a vă sluji a crescut mult şi va creşte încă şi mai mult, fiindcă îmi este limpede şi lămurit că doar a vă sluji înseamnă a stăpâni totul în viaţă, iar fără aceasta niciun lucru demn de laudă nu poate fi împlinit în lume. (325) Îl rog pe Dumnezeu din ceruri ca, în milostivirea sa, să îmi îngăduie prin faptele mele să săvârşesc doar ceea ce va fi cu totul pe placul înălţimii voastre, <atunci> nicio nefericire nu mă va putea apăsa îndelung şi nicio nenorocire nu mă va măcina. (326) Vreau ca toate faptele bune pe care le voi săvârşi să primească laudele voastre şi în toate să slujesc în numele vostru. Orice lucru bun voi săvârşi, să ştiţi că a fost împlinit pentru voi şi gândi**ndu-**mă neîncetat la voi".

(180) (327) Femeia spune: „Sunt datoare să vă aduc multe mulţumiri pentru că vreţi să mă cinstiţi cu atâtea elogii şi vă place să mă preamăriţi cu atâtea laude. Să ştiţi că venirea voastră mă bucură, iar prezenţa voastră îmi este foarte plăcută, fiindcă spuneţi că este un bun leac pentru voi să mă puteţi vedea cu ochii trupului. Mă bucur dacă mă consideraţi vrednică de o fericire atât de mare încât să devin prilejul sau cauza săvârşirii de fapte bune pentru voi şi pentru alţii. (328) Vreau totuşi să luaţi aminte că nu trebuie să înălţaţi pe nimeni

cu atâtea laude încât, mai apoi, să vă ruşinaţi şi să vă retrageţi cuvintele; şi să aveţi grijă să nu distrugeţi prin cuvintele voastre reputaţia cuiva **într-**atât încât, după aceea, să nu**-**l puteţi lăuda fără a vă ruşina. Mai mult, nu trebuie să lăudaţi nicio <femeie> cu cuvinte atât de înflăcărate încât să micşoraţi probitatea altei <femei> cu vorbele voastre. (329) Când îmi spuneţi că a mă sluji înseamnă a avea stăpânirea <peste toate>, mi se pare că aduceţi jigniri făţişe tuturor doamnelor, căci a le sluji pe acestea este la fel lăudabil ca a**-**mi sluji mie, poate chiar mai mult. Nu se cuvine să refuzaţi omagiile voastre nici unei femei, fiindcă, aşa cum se vede limpede, sunteţi un bărbat de o mare probitate, vestit prin multa voastră curtoazie şi străluciţi de generozitate. (330) De aceea, bine faceţi dacă vă daţi osteneala să săvârşiţi fapte potrivite rangului şi probităţii voastre. Căci marii nobili sunt datori să aibă moravuri mai nobile decât ceilalţi, iar reputaţia lor este mai greu vătămată de o măruntă rusticitate şi de lipsa faptelor bune decât cea a unor bărbaţi de obârşie nenobilă [şi natură coruptă] atunci când comit fapte mai grave. Mă bucur, aşadar, dacă sunt cauza şi originea <faptelor> voastre bune şi întotdeauna vă voi acorda prilejul de a săvârşi binele în toate <situaţiile>, oricând voi putea”. (331) Bărbatul spune: „Acum ştiu din experienţă nemijlocită că sunt adevărate toate cele care se povestesc despre voi în lume. Din răspunsul vostru limpede se vede cât de multă înţelepciune aveţi şi cu câtă probitate sunteţi înzestrată. Chibzuinţa voastră şi**-**a dat osteneala să mă prevină ca, atât în lauda, cât şi în osândirea cuiva, să dau dovadă de măsură; în aceasta se vede limpede desăvârşirea cunoaşterii voastre. (332) Dar Doamne fereşte să ajung la o minciună <atât de evidentă încât vorba mea să umbrească ceea ce toţi oamenii laudă, deoarece, dacă cineva, prin cuvintele sale, va vătăma reputaţia unor oameni fie buni, fie răi, nu va putea în niciun fel să dăuneze, în ochii celor chibzuiţi, reputaţiei celui despre care se vorbeşte, ci, se ştie, îşi va dăuna propriului renume cu vorbele sale. Aşadar, orice aţi vrea să**-**mi spuneţi sau să**-**mi faceţi puteţi <face> fără grijă, fără să vă temeţi că vă voi vorbi de rău. (333) Trebuie totuşi să fiţi foarte prudentă în această situaţie, deoarece, dacă veţi săvârşi fapte bune, buzele tuturor nu vor

înceta să vă laude, iar dacă <faptele voastre> sunt rele, chiar dacă voi păstra tăcerea, fiindcă nu se cuvine ca un om onorabil să vorbească rău despre cineva, mă voi feri totuşi să vă aduc laude. Clevetitorii, care nu au nicio regulă în a ponegri pe cineva, căci distrugerea pe nedrept a reputaţiei altora este hrana şi băutura lor, nu vor înceta să povestească în felul lor faptele <voastre> nedrepte. (334) Când v-am spus că doar a vă sluji înseamnă <pentru mine> a domni în viaţa aceasta, nu cred că se poate ivi sau face vreo nedreptate celorlalte doamne, fiindcă, negând altor <doamne> serviciile <mele>, nu aş putea nicidecum să vă aduc servicii preţioase, iar supu**nându-**mă voinţelor celorlalte <doamne>, cred că îndeplinesc fără încetare dorinţa voastră, mai ales când serviciile sunt oferite celorlalte doamne în numele vostru. (335) Mai mult, învăţătura voastră gingaşă şi delicată mă îndeamnă să săvârşesc prin faptele mele ceea ce se cuvine obârşiei mele şi este potrivit în toate naturii mele – un sfat pe care să ştiţi că îl primesc cu toată însufleţirea şi sunt gata să-l duc la îndeplinire. Căci nu se cuvine ca un om vestit prin**tr-**o oarecare nobleţe să se îndepărteze de la calea faptelor bune, aşa cum au dovedit îndeajuns cuvintele voastre de dinainte. (336) Aşa cum, **într-**un mod asemănător, se pare că e pe potriva probităţii voastre să vreţi să slujiţi prin faptele voastre sângele de la care vă trageţi obârşia. Se ştie că nimic nu este mai potrivit cu nobleţea voastră decât să vă osteniţi prin faptele voastre, pentru ca, la cei care privesc spre voi, să sporească şi să se păstreze mereu intenţia şi voinţa deplină de a săvârşi binele. (337) Ştiu că, dacă există pe pământ un om vrednic să primească mângâierea şi favoarea voastră pentru meritele sale datorită purităţii credinţei şi a aspiraţiei necontenite de a vă sluji, eu, înaintea tuturor, sunt vrednic de a fi onorat de voi cu cele mai mari răsplăţi. Căci, făcând cea mai bună alegere, v-am făcut puternica mea doamnă căreia vreau să-i hărăzesc mereu serviciile <mele> şi spre lauda căreia doresc să săvârşesc toate faptele bune. (338) Vă cer din toată inima bunăvoinţa de a mă considera apropiatul vostru, aşa cum eu v-am închinat cu deosebire serviciile <mele>, şi ca faptele mele să-şi găsească în faţa voastră răsplata la care râvnesc”.

(181) (339) Femeia spune: „Nu există în lume niciun lucru pe care sufletul meu să dorească cu mai mult nesaţ să-l facă cunoscut decât ceea ce este demn de laudă şi răsplată. Şi am deplină credinţă în Dumnezeu Tatăl că, atât timp cât îmi va păstra sănătoasă judecata pe care mi-a dăruit-o, mă voi osteni să nu săvârşesc niciun lucru ce ar putea fi spre osândă. (340) Mi se pare imposibil să învingi cu totul clevetetirile celor răi şi o mare osteneală să le potoleşti, fiindcă ar fi mai uşor să întorci la izvor, în aceeaşi albie, râul care, firesc, curge grăbit spre vale decât să închizi gurile celor răi sau să pui capăt uneltirilor acestora. De aceea, cred că mai degrabă trebuie să fie lăsaţi în voia lor decât să stăruim să-i îndreptăm pe cei pe care însăşi natura îi împiedică să se înfrâneze de la clevetiri. (341) Prin urmare, vorbele lor

(182) deşarte trebuie dispreţuite, iar tovărăşia <lor, trebuie ocolită, fiindcă oricare ar fi faptele celor buni, vorbele clevetitorilor le vor da înţelesul contrar. De aceea, pentru orice om onorabil este îndeajuns să aibă conştiinţa curată, pentru a se apăra şi pentru a-şi păstra buna reputaţie în ochii oamenilor buni. (342) Apoi, mărturisesc că, într-adevăr, slujind voinţele celorlalte doamne, s-ar părea că mi se aduc mie servicii, dar că toate faptele bune trebuie să-mi fie închinate mie mi se pare nepotrivit şi <chiar> o nedreptate deloc mică, de vreme ce multe alte <doamne> se bucură de aceeaşi sau poate de o mai mare probitate şi sunt demne de o şi mai mare onoare. Mai mult, doresc să-mi folosesc noblețea cu atâta judecată încât voi sau alţi <bărbaţi> care săvârşiţi fapte bune în lume să vă sporiţi şi să vă păstraţi râvna şi voinţa de a face bine. (343) Spuneţi că îmi hărăziţi serviciile voastre în toate şi că sunteţi vrednic, în ochii mei, de a fi onorat înaintea tuturor cu multe răsplăţi datorită râvnei voastre de a mă sluji şi fiindcă susţineţi că m-aţi ales doamna voastră apropiată. Ferească Dumnezeu ca serviciile aduse mie de voi sau de altcineva să rămână multă vreme nerăsplătite, dacă ajung la cunoştinţa mea. (344) Mă rugaţi să vă consider omul meu apropiat, aşa cum voi îmi hărăziţi cu deosebire serviciile voastre, şi să vă acord răsplata dorită de voi, <dar> nu văd în ce fel s-ar putea împlini aceasta. Această părtinire ar putea aduce

vătămare altora care au aceeaşi sau poate o mai mare voinţă decât voi de a-mi sluji. Mai mult, ce <anume> aşteptaţi de la mine ca răsplată nu îmi este întru totul limpede, dacă nu mă veţi lămuri mai întâi".

(183) (345) Bărbatul spune: „Când v-am vorbit despre clevetiri, nu am spus-o ca şi cum aş fi vrut să pun pe umerii voştri povara de a înfrâna sufletele celor răi, ci pentru că faptele voastre binevoitoare vă înfăţişează în aşa fel, încât invidia celor răi nu va înceta să crească, iar părerea celor buni vă va apăra de uneltirile lor, aşa cum aţi dovedit mai înainte cu judecată şi chibzuinţă. Căci este îndeajuns ca, în ochii celor buni, cineva să-şi păstreze conştiinţa curată. (346) Aţi spus că este o nedreptate faţă de celelalte <doamne> dacă toate faptele bune sunt săvârşite spre lauda voastră, dar nu mi pare că a fost încălcată vreo lege, nici că a fost adusă vreo insultă. Căci, cu toate că orice faptă bună trebuie încuviinţată de femeie, orice bărbat trebuie totuşi preţuit dacă închină cu deosebire toate faptele sale bune unei singure femei şi orice femeie chibzuită, chiar dacă îi sunt plăcute faptele bune ale altora, poate încuviinţa în mod lăudabil acţiunile unui singur <bărbat> şi doar pe el îl poate considera cu deosebire <vrednic> de laudele sale. (347) Astfel, nu este deloc nedrept dacă am pus cu deosebire în slujba voastră fiecare în parte şi toate faptele mele şi v-am recunoscut ca doamna mea apropiată. Celorlalte <femei> le este îndeajuns să fie onorate cu deosebire de serviciile celorlalţi bărbaţi. (348) Căci nu le-ar fi de niciun folos ca voi să vă osteniţi de grija pentru ele, de vreme ce voinţa mea este închinată slujirii voastre în toate, iar <voinţei> nu i se poate porunci, aşa cum arată doctrina preaînvăţatului Donatus42: voinţa omenească este atât de liberă, încât nicio încercare nu o poate abate de la o hotărâre luată cu fermitate. (349) Celelalte doamne nu îmi pot cere niciun lucru care să li se cuvină, dar chiar dacă, pentru voi, le ofer servicii plăcute lor şi păstrez cu grijă, în tăcere, originea serviciilor, eu sunt constrâns de o singură datorie faţă de voi: să săvârşesc fapte demne de laudă în toate acţiunile mele şi să nu mă pătez cu lipsa de probitate. Rămâne să îmi dăruiţi ceea ce mi se cuvine, aşa cum aţi confirmat prin răspunsul vostru, pentru ca serviciile oferite vouă să nu fie multă vreme lipsite de răsplată. (350) Aţi spus că

domnia voastră, dacă rămâne statornică în afecţiunea deosebită faţă de mine, îi va nedreptăţi pe ceilalţi <bărbaţi> care au o voinţă poate mai mare sau egală cu a mea de a vă sluji. Eu răspund astfel: dacă râvna altuia de a vă sluji este mai mare sau egală cu a mea, cer să nu primesc niciun sprijin din partea voastră, iar legile raţiunii să nu mă apere. (351) Aţi spus şi că nu înţelegeţi pe deplin ce răsplată aştept, spre ce se îndreaptă întreaga mea râvnă. Dar doresc ca bunăvoinţa voastră să afle ce răsplată vă cer să-mi dăruiţi, fiindcă, lipsit de ea, suferinţa ar fi de neîndurat, iar având-o, aş fi copleşit de toate bogăţiile. (352) Ar fi atât de mângâietor să primesc acest lucru de la voi, dacă nu cumva voinţa voastră mi-ar fi potrivnică. Prin urmare, caut iubirea voastră ca leac al sănătăţii mele şi mă ostenesc să o dobândesc în vânătoarea mea".

(184) (353) Femeia spune: „Mi se pare că vă abateţi mult de la calea dreaptă a iubirii şi că încălcaţi obiceiul bun [şi potrivit] al celor ce se iubesc atunci când îmi cereţi cu atâta grabă iubirea. Căci atunci când, în timpul primei vizite, i se adresează unei doamne necunoscute dinainte, un îndrăgostit înţelept şi învăţat nu trebuie să ceară darurile iubirii în gura mare, ci trebuie să pună sârguinţă în a se face cunoscut iubitei şi a se arăta plăcut şi blând în toate cuvintele sale; iar apoi să facă în aşa fel încât faptele sale să-l laude pe drept, chiar şi când nu e de faţă; iar <abia> în al treilea rând să ceară cu mai multă încredere iubirea. (354) Dar voi, evident, aţi încălcat ordinea şi cred că aţi făcut-o pentru că aţi considerat că vă voi acorda cu uşurinţă ceea ce cereţi sau fiindcă nu sunteţi priceput în arta iubirii. De aceea, pe bună dreptate, iubirea voastră dă de bănuit".

(185) (355) Bărbatul spune: „Dacă este adevărat că am încălcat rânduiala în iubire, mi se pare că am făcut-o cu îngăduinţa voastră. Deşi poate apărea limpede intenţia mea din ceea ce am spus cu prudenţă şi subtilitate, îmi cereţi să o lămuresc în cuvinte mai clare, ca şi cum nu aţi înţelege deloc ceea ce cer. Aşadar, nu am vrut să fac o astfel de cerere crezând că co veţi îndeplini> cu uşurinţă sau pretinzând să-mi dăruiţi fără întârziere iubirea voastră, ci dorind să vă arăt intenţia mea atunci când aţi întrebat. (356) Mai mult, deşi rânduiala despre care vorbiţi trebuie respectată, ea poate fi totuşi

încălcată dacă se iveşte o cauză dreaptă. Dacă sunt constrâns de sentimente prea puternice şi am fost rănit de o iubire neştiută, o dreaptă necesitate mă fereşte de această lipsă de probitate. Căci o necesitate necruţătoare nu poate fi supusă de nicio lege a iubirii. (357) Iar dacă îmi lipseşte ceva în cunoaşterea iubirii, am mare nevoie de iubirea unei <femei> de o atât de mare înţelepciune şi valoare, ca să pot scăpa de nepriceperea mea şi să fiu învăţat în ştiinţa iubirii. Dacă un <bărbat> nepriceput caută iubirea unei <femei> nepricepute, iubirea lor nu ar putea creşte cum se cuvine şi nici nu ar putea dăinui multă vreme **într-**o formă potrivită. (358) Căci o corabie aflată sub puterea vicisitudinilor mării şi prinsă în furtună, atunci când rămâne fără un cârmaci şi vâslaş priceput, chiar dacă se iscă un vânt domol, se scufundă şi ajunge la fundul mării chiar şi la adierea unui vânt favorabil. Prin urmare, ambele argumente aduse de voi sunt respinse de cel mai bun răspuns şi nu pot sta nicidecum împotriva dorinţelor mele".

(186) (359) Femeia spune: „Deşi dovediţi în toate că sunteţi vrednic de a fi iubit, totuşi o uriaşă şi greu de străbătut distanţă ne desparte <şi ne lipseşte> de putinţa de a ne oferi unul altuia mângâierile iubirii şi de a găsi prilejuri potrivite pentru a ne întâlni. Căci îndrăgostiţii care locuiesc în apropiere îşi pot uşura unul altuia suferinţele pe care le provoacă iubirea, îşi pot da ajutor unul altuia în suferinţele comune şi îşi pot hrăni iubirea cu frământările şi ostenelile comune; dar cei aflaţi la mare depărtare nu pot cunoaşte durerile celuilalt, ci trebuie să-şi aline propria suferinţă şi să găsească un leac pentru durerea lor. (360) Astfel, iubirea noastră nu se poate desăvârşi, fiindcă legea iubirii ne arată că iubirea creşte dacă îndrăgostiţii se văd în fiecare zi; dimpotrivă, ştiu că iubirea scade şi dispare din cauza depărtării şi de aceea fiecare trebuie să se îngrijească să-şi găsească iubirea în apropiere".

(187) (361) Bărbatul spune: „Voi încercaţi să afirmaţi ceva ce pare să contravină oricărei raţiuni. Toată lumea ştie că dobândirea cu uşurinţă a unui lucru dorit face ca acesta să-şi piardă valoarea, iar ceea ce a fost dorit mai înainte din tot sufletul ajunge să fie dispreţuit.

Dimpotrivă, orice lucru bun dobândit cu întârziere şi dificultate îl primim cu o mai mare plăcere şi îl păstrăm cu o şi mai mare grijă. (362) Aşadar, dacă îmbrăţişările sunt rare şi greu de obţinut, îndrăgostiţii sunt siliţi să se lege mai aprig cu lanţurile iubirii, iar sufletele lor sunt unite prin**tr-**un sentiment mai strâns şi mai înflăcărat. Căci statornicia se desăvârşeşte în timpul vijeliei, iar perseverenţa se dezvăluie în împrejurări nefavorabile. (363) Căci odihna este mai dulce pentru omul ostenit de multă trudă decât pentru cel ce trăieşte **într-**o continuă tihnă, iar cel chinuit de căldură se bucură mai mult de umbră decât cel ce se stă tot timpul **într-**o climă blândă. Ceea ce aţi spus **–** anume că, atunci când îndrăgostiţii se văd rar, puterea iubirii scade **–** nu este o lege a iubirii, fiind un neadevăr şi o minciună. (364) Prin urmare, nu pe drept îmi puteţi refuza iubirea voastră din cauza distanţei mari şi anevoioase şi se cuvine să îndepliniţi mai degrabă dorinţa mea decât a unuia care locuieşte în apropiere, căci iubirea celor ce nu sunt împreună se ascunde cu mai mare uşurinţă decât iubirea celor care se întâlnesc deseori”.

(188) (365) Femeia spune: „Pentru tăinuirea iubirii, nu cred că trebuie să fac alegerea între un <bărbat> aflat la mare depărtare sau unul prezent. Dacă îndrăgostitul este înţelept şi iscusit, fie că este departe, fie că este aproape de <femeia> iubită, îşi va înfrâna faptele şi voinţa în aşa fel încât nimeni să nu poată pătrunde tainele iubirii <lor, Dimpotrivă, un îndrăgostit neghiob, aflat departe sau aproape, nu va putea ascunde tainele iubirii sale. Argumentul vostru este aşadar zdrobit de un argument mai limpede. (366) Mai mult, există un alt <motiv>, deloc neînsemnat, care mă împiedică să vă iubesc. Am un soţ vestit prin noblеţe, urbanitate şi probitate şi nu **s-**ar cuveni ca eu să**-**i pângăresc patul şi să mă bucur de îmbrăţişările altuia. Ştiu că mă îndrăgeşte din toată inima, iar eu îi sunt devotată cu toată inima mea. Chiar legile îmi poruncesc să mă înfrânez de la iubirea unui alt bărbat câtă vreme sunt binecuvântată cu o răsplată atât de mare a iubirii”.

(189) (367) Bărbatul spune: „Mărturisesc că, într-adevăr, soţul vostru este înzestrat cu toată probitatea şi că se bucură de o fericire mai mare decât oricare alt om pe lume, pentru că a fost vrednic să aibă

parte de bucuria îmbrăţişării înălţimii voastre. Dar mă mir foarte mult că voi vreţi fără temei să numiţi iubire afecţiunea conjugală pe care trebuie să o aibă unul faţă de celălalt cei căsătoriţi, câtă vreme este limpede că iubirea nu îşi poate găsi locul între soţ şi soţie. (368) Chiar dacă ei sunt legaţi de o afecţiune adâncă şi nemăsurată, sentimentul acesta nu poate lua locul iubirii, pentru că nu corespunde adevăratei definiţii a iubirii. Căci ce altceva este iubirea dacă nu aspiraţia nemăsurată de a obţine pe furiş o îmbrăţişare pătimaşă? Şi ce îmbrăţişare, vă întreb, poate fi obţinută pe furiş când ei îşi aparţin unul altuia şi îşi pot împlini toate dorinţele fără teama vreunei mustrări? (369) Chiar şi preaînalta învăţătură a principilor ne arată că nimeni nu se poate folosi pe furiş de un lucru propriu. Să nu vi se pară absurd ceea ce spun – anume că, deşi cei căsătoriţi sunt uniţi de un sentiment de afecţiune43, acest sentiment nu poate lua locul iubirii –, fiindcă vedem că acelaşi lucru se întâmplă şi în cazul prieteniei. (370) Chiar dacă tatăl şi fiul au unul faţă de celălalt o afecţiune mai mare decât pentru oricine altcineva, între ei nu există totuşi prietenie adevărată, fiindcă, potrivit lui Cicero, doar înrudirea de sânge păstrează între ei sentimentul de afecţiune44. Între afecţiunea soţilor şi legătura45 îndrăgostiţilor există o distanţă la fel de mare ca şi între dragostea dintre tată şi fiu şi prietenia trainică dintre doi bărbaţi, fiindcă, aşa cum între soţi nu este vorba de iubire, nici între părinţi şi copii nu se poate spune că există prietenie. (371) Acum vedeţi clar că nu se poate nicidecum ca iubirea să-şi găsească locul între cei doi soţi, de vreme ce ea a vrut să-i lipsească pe aceştia de privilegiile sale. Dar mai există un argument care contrazice iubirea recirprocă a celor căsătoriţi: însăşi esenţa iubirii, fără de care nu poate exista adevărata iubire, adică gelozia46, este condamnată între cei căsătoriţi, iar ei trebuie să se ferească de ea ca de ciumă; în schimb, îndrăgostiţii trebuie să o îmbrăţişeze ca pe o mamă şi o doică a iubirii. (372) De aceea, este limpede că între voi şi soţul vostru nu poate exista în niciun fel iubire. Prin urmare, de vreme ce orice femeie onorabilă se cuvine să iubească cu chibzuinţă, puteţi asculta şi împlini rugăminţile celui care vă cere <iubirea, fără să o condamnaţi".

(190) (373) Femeia spune: „Vă străduiţi să apăraţi un lucru pe care toţi oamenii, încă din vechime, l-au considerat condamnabil şi l-au respins ca demn de dispreţ. Căci cine ar putea încuviinţa sau apăra oribila gelozie când ea nu este altceva decât o bănuială ruşinoasă şi teribilă faţă de o femeie? Şi Doamne fereşte ca un <bărbat> onorabil să fie cuprins de gelozie, fiindcă <aceasta> este dușmana tuturor lucrurilor chibzuite şi potrivnica tuturor lucrurilor bune din lume. (374) Mai mult, încercaţi să condamnaţi iubirea dintre soţi sub pretextul definiţiei iubirii, spunând că îmbrăţişarea lor nu poate avea loc pe furiş, fiindcă ei îşi pot împlini unul altuia dorinţele fără teama unei condamnări. Dar, dacă o înţelegeţi corect, această definiţie nu împiedică iubirea între soţi. (375) Căci ceea ce se numeşte «îmbrăţişare ascunsă» este explicaţia unui cuvânt de dinainte folosit metaforic, şi nu un argument care să-i împiedice pe soţi să se bucure de îmbrăţişări ascunse, iar putinţa de a avea parte de ele fără teama unei condamnări nu se opune iubirii. (376) Trebuie să fie aleasă acea iubire pe care certitudinea dobândirii o hrăneşte cu dese îmbrăţişări şi, mai mult, <acea iubire> care se poate împlini în fiecare zi fără păcat. Prin urmare, trebuie să aleg un iubit care se va bucura de îmbrăţişările mele, care să fie pentru mine soţ şi iubit, fiindcă, orice ar spune definiţia iubirii, iubirea nu este altceva decât aspiraţia nemăsurată pentru o plăcere trupească pe care nimic nu o împiedică între soţi”.

(191) (377) Bărbatul spune: „Dacă v-ar fi pe deplin cunoscută doctrina iubirii şi dacă vreodată v-ar fi atins săgeţile ei, vorbele voastre ar confirma cu adevărat că fără gelozie nu poate exista iubire adevărată, fiindcă, aşa cum v-am spus mai înainte, gelozia între îndrăgostiţi este lăudată de orice om priceput în iubire, în timp ce <gelozia> între soţi este condamnată în orice parte a lumii; veţi înţelege foarte bine de ce este aşa când vă voi defini gelozia. (378) Gelozia este o pasiune adevărată a sufletului, prin care ne temem mult că substanţa iubirii se diminuează din cauza neputinţei de a împlini dorinţele celuilalt, este o neliniște provocată de iubirea neîmpărtăşită şi o bănuială lipsită însă de orice gând necuviincios. De aici rezultă că gelozia are trei aspecte. (379) Cel cu adevărat gelos se teme

întotdeauna că serviciile sale nu sunt îndeajuns pentru a păstra iubirea, apoi că nu este iubit aşa cum iubeşte şi <apoi> se gândeşte mereu cât de mult ar suferi dacă iubita şi-ar găsi un alt iubit, deşi nu crede că acest lucru s-ar putea întâmpla. Este îndeajuns de limpede că ultimul aspect <al geloziei> nu se potriveşte celor căsătoriţi. (380) Căci soţul nu îşi poate bănui soţia fără vreun gând necuviincios. La un soţ, gelozia pură este pătată de cusurul subiectului şi încetează să fie ceea ce este. Şi apa, oricât de limpede, dacă începe să curgă într-o albie nisipoasă, se tulbură din cauza nisipului şi îşi pierde limpezimea naturală. La fel, milostenia, deşi acesteia i se cuvine firesc răsplata fericirii veşnice, dacă este făcută de un ipocrit sau de unul care caută gloria deşartă, îşi pierde funcţia sa naturală şi, totodată, se pierde şi răsplata. (381) Aşadar, s-a dovedit limpede că gelozia între soţi nu îşi poate găsi locul în mod natural şi, prin urmare, este necesar ca între ei iubirea să înceteze, fiindcă aceste două lucruri merg întotdeauna mână în mână. Doar între îndrăgostiţi este vorba de adevărata gelozie care păstrează iubirea, fiindcătoate cele trei aspecte atribuite geloziei sunt considerate necesare iubitului; prin urmare, gelozia între îndrăgostiţi nu este condamnată. Mulţi însă se înşală în această privinţă şi spun în mod greşit că gelozia este o bănuială ruşinoasă. [Aşa cum, de cele mai multe ori, se spune că aliajul de argint> face cel mai bun argint.] (382) De aceea, nu puţini, necunoscând originea şi definiţia geloziei, se înşală de foarte multe ori şi cad într-o greşeală foarte gravă. Căci şi între cei necăsătoriţi îşi poate găsi locul o falsă gelozie, dar aceştia nu se numesc iubiţi, ci prieten şi prietenă. Ceea ce aţi vrut să afirmaţi în răspunsul vostru, anume că trebuie să alegem o iubire care se poate împlini fără păcat, se pare că nu poate avea temei. (383) Căci nu pot fi lipsite de păcat mângâierile pe care şi le dăruiesc unul altuia soţii, în afară de dorinţa de a avea copii sau împlinirea datoriei; mai mult, se pedepseşte cu mai mare asprime dacă abuzul denaturează uzul unui lucru sacru decât dacă este vorba de un abuz obişnuit. Este mai grav în cazul unei soţii decât în cazul unei alte femei, pentru că un îndrăgostit înflăcărat de propria soţie este, aşa cum ne învaţă legea apostolică, considerat adulter47. (384) Interpretarea dată de voi definiţiei iubirii

nu pare a fi acceptată de nimeni, fiindcă, aşa cum se ştie de la cei mai mari autori, cuvintele explicative nu trebuie adăugate definiţiilor lucrurilor. De aici rezultă că interpretarea voastră este lipsită de temeiul raţiunii, de vreme ce pare a fi contrară sensului definiţiei. Dar nici definiţia pe care aţi dat-o iubirii nu poate fi susţinută de vreun argument. (385) Căci în ea sunt cuprinşi şi orbul, şi nebunul, care, aşa cum ne arată învăţătura îndrăgostitului Andreas48, capelan al curţii regale, sunt ţinuţi departe de curtea iubirii. Prin urmare, de vreme ce nu vă puteţi opune cererilor mele printr-un răspuns întemeiat pe raţiune, nu va fi spre cinstea voastră dacă mă faceţi să tânjesc după iubirea voastră şi să îndur pentru voi atâtea chinuri".

(192) (386) Femeia spune: „Nu mi se pare că aţi adus vreun argument care să-mi poată schimba părerea sau care să mă îndemne să încuviinţez cu temei dorinţa voastră. Dar fiindcă îndatoririle pomenite de voi> par a fi adevărate, nu voi refuza judecata oricărei doamne sau coricărui> bărbat onorabil în privinţa subiectelor dezbătute de noi, anume dacă iubirea îşi are locul între soţi şi dacă gelozia la îndrăgostiţi poate fi lăudată pe drept. Mi se pare că noi nu putem nici să punem capăt acestei deosebiri de păreri, nici să ducem <discuţia> la bun sfârşit".

(193) (387) Bărbatul spune: „N-aş cere nimănui părerea în această dispută, dacă aţi vrea să cercetaţi îndeaproape ceea ce aţi spus".

(194) Femeia spune: „Este un lucru nemaiauzit să fii judecător în propria cauză, aşa că refuz partea mea şi o las pe seama altcuiva".

(195) (388) Bărbatul spune: „Aveţi putere deplină de a-l numi pe judecătorul acestei neînţelegeri. Dar vreau ca ea să fie judecată de o femeie, nu de un bărbat".

(196) (389) Femeia spune: „Dacă vă este pe plac, mi se pare că onoarea de a judeca> în această chestiune şi de a pune capăt neînţelegerii trebuie să o aibă contesa de Champagne".

(197) Bărbatul spune: „Făgăduiesc să primesc pentru totdeauna şi în toate judecata ei şi să o respect întru totul, fiindcă nimeni nu poate pune la îndoială înţelepciunea şi onestitatea judecăţii ei. Să-i

scriem aşadar de comun acord o scrisoare care să arate natura dezacordului nostru şi să cuprindă învoiala noastră. Să fie astfel:

(198) «[Scrisoare trimisă către contesa de Champagne]

(199) (390) Strălucitei şi înţeleptei femei M., contesă de Champagne, nobila A. şi contele G. cel doresc> sănătate şi toată bucuria din lume. Vechiul obicei ne arată limpede şi rânduiala celor vechi dovedeşte că dreptatea se caută mai ales acolo unde se ştie că înţelepciunea şi-a găsit locul, iar adevărul raţiunii se găseşte mai degrabă la izvorul său îmbelşugat decât în firele subţiri de apă. (391) Căci o mai mare lipsă nu poate dărui belşug de bunuri sau abundenţă de fertilitate. Este imposibil ca, atunci când seniorul este copleşit de o mare lipsă, vasalul să posede multe bogăţii.

(200) (392) Aşadar, **într-**o bună zi, pe când stăteam la umbra unui pin cu o înălţime şi o coroană extraordinare şi eram cu totul adânciţi în tihna iubirii şi ne străduiam să cercetăm poruncile ei **într-**o dispută plăcută şi înverşunată, o dublă îndoială a pus stăpânire pe noi şi ne-am trudit în discuţii interminabile <să aflăm> dacă adevărata iubire îşi are locul între soţi şi dacă trebuie încuviinţată gelozia între iubiţi. (393). După ce am purtat o discuţie nesfârşită şi după ce fiecare părea să îşi susţină părerea cu argumente raţionale, niciunul nu a vrut cedeze voinţei celuilalt sau să accepte argumentele aduse de celălalt>. Pentru aceasta, cerem judecata voastră şi vă facem cunoscută în amănunt poziţia fiecărei părţi pentru ca, după ce veţi fi descoperit adevărul, neînţelegerea noastră să sfârşească şi să poată fi potolită cu o dreaptă rezoluţie. (394) Ştiind că, într-adevăr, voi aveţi o înţelepciune deplină şi fiind încredinţaţi că nu vreţi să lipsiţi pe nimeni de dreptate, implorăm acum judecata excelenţei voastre pe care o dorim din tot sufletul, rugâ**ndu-**ne cu devotament în prezenta scrisoare ca bunăvoinţa voastră faţă de noi să rămână neschimbată şi chibzuinţa voastră să facă o dreaptă judecată fără să amâne multă vreme hotărârea sa.»

(201) «[Scrisoarea trimisă de contesa de Champagne]

(202) (395) Chibzuitei şi nobilei femei A. şi strălucitului şi preavestitului conte G., M., contesă de Champagne, de doreşte>

sănătate.

(203) Fiindcă suntem datoare să ascultăm toate cererile întemeiate şi nu se cuvine să refuzăm ajutorul nostru celor ce caută să cunoască lucruri demne de cinste>, mai ales când cei care rătăcesc pe cărările iubirii cer să fie readuşi pe drumul cel bun prin judecata noastră, aşa cum arată cuprinsul scrisorii voastre, am încercat, cu bunăvoinţă şi fără întârziere, să răspundem la această cerere.

(204) (396) Răvaşul vostru arată că originea îndoielii este aceasta: dacă iubirea îşi are locul între soţi şi dacă este condamnabilă gelozia între iubiţi, iar în ambele probleme fiecare îşi păstrează părerea şi este contrar opiniei celuilalt; de asemenea, vreţi ca, prin judecata noastră, să se decidă care părere merită să învingă. Astfel, după ce am cercetat cu luare-aminte afirmaţiile fiecăruia şi am căutat adevărul prin toate mijloacele, am hotărât să punem capăt acestei neînţelegeri prin următoarea judecată. (397) Spunem şi afirmăm cu tărie că iubirea nu îşi poate extinde puterea asupra celor căsătoriţi, pentru că iubiţii îşi dăruiesc unul altuia totul, de bunăvoie şi fără să fie constrânşi de vreo necesitate, câtă vreme cei căsătoriţi sunt datori să se supună voinţei celuilalt şi nu îşi pot refuza nimic unul altuia. (398) Mai mult, cum poate creşte onoarea căsniciei dacă soţii se bucură de îmbrăţişări ca îndrăgostiţii, de vreme ce, prin aceasta, nu sporeşte niciunul în probitate şi este limpede că nu au parte de nimic mai mult decât, pe drept, aveau mai înainte? Dar există şi un alt argument: preceptul iubirii afirmă că nicio femeie nu poate fi încoronată cu răsplata regelui iubirii decât dacă se ştie că **s-**a alăturat oştii iubirii în afara uniunii căsătoriei. (399) o altă regulă a iubirii ne învaţă că nimeni nu poate fi atins de două iubiri. Prin urmare, iubirea nu îşi poate împlini menirea între cei căsătoriţi. Dar se pare că încă un alt argument le stă împotrivă, căci între ei nu poate exista adevărata gelozie, fără de care adevărata iubire nu poate exista, aşa cum dovedeşte legea iubirii, care spune: cel care nu este gelos nu iubeşte. (400) Prin urmare, această judecată a noastră, dată cu multă cumpătare şi confirmată de părerea multor altor doamne, să fie pentru voi adevărul neîndoielnic şi nestrămutat.

(205) În anul 1174, prima zi a lunii mai, indicţiunea a VII-a»". H. Un mare nobil vorbeşte unei femei

(206) din marea nobilime

(207) (401) Dacă un mare nobil caută iubirea unei femei din marea nobilime, mai întâi trebuie să urmeze această învăţătură: să folosească mai ales vorbe dulci şi plăcute şi să se ferească să rostească vreun cuvânt care merită dojană. Căci femeia nobilă sau mare nobilă este foarte cutezătoare şi întotdeauna pregătită să dezaprobe faptele şi cuvintele unui mare nobil şi se bucură dacă îl poate ridiculiza. (402) Cele relatate mai sus se pot adapta la această situaţie, aşa cum un cititor atent poate vedea cu uşurinţă. Dar poate adăuga şi următoarele cuvinte:

(208) (403) „Cred şi este adevărat că toţi <bărbaţii> buni sunt puşi de Dumnezeu în viaţa aceasta ca să împlinească voinţa voastră şi a celorlalte doamne şi mi se pare foarte limpede că oamenii nu pot fi nimic şi nu pot gusta din fântâna binelui decât prin îndemnul doamnelor. Chiar dacă toate lucrurile bune par a purcede de la doamne, chiar dacă Domnul le-a dăruit un mare privilegiu şi sunt considerate cauza şi originea tuturor lucrurilor bune, le revine totuşi datoria de a se purta faţă de cei care săvârşesc fapte bune astfel încât, prin încuviinţarea lor, probitatea acestora să crească în toate felurile din virtute în virtute. (404) Dacă strălucirea lor nu luminează pe nimeni, va fi precum o candelă ascunsă sub obroc49, ale cărei raze nu pot risipi întunericul, nici nu pot răspândi asupra nimănui lumina lor. Prin urmare, este limpede că oricine trebuie să se străduiască din toate puterile să-şi ofere serviciile doamnelor, ca să se poată străluci prin favoarea lor. Iar ele sunt datoare în cea mai mare măsură să se îngrijească să îndrepte inimile celor buni spre faptele bune şi să cinstească pe fiecare potrivit meritelor sale. (405) Căci orice lucru bun este făcut sau spus de muritorii care caută laudele femeilor şi este săvârşit ca ei să se poată mândri cu darurile acestora, fără de care nimeni nu poate fi folositor în viaţă şi nici nu poate fi considerat vrednic de laudă. Cunosc mulţi <bărbaţi> convinşi că au dobândit iubirea desăvârşită, dar îi ştiu şi pe alţii care se hrănesc cu laptele

săţios al speranţei; iar eu, lipsit de iubirea desăvârşită şi de darul speranţei, sunt ţinut în viaţă doar de gândul curat pe care îl îndrept către voi, având astfel infinit mai multe mângâieri decât toţi <ceilalţi> îndrăgostiţi. (406) Aveţi îndurare şi daţi gândului meu solitar un mic imbold pentru a creşte. Vă fac cea mai stăruitoare rugăminte: nu căutaţi să vă feriţi de curtea iubirii. Căci femeile care se ţin departe de palatul iubirii trăiesc doar pentru ele însele, fără ca viaţa lor să fie de folos cuiva; cele ce nu vor să fie de folos nimănui sunt considerate moarte în lume, iar faima lor nu este deloc demnă de a fi amintită, ci trebuie îngropată sub o lespede de tăcere. (407) Însă cele care caută să se bucure de mângâierile iubirii îşi dau silinţa să-şi sporească probitatea şi să fie de folos celorlalţi. De aceea sunt considerate vrednice de multă cinstire şi toţi <bărbaţii> caută să le sporească faima. Să nu credeţi că vă spun aceste lucruri ca şi cum aş încerca să vă îndemn să săvârşiţi fapte bune, fiindcă cred din tot sufletul şi sunt pe deplin încredinţat că nimic nu v-ar putea abate de la săvârşirea faptelor bune. (408) Să ştiţi că am vrut să vă previn asupra acestui lucru, fiindcă lucrurile deseori repetate devin plăcute50, se vor fixa mai bine şi vor rămâne în memorie, iar la momentul potrivit, vor fi duse la îndeplinire".

(209) (409) Femeia spune: „Deşi cuvintele voastre sunt profunde şi ating subtilităţile iubirii, voi încerca totuşi, atât cât sunt în stare, să vă dau un răspuns potrivit. Deoarece priceperea lui Tullius <Cicero>51 ne arată că cele rostite la sfârşitul unui discurs rămân cu mai multă uşurinţă în memorie, voi răspunde mai întâi ultimelor voastre cuvinte. (410) Mă îndemnaţi să fac acele lucruri care pot să sporească probitatea mea şi a celorlalţi, lucru plăcut şi acceptabil pentru mine, fiindcă în inima mea există dorinţa de săvârşi acest lucru, chiar fără să fiu îndemnat de cineva. Ştiu că, aşa cum aţi afirmat, femeile trebuie să fie cauza şi originea tuturor lucrurilor bune, să-i întâmpine pe toţi cu un chip vesel şi o primire <plină de curtoazie, să vorbească pe potriva fiecăruia, să-i îndemne pe toţi să îndeplinească lucrările curteniei şi să refuze orice lucru ce seamănă cu rusticitatea, astfel încât lipsa de mărinimie să nu aducă vătămare reputaţiei sale.

(411) Dar a oferi iubirea înseamnă a aduce o gravă ofensă lui Dumnezeu şi, pentru mulţi, a-şi pregăti primejdii de moarte. Mai mult, se pare că <iubirea provoacă îndrăgostiţilor nenumărate suferinţe şi le cauzează nesfârşite chinuri în fiecare zi. Şi ce bine poate exista atunci când se aduce jignire Mirelui ceresc şi i se face rău aproapelui, iar făptuitorii, se ştie, înfruntă primejdii de moarte şi sunt supuşi unor chinuri nesfârşite? (412) Chiar dacă iubirea îi îmboldeşte pe toţi să fie curtenitori şi să se ţină departe de orice mojicie, totuşi, din cauza marilor neajunsuri care o însoţesc şi a grelelor chinuri cu care ameninţă, pare un lucru de temut, nu trebuie dorită de niciun om înţelept şi trebuie urâtă mai ales de cavaleri. Căci cei care înfruntă zi de zi primejdia morţii în focul luptei trebuie să se îngrijească să nu săvârşească acele <fapte> despre care se consideră că aduc ofensă Stăpânului împărăţiei cereşti. (413) Prin urmare, va părea potrivit să ne lipsim de iubire şi să ocolim neliniştile apăsătoare ale îndrăgostiţilor, căci îndrăgostiţii nu sunt împovăraţi de multe suferinţe numai pe timpul zilei, ci chiar şi în timpul nopţii sunt chinuiţi în multe feluri. Aşa afirmă cei pe care îi apasă povara iubirii şi trăiesc în fiecare zi la curtea iubirii, căci eu, fiind cu totul nepricepută în iubire, nu cunosc decât atât cât am putut afla din vorbele altora".

(210) (414) Bărbatul spune: „Vorbiţi ca şi cum aţi vrea să vă îmbogăţiţi prietenii doar cu cuvinte, lipsi**ndu-**i de conţinut. Căci a întâmpina pe cineva cu chipul vesel, a-i răspunde cu blândeţe şi a nu-l ajuta prin fapte când apare primejdia sărăciei, ci a-l convinge să practice curtenia în toate nu este nimic altceva decât a-l înşela cu cuvinte amăgitoare pe un prieten încrezător şi a încerca apoi să te lauzi cu asta. (415) Aşa face şi un preot rău care, prefăcâ**ndu-**se <că săvârşeşte> multe fapte bune şi îndem**nându-**i pe ceilalţi să <îndeplinească> lucrările vieţii veşnice, se condamnă pe sine prin propria judecată şi le arată celorlalţi calea spre mântuire. Nu îmi stă împotrivă nici ceea ce aţi spus, anume că în iubire i se aduce ofensă lui Dumnezeu, fiindcă este limpede pentru toţi că a sluji lui Dumnezeu este binele suprem şi excepţional, iar cei ce vor să îi slujească în mod desăvârşit lui Dumnezeu trebuie să se dedice cu totul slujirii sale şi,

potrivit cuvântului lui Pavel, nu trebuie să se îngrijească de niciun lucru lumesc52. (416) Prin urmare, dacă alegeţi să slujiţi lui Dumnezeu, trebuie să părăsiţi toate lucrurile lumeşti şi să contemplaţi doar tainele împărăţiei cereşti. Căci Dumnezeu nu vrea ca vreunul să aibă piciorul drept pe pământ, iar cel stâng în cer, fiindcă nimeni nu poate sluji cum se cuvine la doi stăpâni. (417) De vreme ce este evident că voi aveţi un picior pe pământ, fiindcă pe cei ce vin la voi îi întâmpinaţi cu veselie şi schimbaţi cu ei cuvinte curtenitoare, îndem**nându-**i spre lucrările iubirii, cred că este mai înţelept să vă dedicaţi în fapt iubirii decât să**-**l minţiţi pe Dumnezeu sub un pretext oarecare. Cred că nu este posibil să i se aducă ofensă gravă lui Dumnezeu în iubire, căci ceea ce este săvârşit din imboldul naturii poate fi ispăşit cu uşurinţă. (418) Mai mult, nu pare a fi câtuşi de puţin îndreptăţit să se considere un păcat ceea ce dă naştere, în această viaţă, la binele suprem şi fără de care nimeni nu poate fi considerat demn de laudă în lume. Apoi, aproapele nu suferă nici onedreptate, adică nu trebuie să sufere, fiindcă ceea ce cineva aşteaptă de la altcineva, adică ceea ce trebuie să aştepte, trebuie să fie încuviinţat de bunăvoie, de vreme ce celălalt îl aşteaptă. (419) Mulţi însă consideră un păcat ceea ce nu pare a fi astfel. Să nu vi se pară absurd ceea ce am afirmat: «aşteaptă, adică trebuie să aştepte», fiindcă am învăţat să explicăm în acelaşi fel cuvântul legii Evangheliei, pe care se spune că se sprijină toată legea şi profeţii53. Căci spunem aşa: «Nu face altora ceea nu vrei să ţi se facă ţie» 54, adică ceea ce nu trebuie să vrei. (420) Aţi spus că iubirea trebuie ocolită de toţi pentru că din ea provin suferinţe şi mari primejdii. Dar suntem datori să dorim cu ardoare ceea ce ne este negat de o mare primejdie şi ceea ce nu putem dobândi fără multă osteneală; căci, după o grea suferinţă, sănătatea este mai dulce. Aşadar, nu vă puteţi apăra cu un argument care <afirmă> că a iubi nu este un bine ce trebuie dorit de toţi şi spre care toţi suntem datori să ne îndreptăm cu toată puterea. (421) Nu cred că cel pe care trebuie să**-**l iubiţi vă este necunoscut. Căci pare că trebuie să**-**l iubiţi pe cel care şi**-**a pus în voi toată puterea devotamentului său şi se osteneşte să săvârşească toate <faptele> bune pentru voi. (422) Iar dacă murmurul

invidiei nu **s-**ar întoarce împotriva mea din cauza geloziei, nu aţi găsi pe nimeni mai vrednic de iubire decât mine, fiindcă vă sunt supus şi devotat în toate şi sunt generos faţă de toţi cu lucrurile mele şi mă străduiesc din răsputeri să împlinesc toate <faptele> bune la care se poate gândi cineva. Chibzuinţa voastră să înveţe să acorde fiecăruia favoruri după merite, fiindcă pe drept un <îndrăgostit> este vrednic să primească răsplată pentru serviciile sale nu numai dacă este bun orator, ci şi dacă este un mut devotat".

(211) (432) Femeia spune: „Nu îndrăgesc gloria deşartă a lumii şi nici nu vreau să-mi copleşesc prietenii cu cuvinte deşarte, ci încerc să vă îndemn să căutaţi răsplăţile unei vieţi mai bune nu ca şi cum aş vrea să condamn slujirea iubirii, ci fiindcă vreau să arăt că lucrurile cereşti sunt preferabile celor lumeşti. Lăsând acum deoparte discuţia despre lucrurile divine, să ne întoarcem pana spre problema iubirii. M-aş bucura foarte mult dacă limba voastră ar tăcea şi ar lăsa doar faptele să vă laude, căci, potrivit lui Solomon, orice laudă piere în propria gură55. (424) Mai mult, ce aşteaptă generozitatea voastră atât de mare şi de nestăvilită? Cât mai amână să dăruiască aceste veşminte peticite şi ponosite56? Oare toţi cavalerii se scaldă în bogăţii şi oare nu se găseşte niciun.com> sărac?"

(212) (425) Bărbatul spune: „Vreţi să îl învinuiţi de sminteală pe autorul proverbului şi îi interpretaţi greşit cuvintele. Căci nu se cuvine ca un bărbat onorabil să-şi laude propriile fapte în prezenţa altor <bărbaţi> sau a mulţimii. Dar, dacă vrea să amintească în prezenţa doamnei sale – pentru care mărturiseşte că a săvârşit aceste fapte bune – oricare dintre faptele demne de laudă pe care le-a săvârşit, nu pare să existe vreo raţiune care să-l împiedice şi veţi afla că există chiar un argument care îngăduie <acest lucru>. (426) Bărbaţii rivalizează în iubire unii cu alţii şi sunt stăpâniţi de cea mai mare invidie şi cu greu se găseşte un <bărbat care să fie în acelaşi timp> şi îndrăgostit, şi prieten şi care, în prezenţa femeii, să vorbească de bunăvoie despre probitatea altuia sau să amintească cu plăcere faptele demne de laudă ale acestuia. Iar acesta este un viciu general care îi atinge pe toţi bărbaţii şi a fost cauza unei legi ea iubirii>57, anume să

se poată face această excepţie de la proverbul pomenit. (427) Dacă dreptatea unui litigant este necunoscută judecătorului, de bună seamă <acesta> va da o sentinţă favorabilă părţii adverse. Mai mult, am îmbrăcat aceste haine vechi, pe care le vedeţi, ca să pot afla dacă, în ochii voştri, omul onorabil este vrednic de cinstire pentru veşmintele sale sau pentru probitatea sa. Din cuvintele voastre apare limpede că vă este mai mult pe plac dichisul hainelor decât podoaba moravurilor. Să ştiţi că acest lucru vă ştirbeşte probitatea.

(213) (428) Femeile de la ţară îşi pun toată încrederea în podoaba veşmintelor, dar <femeile> nobile şi chibzuite dispreţuiesc podoabele veşmintelor dacă nu sunt însoţite de practica probităţii şi cred că doar cultivarea <bunelor> moravuri trebuie respectată la un bărbat. (429) Mai mult, cred că mi-am revărsat îndeajuns generozitatea asupra celorlalţi. Dacă cineva, ignorând cu totul necazurile celorlalţi, se străduieşte să cheltuiască cât mai mult cu îngrijirea persoanei sale, niciodată nu va putea face ceva spre lauda sa. Dacă însă considerăm că cineva este vrednic de răsplata laudei pentru că şi-a cheltuit numeroasele bunuri pentru sine, ştim că ar trebui să condamnăm amintirea multor <oameni> a căror faimă este răspândită în lume şi susţinută de toţi pe merit. (430) Doar faima celor care ignoră cu totul foloasele proprii ca să poată uşura nevoile şi lipsurile celorlalţi trebuie să primească laudele tuturor. Prin urmare, lăsând femeilor de la ţară aceste cuvinte goale, aşa cum **s-**a spus, căutaţi cuvinte mai înalte, pentru ca nobleţea neamului vostru şi chibzuinţa <voastră> să poată ieşi la iveală nu numai prin veşmântul şi ţinuta <voastră>, ci şi prin vorbire. (431) Nu vreau să vă răspund cu proverbe sau vorbe deşarte, fiindcă deseori <acestea, tulbură sufletul ascultătorului, făcâ**ndu-**l să se ruşineze, şi nu aduc niciun spor a probităţii; dar nu voi înceta să cer darul iubirii <voastre>, aşa cum am spus mai înainte”.

(214) (432) Femeia spune: „Ştiu de mult timp ceea ce se spune în popor, anume că proverbele zeflemitoare care iau înfăţişarea adevărului stârnesc mânia în sufletul ascultătorului mai mult decât născocirile întâmplătoare, şi de aceea îmi pare rău că am vorbit aşa,

fiindcă văd că v-au tulburat sufletul. De aceea, voi încerca să răspund în alt fel cererii voastre, renunţând să ne întrecem în proverbe. (433) Afirm că nu există nimic în această viaţă mai demn de laudă decât a iubi cu înţelepciune şi nimeni nu poate săvârşi cele ce îi fac pe oameni vrednici de laudă dacă nu acţionează din imboldul iubirii. De aceea, bine faceţi dacă vă căutaţi o iubire potrivită cu ajutorul căreia intenţia voastră de a face binele să sporească mereu. (434) Dar nu veţi putea obţine niciun folos din iubirea mea, pentru că suferinţe tainice mă împiedică să iubesc. Chiar dacă aş avea libertatea totală de a iubi, există totuşi ceva care mă sileşte să vă refuz iubirea mea, căci un alt <bărbat> v-a întrecut slujindu-mă şi cerându-mi iubirea înaintea voastră şi de aceea este preferat, pe merit, să dobândească iubirea <mea".

(215) (435) Bărbatul spune: „Nu îmi sunt deloc cunoscute aceste suferinţe tainice despre care spuneţi că vă stăpânesc şi nu vă dau libertatea de a iubi. Mângâierile iubirii sunt leacuri ce alungă toate durerile şi readuc toate bucuriile, dacă nu cumva vă stăpâneşte mâhnirea provocată de moartea iubitului, pentru care preceptul iubirii stabileşte o perioadă de doliu de doi ani. (436) Dar de vreme ce, după cum văd, nu aţi fost niciodată atinsă de săgeata iubirii, nu cred că plângeţi o iubire pierdută. Spuneţi că un altul m-a întrecut slujindu-vă şi cerându-vă iubirea, dar nu mi se pare că îmi respingeţi argumentele, fiindcă stă în puterea voastră să alegeţi un alt <bărbat> pe care merite mai mari îl fac mai vrednic, chiar dacă celălalt a primit de la voi speranţa în iubire. Căci în iubire nu trebuie preferat cel dintâi bărbat care a adus servicii şi a cerut iubirea, ci acela care se distinge prin merite mai mari. (437) Mai mult, este greşit să spuneţi că am fost depăşit în iubire de cel care doar a cerut iubirea înaintea mea. Se spune că un <bărbat> l-a întrecut pe altul în iubire când el e cel dintâi care merită să dobândească roadele iubirii. Dacă cererea unui <bărbat> onorabil ar fi o piedică pentru cererea ulterioară a unui <alt bărbat> mai onorabil, ar fi un exemplu primejdios şi ar urma o mare nedreptate; căci nu trebuie să se ia în considerare când este cerut un lucru, ci de către cine este cerut, dacă nu cumva iubirea a fost deja

dăruită, iar roadele ei dobândite. (438) Adică, aşa cum bine am explicat mai înainte, orice doamnă, chiar după ce a dăruit speranţăşi a acordat un sărut şi o îmbrăţişare, dacă nu a mers mai departe poate refuza <acordarea favorurilor fără a fi condamnată. Prin urmare, cererea mea târzie nu poate să-mi fie defavorabilă dacă mă sprijin pe merite mai mari".

(216) (439) Femeia spune: „De ce credeţi că nu m-au atins niciodată săgeţile iubirii? De ce mă consideraţi atât de josnică şi lipsită de probitate încât sufletul meu să nu fie vrednic să primească mângâierile iubirii? Pe lângă acestea, cuvintele voastre par contrare oricărei legi şi raţiuni. Este îndeajuns pentru oricine dacă este considerat vrednic de a fi iubit, chiar dacă un altul mai vrednic vine după el. (440) Cu toate că unul este mai bun, nu trebuie să se aducă vreun prejudiciu bunătăţii celuilalt. De aceea, dacă un <bărbat> bun şi vrednic de a fi iubit cere iubirea înaintea voastră, chiar dacă voi vă bucuraţi de o mai mare probitate, mi se pare că trebuie acceptată cererea lui. Iar dacă vreţi să susţineţi contrariul, încercaţi să-l lipsiţi pe nedrept de răsplata probităţii sale".

(217) (441) Bărbatul spune: „Departe de mine, doamna mea, gândul că nu sunteţi foarte vrednică de curtea iubirii. Dar v-am spus astfel de vorbe fiindcă, mi se pare, cu greu se găseşte vreun <bărbat> vrednic de iubirea voastră. Iar dacă există vreunul vrednic, nu ar fi atât de îndrăzneţ încât să nu şovăie să vă înfăţişeze cererile lui sau să vă ceară darurile iubirii. Nu vă puteţi sprijini pe niciun argument când aţi spus că, deşi unul este mai bun, nu trebuie să se aducă vreun prejudiciu bunătăţii altuia. Căci cererea anterioară a unui <bărbat> onorabil nu poate exclude pe drept cererea ulterioară a unuia mai onorabil. (442) Chiar dacă oricare dintre cele trei zeiţe rivale este vrednică să primească mărul, totuşi Alexandru, fiul lui Priam, judecător foarte drept, nu a ascultat cererea primelor două <zeiţe>, deşi vrednice, <ci> a vrut ca ultima care a cerut şi cea mai vrednică, [adică Venus], să se bucure primirea mărului. Prin urmare, trebuie să aflaţi cu adevărat cine este cel mai vrednic şi să îi acordaţi ce i se cuvine".

(218) (443) Femeia spune: „Dacă nu v-ar chinui o pasiune nemăsurată şi mincinoasă, niciodată nu aţi fi căutat o iubire străină, renunţând la mângâierile preafrumoasei voastre soţii”.

(219) (444) Bărbatul spune: „Recunosc că am o soţie îndeajuns de frumoasă, iar eu o îndrăgesc din tot sufletul ca un soţ. Dar de vreme ce ştiu că între soţ şi soţie nu poate exista iubire – acest lucru este întărit de sentinţa contesei de Champagne – şi că în viaţă nu se poate săvârşi niciun lucru bun dacă nu provine din iubire, pe bună dreptate sunt silit să caut iubirea în afara unirii conjugale”.

(220) [Vei găsi în dialogul dintre un mare nobil şi o femeie nobilă ceea ce lipseşte din acest răspuns.]

(221) (445) Femeia spune: „Chiar dacă iubirea este un lucru foarte util şi trebuie căutată de tineri şi de cei pe care îi încântă gloria lumească, mie, fiind deja înaintată în vârstă, mi se pare un lucru nefolositor şi care trebuie respins cu totul; mai mult, chiar dacă toate celelalte lucruri m-ar îndemna să iubesc, văduvia şi mâhnirea pierderii unui soţ foarte bun mă opresc de la toate consolările vieţii”.

(222) (446) Bărbatul spune: „Dacă inima voastră nu **s**-ar arăta măcinată de bătrâneţe, în persoana voastră se vede că există o frumuseţe atât de tinerească încât pare că aveţi în inimă o tinereţe înfloritoare. Căci înfăţişarea exterioară dezvăluie dispoziţia interioară a minţii. Dar nici mâhnirea pierderii soţului nu îmi poate dăuna pe drept, fiindcă vă îndrum către ceva care vă va reda o bucurie necontenită şi o va face să dăinuie neîntrerupt. (447) Căci iubirea este cea care răstoarnă stăvilarele durerii şi doar ea le poate înlocui cu multe bucurii şi poate aduce consolările plăcute ale desfătării. Prin urmare, iubirea este un lucru pe care toţi trebuie să-l caute şi toţi trebuie să-l îndrăgească, pentru că poate alunga tristeţea tuturor şi readuce oricui voioşia. De aceea, potrivit legii, după ce a trecut perioada de doliu, puteţi să aruncaţi toate hainele cernite şi să vă alăturaţi oştii îndrăgostiţilor. (448) Căci a jeli un soţ mai mult timp decât prescriu legile înseamnă a dispreţui rânduielile legii, a vă împotrivi voinţei divine cu suflet răzvrătit şi a gândi cu suflet cutezător împotriva acţiunilor ei. În plus, a-l jeli mai mult timp decât prescriu

legile nu îi este de niciun folos soţului mort, iar vouă vă pricinuieşte multe suferinţe".

(223) (449) Femeia spune: „Cu mare cutezanţă vă opuneţi voinţei legii când spuneţi că este un lucru necugetat dacă cineva încearcă să împlinească peste măsură porunca legii, minunat statornicită în lege din cauza slăbiciunii oamenilor, de vreme ce, potrivit Evangheliei, samariteanul i-a spus gazdei care l-a primit pe cel rănit, după ce i-a dat o anumită sumă de bani: «Dacă vei mai cheltui ceva, eu îţi voi înapoia» 58. (450) Prin urmare, dacă legea mi-a hotărât un timp scurt pentru a jeli voind să ţină seama de neputinţa mea şi dacă eu adaug ceva acestui timp pentru a împlini mai bine legea, sunt vrednică de o răsplată deosebită şi să mă bucur de un dar mai mare".

(224) (451) Bărbatul spune: „Legea oamenilor nu a statornicit o perioadă de doliu pentru femei ţinând seama de neputinţa lor, ci, având în vedere folosul neamului omenesc, pentru a putea preveni contaminarea sângelui sau amestecarea unor neamuri diferite. Căci de îndată ce nu mai este posibilă contaminarea sângelui după moartea soţului, apostolul le-a îngăduit <femeilor> să se căsătorească fără întârziere59. Prin urmare, cu atât mai mult vă este îngăduit să iubiţi după ce a trecut perioada de doliu>".

(225) (452) Femeia spune: „Deşi iubirea pare a fi pe placul tuturor, este totuşi foarte vătămătoare pudorii fecioreşti. Căci, aşa cum bine ştiţi, o fecioară îşi pierde repede onoarea, iar reputaţia ei este ştirbită de o vorbă neînsemnată şi de o şoaptă. Apoi, nu am ajuns încă la vârsta la care să pot mânui ancora iubirii cu priceperea cuvenită. Căci se spune că înainte de deplina maturitate, iubirea nu poate fi statornică. De aceea, nu este câtuşi de puţin potrivit pentru mine să iubesc".

(226) (453) Bărbatul spune: „Dacă o <femeie> **s-**ar îngriji să iubească cu chibzuinţă, n-ar fi niciodată chinuită de o remuşcare zadarnică şi nu şi-ar pierde în vreun fel reputaţia. Căci dacă îşi dă silinţa să aleagă iubirea unui bărbat chibzuit şi discret, iubirea se va păstra în taină şi nu va fi dezvăluită nimănui, iar pudoarea sa nu va suferi nicio atingere. Ceea ce aţi spus despre vârstă este adevărat

pentru bărbaţi, căci un bărbat nu poate fi un iubit statornic înainte de al optsprezecelea an. (454) Dar se ştie că, potrivit naturii, este altfel în cazul femeilor; o femeie poate să iubească statornic şi perseverent din al doisprezecelea an. De ce se întâmplă altfel în cazul femeii decât în cel al bărbatului puteţi cu uşurinţă înţelege. (455) Statornicia femeii există încă de la începutul adolescenţei şi rămâne neschimbată, iar natura i-a îngăduit actul Venerei mai devreme decât la bărbaţi, şi această pentru că la femei domină recele, în timp ce bărbaţii posedă o căldură naturală60; iar un lucru rece se încălzeşte mai repede decât un lucru cald dacă li se adaugă puţină căldură. (456) Acest lucru poate fi lămurit printr-un exemplu. Dacă se pune o substanţă caldă într-un vas de argint sau din alt metal, vasul de metal primeşte mai repede căldura decât un vas de lemn, chiar dacă se pune în acesta lichid fierbinte. Mai mult, femeile ajung mai repede la bătrâneţe decât bărbaţii, care au vigoare; de aceea, nu este de mirare dacă ajung mai repede la statornicie. (457) Putem observa că, în situaţia tuturor lucrurilor lumeşti care au viaţă sau spirit, cu cât un lucru este mai devreme desăvârşit de natură, cu atât mai repede este epuizat de vârstă tot prin acţiunea <naturii>, iar contrariul este la fel de adevărat".

(227) (458) Femeia spune: „Voi evita o discuţie despre argumentele fizice pe care le aduceţi şi nu vă voi da satisfacţia unui răspuns. Nu m-a interesat niciodată cercetarea fizicii decât atunci când cineva era bolnav şi de aceea este preferabil să păstrez tăcerea. Voi mă îndemnaţi să iubesc cu înţelepciune, dar nu îmi este deloc clar cum aş putea asculta acest sfat. (459) Nimeni nu se preface atât de bine în iubire sau nu iubeşte atât de înşelător încât, atunci când se încinge cu armele iubirii, să nu fie pusă la încercare în toate felurile credinţa lui, <pentru a afla dacă> nu este pătat de vreun viciu şi dacă încearcă să-şi ascundă lipsa de probitate. Chiar dacă un îndrăgostit are un suflet mincinos şi încearcă să facă de ocară oastea iubirii cu iubirea sa mincinoasă, totuşi, când este îndemnat de pasiune, se arată în toate acţiunile sale un îndrăgostit adevărat şi se sileşte să-i înşele cu sufletul mincinos pe cei care au încredere în el. (460) Cine este atât de pătrunzător încât să se poată feri de această aparenţă a adevărului şi

să poată recunoaşte înleşăciunile ascunse? Cu greu le-ar putea întrezări înţelepciunea lui Solomon sau priceperea lui Cato. Căci, deşi o femeie întrucâtva înaintată în vârstă şi atinsă de arma lui Cupidon este îndeajuns de iscusită pentru a face faţă unor asemenea amăgiri, eu nu am sprijinul nici al vârstei, nici al experienţei".

(228) (461) Bărbatul spune: „Rostiţi cuvinte uimitoare. Ce minciună se poate ascunde în argint, dacă argintarul îl freacă cu putere de piatră sau îl încearcă în foc? Aşa cum aurul şi argintul sunt încercate prin foc şi pe piatră, tot astfel credinţa şi sinceritatea unui corn> sunt dovedite de lupta lui îndelungată pentru iubire. Nu există în lume o doamnă sau o domniţă cu atât de puţină înţelepciune încât, dacă se numără în rândul doamnelor şi domniţelor, să nu poată recunoaşte cu uşurinţă credinţa şi sinceritatea celui care cere să fie iubit, dacă îşi dă osteneala să-i cerceteze iubirea. (462) Există totuşi multe <femei> care îşi însuşesc fără temei titlul de doamne sau domniţe, considerând că sunt doamne sau domniţe doar fiindcă au sânge nobil sau sunt căsătorite cu un bărbat nobil, pe când doar probitatea şi înţelepciunea le fac femei demne de acest nume. De aceea, pe bună dreptate tinerii necugetaţi cad deseori în greşeala de a atribui sângelui ceea ce este propriu înţelepciunii şi probităţii. (463) Prin urmare, o femeie nu trebuie să accepte fără şovăială cererea unui pretendent, ci să-i acorde mai întâi nenumărate promisiuni şi să amâne, cu cumpătarea potrivită, favorurile promise şi, ca să poată cunoaşte puritatea credinţei lui, trebuie uneori să-i <spună> că **s**-a răzgândit în privinţa promisiunilor făcute şi că nu vrea să îndeplinească ceea ce a promis. Niciun îndrăgostit nu este atât de prudent şi de viclean încât, dacă roadele iubirii întârzie şi este deseori amăgit cu multe făgăduinţe, să nu devină un om onorabil sau să nu-şi dea pe faţă viclenia. (464) Dacă <femeia> vede că <bărbatul vrea să renunţe din cauza inconsecvenţei <sale> sau răspândeşte zvonuri josnice sau se încrede în promisiuni băneşti, trebuie să presupună că nu este un îndrăgostit demn de încredere. Dar dacă îl vede neclintit în timpul îndelungatei probe, nu trebuie să amâne mult <împlinirea celor promise, pentru ca cel> să nu simtă că osteneala sa nu îi aduce niciun folos. (465) Iar cunoaşterea fizicii sau a

oricărei alte ştiinţe nu poate dăuna bunătăţii cuiva, ci roadele oricărei ştiinţe măresc probitatea omului şi sporesc întotdeauna chibzuinţa celui înţelept. Iar autoritatea iubirii vă îndeamnă să alegeţi iubirea unui <bărbat> înţelept şi să refuzaţi iubirea unuia lipsit de înţelepciune".

(229) (466) Femeia spune: „Când cineva vrea un lucru şi doreşte din tot sufletul să-l obţină, se străduieşte să-l convingă cu orice argument pe cel care îi refuză acel lucru. Dar nu esteconsiderat un prieten adevărat cel care, dând sfaturi, nu ţine seama de binele prietenului căutând doar câştigul propriu şi nici nu trebuie să încuviinţăm voinţa unui prieten care caută doar <folosul> său. Astfel, iubirea nu este primejdioasă pentru o femeie <căsătorită>, dar este un lucru de temut şi ruşinos pentru o fecioară. (467) Dacă soţul crede că o femeie este fecioară în momentul căsătoriei, când descoperă adevărul o va urî şi dispreţui; urmează de aici marea nenorocire a repudierii, acesta fiind întotdeauna un motiv de divorţ. Aşa sporeşte ocara femeii, care va fi dispreţuită de toţi. Prin urmare, în mod necuviincios vorbele voastre dulci mă îndeamnă să iubesc".

(230) (468) Bărbatul spune: „Se pare că ştiinţa voastră vă induce **într-**o mare eroare atunci când condamnaţi anume iubirea la fecioare, fiindcă citim despre iubirile multor <fecioare> care se bucură de toată probitatea, precum Anfelis61, Isolda62, Blanchefleur63 şi multe altele. Dacă o fecioară nu încearcă să-şi sporească reputaţia stârnind iubirea, nu este îndreptăţită să aibă un soţ demn de laudă, nici nu poate împlini vreun lucru măreţ. (469) Din această cauză, nu ar putea provoca ura unui soţ bun, căci un soţ bun gândeşte întotdeauna în inima sa că nu ar fi putut găsi niciodată o soţie de o asemenea probitate dacă ea ar fi fost lipsită de învăţătura iubirii şi nu **s-**ar fi supus poruncilor acesteia. Dacă îi este hărăzit un soţ lipsit de probitate, este preferabil să fie urâtă de acesta decât să fie legaţi prin afecţiune, iar buna reputaţie a femeii nu va fi vătămată din această cauză, ci va ieşi mai bine la iveală lipsa de probitate a soţului său plin de ură. (470) Eu vreau să vă dezvălui un alt lucru pe care îl port în minte – ştiu că el se ascunde în inimile multor oameni – şi nu cred că

voi nu ştiţi care este iubirea pură şi care este iubirea aşa-numită mixtă. Iubirea pură este cea care uneşte inimile a doi îndrăgostiţi printr-un sentiment de dragoste64. (471) Acesta constă în contemplarea minţii şi în afectul inimii şi continuă până la sărutarea gurii, la îmbrăţişarea cu mâinile şi la atingerea respectuoasă a iubitei goale, fără a ajunge la consolarea ultimă, căci aceasta nu este îngăduită celor care vor să practice iubirea pură. Aceasta este iubirea care trebuie îmbrăţişată cu toată puterea de cel care îşi pune toată râvna în iubire. (472) Căci iubirea aceasta creşte mereu fără sfârşit şi ştim că nimeni nu s-a căit că i-a împlinit actele; şi cu cât cineva obţine mai mult de la ea, cu atât râvneşte să aibă mai mult. Se ştie că iubirea aceasta are atâta forţă încât este la originea oricărei probităţi şi de aici nu provine nicio nedreptate, iar Dumnezeu vede în ea doar o ofensă măruntă. Nicio fecioară, nicio văduvă sau o femeie căsătorită nu au simţit vreo povară, nici nu şi-au pierdut reputaţia fiindcă ar fi fost corupte de această iubire. (473) Eu venerez această iubire, o practic şi o caut mereu şi nu voi înceta nicio clipă să o cer de la voi. Pe de altă parte, este numită mixtă iubirea care îşi caută împlinirea în orice plăcere a cărnii şi sfârşeşte în lucrarea ultimă a Venerei. Din cele spuse mai înainte puteţi afla uşor ce este această iubire: se sfârşeşte repede şi durează scurtă vreme şi deseori actele sale provoacă regrete; prin ea îl putem vătăma pe aproapele <nostru> şi putem aduce ofensă Regelui ceresc şi <tot> din ea se ivesc mari primejdii. (474) Nu spun acestea pentru că aş vrea să condamn iubirea mixtă, ci dorind să arăt care dintre cele două ar trebui preferată, fiindcă şi iubirea mixtă este iubire adevărată şi trebuie lăudată şi considerată da> originea tuturor lucrurilor bune, chiar dacă din ea decurg mari primejdii. (475) Prin urmare, eu încuviinţez atât iubirea pură, cât şi pe cea mixtă, dar prefer să practic actul iubirii pure. Lăsând aşadar deoparte o teamă neîntemeiată, se cuvine să alegeţi una dintre aceste două iubiri".

(231) (476) Femeia spune: „Rostiţi cuvinte nemaiauzite şi nedesluşite şi pe care cu greu cineva le poate considera credibile. Mă mir că poate exista o asemenea înfrânare a cărnii încât să fie stăvilit impulsul plăcerii şi să fie stăpânite acţiunile trupului. Căci toţi ar

consideraun miracol dacă un om ar fi aruncat în foc şi nu ar arde65. (477) Dacă un bărbat ar avea puritatea iubirii despre care spuneţi şi înfrânarea cărnii despre care aţi vorbit, l-aş lăuda şi i-aş încuviinţa pe deplin hotărârea şi l-aş considera vrednic de toată cinstea, fără să încerc să condamn în vreun fel iubirea mixtă pe care o practică aproape întreaga lume. (478) Dar chiar dacă se poate alege una dintre cele două iubiri, nu **s-**ar cuveni totuşi ca voi să faceţi parte din oastea lor, căci un cleric trebuie să se ocupe doar cu treburile bisericeşti şi să se ferească de toate dorinţele cărnii; el trebuie să fie străin de orice desfătare şi, mai mult decât orice, să-şi păstreze trupul curat pentru Domnu166, de vreme ce Domnul i-a acordat prerogativele unei demnităţi şi unei poziţii atât de înalte încât, cu mâinile sale, poate sfinţi Trupul şi Sângele Lui şi, cu cuvintele sale, poate ierta greşelile păcătoşilor. (479) Dacă aţi vedea că sufletul meu e gata să cadă în păcatul cărnii, aţi fi constrâns de îndatorirea acordată vouă de Domnul să mă îndepărtaţi de la erorile minţii mele şi să mă îndemnaţi să fiu castă în toate şi să vă dovediţi a fi un exemplu **într-**atât încât să puteţi condamna cu voce tare păcatele celorlalţi. Potrivit adevărului Evangheliei, omul trebuie să-şi scoată mai întâi bârna din ochiul său şi apoi să încerce să înlăture paiul din ochiul fratelui67. (480) Şi ar ajunge de râsul întregii lumi dacă, legat fiind în acelaşi mod, ar încerca să dezlege legăturile celorlalţi. Prin urmare, nu este lipsit de primejdii pentru o femeie să îi păteze cu patima cărnii pe cei pe care Dumnezeu i-a ales ca slujitori ai săi, dorind ca ei să rămână în slujba sa, puri şi neprihăniţi în toate".

(232) (481) Bărbatul spune: „Chiar dacă sunt din rândul clericilor, sunt totuşi un om născut în păcat şi, asemenea celorlalţi oameni, înclinat în mod natural spre păcatul cărnii. Deşi Domnul a vrut ca clericii din slujba sa să fie însărcinaţi cu vestirea Cuvântului său şi i-a împovărat cu o mare misiune şi cinste, nu a vrut totuşi ca astfel să le dea o soartă mai bună, luând**u-**le impulsul cărnii şi scânteia păcatului. (482) De aceea, nu cred că Dumnezeu a vrut să îi constrângă la înfrânarea cărnii şi să îi istovească cu o sarcină de două ori mai mare. De ce ar fi dator un cleric să-şi păstreze castitatea mai mult

decât un laic? Să nu credeţi că desfătarea trupului este oprită doar pentru clerici, de vreme ce orice creştin are poruncă de la Dumnezeu să se păzească de toată necurăţia trupului şi să se ferească de dorinţele cărnii. (483) Argumentul vostru poate avea în vedere, în aceeaşi măsură, un laic şi un cleric. Cred că puterea de a-l mustra pe aproapele şi de a-i îndepărta sufletul de la greşeli nu a fost acordată doar clericilor: este dovedit că Domnul a dat această obligaţie oricărui creştin. Aşa cum ne învaţă Evanghelia: «De îţi va greşi fratele tău, <mergi şi mustră-l pe el între tine şi el singur» 68, căci nu a spus: «dacă va greşi fratele împotriva clericului», ci vorbeşte în termeni generali, voind să transmită tuturor o poruncă generală. (484) Bine face şi clericul, şi laicul dacă se înfrânează de la orice desfătare lumească şi întăreşte inima aproapelui în fapte bune. Admit şi nu pot nega că un cleric, din cauza misiunii primite, este dator în mod special să facă cunoscută calea adevărului în biserică şi în faţa poporului şi să întărească poporul îndrumându-l spre adevărata credinţă catolică. (485) Dacă nu se îngrijeşte să facă acest lucru, nu va putea scăpa de pedeapsa veşnică – doar dacă îşi va micşora păcatul cu leacul unei căinţe pline de roade. Dar dacă îşi îndeplineşte datoria cum se cuvine cu vorba, este eliberat de această povară. Căci celelalte păcate nu sunt mai greu pedepsite la el decât la oricare laic, de vreme ce este mânat în mod natural de impulsul cărnii, asemenea celorlalţi oameni. (486) Iar autoritatea Evangheliei proclamă acest lucru: când Domnul a văzut că, din cauza slăbiciunii naturii omeneşti, clericii săi sunt gata să cadă în felurite păcate, a spus în Evanghelie: «Cărturarii şi fariseii au şezut în scaunul lui Moise, toate câte vă vor zice vouă faceţi-le şi păziţi-le, dar după faptele lor nu faceţi» 69, ca şi cum ar spune: «Trebuie să vă încredeţi în cuvintele clericilor ca trimişi ai lui Dumnezeu, dar fiindcă sunt supuşi tentaţiei cărnii asemenea celorlalţi oameni, nu le priviţi cu dispreţ faptele, dacă se întâmplă să greşească întrucâtva». (487) Pentru mine este îndeajuns dacă, stând la altar, mă ostenesc să vestesc poporului cuvântul lui Dumnezeu. De aceea, dacă cer să fiu iubit de vreo femeie, nu se poate să fiu respins sub pretextul că sunt cleric; ba chiar vă voi dovedi că, în mod necesar, un cleric trebuie preferat unui

laic. Căci clericul este, în toate, mai prevăzător şi mai chibzuit decât un laic, se foloseşte de sine şi de ale sale cu mai mare cumpătare, păstrează de obicei măsura cuvenită în toate şi, în sfârşit, un cleric deţine, aşa cum spune Scriptura, cunoaşterea tuturor lucrurilor70. (488) De aceea, iubirea acestuia trebuie considerată superioară iubirii unui laic, fiindcă nimic în lume nu este atât de necesar decât un iubit priceput în practicarea tuturor lucrurilor. Iar dacă, în alt fel, mă veţi considera vrednic de iubirea voastră, nu pe bună dreptate mă puteţi alunga, dat fiind că ştiţi că fac parte din în oastea clericilor".

(233) (489) Femeia spune: „Mă uimesc foarte mult cuvintele voastre când afirmaţi că un cleric nu este pedepsit mai aspru decât un laic dacă se lasă în voia plăcerilor lumeşti, de vreme ce în Sfintele Scripturi se găseşte scris că, cu cât este mai mare prerogativa stării şi a demnităţii unui om, cu atât mai mare este căderea lui când comite o greşeală. Chiar dacă nu considerăm iubirea clericului un păcat mai mare decât al unui laic, există alt lucru care le opreşte cu străşnicie pe femei de la a iubi un cleric. (490) Pe când iubirea, prin natura sa, caută înfăţişarea plăcută şi frumoasă a trupului şi pretinde ca bărbatul să fie gata să facă daruri la momentul potrivit, să fie curajos în faţa celor ce i se împotrivesc, să se bucure de vâltoarea luptei şi să îndure ostenelile nesfârşite ale războaielor, clericul apare îmbrăcat în veşminte femeieşti şi umblă cu capul ras, nu poate ajuta pe nimeni cu daruri, decât dacă vrea să-şi însuşească bunurile altuia, se lasă pradă tihnei şi se îngrijeşte doar de slujirea pântecelui. (491) De aceea, dacă îndrăzneşte să adreseze un cuvânt de iubire unei femei de o oarecare probitate, aceasta trebuie să-l oprească de îndată ce începe să vorbească şi să-l facă să îndure un refuz ruşinos, pentru ca, acoperit de ruşine, nu numai să fie silit să se abţină de la lucruri neîngăduite, dar şi alţii, ruşi**nându-**se, să se teamă să mai facă asemenea cereri. Căci mulţi se feresc de lucrurile neîngăduite mai degrabă din cauza ruşinii faţă de oameni decât pentru a scăpa de pedepsele morţii veşnice".

(234) (492) Bărbatul spune: „Este adevărat ceea ce spuneţi, şi anume că, cu cât este mai mare demnitatea unui om, cu atât este mai mare <şi căderea dacă păcătuieşte, dar nu în faţa lui Dumnezeu, ci în

ochii mulţimii hulitoare. Căci poporul este mai indignat de fapta neînsemnată a unui cleric, îi exagerează păcatul şi îi ponegreşte viaţa, decât dacă o mie de oameni obişnuiţi ar comite cele mai cumplite crime. De ce se întâmplă acest lucru, mă abţin să vă explic acum. (493) Îmbrăcămintea femeiască purtată de clerici nu îmi dăunează câtuşi de puţin, fiindcă acest veşmânt mi-a fost rânduit din vechime de înţelepciunea părinţilor, potrivit ordinului meu, pentru ca clericii să poată fi deosebiţi de ceilalţi oameni prin haină şi port. De aceea, dacă aş încălca preceptele părinţilor sau aş ignora poruncile lor **într-**o chestiune atât de măruntă, ar trebui să nu aveţi încredere că voi îndeplini poruncile voastre mai mari, ba chiar mi-aţi putea spune: «Pleacă, apostatule, căci eşti un trădător al ordinului tău». (494) Ceea ce aţi spus despre dărnicie se pare că provine din**tr-**o mare eroare. Căci deşi dărnicia este recomandată tuturor oamenilor de însuşi Stăpânul Adevărului, iar calea avariţiei este oprită71, nu ştiu cu ce îndrăzneală căutaţi să refuzaţi clericilor lucrarea dărniciei, doar dacă nu cumva vreţi să-i pomeniţi pe aceia dintre clerici care au renunţat cu totul la lume şi la lucrurile lumeşti. (495) Dar nici în privinţa lor, dacă se caută cu luare-aminte adevărul, vorbele voastrenu par să se sprijine pe adevăr. Dumnezeu nu ne-a îngăduit să luăm parte la lupte pentru a putea avea întotdeauna mâinile nepătate de sânge şi pentru a nu fi îndepărtaţi de la slujirea sa din cauza vărsării sângelui. Căci cel mânjit de vărsarea de sânge este îndepărtat de la serviciul divin. (496) Astfel, preasfântul rege David nu a putut construi templul pentru Dumnezeu, fiindcă a vărsat sânge omenesc; şi a auzit de la Domnul: «Nu îmi vei zidi templu, fiindcă eşti pătat cu sânge» 72. Dar dacă nu m-ar opri aceasta, nimic pe lume nu mi-ar fi mai pe plac decât să săvârşesc fapte de arme şi să-mi dovedesc curajul inimii. (497) Nici ceea ce aţi spus despre slujirea pântecelui nu îmi poate dăuna în vreun fel, fiindcă nu există nici laic sau cleric, nici bărbat sau femeie, nici copil sau adult care să nu se dedice cu plăcere slujirii pântecelui. Dar se ştie că, în faţa lui Dumnezeu şi a oamenilor, lipsa de măsură este la fel de vătămătoare şi demnă de mustrare atât pentru laici, cât şi pentru clerici. (498) Nu trebuie să presupuneţi că, din cauza odihnei

îndelungate puse pe seama lor, clericii sunt stăpâniţi de lăcomia pântecelui. Căci dacă se presupune că cineva este slujitorul pântecelui din cauza odihnei, atunci cu atât mai mult **s-**ar putea face această presupunere în privinţa femeilor, de vreme ce ele trăiesc **într-**o odihnă trupească neîntreruptă. (499) Apoi, acest lucru poate fi reproşat mai mult femeilor decât clericilor sau laicilor, fiindcă citim că, înaintea bărbatului, femeia a dat ascultare pântecelui împotriva poruncii lui Dumnezeu şi a încălcat legile lui Dumnezeu din cauza lăcomiei. Apoi, nici bărbatul nu ar fi slujit vreodată pântecelui dacă nu ar fi fost îndemnat mai întâi de femeie şi înşelat de ea".

(235) (500) Femeia spune: „Dacă sufletul vostru a fost provocat de cuvintele mele, trebuie să vă răzbunaţi doar pe mine cu vorbe mustrătoare şi nu se cuvine să vă înverşunaţi împotriva tuturor femeilor pentru jignirea adusă de una singură. Dacă femeia a încălcat cea dintâi poruncile divine din cauza lăcomiei, a făcut aceasta amăgită de viclenia diavolului, nu fiindcă nu a vrut să-şi înfrâneze pofta pântecelui, care nici nu exista, ci întrucât, ca o smintită, a crezut cuvintele amăgitoare ale diavolului şi a dorit cunoaşterea binelui şi a răului, deşi Domnul o oprise".

(236) (501) Bărbatul spune: „De ce a fost femeia ispitită înaintea bărbatului să mănânce – căci <diavolul> ar fi obţinut o mai mare victorie în cazul bărbatului –, dacă nu pentru că <acesta> a ştiut că femeia este mai înclinată să se supună poftei pântecelui decât bărbatul?"

(237) (502) Femeia spune: „Aceasta **s-**a întâmplat pentru că femeile, prin natura lor, cred cu mai multă uşurinţă decât bărbaţii. Ele sunt mai inocente şi mai neştiutoare, motiv pentru care dau crezare oricărui cuvânt. De aceea, văzând diavolul că bărbatul nu era atât de uşor de ademenit> şi dispus să creadă orice, fiindcă este viclean şi iscusit în toate, a hotărât să o ispitească pe femeie. Căci dacă l-ar fi ispitit de la început pe bărbat şi n-ar fi avut niciun succes, femeia şi-ar fi întărit sufletul cu exemplul bărbatului".

(238) (503) Bărbatul spune: „Nu vom sfârşi degrabă discuţia aceasta; de aceea, lăsând deoparte disputa, vă cer să-mi răspundeţi la

întrebarea mea de căpătâi. Căci nu mi se pare că argumentele voastre de până acum îmi sunt în vreun fel potrivnice".

(239) (504) Femeia spune: „Chiar dacă meritele voastre vă fac demn de iubire, un alt lucru stă totuşi în calea iubirii voastre, şi anume, că există un alt <bărbat> deopotrivă cu voi în probitate şi ne-am şi la fel de doritor să mă slujească, care îmi cere iubirea doar prin servicii, refuzând să co facă> prin cuvinte, iar acesta este mult mai vrednic de iubire decât voi. (505) Căci cel care şi-a pus toată speranţa şi încrederea în puritatea credinţei mele şi care nu mă tulbură neîntrerupt cu insistenţa sa, ci este încrezător că speranţa sa se va împlini datorită generozităţii mele mi se pare că merită mai mult să ceară ceea ce doreşte decât cel care îmidezvăluie tainele inimii sale prin cuvinte şi îşi pune toată speranţa în elocvenţa sa, adică se încrede mai mult în puterea propriilor cuvinte şi în netemeinicia vorbelor decât în sinceritatea hotărârii mele. (506) Un judecător este dator să scoată la iveală mai degrabă dreptatea acelui litigant care, neavând ajutorul unui avocat, îşi lasă cauza în seama bunăvoinţei judecătorului decât ea celui> care vine la proces însoţit de un avocat priceput şi de mulţi susţinători".

(240) (507) Bărbatul spune: „Mi se pare că părerea voastră în această privinţă ar trebui contestată. Ce înţelept a spus vreodată că un mut este mai vrednic să ceară ceva cu ajutorul unor gesturi de neînţeles şi să dobândească ceea ce doreşte decât cel care îşi dă osteneala să ceară cu cuvinte pline de înţelepciune şi cu o vorbire frumoasă ceea ce sufletul lui doreşte să obţină? Căci un proverb popular spune: «Să nu pui pe corabie mutul ca vâslaş». (508) Mai mult, îmi este îngăduit să cer ceea ce vreau şi doresc, şi chiar Stăpânul Adevărului spune: «Cereţi şi vi se va da, bateţi şi vi se va deschide» 73. În lume s-a răspândit obiceiul ca, dacă cerem în tăcere, cu greu să putem găsi ceea ce căutăm sau să dobândim ceea ce dorim. (509) Apoi, vă voi dovedi prin argumente mai solide că trebuie să îmi acordaţi mai degrabă mie <iubirea decât acelui bărbat tăcut. Căci mi-o datoraţi mie nu numai pentru serviciile mele, ci şi pentru stăruinţa cererii. Un lucru cerut de multe ori este obţinut cu un preţ foarte mare şi de aceea

trebuie să daţi curs mai degrabă cererii mele, de vreme ce faţă de el aveţi o singură datorie, dar faţă de mine aveţi două datorii. Nu cred că a existat vreodată în lume o femeie care să ofere de bunăvoie un lucru celor care nu îl cer, fiindcă pudoarea obişnuită le împiedică să facă acest lucru”.

(241) (510) Femeia spune: „Marinarii refuză să accepte <surdopmuţi pe corabia lor fiindcă, în vreme de primejdie, ei nu pot auzi ceea ce le spun tovarăşii lor să facă şi nu pot spune ceea ce li se pare folositor pentru a ajuta corabia. Dar osteneala unui mut nu trebuie lipsită de răsplata sa, chiar dacă el nu poate exprima în cuvinte ceea ce doreşte. Nu stă împotrivă nici exemplul pe care îl citaţi din Evanghelie. (511) Căci, după judecata Regelui veşnic, se consideră că cel susţinut de propriile merite şi ajutat de puritatea credinţei sale cere stăruitor şi bate fără încetare la poartă. Dacă vreţi să reduceţi sensul cuvântului şi să auziţi doar sunetul lui, veţi afirma în mod necesar prin acest argument că tuturor muţilor le este refuzată intrarea în paradis, de vreme ce nu pot să exprime în cuvinte ceea cer din inimă, fiind împiedicaţi de lipsa funcţiei naturale a limbii. (512) Aţi spus că trebuie să obţineţi ceea ce cereţi fiindcă acest lucru vă este datorat de două ori, dar nu aveţi un bun argument. Căci acest lucru este considerat adevărat când există o tocmeală între oameni; dar ferească Dumnezeu ca vreunul să cumpere vreodată iubirea cu bani. (513) Iubirea este un lucru gingaş şi izvorăşte doar din nobleţea inimii şi din generozitatea minţii şi de aceea trebuie dăruită tuturor fără plată, adică nu ca un dar, chiar dacă le este îngăduit îndrăgostiţilor să-şi facă daruri unul altuia pentru a se mângâia. Dar dacă <îndrăgostiţii> se pun în slujba iubirii doar pentru că aşteaptă daruri, nu mai poate fi vorba de o iubire adevărată, ci de una mincinoasă. (514) Mai mult, generozitatea mea nu trebuie să-şi piardă valoarea din cauza cererii voastre, fapt care **s-**ar întâmpla dacă cererea voastră ar preschimba ceea ce cereţi **într-**o datorie; când un lucru este cerut ca o datorie, generozitatea nu îşi cunoaşte împlinirea. (515) Când spuneţi că un lucru de multe ori cerut este dobândit în întregime, este adevărat în ceea ce îl priveşte pe solicitant, dar nu şi în ceea ce îl priveşte pe

posesor. Căci dacă am considera că un lucru este datorat doar fiindcă a fost cerut, mulţi oameni apăsaţi de o veşnică sărăcie şi împovăraţi de o mizerie nedreaptă ar fi acoperiţi de bogăţii. [Iată ce frumos a explicat un autor prin**tr-**un proverb. Când cineva cheltuieşte mulţi bani sau se osteneşte pentru a obţine un lucru, în popor se spune, de obicei, despre el: «Omul acesta a cumpărat foarte scump, căci nimeni nu îi datorape drept acel lucru».] (516) Dar nu îmi stă împotrivă nici ceea ce aţi spus, şi anume că a**-**şi oferi iubirea fără să îi fi fost cerută este contrar pudorii femeii; căci nu există nicio lege care să o împiedice să**-**şi dăruiască iubirea oricărui bărbat onorabil. Prin urmare, femeia poate, dacă cineva îi stârneşte iubirea, să**-**i ceară acestuia cu delicateţe şi curtoazie să o iubească, dacă ştie că bărbatul nu spune nimic din**tr-**o cauză oarecare. (517) Această părere este întărită de <exemplul> fiicei lui Carol cel Mare, care i**-**a cerut lui Hugo de Auvergne să o iubească; însă acesta a refuzat**-**o fiindcă era legat prin iubire de o altă fiică a regelui şi nu voia să fie acuzat de incest74. Prin urmare, nu există niciun motiv care să mă împiedice să**-**l iubesc pe <bărbatul> care tace".

(242) (518) Bărbatul spune: „M**-**ar bucura foarte mult dacă părerea voastră ar fi acceptată de toate femeile, fiindcă osteneala tuturor bărbaţilor care vor să iubească ar fi mai uşoară, iar poziţia lor ar deveni mai bună. Dar nu pot fi de acord cu voi <în privinţa faptului> că cineva merită o cinstire mai mare dacă tace, decât dacă şi**-**ar exprima dorinţele cu înţelepciune şi curtoazie. (519) Nici generozitatea voastră nu îşi pierde menirea, fiindcă ceea ce am spus despre legea negoţului şi iubirea datorată nu am spus**-**o ca şi cum aş crede că îmi datoraţi iubirea voastră sau că ea ar trebui pângărită prin daruri băneşti, ci crezând cu tărie că bunăvoinţa voastră ar trebui să fie mai mare faţă de cel care cere necontenit decât faţă de cel care rămâne **într-**o tăcere nepăsătoare".

(243) (520) Femeia spune: „Stăruinţa voastră pare să fie foarte nepotrivită, de vreme ce căutaţi să dobândiţi fără întârziere darul iubirii. Chiar dacă meritele voastre vă fac vrednic de toată cinstea, nu trebuie totuşi să pretindeţi să vi se acorde numaidecât iubirea. (521) Căci femeia de o oarecare probitate nu trebuie să împlinească în grabă

dorinţa îndrăgostitului, fiindcă iubirea dăruită în grabă şi devreme provoacă dispreţul îndrăgostitului şi face ca iubirea, dorită vreme îndelungată, să nu mai aibă preţ; în timpul îndelungat de aşteptare chiar şi iubirea prefăcută este purificată şi curăţată de toată făţărnicia. Prin urmare, femeia trebuie mai întâi să descopere probitatea bărbatului prin multe încercări şi să îi cunoască credinţa".

(244) (522) Bărbatul spune: „Bolnavul care se apropie de sfârşit nu <mai> trebuie să primească mâncarea obişnuită sau să ia leacul prescris; un doctor înţelept şi milos îi va îngădui să mănânce orice doreşte, chiar dacă, în fapt, ar fi dăunător bolii lui. Aşadar, chinurile şi suferinţele necontenite care îmi prevestesc o moarte amară lâncezind pentru iubirea voastră, mă silesc să cer remedii pentru această moarte fără să ţin seama de reguli şi de împrejurări; iar argumentul vostru, şi anume că nu se cuvine ca femeile să-şi dăruiască iubirea din**tr-**odată, nu vă poate fi de folos. (523) Căci trebuie să lăsaţi asemenea răspunsuri în seama femeilor de la ţară, care obişnuiesc să aibă mereu pe buze cuvintele: «Copacul nu este tăiat din**tr-**o singură lovitură». Femeia înţeleaptă şi prudentă obişnuieşte să se folosească cu iscusinţă de amânare, fiindcă, dacă insuflă nesiguranţă în sufletul unui îndrăgostit mai nesăbuit, iar acesta este cuprins de o iubire pătimaşă pentru femeie, îndrăgostitul nu se poate stăpâni să nu revină mereu la ea şi să o contemple cu pasiune. (524) Deseori se întâmplă ca, din cauza unor astfel de întâlniri, purtarea îndrăgostiţilor să fie ponegrită de mulţimea clevetitoare şi uneori se vorbeşte despre o iubire aflată abia la început ca şi cum ar fi fost împlinită, iar <îndrăgostiţii> cuminţi sunt împiedicaţi în dorinţa lor. Prin urmare, femeia nu trebuie să-l amâne vreme îndelungată pe cel care îi cere iubirea dacă este înclinată să-l iubească".

(245) (523) Femeia spune: „Trebuie să îndurați cu răbdare marile chinuri şi grelele suferinţe, despre care vorbiţi, pentru lucrurile bune şi măreţe pe care le cereţi; căci nu se poate cunoaşte

(246) pe deplin un lucru bun dacă, mai înainte, n-a fost cunoscut unul rău. Ceea ce aţi spus despre femeia care se foloseşte cu iscusinţă de amânare este adevărat atunci când femeia **s-**a hotărât să iubească.

Dar când nu are nicio intenţie să-l iubească pe cel care i-o cere, trebuie să îl respingă cu delicateţe, înţelepciune şi curtoazie şi sănu-i tulbure sufletul cu vreun cuvânt aspru sau să-l amăgească cu vreo promisiune. (526) Prin urmare, de vreme ce hotărârea mea de a nu vă iubi nu **s**-a schimbat, nu trebuie să vă supăraţi dacă eu refuz să vă amăgesc cu o amânare mincinoasă. Dar ca sufletul vostru să nu fie mâhnit, vă voi dezvălui din ce cauză nu vă iubesc, şi anume pentru că sunt legată prin iubire de altcineva şi sunt legată cu legături ce nu pot fi desfăcute".

(247) (527) Bărbatul spune: „Orice suferinţe ar fi dulci pentru mine dacă aş găsi semnul unui bine care va veni. Dar când spuneţi că sunteţi legată de o altă iubire, sunt convins că încercaţi să scăpaţi de mine> şi să mă opriţi să vorbesc, fiindcă porunca iubirii prevede ca nimeni să nu întoarcă cu bună ştiinţă de la iubire co femeie> legată cum se cuvine de un alt <bărbat>. Dar, de vreme ce niciun semn nu mă face să bănuiesc aceasta, nefiind străin de acest lucru75, nu mi se pare că aş încălca porunca iubirii. (528) Dacă aş şti că sunteţi într-adevăr legată de o altă iubire şi aş crede că v-aţi legat de o iubire mai puţin potrivită, nu cred că aş încălca preceptele iubirii dacă aş putea să vă îndepărtez de la o asemenea unire cu cuvintele mele, ba chiar le-aş urma cu fidelitate; fiindcă preceptul iubirii despre care discutăm vorbeşte despre cei uniţi în mod potrivit [iar cuvântul potrivit a fost pus acolo anume]. (529) o femeie este legată de o iubire mai puţin potrivită atunci când probitatea bărbatului nu este pe potriva probităţii femeii sau când nu există o afecţiune pură în inimile celor doi. Dar chiar dacă aş şti negreşit că sunteţi legată de o iubire potrivită, dacă nu se cuvine să vă cer iubirea, de vreme ce legea iubirii mă opreşte, cred totuşi că aş putea să vă cer îngăduinţa de a vă rămâne întru totul devotat, de a-mi preţui faptele demne de laudă şi, dacă mă voi rătăci în vreun fel, de a fi mustrat în taină. Prin urmare, dacă sunteţi legată de iubirea altcuiva, ceea ce nu pot nicidecum crede, chibzuinţa voastră să cerceteze dacă acea iubire vă este potrivită".

(248) (530) Femeia spune: „Nu vă pot încredinţa pe deplin de adevăr decât prin cuvântul meu, fiindcă nu îi este îngăduit nimănui să dezvăluie altora tainele iubirii, aşa cum ne învaţă <preceptul> iubirii.

De aceea, cred că este cu totul lipsit de curtenie să spuneţi că nu vă încredeţi în cuvintele mele sau ale unei alte doamne. (531) Eu nu vă pot acorda îngăduinţa de a-mi fi devotat, pentru că ţine doar de alegerea voastră; dar promit să laud cu plăcere faptele voastre demne de laudă. Nu voi lua însă asupra mea misiunea mustrării voastre, pentru că această îndatorire aparţine iubitelor. (532) Nu este uşor să aflaţi dacă <cineva> **s-**a legat de iubirea potrivită şi nici nu mi se pare că este cuviincios să cercetaţi dacă iubirea este împărtăşită, în afară de cazul în care ar fi evidentă o nepotrivire din cele pomenite, iar îndrumarea femeii nu aduce niciun folos. Prin urmare, să vă dea Dumnezeu ceea ce vă poate împlini dorinţa şi, din aceasta, niciun om onorabil să nu sufere vreo vătămare.

(249) (533) Dar fiindcă, din ceea ce am vorbit, mi-am dat seama că sunteţi foarte instruit în doctrina iubirii, vă voi cere sfatul **într-**o problemă de iubire. Când o femeie de o deosebită probitate a vrut să refuze iubirea unui <bărbat> şi să o accepte pe a altuia, făcând propria alegere a împărţit mângâierile iubirii astfel şi a spus: «Unul dintre voi să aleagă partea superioară a <trupului> meu, iar celălalt să aibă partea inferioară». (534) Amândoi şi-au făcut fără întârziere alegerea şi fiecare declara că a ales partea mai bună şi susţinea că este mai vrednic de iubirea femeii fiindcă a ales partea cea mai importantă. Femeia despre care vorbim nu a vrut să ia o hotărâre pripită şi, cu acordul rivalilor, mi-a cerut mie să judec care dintre cei doi trebuie considerat mai vrednic de ceea ce a cerut. Vă întreb, aşadar, care dintre cei doi vi se pare că trebuie lăudat pentru alegerea sa?”

(250) (535) Bărbatul spune: „Întrucât vă cer să mă iubiţi, iar voi îmi oferiţi în schimb un pretext pentru a nu mă iubi, nu trebuie să fiu considerat lipsit de curtenie dacă voi încerca în toate felurile să înlătur o scuză ce îmi dăunează sau să o infirm prin cuvintele mele. Mai mult, se ştie că dreptul altui îndrăgostit nu este nicidecum vătămat dacă chibzuinţa voastră vrea să stăvilească acţiunile mele necugetate. Prin urmare, căutaţi să vă faceţi datoria, fiindcă eu nu voi renunţa niciodată la intenţia de a vă iubi.

(251) (536) Apoi, îmi cereţi să vă dau un sfat în privinţa unui

lucru asupra căruia niciun om chibzuit nu se cuvine să stea la îndoială. Cine ar putea pune la îndoială că trebuie preferat cel care a ales partea superioară în dauna celui care a ales partea inferioară? Căci în cele ce ţin de mângâierile părţii inferioare nu ne deosebim deloc de animale, ba chiar natura însăşi ne uneşte în această privinţă. Dar mângâierile părţii superioare sunt atribute proprii firii umane şi natura le-a refuzat celorlalte animale. (537) Prin urmare, cel care a ales partea inferioară să fie izgonit ca un câine, nefiind vrednic de iubire, iar cel care a ales partea superioară să fie acceptat ca unul care îşi însuşeşte natura <iubirii>. Mai mult, nimeni nu **s-**a săturat vreodată de mângâierile părţii superioare, nici nu a obosit dărui**ndu-**le, dar desfătarea părţii inferioare repede dezgustă şi îl face să se căiască pe cel ce a acceptat-o".

(252) (538) Femeia spune: „Se pare că judecata voastră este greşită şi se abate de la calea adevărului. Orice mângâieri folosesc oamenii <pentru a-şi uşura> suferinţele îşi au începutul în ceea ce se ascunde în partea inferioară şi acolo este originea tuturor acestora. Dacă o femeie ar fi vestită în întreaga lume pentru frumuseţea sa, dar ar fi cu totul nepotrivită pentru lucrările Venerei, nimeni nu ar vrea să obţină mângâierile ei, ba chiar ar fi respinsă de toţi ca fiind necurată. (539) Căci desfătarea părţii superioare nu ar putea exista dacă nu ar fi săvârşită avân**du-**se în vedere partea inferioară şi nu ar fi prelungită prin contemplarea acesteia. Iar dacă vreţi să negaţi acest adevăr, sunteţi, în mod necesar, constrâns să admiteţi că doi bărbaţi îşi pot oferi unul altuia mângâierile iubirii, ceea ce este execrabil când se pomeneşte şi o nelegiuire când se săvârşeşte. (540) Dar dacă un bărbat este frigid sau în alt fel incapabil să împlinească lucrarea Venerei, cel> nu îşi doreşte niciuna dintre desfătările cărnii, fiindcă este lipsit de cauza eficientă a iubirii, care, fără îndoială, guvernează partea inferioară. Iar dacă este înlăturată cauza eficientă, este înlăturat şi efectul. (541) Este adevărat, aşa cum aţi spus, că avem o natură în comun cu animalele, fiindcă, în toate lucrurile, trebuie luat în considerare ceea ce este general şi natural, în care orice este în armonie şi în uniune cu lucrurile din genul său prin mijlocirea naturii.

Nu se susţine nici opinia potrivit căreia afirmaţi că oamenii nu se satură de cele ale părţii superioare, dar <ajung> repede să le dispreţuiască pe cele ale părţii inferioare. (542) Căci toată lumea este de părere că ar trebui evitată acea hrană care nu satisface niciodată foamea, ci <doar> umple corpul fără să fie sătioasă şi se aşază rău în pântece; dimpotrivă, trebuie aleasă acea hrană care, atunci când este mâncată, umple corpul şi îl satură întremân**du-**l, iar după ce a fost digerată, lasă din nou loc foamei. Mai mult, nimeni nu trebuie să pună la îndoială faptul că părţile inferioare sunt considerate mai valoroase decât cele superioare. Chiar la clădirile profane vedem că temelia este numită partea cea mai importantă. (543) La fel ştim că se întâmplă şi la cele care îşi extrag hrana din pământ, fiindcă oamenii le judecă în funcţie de părţile inferioare. Mai mult, afirm că orice săvârşesc îndrăgostiţii are în vedere doar un singur lucru, şi anume să se poată bucura de mângâierile părţii inferioare; căci întregul efect al iubirii se împlineşte în <punctul> spre care tind toţi îndrăgostiţii şi fără de care li se pare că sunt doar la preludiul iubirii. Prin urmare, cel care alege partea inferioară trebuie lăudat mai mult pentru alegerea sa, ca şi cum ar fi ales să se bucure de partea cea mai importantă, decât cel care, <alegând> partea superioară, a vrut să obţină <doar> preludiul".

(253) (544) Bărbatul spune: „Cu adevărat suferă de sminteală cel care, după adâncă deliberare, ar afirma ceea ce aţi afirmat voi. Chiar dacă orice îndrăgostit tinde, în principal, spre mângâierile părţii inferioare şi <chiar dacă> acolo este cauza finală a iubirii, totuşi cun îndrăgostit> **s-**ar folosi în mod ruşinos şi nepotrivit de trupul femeii şi ar fi foarte înjositor pentru aceasta <dacă ar căuta mângâierile> părţii inferioare, fără a le căuta şi pe cele ale părţii superioare. (545) Mai mult, pare imposibilă desfătarea părţii inferioare fără cea a părţii superioare, dacă nu cumva este vorba despre o folosire necuviincioasă şi neruşinată a trupului. Mângâierile părţii superioare sunt date în tihnă şi curtoazie şi fără <să aducă> ruşine vreunuia dintre cei doi, lăsând deoparte desfătarea părţii inferioare. Mai mult, rânduiala iubirii pretinde ca oricine, după multe insistenţe, să dobândească mai întâi mângâierile seducătoare ale părţii superioare, iar mai apoi, încetul cu

încetul, să ajungă la cele ale părţii inferioare. (546) Doar femeile care vor să aibă un câştig de pe urma trupului lor şi care se oferă în negoţul public al Venerei caută numai mângâierile părţii inferioare şi le disprețuiesc cu totul pe cele superioare. Prin urmare, toţi trebuie să urmeze ordinea despre care am vorbit, ca şi cum ar fi naturală, ca să nu ajungem la vechiul proverb: «Să nu pui frâul la coada calului». (547) Exemplul cu hrana nu este bun, fiindcă hrana este consumată pentru ca trupul să se sature, dar aceste mângâieri sunt date pentru ca să sporească desfătarea cărnii şi plăcerea care întreţine iubirea. Aţi vrut să spuneţi că părţile inferioare sunt preferabile în general celor superioare, dar niciun om înţelept nu pune la îndoială că lucrurile superioare sunt preferabile celor inferioare. Căci cerul este preferabil pământului, paradisul este preferabil infernului, iar îngerii sunt preferabili oamenilor. (548) Iar la om, partea superioară, anume capul, este considerată mai importantă, fiindcă se spune că omul a fost făcut după chipul şi asemănarea Creatorului şi că omul este îngropat acolo unde odihneşte capul lui. Mai mult, dacă este înlăturat capul, nu se ştie cui îi aparţine trupul, dar dacă cineva priveşte un cap retezat, de îndată îşi dă seama al cui este trupul. (549) Cât despre celelalte <exemple> pe care le-aţi adus, clădirile profane nu sunt admirate pentru frumuseţea temeliei lor, ci pentru cea a părţilor superioare, iar pomii merită să fie lăudaţi de oameni pentru roadele sau coroana lor. Prin urmare, cel care a ales partea superioară trebuie acceptat, iar părerea voastră este greşită".

(254) (550) Femeia spune: „Chiar dacă părerea voastră poate fi contrazisă cu multe argumente, totuşi, fiindcă se vede că este dreaptă şi susţinută de raţiune, cred că trebuie acceptată şi urmată, de vreme ce se sprijină pe adevăr. Acum nu mă ruşinez să cer sfatul înţelepciunii voastre în altă problemă. (551) După ce iubitul nobil al unei femei a plecat **într-**o expediţie regală, **s-**a răspândit zvonul fals că ar fi murit; după ce a aflat aceasta şi a cercetat îndeaproape, <femeia> a respectat perioada de doliu obişnuită, potrivită şi care, a considerat ea, este datorată iubiţilor morţi; apoi, **s-**a legat de o altă iubire. (552) După scurtă vreme însă, primul iubit **s-**a întors şi a cerut să primească

îmbrăţişările obişnuite; al doilea iubit i-a interzis <femeii> să i le dea. A spus că a doua iubire este împlinită şi împărtăşită de amândoi. Dar niciunul dintre iubiţi nu trebuie lipsit de iubirea sa fără <să aibă vreo> vină. (553) Iar în cazul în care femeia, aflându-se în prezenţa primului iubit, i-ar cere celui de-al doilea iubit să o îmbrăţişeze, chiar dacă această iubire ar fi jignitoare pentru cel dintâi, femeia poate fi iertată fiindcă iubirea a îndemnat-o să facă acest lucru. Căci nimeni nu poate iubi altundevadecât acolo unde îl atrage spiritul iubirii şi unde îl poartă voinţa; de aceea, şi al doilea iubit trebuie, pe bună dreptate, să rămână neclintit".

(255) (554) Bărbatul spune: „Rezolvarea acestei probleme depinde mai mult de alegerea sau voinţa femeii decât de înţelegerea unui precept obişnuit sau de o poruncă specială a iubirii. Cred că acea doamnă, despre care vorbim acum, face bine dacă se întoarce cu totul la primul iubit, cu condiţia să fie îndemnată doar de o legătură afectivă. (555) Chiar dacă spiritul iubirii nu o îndeamnă deloc sau măcar puţin spre acesta, susţin totuşi că trebuie să-şi constrângă voinţa să caute ceea ce mai înainte a primit cu cel mai mare nesaţ şi a acceptat cu dorinţa sufletului. Căci este <propriu> celei mai mari înţelepciuni ca omul să-şi întoarcă sufletul de la ceea ce consideră greşit. Nici al doilea iubit nu poate considera acest lucru ca o jignire, deoarece credem că nu am pierdut nimic dacă, odată descoperită eroarea, renunţăm la un lucru pe care l-am dobândit prin greşeala altuia. (556) Dacă însă <femeia> vede că voinţa sa nu suferă puterea constrângerii şi îşi dă seama că spiritul <iubirii> faţă de primul iubit nu mai poate fi readus la viaţă, poate să-l păstreze pe al doilea iubit. Căci a spune că trebuie să se întoarcă negreşit la primul <iubit, chiar> dacă nu face acest lucru îndemnată de iubire, înseamnă a afirma un lucru ruşinos şi a încălca preceptele iubirii. (557) Regula despre care aţi vorbit, şi anume că nimeni nu trebuie să fie lipsit de iubirea sa fără să aibă vreo vină, nu îmi stă împotrivă, fiindcă o aduce în apărarea sa primul iubit care ajunge să fie lipsit de iubire fără vreo vină. Iar cât priveşte înţelegerea pomenitei reguli a iubirii, am aflat de la cei pricepuţi în legea iubirii că, atunci când se spune «fără vină», se înţelege «fără altă cauză dreaptă».

(558) Prin urmare, nu poate reieşi, aşa cum aţi spus, că unei femei îi este îngăduit ca, dispreţuind iubirea unuia, să se lege de o altă iubire dacă nu este constrânsă de forţa iubirii; iar dacă un <bărbat> îşi dă osteneala să o abată de la credinţa <faţă de iubirea dintâi>, să încerce să-l respingă cu curtoazie; dacă lipsa de probitate a acestui <bărbat> este foarte mare, în cele din urmă să-i spună că este deja legată de o altă iubire, şi nu trebuie să zâmbească din inimă la cuvintele lui, nici să-şi amintească poveştile lui, nici să-şi închipuie faptele lui, nici să se gândească deseori la el, ca nu cumva, din cauza slăbiciunii <proprii> femeii, să lase să-i pătrundă <în suflet> scânteia iubirii şi să-i întoarcă sufletul spre el. (559) Căci dacă, la femeie, iubirea nu ia naştere din gândirea neîncetată şi nemăsurată împreună cu închipuirea actelor desfătării, aceasta nu va mai dori în veci o nouă iubire".

(256) (560) Femeia spune: „Îmi place răspunsul vostru la ambele probleme, fiindcă se pare că este întărit de toată înţelepciunea erudiţiei. Acum, ca să nu dăm prilej de bănuială din cauza conversaţiei îndelungate, îngăduiţi să punem capăt discuţiei noastre".

(257) (561) Bărbatul spune: „Se cuvine <să facem> întocmai cum aţi spus. Dar, după ce m-am supus hotărârii voastre, vă rog să binevoiţi mai întâi să-mi răspundeţi: trebuie pedepsit prin pierderea iubirii cel care se apropie de o altă femeie, dar nu ca să o iubească sau din dorinţa de a-şi părăsi prima <iubită>? Mie mi se pare că, orice ar face un iubit, dacă iubirea sa nu este micşorată prin acea faptă, iubita trebuie să tolereze răbdătoare şi să-l îndrepte cu dojana sa".

(258) (562) Femeia spune: „Nu voi fi lipsită de mărinimie şi vă voi răspunde. Mă uimeşte totuşi cum chibzuinţa voastră pune la îndoială acest lucru, de vreme ce regula iubirii ne învaţă limpede că iubitul este dator să-şi păstreze castitatea pentru iubită; de aceea, pe bună dreptate, din înţelegerea raţională a acestei porunci deduc că, în această problemă, iubitul ar trebui osândit cu pierderea iubirii şi cred că este îndeajuns că acest lucru a fost oprit prin porunca iubirii. Totuşi, cred că îi este îngăduit iubitei, dacă vrea, să treacă cu vederea excesele <iubitului> care greşeşte".

(259) (563) Bărbatul spune: „Mi se pare aspră tâlcuirea voastră;

dar mi-e teamă să înfrunt o autoritate atât de mare. Acum o altă îndoială îmi tulbură sufletul: îndrăgostitul ar trebui pedepsit cu pierderea iubirii dacă **s-**a apropiat de o altă <femeie> fără intenţia de a o iubi, dar voinţa lui şi-a pierdut puterea? Mi se pare că, din cauza unei greşeli atât de mărunte, nu trebuie să îndure o pierdere atât de grea, de vreme ce iubita nu a suferit, de altfel, nicio pierdere".

(260) (564) Femeia spune: „Şi acest <bărbat>, potrivit părerii de mai înainte, merită condamnat, dacă nu cumva, căi**ndu-**se de bunăvoie şi dovedi**ndu-**şi în toate felurile credinţa neşovăielnică, îmblânzeşte sufletul iubitei sale. Căci în ceea ce-l priveşte pe iubit, el nu şi-a păstrat castitatea potrivit preceptului iubirii şi, prin fapta neruşinată, dezvăluie o minte neruşinată".

(261) Capitolul VII. Despre iubirea clericilor

(262) (1) De vreme ce, în rândurile de mai sus, am tratat despre trei ranguri ale bărbaţilor, şi anume despre plebei, nobili şi mari nobili, iar la începutul tratatului am pomenit despre cei foarte nobili, adică despre clasa clericilor, vom trata pe scurt despre iubirea acestora şi vom vedea de unde provine nobleţea acestei a patra clase. Aşadar, clericul este considerat foarte nobil datorită ordinului său sacru, nobleţe despre care se ştie că provine din sânul lui Dumnezeu şi a fost dăruită clericilor prin voinţa divină, căci el însuşi spune: „Cine vă atinge mă atinge" şi „Cine vă atinge atinge lumina ochilor mei" 76. (2) Pentru această nobleţe, clericul nu îşi poate îndrepta privirea spre iubire; căci, ţinând seama de această nobleţe, clericul nu trebuie să se dedice lucrărilor iubirii, ci este dator să refuze cu totul orice desfătare a cărnii şi să se păstreze neatins de orice întinare a trupului pentru Domnul, în oastea căruia se ştie că slujeşte. Prin urmare, nobleţea clericului nu se datorează obârşiei şi nici nu poate fi smulsă de puterea laică, ci, fiind acordată şi dăruită numai prin harul lui Dumnezeu, doar Dumnezeu poate ridica privilegiile acestei nobleţi pentru păcatele <săvârşite> împotriva sa. (3) De aici este limpede că, având în vedere distincţia proprie nobleţei clericale, clericul nu poate iubi. De aceea, pare destul de nepotrivit să tratăm despre iubirea acestuia în funcţie demnitatea rangului şi nobleţea ordinului. Prin urmare, clericul este

străin de toate actele iubirii şi a părăsit orice întinare a trupului, căci altfel pe drept ar fi lipsit de nobleţea specială care i-a fost dăruită de Dumnezeu. (4) Totuşi – deoarece nimeni nu trăieşte fără păcatul cărnii, iar clericii, din cauza tihnei neîntrerupte şi a hranei îmbelşugate, sunt în mod firesc mai expuşi tentaţiei trupului decât ceilalţi oameni –, dacă un cleric ar vrea să înfrunte încercările iubirii, să se folosească de cuvânt şi să se ostenească în oastea iubirii potrivit clasei sau rangului sângelui său, aşa cum am arătat mai sus când am vorbit pe larg despre rangurile oamenilor.

(263) Capitolul VIII. Despre iubirea călugăriţelor

(264) (1) Fără îndoială, întrebi neliniştit ce am putea spune despre iubirea călugăriţelor. Spunem că de mângâierile lor trebuie să ne ferim ca de o ciumă a sufletului, fiindcă, altfel, vom provoca mânia Tatălui ceresc, judecăţile laice se vor ridica şi ameninţa cu pedepsecumplite, iar în popor se va isca ocara ce distruge orice reputaţie. Mai mult, chiar preceptul iubirii porunceşte să nu alegem iubirea unei femei cu care ne este interzisă încheierea de drept a căsătoriei. (2) Iar dacă cineva, dispreţui**ndu-**se pe sine şi orice lege, caută iubirea unei călugăriţe, merită să fie condamnat de toată lumea şi ocolit ca o bestie dezgustătoare. Nu poate exista nicio îndoială cu privire la credinţa celui care, pentru un act de desfătare trecătoare, nu se teme să se expună pedepsei cu moartea şi nici nu se ruşinează să ajungă de ocară în faţa lui Dumnezeu şi a oamenilor. Prin urmare, să dispreţuim cu totul iubirea călugăriţelor şi să ne ferim de mângâierile lor ca de ciumă. (3) Şi nu spunem acestea fiindcă o călugăriţă nu poate iubi, ci pentru că de aici purcede osânda veşnică pentru amândoi. (4) De aceea, vrem să nu cunoşti cuvintele ce pot fi folosite pentru a le seduce. Căci odată, când am avut prilejul de a vorbi cu o călugăriţă, nefiind neştiutori în ştiinţa seducerii călugăriţelor, am vorbit cu atâta pricepere încât am constrâns-o să încuviinţeze voinţa noastră; iar noi, ca loviţi de o orbire a minţii şi uitând cu totul ce este cuviincios – fiindcă «Ce este cuviincios, niciun îndrăgostit nu vede» 77 şi iarăşi «Iubirea nimic nu vede limpede, ci le vede pe toate cu ochii orbului» 78 –, de îndată am fost atraşi cu putere şi cuceriţi de frumuseţea şi de

vorbirea ei plăcută. (5) Între timp, gândi**ndu-**ne la nebunia care ne îndemna, ne**-**am trezit din somn de moarte cu foarte mare greu. Şi, chiar dacă ne considerăm foarte pricepuţi în arta iubirii şi foarte învăţaţi în remediile iubirii, nu am fost totuşi în stare să ne ferim de capcanele sale nimicitoare şi să scăpăm de păcatul cărnii.

(265) (6) Fereşte**-**te, aşadar, Gualterius, de a colinda locuri neumblate împreună cu călugăriţele sau de a căuta prilejuri de vorbi <cu ele>, fiindcă, dacă una ar considera locul <acela> potrivit pentru jocuri lascive, nu va întârzia să**-**ţi acorde ceea ce doreşti şi să**-**ţi ofere mângâieri fierbinţi şi cu greu vei putea evita nelegiuiri monstruoase săvârşind lucrările Venerei. De vreme ce farmecul lor ne face să ne clătinăm, deşi suntem cu totul iscusiţi şi învăţaţi în <în arta iubirii>, cum i**-**ar putea face faţă tinerii în nepriceperea lor? Prin urmare, trebuie să te fereşti, prietene, de o astfel de iubire.

(266) Capitolul IX. Despre iubirea

(267) obţinută cu bani

(268) (1) Acum să vedem dacă adevărata iubire poate fi dobândită cu ajutorul banilor sau al unui alt <fel de dar. Aşadar, adevărata iubire izvorăşte doar din afecţiunea inimii şi este acordată din pură bunăvoinţă şi simplă dărnicie. Căci darul foarte preţios al iubirii nu poate fi plătit cu niciun preţ sau pângărit cu argint. (2) Iar dacă vreo femeie este stăpânită de o avariţie atât de arzătoare încât se oferă iubitului pentru daruri, nimeni nu o va considera îndrăgostită, ci o falsificatoare a iubirii <care> ar trebui să se alăture lupanarelor, cu femeile necurate. Ba chiar desfrânarea acestora trebuie osândită mai mult decât voluptatea acelor <femei> care se vând pentru bani. (3) Căci acestea din urmă îndeplinesc rolul lor şi nu înşală pe nimeni, de vreme ce intenţia lor este limpede. Dar celelalte, deşi se consideră doamne alese şi strălucite prin curtoazie, îi silesc pe bărbaţi să lâncezească pentru iubirea lor şi, sub pretextul iubirii, se bucură să**-**i despoaie de toate avuţiile pe cei atinşi de săgeţile lui Cupidon. (4) Bărbaţii, înşelaţi de înfăţişarea lor mincinoasă, păcăliţi cu încuviinţări viclene şi constrânşi de cereri şirete şi dibace, se trudesc să dăruiască cât mai multe bunuri, iar ceea ce dăruiesc are, pentru ei, un gust mai

dulce decât ceea ce păstrează pentru folosinţa proprie. Aceste <femei> au tot felul de metode de a cere; iar cât timp văd că bărbatul răspunde cu daruri dorinţelor lăcomiei lor, vor declara că iubitul le este foarte drag şi nu vor înceta să-i înghită – averea până când îl vor ruina. (5) Când averea acestuia **s**-a terminat şi moştenirea i-a fost risipită, îl dispreţuiesc şi îl urăsc, îl resping ca pe o albină care nu mai produce miere, iar ele încep să se arate aşa cum sunt. Cel care caută o astfel de iubire trebuie aşezat în rând cu câinii neruşinaţi şi nu merită să fie ajutat să se ridice. (6) Trebuie să fie limpede tuturor că iubirea care caută daruri nu trebuie numită iubire de către nimeni, ci desfrâu ruşinos şi râvnă nesăţioasă pentru depravare, pe care nu o poate satisface şi domoli nici averea, nici generozitatea unui <bărbat> oricât de bogat. Cei înzestraţi cu bărbăţie trebuie să se străduiască să se ferească de cursele lor şi să se păzească de vicleniile lor vătămătoare. (7) Femeia îndrăgostită dispreţuieşte întotdeauna şi urăşte darurile iubitului şi încearcă să-i sporească bogăţiile, pentru ca, întotdeauna, <acesta> să aibă de unde să dăruiască pentru a-şi spori faima; nu aşteaptă să primească nimic în dar de la el, în afară de mângâierile dulci ale cărnii şi ca faima lui între oameni să crească. Căci femeia este încredinţată că ceea ce iubitul ei oferă altora pentru ea şi pentru a dobândi lauda sa este de folos statutului său. (8) Mai mult, chiar dacă femeia este apăsată de lipsa multor lucruri lumeşti, dacă este stăpânită de sentimentul iubirii va considera că este un lucru foarte grav să împuţineze averea iubitului. Dar iubitul nu trebuie să îngăduie ca ea să sufere vreo lipsă, dacă îi poate fi de vreun ajutor. Căci este foarte ruşinos pentru un îndrăgostit dacă îngăduie ca iubita lui să sufere vreo nevoinţă oarecare, în timp ce el se bucură de bunăstare. (9) Nici nu se aduce vreo atingere pudorii femeii dacă, la vreme de nevoie, <femeia> acceptă darurile iubitului şi se bucură de dărnicia deplină a acestuia. Aşadar, unei femei care are avuţii din belşug îi este suficient ceea ce iubitul dăruieşte altora în numele ei, aşa cum se cuvine.

(269) (10) Femeia despre care ştii că doreşte bani pentru iubire să-ţi fie cu totul vrăjmaşă şi să nu uiţi să te fereşti de ea ca de un animal veninos care loveşte cu coada şi se linguşeşte cu gura. Dacă

neastâmpărul trupului te sileşte **într-**atât să cauţi femei plătite, ar fi mai bine pentru tine să ai de**-**a face cu femeile care locuiesc **într-**un lupanar şi îşi vând trupul pe bani puţini, decât să fii despuiat de propria avere, sub pretextul iubirii, de o <femeie> care pretinde că este o doamnă, dar <se comportă> ca o curtezană. (11) **Într-**un negoţ, se spune că cel mai bun târg l**-**a făcut cel care a obţinut cu cel mai mic preţ ceea ce a dorit. Căci un lucru scos la vânzare nu este cumpărat foarte ieftin dacă vânzătorul este rugat de cumpărător <să vândă>. Vai, ne doare când vedem numele onorabil de doamnă pângărit de fapte demne de curtezane! Aşadar, să se înarmeze toate doamnele onorabile când îşi văd drepturile uzurpate de femei nevrednice şi să îşi dea osteneala să pedepsească aceste nelegiuiri atât de îngrozitoare, pentru ca exemplul unei decăderi atât de mari să nu se poată răspândi mult timp în lume.

(270) (12) Prin urmare, să nu te amăgească înfăţişarea mincinoasă a femeii sau obârşia unei femei decăzute, ale cărei farmece sunt la început mai dulci decât mierea, pentru ca, în cele din urmă, să fie mai amare decât fierea sau absintu179. Când vezi că o femeie pomeneşte binefacerile unui <bărbat> care a făcut multe daruri iubitei sale sau vezi că laudă podoabele alteia sau se plânge că lucrurile sale au fost amanetate sau, sub un oarecare pretext, cere unele podoabe, trebuie să te fereşti de cursele ei; căci ea nu vrea să iubească, ci să obţină bani. (13) Dar chiar dacă nimic din <toate> acestea nu te convinge, regulile iubirii ne dovedesc că iubirea şi avariţia nu pot locui împreună în acelaşi loc. Dacă iubirea izvorăşte doar din favoarea celui care o dăruieşte şi nu este acordată în mod gratuit, nu este iubire, ci plăsmuire mincinoasă şi profană a iubirii.

(271) (14) Prin urmare, deşi o iubire mulţumitoare se găseşte rareori, fiindcă ardoarea avariţiei dezonorează multe <femei>, să**-**ţi dai multă osteneală să cauţi o iubită a cărei credinţă faţă de tine să nu poată dispărea dacă **s-**ar abate asupra ta o mare sărăcie sau o nenorocire nedreaptă. Dacă eşti prins de iubirea unei femei mincinoase care caută să se îmbogăţească, nu vei dobândi niciodată iubirea ei, ci vei fi înşelat de viclenia ei de vulpe, fiindcă, în timp ce face

gesturi false de iubire pentru a obţine ceva de la tine, îţi dă în schimb numai o boare de aer goală şi îţi stârneşte dorinţa de a-i face daruri. (15) Iar apoi orice ai mai scump pe lume va părea neînsemnat când i-l oferi pentru onoarea nepreţuită a unui gest mincinos al său; astfel, prins de viclenia femeii, vei fi constrâns să navighezi spre malurile sărăciei şi să ajungi dispreţuit de toţi. Căci nimic nu este mai demn de dispreţ în ochii oamenilor decât să-ţi risipeşti averea pentru lucrarea cărnii şi mângâierea Venerei. (16) Prin urmare, poţi vedea limpede din această pagină ce fel de iubire este aceea care se acordă cu un coarecare> preţ. De aceea, prietene, să iei întotdeauna seama la acest precept, pentru ca, ori de câte ori vei bănui că o femeie este interesată să câştige bani, să iei aminte să te fereşti de ea şi să nu fii prins în cursele ei. (17) Dacă ai vrea să încuviinţezi toate cuvintele ei şi să îi cunoşti pe deplin credinţa, te vei trezi înşelat de propriul gând, fiindcă nu vei putea nicidecum cunoaşte credinţa şi intenţia ei decât atunci când lipitoarea va fi plină de sânge şi te va lăsa pe jumătate mort după ce sângele bogăţiei tale va fi fost secătuit80. Chiar strădania unui înţelept cu greu cunoaşte ceea ce se află îndărătul şireteniei unei iubite mincinoase, fiindcă <aceasta> ştie să-şi ascundă înşelăciunile cu atâta iscusinţă şi dibăcie încât dibăcia îndrăgostitului credincios rareori o poate descoperi. (18) Dibăcia femeii lacome este mai mare decât cea a străvechiului vrăjmaş care, prin iscusinţa sa, a corupt sufletul primului om. De aceea, ai nevoie de toată iscusinţa pentru a te putea feri să cazi în cursele unei asemenea femei, fiindcă o astfel de femeie nu caută să iubească, ci să se căpătuiască cu bogăţiile tale. Dacă am vrea să ne consacrăm îndreptării acestor femei şi să povestim viaţa şi faptele lor, timpul vieţii noastre ar trece mai înainte de a epuiza un subiect atât de vast. (19) Şi nu spunem acestea pentru că voim să înjosim genul femeilor, ci fiindcă dorim să demascăm viaţa celor care, prin acţiunile lor, nu se ruşinează să batjocorească acea categorie a femeilor care respectă slujirea <iubirii> şi să profaneze <această slujire> sub pretextul iubirii. Doamne fereşte să vrem sau să putem defăima acţiunile femeilor vrednice de laudă sau să le înjosim în vreun fel în această cărticică, fiindcă prin ele întreaga lume este rânduită spre

fapte bune, avuţiile sporesc, lipsurile celor nevoiaşi sunt acoperite din belşug şi cei avari sunt readuşi pe calea dreptăţii şi învaţă calea mărinimiei. (20) Mai mult, fiind înzestrate cu puterea de a lăuda, dau prilejul săvârşirii tuturor lucrurilor bune ce se fac în lume. Aşadar, Gualterius, dacă, printr-o lectură asiduă vei învăţa aceste multe lucruri pe care ţi le-am dezvăluit pe scurt, nu vei cădea pradă vicleniei unei femei mincinoase.

(272) Capitolul X. Despre acordarea

(273) cu uşurinţă a unui lucru dorit

(274) (1) După acestea, să vedem dacă acordarea cu uşurinţă a unui lucru dorit poate duce la iubire. Dar mai întâi să vedem ce este acordarea cu uşurinţă a unui lucru dorit. Se spune că acordarea cu uşurinţă a unui lucru dorit are loc atunci când femeia, îndemnată de o mare pasiune a cărnii, se dăruieşte cu uşurinţă celui care o doreşte, apoi face cu uşurinţă acelaşi lucru şi când i-o cere altul, fără să-i rămână nicio urmă de iubire după săvârşirea actului şi fără să accepte vreo răsplată. (2) Să nu te legi de o asemenea femeie, fiindcă nu vei putea obţine iubirea ei cu nicio străduinţă. De vreme ce, din cauza excesului de pasiune, o astfel de femeie nu se poate lega cu lanţurile iubirii, ci doreşte să-şi satisfacă plăcerea cu mulţiebărbaţi>, în zadar îi vei căuta iubirea dacă nu te ştii atât de puternic în lucrarea Venerei încât să-i poţi satisface plăcerea, deşi ar fi mai uşor să scoţi toată apa din mare; de aceea, credem, pe bună dreptate, că trebuie să te ţii departe de iubirea ei. (3) Deşi te poţi bucura după dorinţă de îmbrăţişarea ei, mângâierile ei îţi vor aduce totuşi dureri greu de îndurat şi îţi vor provoca multe suferinţe. Căci atunci când vei dori să ai doar tu parte de mângâierile ei, la fel ca toţi îndrăgostiţii, şi vei afla că s-a dăruit altuia şi l-a făcut părtaş la plăcere ca şi pe tine, nu vei cunoaşte pe deplin decât din experienţă câtă amărăciune şi suferinţă izvorăşte de aici. (4) Din cele pe care le-am spus trebuie să îţi fie limpede că iubirea lipseşte acolo unde un lucru dorit se dăruieşte cu uşurinţă. Căci unde femeia este stăpânită de o patimă atât mare încât nu se poate lega cu lanţurile iubirii, ci doreşte să aibă parte de plăcerile multora, acolo iubirea nu îşi poate găsi nicidecum locul. (5) Pe de altă

parte, iubirea adevărată unește două inimi cu atâta dragoste, încât <îndrăgostiții> nu pot dori îmbrățișările altora, ci încearcă să le evite, <considerând**u-**le> oribile, și se păstrează pentru mângâierile reciproce. Se spune că la femeie acordarea cu ușurință a unui lucru cerut este ceea ce la bărbat este excesul pasiunii care a fost izgonit cu totul de la curtea iubirii. (6) Cel apăsat de o voluptate atât de mare a cărnii încât nu se poate bucura din inimă de îmbrățișările nici unei <femei>, ci dorește cu sufletul nerușinat orice <femeie> vede, acela nu se numește îndrăgostit, ci măsluitor al iubirii și fățarnic și este mai rău decât un câine nerușinat. Mai mult, merită să fie considerat un măgar nestăpânit pe care îl conduce o patimă atât de mare a trupului, încât nu se poate mulțumi cu o singură afecțiune. (7) Prin urmare, este limpede că trebuie să înlături excesul de pasiune și că nu îți este de folos să cauți iubirea unei femei despre care știi că acordă cu ușurință un lucru cerut.

(275) Capitolul XI. Despre iubirea țăranilor

(276) (1) Ca să nu crezi că ceea ce am spus mai sus despre iubirea plebeilor trebuie aplicat în cazul țăranilor, vom adăuga câte ceva despre iubirea acestora. Spunem că rareori se întâmplă ca țăranii să slujească la curtea iubirii, căci sunt mânați, precum caii și catârii, spre lucrările Venerei după cum le poruncește impulsul naturii. (2) Prin urmare, unui țăran îi este îndeajuns munca grea și consolările neîntrerupte ale plugului și sapei. Deși se poate întâmpla uneori ca ei, contrar naturii lor, să fie atinși de săgeata iubirii, nu se cuvine totuși să fie instruiți în arta iubirii, pentru ca, în timp ce se sunt ocupați cu acțiuni străine naturii lor, să vedem moșiile că nu rodesc datorită muncii lor, rămânând necultivate și neroditoare. (3) Iar dacă cumva te atrage iubirea acelor femei, amintește**-**ți să le aduci multe laude și, dacă găsești locul potrivit, nu amâna să iei ceea ce dorești și să le îmbrățișezi cu putere. Căci cu greu vei putea să le înmoi asprimea exterioară până acolo încât să accepte să**-**ți acorde în liniște îmbrățișările sau să**-**ți îngăduie să obții mângâierile dorite, dacă nu vei folosi puțină constrângere ca leac împotriva pudorii lor. (4) Și nu spunem acestea pentru a te îndemna să cauți iubirea femeilor de la

sate, ci ca să poţi şti ce trebuie să faci dacă vei ajunge, din nebăgare de seamă, să le iubeşti.

(277) Capitolul XII. Despre iubirea curtezanelor

(278) (1) Dacă se pune întrebarea ce credem despre iubirea curtezanelor, spunem că toate curtezanele trebuie ocolite, fiindcă această însoţire este foarte ruşinoasă şi cu ele se comite întotdeauna păcatul necurăţeniei. Mai mult, o curtezană rareori se dăruieşte cuiva dacă nu **s**-se ştie că iubirea ei este primejdioasă pentru bărbaţi, fiindcă orice om înţelept dezaprobă o legătură apropiată cu curtezanele, iar reputaţia oricărui <bărbat> este distrusă. Nu dorim să-ţi facem cunoscută arta de a dobândi iubirea lor, fiindcă ele se dăruiesc întotdeauna fără multe rugăminţi, oricare ar fi sentimentele lor; prin urmare, nu trebuie să ceri învăţătură pentru acest lucru.

(279) Cartea a doua

(280) Capitolul I. În ce fel trebuie păstrată iubirea dobândită

(281) (1) Fiindcă am discutat până acum îndeajuns despre dobândirea iubirii, pe bună dreptate trebuie să luăm aminte şi să adăugăm în ce fel trebuie păstrată iubirea odată dobândită. Cel care doreşte să-şi păstreze nevătămată iubirea pentru mult timp, trebuie să se îngrijească mai ales ca iubirea lui să nu fie dezvăluită nimănui dincolo de marginile sale, ci să o ascundă de toţi81. (2) După ce iubirea începe să ajungă la cunoştinţa multora, de îndată este lipsită de creşterea <ei> naturală şi cunoaşte pierderea stării anterioare. Îndrăgostitul trebuie să se arate iubitei sale înţelept în toate, cumpătat şi sobru în purtare şi să nu-şi păteze sufletul cu fapte odioase. (3) Dar este şi dator să vină în întâmpinarea nevoilor iubitei, să împartă cu ea toate ostenelile şi să-i împlinească toate dorinţele juste. Chiar dacă uneori nu îi cunoaşte întocmai dorinţa, trebuie totuşi să fie gata să o îndeplinească la prima cerere. (4) Mai mult, dacă, din nebăgare de seamă, face un lucru prostesc care aprinde de mânie sufletul iubitei, atunci, cu faţa ruşinată, să mărturisească că a făcut ceva rău şi să invoce ca motiv furia sau altă cauză pe care o consideră potrivită pentru acea situaţie. (5) Orice <bărbat> trebuie să-şi laude cu măsură iubita <când se află> printre alţi bărbaţi şi nu se cuvine să o

pomenească deseori sau îndelung; rareori trebuie să se găsească în apropierea ei. Apoi, dacă el se află împreună cu alţi <bărbaţi> şi o vede**într**un grup de femei, trebuie să se abţină de la orice gest şi să o considere ca pe o străină, pentru ca vreun iscoditor al iubirii <lor, să nu poată găsi motiv să**-**i vorbească de rău. (6) Căci îndrăgostiţii nu trebuie să**-**şi facă gesturi unul altuia dacă ştiu că nu se află departe de privirile oamenilor. Mai mult, oricine trebuie să poarte podoabe plăcute iubitei şi să**-**şi îngrijească cu măsură înfăţişarea, fiindcă îngrijirea nemăsurată a trupului este dezgustătoare pentru toţi şi de aici urmează dispreţul pentru înfăţişarea sa. (7) La păstrarea iubirii ajută şi marea generozitate, căci toţi îndrăgostiţii trebuie să dispreţuiască toate bogăţiile pământeşti şi să le cedeze celor care au nevoie de ele>. Căci nimic nu este considerat mai vrednic de laudă în ochii iubitei decât ca cun bărbat> să fie înzestrat cu virtutea generozităţii. (8) Orice probitate este strivită de avariţie, iar oamenii tolerează mai mult lipsa de probitate dacă este împodobită cu splendoarea dărniciei. Iar dacă îndrăgostitul este războinic, aşa cum i se cade, trebuie să**-**şi dea osteneala ca tuturor să le fie cunoscut curajul său, fiindcă probitatea unui bărbat este vătămată dacă este considerat un luptător fricos. (9) Îndrăgostitul trebuie să**-**şi ofere întotdeauna de bunăvoie serviciile sale tuturor doamnelor şi să le aducă omagii; se cuvine şi ca, smulgâ**ndu-**şi din rădăcină mândria, să se împodobească cu podoabele umilinţei. Trebuie să**-**şi dea neîncetat osteneala să se arate tuturor în aşa fel încât nimeni să nu se ruşineze să pomenească faptele sale bune sau să poată dezaproba pe drept acţiunile sale. (10) Apoi, să**-**i fie cunoscută regula generală, anume că îndrăgostiţii nu trebuie să treacă cu vederea nimic din ceea ce pretinde rânduiala curteniei şi la care îndeamnă învăţătura ei, ci trebuie să împlinească <totul> cu cea mai mare străduinţă. Iubirea este păstrată şi prin practicarea mângâierilor plăcute şi dulci ale cărnii, dar doar atâtea şi acelea care să nu fie supărătoare pentru iubită. (11) Îndrăgostitul să**-**şi dea osteneala să practice cu bărbăţie şi delicateţe acele acte şi gesturi despre care ştie că sunt plăcute iubitei. Iar clericul să nu se folosească de gesturile sau veşmintele laicilor, căci nimeni nu poate face plăcere

unei iubite înţelepte dacă poartă haine străine sau foloseşte gesturi nepotrivite stării sale. (12) Apoi, îndrăgostitul trebuie să-şi dea toată osteneala să frecventeze neîncetat oamenii buni şi să evite cu totul tovărăşia celor răi. Căci îndrăgostitul care se află în tovărăşia celor josnici îi provoacă iubitei dispreţ. Să ştii că ceea ce ţi-am spus despre păstrarea iubirii e valabil pentru ambele sexe. Mai sunt multe alte moduri prin care se poate păstra iubirea, pe care un îndrăgostit atent şi sârguincios le poate afla cercetând singur.

(282) Capitolul II. În ce fel creşte iubirea

(283) după ce a fost împlinită

(284) (1) Voi încerca să-ţi arăt pe scurt în ce fel iubirea împlinită poate fi sporită. Mai întâi, se spune că <iubirea creşte dacă iubiţii se văd şi se întâlnesc rar şi cu dificultate; cu cât este mai mare dificultatea de a oferi şi primi mângâieri, cu atât pofta şi dorinţa de a iubi sunt mai mari. Iar iubirea creşte dacă unul dintre îndrăgostiţi se arată mânios faţă de celălalt, căci de îndată celălalt este cuprins de o mare teamă că mânia acestuia va rămâne mereu în sufletul lui. (2) Apoi, iubirea creşte şi atunci când adevărata gelozie pune stăpânire pe unul dintre îndrăgostiţi, căci ea este numită „doica iubirii". Mai mult, chiar dacă iubitul nu este chinuit de adevărata gelozie, ci de o bănuială josnică, iubirea creşte totuşi şi capătă mai multă forţă. Poţi afla care este gelozia adevărată şi care este bănuiala josnică în conversaţia dintre un mare nobil şi o femeie nobilă. (3) Dacă este dezvăluită, iubirea creşte şi ar putea chiar să dureze; în fapt, dacă este dezvăluită, iubirea nu durează de obicei, ci dispare când este descoperită. Apoi, dacă îndrăgostitul îşi visează iubita, iubirea se naşte şi creşte. Dacă afli că cineva încearcă să-ţi răpească iubita, iubirea creşte neîntârziat şi începi să simţi o afecţiune şi mai mare pentru ea. (4) Îţi mai spun şi aceasta: dacă vei afla că altul se bucură de îmbrăţişarea iubitei tale, vei începe să doreşti şi mai mult mângâierile ei, dacă nu cumva generozitatea şi nobleţea inimii te opresc de la această lipsă de probitate. Schimbarea locuinţei, trecută sau viitoare, face să crească iubirea, dar şi pedepsele şi mustrările pe care îndrăgostiţii le primesc de la părinţi. (5) Căci mustrarea sau bătaia nu numai că fac să crească

iubirea care a fost dobândită, ba chiar duc la împlinire <iubirea aflată abia la început. La creşterea iubirii duce şi o neîntreruptă contemplare a iubitei, făcută cu dragoste, precum şi privirea <iubitei> pe ascuns şi cu teamă şi obţinerea actelor iubirii. (6) Apoi, dă forţă iubirii un gest sau un pas plăcut iubitei, uşurinţa de a vorbi frumos, vorbirea plăcută şi exprimarea laudelor aduse ei. Există şi alte lucruri prin care iubirea este sporită, însă pe acestea le poţi cerceta tu însuţi, dacă ai ascultat cu băgare de seamă cele pe care ţi le-am făcut cunoscute. Căci alte lucruri care se potrivesc în această situaţie provin din şi îşi au originea în cele pe care le-am pomenit noi.

(285) Capitolul III. În ce fel scade iubirea

(286) (1) Să vedem acum în ce fel scade iubirea. Iubirea scade atunci când există posibilitatea de a-ţi vedea des iubita, de a obţine mângâierile <ei>, a-i vorbi deseori, precum şi din cauza înfăţişării şi ţinutei nepotrivite şi a pierderii neaşteptate a averii. Căci îndrăgostitul care a suferit o mare pierdere este **într-**atât de apăsat de gândul la afacerile proprii şi la necesităţile prezente, încât nici nu poate împlini actele iubirii, nici nu o poate face să crească; toţi încep să-i critice moravurile şi viaţa, este dispreţuit şi urât de toţi şi nimeni nu-l recunoaşte ca prieten, fiindcă: „Cât timp vei fi fericit, vei număra mulţi prieteni.

(287) Când vremurile vor fi potrivnice, vei fi singur” 82.

(288) (2) Apoi, din cauza tuturor acestor lucruri, chipul şi înfăţişarea lui încep să se schimbe, iar odihna somnului îl părăseşte, astfel încât cu greu poate să nu fie dispreţuit de iubita sa. Iubirea scade şi atunci când iubita îi descoperă <iubitului> infamia şi avariţia şi aude povesti**ndu-**se despre relele sale moravuri sau despre orice faptă lipsită de probitate, precum şi <dacă descoperă> însoţirea cu o altă femeie, chiar dacă el nu are pentru aceasta niciun sentiment de iubire. (3) Iubirea scade şi dacă femeia descoperă că iubitul ei este prost şi prea puţin ager sau dacă vede că depăşeşte măsura în împlinirea iubirii sau că nu se gândeşte la pudoarea iubitei şi că nici nu vrea să ia în seamă sfiiciunea ei. Căci un îndrăgostit credincios trebuie să prefere cele mai mari chinuri ale iubirii decât să provoace ruşinea iubitei

printr-o cerere a sa sau să se bucure când o face să roşească, fiindcă atunci nu s-ar numi îndrăgostit, ci trădător care se gândeşte doar la plăcerea sa, fără să ţină seama de binele iubitei. (4) Iubirea scade şi dacă femeia consideră că iubitul este fricos în luptă sau când îl vede nestăpânit sau atins de păcatul mândriei. Căci nimic nu pare mai cuviincios în persoana oricărui îndrăgostit decât dacă îmbracă podoaba umilinţei şi este lipsit cu totul de zădărnicia mândriei. (5) Deseori cuvintele prosteşti şi smintite fac ca iubirea să scadă. Căci mulţi <bărbaţi> rostesc în prezenţa femeii cuvinte smintite crezând că, prin folosirea cuvintelor neghioabe şi necugetate, îi fac plăcere acesteia; dar se înşală, de bună seamă. Căci cel care crede că place unei femei înţelepte când face lucruri neghioabe suferă de o slăbiciune a minţii. (6) Iubirea este micşorată şi de blasfemia împotriva lui Dumnezeu sau a sfinţilor săi, dar şi de batjocorirea ceremoniilor religioase şi oprirea cu bună ştiinţă a milosteniei pentru săraci. Mai mult, iubirea scade fulgerător dacă cineva este necredincios prietenului său sau dacă afirmă cu gura un lucru tăinuind în inima sa altul. (7) Iubirea se împuţinează şi dacă se întâmplă ca iubitul să adune mai multe bogăţii decât se cuvine sau se judecă pentru lucruri neînsemnate. Pe lângă acestea, ţi-am putea spune multe <altele> despre cum scade iubirea, dar am dori să le descoperi singur. (8) Căci vedem că, lăsând deoparte celelalte îndeletniciri, eşti atât de dedicat practicării iubirii şi atât de hotărât în intenţia de a iubi, încât nimic nu îţi va rămâne necunoscut în arta iubirii, fiindcă tu nu laşi nimic necercetat. Dar nu vrem să trecem cu vederea că, după ce iubirea începe să scadă în mod vădit, curând piere dacă nu este salvată printr-un remediu oarecare. Capitolul IV. În ce fel se sfârşeşte iubirea

(289) (1) După ce am discutat pe scurt despre cum poate să scadă iubirea, mai departe vom încerca să-ţi explicăm în ce fel se sfârşeşte. Mai întâi, iubirea îşi găseşte sfârşitul dacă unul dintre îndrăgostiţi înşală sau încearcă să înşele încrederea celuilalt sau dacă ajunge să rătăcească de la credinţa catolică. (2) Iubirea sfârşeşte şi după ce a fost descoperită şi dezvăluită oamenilor. Iar dacă unul dintre îndrăgostiţi este înstărit şi nu îi dă o mână de ajutor celuilalt când

acesta se află în mare trebuinţă şi are nevoie de multe lucruri, atunci iubirea este afectată şi sfârşeşte în mod mizerabil. (3) Iubirea se sfârşeşte şi atunci când apare o nouă iubire, fiindcă nimeni nu poate să fie legat de două iubiri. Apoi, iubirea neîmpărtăşită, făţărnicia vicleană şi mincinoasă a inimii alungă întotdeauna iubirea. Căci îndrăgostitul făţarnic merită să fie refuzat de orice femeie şi nu trebuie să fie ajutat de merite, fiindcă, oricât ar străluci prin probitate şi oricât de înzestrat ar fi cu înţelepciune, dacă iubeşte cu făţărnicie merită să fie izgonit de la curtea iubirii. (4) Căci iubirea are nevoie de doieândrăgostiţi> uniţi prin aceeaşi credinţă şi aceeaşi voinţă, dar unii sunt lipsiţi de orice merit în iubire şi sunt consideraţi străini de curtea iubirii. Iar când are loc căsătoria, iubirea este pusă pe fugă fără întârziere, aşa cum ne arată învăţătura limpede a unor îndrăgostiţi. (5) Apoi, dacă se întâmplă cumva ca unul dintre iubiţi să nu poată împlini lucrarea Venerei, iubirea lor nu poate dura, ci dispare cu totul. Iubirea dispare şi devine ură dacă unul dintre iubiţi este cuprins de nebunie sau de o teamă neaşteptată. După ce, pe scurt şi în mare, ţi-am făcut cunoscute acestea, lăsăm în seama ta, prietene, să descoperi celelalte feluri în care sfârşeşte iubirea. Căci nu vrem să-ţi încurajăm tihna, nici să te scutim cu totul de osteneală.

(290) (6) Acum ai putea întreba dacă o iubire care a luat sfârşit ar putea fi readusă la viaţă. Dacă nereuşita iubirii provine din necunoaşterea unui fapt, fără îndoială că poate fi readusă la viaţă; dar dacă provine din vina iubitului sau dintr-un cusur al naturii sale, nu ţinem minte ca vreodată să fi fost readusă la viaţă; totuşi, nu credem că ar fi imposibil, în afară de cazul în care există un defect al naturii sale. Dar chiar dacă, uneori, se întâmplă ca iubirea să reînvie, nu credem totuşi că mai există o încredere desăvârşită între iubiţi.

(291) Capitolul V. Despre semnele iubirii împărtăşite

(292) (1) După ce am stabilit aceste lucruri şi le-am cercetat pe scurt, să adăugăm la cele dinainte câteva cuvinte despre semnele iubirii împărtăşite, fiindcă le considerăm bine-venite şi folositoare tuturor îndrăgostiţilor, deoarece nimic nu este mai necesar îndrăgostiţilor decât să ştie neîndoielnic care sunt sentimentele

celuilalt. Căci dacă se înşală în această privinţă, nu vor dobândi o mare cinste din**tr-**o asemenea iubire şi vor suferi cu uşurinţă o foarte mare pierdere. (2) Astfel, îndrăgostitul poate cunoaşte în mai multe feluri credinţa iubitei şi îi poate descoperi intenţia. Dacă vei vedea că iubita pierde multe prilejuri de a se întâlni> sau găseşte piedici închipuite, să nu te aştepţi să te bucuri mult timp de iubirea ei. De asemenea, dacă vei vedea că iubita, fără vreun motiv anume, este rece atunci când îţi oferă mângâierile obişnuite, să ştii că credinţa ei se clatină. (3) Dacă vei afla că se ţine departe ca să nu o vezi mai mult decât de obicei, dorinţa ei nu este cu adevărat trainică. Iar dacă încearcă să se ascundă de trimisul tău credincios, fără îndoială te**-**a lăsat în voia sorţii şi se fereşte să te iubească. Apoi, dacă vei descoperi că iubita se abţine să <trimită> obişnuitele mesaje prin mesager sau dacă vei afla că mesagerul ei credincios nu spune deslușit ceea ce spunea de obicei sau <se poartă> ca un străin cu tine, trebuie să crezi că ea **s-**a îndepărtat de tine. (4) Dar şi dacă, atunci când îţi oferă mângâierile dulci ale desfătării, este mai nepăsătoare decât de obicei sau dacă descoperi că mângâierile tale îi sunt neplăcute, să nu pui la îndoială că i**-**ai pierdut iubirea. Mai mult, dacă îţi găseşte mai multe cusururi decât de obicei, dacă cere lucruri pe care nu le ceruse înainte sau dacă vezi că nu se grăbeşte ca de obicei să ofere sau să ceară mângâieri, să ştii că iubirea ta nu va mai dura mult timp. (5) Dar şi dacă este cu tine sau cu altcineva şi vorbeşte deseori şi nesăbuit despre faptele aceluia sau, sub un pretext oarecare, pune întrebări despre viaţa şi moravurile lui, să ştii că se gândeşte la iubirea altuia. Apoi, dacă afli că iubita se îngrijeşte mai mult decât de obicei de înfăţişarea ei, fie iubirea ei pentru tine sporeşte, fie este preocupată de iubirea faţă de altcineva. (6) Dar femeia care păleşte la vederea iubitului este, fără îndoială, îndrăgostită. Cel care, prin**tr-**o cercetare temeinică, vrea să cunoască credinţa şi sentimentele iubitei trebuie să se prefacă cu mare grijă şi tact că doreşte îmbrăţişările altei femei şi să înceapă să se apropie de aceasta mai mult decât de obicei. (7) Dacă află că iubita este tulburată din această cauză, să fie încredinţat că iubirea ei este statornică şi devine tot mai puternică. Căci atunci când unul dintre iubiţieste bănuit

că se bucură de îmbrăţişările unei noi iubiri sau că se gândeşte la aceasta, de îndată inima şi sufletul acestuia încep să se zbuciume şi să fie cuprinse de o gelozie insuportabilă. Curând, durerea interioară a sufletului începe să se vadă pe faţă. (8) Chiar şi aparentele certuri îşi găsesc uneori locul la iubiţi, deoarece, dacă unul se arată mânios faţă de celălalt şi susţine că **s-**a supărat din**tr-**o cauză anume, poate să descopere credinţa celuilalt. Căci un îndrăgostit adevărat se teme şi îi e frică mereu ca mânia celuilalt să nu dureze veşnic şi, de aceea, deşi uneori unul se arată mânios faţă de celălalt, tulburarea nu poate totuşi dura decât scurtă vreme dacă iubirea lor este adevărată. (9) Să nu crezi că, din cauza acestor certuri, legătura afecţiunii sau puterea iubirii slăbeşte: se curăţă doar rugina. Mai mult, dacă unul dintre iubiţi este preocupat să obţină ceva de la celălalt, dacă nu este silit de o mare lipsă, acesta, chiar dacă se preface că iubeşte, este departe totuşi de sentimentele îndrăgostiţilor, fiindcă nu vrea să iubească, ci să se îmbogăţească cu lucruri străine.

(293) (10) Probabil că există multe alte lucruri, în afară de cele despre care am vorbit, care pot fi de folos pentru a cunoaşte semnele unei iubiri împărtăşite şi pe care cititorul atent le poate descoperi cu uşurinţă.

(294) Capitolul VI. Dacă unul dintre iubiţi trădează încrederea celuilalt

(295) (1) Dacă unul dintre iubiţi trădează încrederea celuilalt, chiar dacă <acela> este bărbatul şi face acest lucru pentru o nouă iubire, devine nevrednic de prima iubire şi trebuie să fie lipsit de îmbrăţişările acesteia, fiindcă la el a dispărut spiritul primei iubiri. Căci experienţa dovedeşte că este imposibil ca cun bărbat>, gândi**ndu-**se neîncetat şi fără măsură la o <altă> femeie, să nu stârnească o nouă iubire şi să nu o înlăture cu totul pe cea veche. (2) Din tradiţia naturală şi universală a iubirii ştim că nimeni nu se poate lega de două iubiri. Prin urmare, un asemenea îndrăgostit, dacă cere obişnuitele îmbrăţişări şi vrea să se bucure de favorurile dinainte, să fie cu totul izgonit de la curtea primei iubite şi să fie alungat ca un necunoscut, fiindcă niciun serviciu nu îi poate fi de ajutor, în afară de cazul în care

femeia vrea să fie mărinimoasă.

(296) (3) Dar să vedem dacă femeia, acceptând un astfel de iubit, trebuie lăudată pentru fapta sa. Desigur, vreau să le spun femeilor că probitatea unei femei suferă o mare vătămare dacă acceptă un iubit care cunoaşte o nouă iubire; căci nu este considerat vrednic de îndurare cel care uită cinstea primită, este nerecunoscător şi nu se ruşinează să se gândească la îmbrăţişările alteia. (4) Ce poate fi mai plăcut pentru un <bărbat> în această lume decât să se bucure de iubirea femeii pe care o doreşte? Dar dacă femeia, ceea ce întâmplă deseori, nu poate să nu se gândească la iubirea acelui amăgitor, iar el stăruie în noua iubire, să fie sigură că va îndura multe suferinţe înainte ca dorinţa ei să se împlinească. (5) Rareori se întâmplă ca, având o nouă iubire, iubitul să se întoarcă cu uşurinţă la cea dintâi, fiindcă cu greu poate fi readusă la viaţă iubirea stinsă. Nu pot să nu-i dau un sfat acestei femei. Dacă femeia doreşte să-l reţină pe iubitul rătăcit, să se străduiască să-şi ascundă dorinţa şi să-şi tăinuiască gândul şi, cu o atentă disimulare, să arate că sufletul ei nu este mâhnit de pierderea iubirii lui şi să se prefacă că acceptă răbdătoare ceea ce face iubitul; iar dacă descoperă că el se plimbă prin apropierea ei, să nu meargă la locurile de întâlnire, ca de obicei, ci să se ţină departe de el. (6) Iar dacă femeia vede că nu obţine niciun rezultat cu acest şiretlic, să pretindă că se gândeşte la îmbrăţişările unui alt bărbat, pentru ca iubitul, aminti**ndu-**şi vechile şi duioasele mângâieri pe care le dorise mai demult cu nesaţ, care acum sunt dăruite altora, să retrăiască ţelul iubirii, iar sufletul său să dorească din nou mângâierile dinainte. Dacă nici prin acestestratageme iubirea pierdută nu poate fi recâştigată, cel mai bun sfat pentru femeie ar fi să încerce să uite şi să înlăture cu totul amintirea acelei iubiri. (7) Dacă, prin mijloacele mai sus arătate, nu simte nicio uşurare a suferinţelor sale, femeia acţionează cu înţelepciune dacă încetează să se neliniştească pentru o astfel de iubire, fiindcă **într-**o asemenea furtună ancora <sa> nu va găsi niciodată ţărmul căutat. (8) Prin urmare, femeile trebuie să se ferească mai ales să se lege de asemenea iubiţi, fiindcă o astfel de iubire nu le va aduce bucurii adevărate, ci nenumărate suferinţe şi chinuri nesfârşite.

Prin urmare, atunci când unei <femei> i se cere să iubească, înainte de a-şi dărui iubirea, să se străduiască din toate puterile să cunoască moravurile şi credinţa celui care i-o cere, astfel încât să nu-i rămână nimic necunoscut la el, fiindcă, după ce legătura a fost începută din nechibzuinţă, este prea târziu să caute sfatul unui înţelept sau se condamnă la o căinţă târzie. (9) Femeia să se ferească să nu cadă în cursele unui iubit mincinos, fiindcă <sunt> mulţi <bărbaţi care> nu vor să iubească, ci doar să-şi satisfacă plăcerea sau să se laude cu cuceririle lor. Aceştia, mai înainte de a obţine de la femeie roadele ostenelilor lor, par să se folosească cu bună-credinţă de toată dulceaţa cuvintelor şi să vorbească din inimă, dar după ce au obţinut roadele ostenelilor lor, întorc spatele iubitei şi făţărnicia ascunsă a inimii lor începe să iasă la iveală, iar nefericita femeie, simplă şi prea încrezătoare, se vede înşelată de viclenia unui iubit mincinos.

(297) (10) Dar dacă bărbatul nu înşală încrederea iubitei pentru a-şi găsi o nouă iubire, ci fiindcă este mânat de o pasiune irezistibilă? Dacă se întâmplă să întâlnească o femeie necunoscută sau dacă găseşte în calea sa o prostituată sau o slujnică oarecare în momentul în care Venus îl îmboldeşte spre lucrul despre care vorbesc, oare trebuie să fie lipsit de iubirea iubitei sale pentru că **s**-a hârjonit în iarbă? (11) Putem da un răspuns neîndoielnic, şi anume că iubitul nu poate fi considerat nevrednic de iubirea iubitei sale din această cauză, dacă nu comite excese cu multe asemenea femei, adică <dacă nu> este stăpânit de un exces de pasiune. (12) Dar dacă, atunci când cunoaşte o femeie oarecare, o urmăreşte fără încetare sau obţine roadele ostenelii sale, merită, pe bună dreptate, să fie lipsit de iubirea dinainte, fiindcă se presupune că a făcut acest lucru pentru o nouă iubire, mai ales când a călcat strâmb cu o femeie nobilă sau **într-**un alt fel onorabilă.

(298) (13) Poate te întrebi ce trebuie să facă femeia dacă iubitul său îi cere îngăduinţa de a se bucura> de îmbrăţişările altei femei. Suntem datori să afirmăm cu tărie că femeia nu trebuie niciodată să acorde iubitului îngăduinţa de a se bucura de îmbrăţişarea altei femei. Ba chiar trebuie să-i interzică hotărât să caute îmbrăţişările alteia. Dar dacă femeia a acordat această îngăduinţă, iar iubitul **s**-a folosit de ea,

este la fel de zadarnic să caute iubirea dinainte ca şi cum ar fi făcut acel lucru fără a cere îngăduinţă. (14) Deşi femeia, acceptând un asemenea lucru, a ofensat iubirea, greşeala ei nu poate totuşi scuza reaua-voinţă a iubitului, nici nu îi poate ascunde vinovăţia. Iar dacă iubitul a încercat să se folosească de îngăduinţa primită, dar nu a avut succes, femeia nu-i poate refuza obişnuitele mângâieri, de vreme ce şi ea a făcut o greşeală, iar vina unuia cântăreşte, de bună seamă, tot atât cât vina celuilalt.

(299) (15) Să vorbim acum despre o veche greşeală şi să vedem ce trebuie făcut dacă femeia înşală credinţa iubitului. Străvechea sentinţă a unora a vrut ca, în cazul în care femeia înşală, să fie respectată aceeaşi cregulă> pe care am arătat-o în cazul iubitului mincinos. Totuşi, nu trebuie să fim orbiţi de vechimea acestei păreri, fiindcă ne-ar conduce la cea mai mare eroare. (16) Ferească Dumnezeu să afirmăm că femeia care nu roşeşte să se însoţească cu doi <bărbaţi> ar trebui iertată. Chiar dacă acest fapt este tolerat la bărbaţi din cauza răspândirii sale şi a privilegiului sexului prin care, în această lume, toate lucrurile ruşinoase sunt îngăduite mai uşor bărbaţilor, totuşi, la femeie, din cauza pudorii sexului, este considerat atât de condamnabil încât, după ce femeia se oferă plăcerii mai multor bărbaţi, este considerată o desfrânată murdară şi socotită de toţi nevrednică să se găsească în compania celorlalte doamne. (17) De aceea, dacă femeia se întoarce la primul iubit după ce s-a bucurat de îmbrăţişarea altuia, este considerată o ruşine pentru iubit; căci el poate şti fără îndoială că iubirea ei nu a dăinuit. Aşadar, de ce să-i acorde afecţiunea sa?

(300) (18) Dar poate vei zice: „Îndrăgostitul tânjeşte atât de mult după iubirea acestei femei, încât nu o poate uita, nici nu şi-o poate scoate din minte; găseşte un remediu pentru salvarea lui, magistre”. Dar să nu se bucure Andreas de ceea ce doreşte mai mult pe lume, fără de care nu poate fi fericit pentru mult timp în viaţa trupească, dacă îi va oferi vreodată un leac unui astfel de bărbat nenorocit. (19) Mai spre folosul tuturor bărbaţilor ar fi dacă l-am lăsa în voia sa şi nu i-am lua în seamă rănile, ca şi cum ar fi mort, decât să-l învăţăm remediile iubirii. Căci cel despre care se ştie că a decăzut

într-atât de la tăria bărbătească încât a fost învins de iubirea unor asemenea femei este considerat nevrednic de orice remediu şi mai rău decât un mort. Prin urmare, cred că un astfel de bărbat este vrednic de o astfel de femeie <şi se poate> bucura necontenit de o astfel de iubire.

(301) (20) Dar dacă femeia acordă sărutări unui bărbat străin sau acceptă <ca acesta> să o îmbrăţişeze, fără să-i dăruiască altceva? Vrem să primească mustrarea meritată şi spunem că o femeie se poartă ruşinos dacă oferă unui străin darurile sărutului sau ale îmbrăţişării sale, de vreme ce acestea sunt considerate semne ale iubirii şi sunt acordate bărbaţilor ca dovadă a iubirii care se naşte.

(302) (21) Nu ne vom osteni să-ţi arătăm în lucrarea de faţă ce e de făcut> dacă femeia sau iubitul caută în mod cuviincios o nouă iubire, deoarece, chiar dacă face acest lucru în mod cuviincios sau mai puţin cuviincios, după ce săgeata iubirii atinge pe cineva, acesta este constrâns să se supună propriilor porniri ca şi cum ar fi în puterea unei alte persoane. Ştiu că odată, când am cerut un sfat, mi **s-**a spus că adevăratul îndrăgostit nu poate dori niciodată o nouă iubire, dacă nu îşi dă seama că, din**tr-**o pricină dreaptă şi neîndoielnică, iubirea dinainte a luat sfârşit. (22) Ştim din experienţa noastră că această regulă este cu totul adevărată. Căci şi noi suntem loviţi de săgeţile unei iubiri sublime, chiar dacă nu am obţinut şi nici nu sperăm să obţinem roadele ei. Suntem siliţi să tânjim după iubirea unei <femei> atât de sus-puse, încât nu ne este îngăduit nici să rostim vreun cuvânt, nici să îndrăznim să ne folosim de rugăminţi; astfel, în cele din urmă, suntem nevoiţi să îndurăm naufragiul trupului nostru. Dar chiar dacă, din cutezanţă şi nechibzuinţă, am căzut în valurile unei furtuni atât de mari, nu ne putem gândi la o nouă iubire, nici nu putem căuta un mijloc de salvare.

(303) (23) De vreme ce cercetezi cu sârguinţă iubirea, probabil nu fără motiv cauţi să afli dacă un bărbat poate avea faţă de o femeie o iubire pură, iar faţă de alta, o iubire mixtă sau comună. Îţi vom dovedi fără putinţă de tăgadă că nimeni nu poate fi legat în acelaşi timp de două femei prin afecţiunea inimii. (24) Deşi iubirea pură şi cea mixtă par două iubiri diferite, privind totuşi cu luare-aminte, iubirea pură, în

ceea ce priveşte esenţa sa, este identică cu cea mixtă şi provine din aceeaşi afecţiune a inimii. Esenţa iubirii este aceeaşi, dar diferă modul şi forma de a iubi, aşa cum vei vedea clar din exemplul acesta. (25) Vedem că uneori omul are poftă să bea vin curat şi mai apoi pofta îl face să dorească doar apă sau vin amestecat cu apă; chiar dacă forma poftei sale este diferită, substanţa poftei sale este aceeaşi şi neschimbată. Atunci când doi oameni sunt uniţi pentru vreme îndelungată de o iubire pură, iar mai apoi vor să se bucure de iubirea mixtă, substanţa iubirii rămâne pentru ei aceeaşi, chiar dacă modul şi forma de a iubi diferă. (26) Poate te întrebi, Gualterius, dacă o femeie care a fost răpită şi supusă plăcerii altuia trebuie respinsă. Spunem că nimeni nu o poate învinui pe bună dreptate pentru ceea ce a făcut sub constrângere, dacă nu cumva mai apoi a consimţit şi a făcut din nou cele dinainte.

(304) (27) Vei întreba dacă încalcă preceptul iubirii acea femeie care îndeamnă o altă doamnă spre o nouă iubire, deşi ştie că are deja o iubire potrivită. Raţiunea ne constrânge cu necesitate să afirmăm că nimănui nu-i este îngăduit să ademenească pentru sine sau pentru altul o femeie legată de o iubire potrivită.

(305) (28) Acum ai putea să întrebi dacă femeia care, căzând pradă făţărniciei, **s-**a oferit unui iubit nedemn poate să caute mângâierile unei noi iubiri şi să**-**l respingă pe primul. Dacă femeia a făcut o asemenea greşeală şi **s-**a legat de un iubit nevrednic, trebuie mai întâi să**-**şi dea osteneala să**-**l îndrume spre bunele moravuri şi să**-**l îndepărteze de relele obiceiuri. (29) Dacă femeia vede că, în ciuda ostenelii sale, lipsa de probitate a iubitului nu poate fi îndreptată, poate, pe drept şi fără să se teamă de vreo învinuire, să**-**l respingă şi să**-**i refuze orice îmbrăţişare. Credem că acelaşi lucru se poate spune şi în cazul iubitului care, înşelân**du-**se, se leagă cu prea puţină chibzuinţă de o iubire nedemnă.

(306) (30) Dar poate mă întrebi dacă, atunci când unul dintre iubiţi nu mai vrea să accepte mângâierile celuilalt şi se ţine departe de iubit, poate părea că frânge încrederea iubitului. Nu îndrăznim să afirmăm nicidecum acest lucru, anume că nu este îngăduit să se abţină

de la plăcerile acestei lumi, pentru ca învăţătura noastră să nu pară contrară poruncilor lui Dumnezeu. (31) Nici nu este cuminte a considera că un om nu trebuie să-i slujească mai degrabă lui Dumnezeu decât plăcerilor lumii. Dar dacă mai apoi se leagă de o nouă iubire, spunem că, potrivit judecăţii doamnelor, trebuie să se întoarcă în braţele primei iubite, dacă prima iubită i-o cere.

(307) (32) Poate vei spune: „Dar este contrar regulii iubirii care afirmă că iubirea nu trebuie dezvăluită". La acest argument răspundem astfel: spunem că iubirea poate fi pe drept dezvăluită altor trei persoane în afară de iubiţi. Căci îndrăgostitului îi este îngăduit să-şi găsească un confident potrivit care să-l poată consola în taină în iubirea sa şi care, dacă se întâmplă vreo nenorocire, să-i împărtăşească suferinţa. (33) Dar şi iubitei îi este îngăduit să aibă o astfel de confidentă. Pe lângă aceştia, pot avea un mesager credincios, <ales> de comun acord, cu ajutorul căruia iubirea poate fi păstrată întotdeauna în taină şi în mod cuviincios. Iar la dorinţa îndrăgostiţilor, aceşti confidenţi sunt datori, când este nevoie, să meargă şi să relateze doamnelor ce **s**-a întâmplat, fără să pomenească numele iubiţilor care se ceartă.

(308) (34) Pe bună dreptate se pune întrebarea dacă se poate spune că se frânge încrederea iubitului atunci când iubirea este hrănită doar cu speranţa dăruită sau când, ajunsă la al doilea sau al treilea stadiu, femeia refuză <să acorde> iubirea promisă. Credem că trebuie să afirmăm cu tărie că, dacă femeia dăruieşte cuiva speranţa în iubirea ei sau dacă i-a acordat primele <daruri> ale iubirii, iar <bărbatul> nu este nedemn de iubirea ei, aceasta este considerată vinovată dacă încearcă să refuze multă vreme cele aşteptate de bărbat>. (35) Nu se cuvine ca o femeie onorabilă să amâne, fără vreun motiv oarecare, cele promise: iar dacă nu vrea să asculte un bărbat, să nu-l facă să spere sau să-i ofere primele <daruri> ale iubirii, fiindcă se consideră mare înşelăciune dacă refuză să împlinească ceea ce i-a promis. Este un lucru foarte ruşinos pentru o femeie dacă nu se îngrijeşte să-şi îndeplinească promisiunile; căci asemenea înşelăciuni sunt puse de obicei pe seama curtezanelor, care, în toate faptele şi

vorbele lor, folosesc prefăcătoria şi pe toate le acoperă cu făţărnicia inimii. (36) Vrem să iei seama că o curtezană, dacă, printr-un miracol, se întâmplă să iubească vreodată, nu va fi în stare să înşele încrederea iubitului; ştim, din cuvintele ei, că şi contesa de Champagne a cunoscut acest lucru şi credem că a vorbit despre el, fiindcă a vrut să atragă atenţia asupra neruşinării celui care aleargă după o curtezană şi să-i pedepsească fapta conştientă. (37) Căci cel care s-a legat de o iubire atât de necurată nu merită, atunci când i se întâmplă o nenorocire, să fie ocrotit de privilegiile iubirii, ci este dator să sufere cu răbdare, de vreme ce s-a legat cu bună ştiinţă de o astfel de <iubire>. Ceea ce <am spus> despre curtezane ni se pare că este potrivit nu numai pentru cele care locuiesc în lupanare, ci şi pentru toate <femeile> care se dăruiesc iubitului aşteptând o răsplată oarecare.

(309) (38) Vei întreba, Gualterius, dacă doi iubiţi se pot bucura în armonie de iubirea pură, după ce unul a cerut iubirea mixtă sau comună, iar celălalt a refuzat. Vrem să te învăţăm că, deşi toţi oamenii trebuie să aleagă mai degrabă iubirea pură decât pe cea mixtă sau comună, nu-i este totuşi îngăduit unuia dintre iubiţi să se răzvrătească împotriva voinţei celuilalt, chiar dacă, la începutul iubirii lor, nu au căzut de acord că nu se vor bucura niciodată de iubirea mixtă decât prin voinţa liberă şi deplina încuviinţare a amândurora. Dar chiar dacă o astfel de înţelegere îi leagă pe iubiţi, şi anume că iubitului nu îi este îngăduit să ceară nimic mai mult decât ce a fost convenit prin încuviinţarea amândurora, femeia nu face totuşi bine refuzând să se supună voinţei iubitului în această privinţă, dacă vede că <acesta> stăruie în dorinţa sa. Căci iubiţii sunt datori, atunci când practică mângâierile iubirii, să se supună tuturor dorinţelor celuilalt.

(310) Capitolul VII. Despre diferitele judecăţi

(311) ale iubirii

(312) (1) Acum să trecem la diferitele judecăţi ale iubirii.

(313) I.

(314) Un bărbat, deoarece s-a legat în mod nechibzuit prin iubire de o doamnă, începe să sufere pentru ea cu toată puterea spiritului; iar femeia, deşi îl vede că suferă pentru iubirea sa, refuză

categoric să-l iubească. Dar, văzând că este chinuit de iubirea pentru ea, **într-**o bună zi îi vorbește astfel: „Știu că într-adevăr suferi de multă vreme pentru iubirea mea, dar nu o vei putea obține niciodată dacă nu te vei lega, prin**tr-**o făgăduință neșovăielnică, să te supui întotdeauna tuturor poruncilor mele, iar dacă te vei împotrivi în vreun fel, vei pierde, de bună seamă, iubirea mea”. (2) Îndrăgostitul răspunde astfel: „Ferească Dumnezeu, doamna mea, ca eu să cad **într-**o rătăcire atât de mare încât să ajung să mă împotrivesc poruncilor tale, iar fiindcă ceea ce ceri îmi este foarte plăcut, consimt cu dragă inimă”. După ce a fost făcută <promisiunea, femeia i-a poruncit să se stăpânească <și să nu se mai ostenească **să-**i câștige> iubirea, nici să nu cuteze să-i aducă laude în prezența altora. Deși a fost foarte greu, îndrăgostitul a îndurat totul cu răbdare. (3) **Într-**o bună zi însă, pe când îndrăgostitul pomenit mai înainte se afla în prezența unor doamne și a altor cavaleri, i-a auzit pe tovarășii săi de arme spunând lucruri rușinoase despre doamna sa și înti**nându-**i reputația pe nedrept și necuviincios. Pentru că i-a fost mai greu să îndure acest lucru decât cel de dinainte83 și a văzut că ei nu încetează să întineze bunul renume al acestei doamne, îndrăgostitul a izbucnit în aspre reproșuri și a început să-i acuze de clevetire și să apere reputația doamnei sale. (4) Când acestea au ajuns la urechile doamnei, ea i-a spus <iubitului> că trebuie să fie lipsit cu totul de iubire, fiindcă, lăudâ**nd-**o, **s-**a împotrivit poruncilor ei. În judecata sa, contesa delhampagne a lămurit astfel această întâmplare. Spune că acea doamnă a fost severă în porunca sa, fiindcă nu **s-**a rușinat să-l îndepărteze prin**tr-**o sentință nedreaptă după ce <iubitul> **s-**a supus întru totul voinței sale, iar ea, după ce au încheiat o înțelegere, i-a acordat speranța în iubirea sa, pe care nici unei femei onorabile nu-i este îngăduit să o încalce. (5) Îndrăgostitul nu a comis nicio greșeală dacă a încercat să-i mustre pe ponegritorii doamnei sale. De vreme ce el **s-**a legat prin făgăduință ca să poată dobândi mai ușor iubirea ei, pare nedrept că femeia l-a legat prin**tr-**o astfel de poruncă încât să nu mai poată căuta iubirea ei.

(315) II.

(316) (6) Apoi, un alt bărbat, deși se bucura de îmbrățișarea

unei iubiri desăvârşite, i-a cerut iubitei sale îngăduinţa de a căuta îmbrăţişările altei femei. Acesta, după ce a primit îngăduinţa, a plecat şi, mai mult decât de obicei, a stat departe de mângâierile doamnei dintâi. După o lună, iubitul **s-**a întors la doamna dintâi, spunând că nu o obţinut nicio mângâiere de la o altă doamnă şi nici nu a vrut să primească, ci <doar> a vrut să pună la încercare statornicia iubitei sale. (7) Iar femeia l-a îndepărtat de iubirea ei ca pe un om nevrednic, spunând că cererea şi primirea îngăduinţei sunt îndeajuns pentru a <merita> să fie lipsit de iubire. Dar judecata reginei Aliénor este potrivnică acestei femei, deoarece, consultată fiind în această problemă, a răspuns. (8) Spune: „Ştim că este propriu naturii iubirii ca îndrăgostiţii să se prefacă deseori că doresc îmbrăţişările altora, ca să poată vedea credinţa şi statornicia celuilalt. Aşadar, aduce o ofensă chiar naturii iubirii cea care şovăie **să-**i acorde> iubitului îmbrăţişările din această cauză sau refuză să-l iubească, dacă nu află că iubitul i-a încălcat încrederea".

(317) III.

(318) (9) Când doi bărbaţi sunt egali atât în privinţa neamului, cât şi în privinţa vieţii, a moravurilor şi a tuturor celorlalte în afară de un lucru, şi anume, în privinţa averii, mulţi se întreabă care dintre ei ar trebui ales ca iubit. Şi în această privinţă avem sentinţa contesei de Champagne, care spune: „Nu ar fi drept să spunem că un nobil frumos şi sărac ar putea fi întrecut de un bogat neinstruit. (10) Mai mult, un nobil bogat este întrecut pe bună dreptate de un bărbat sărac şi frumos, dacă <amândoi> caută iubirea unei femei bogate; căci este un lucru mai demn de laudă dacă femeia, binecuvântată cu o mare avuţie, leagă o iubire cu un om sărac, decât cu unul care are multe bogăţii. Nimic nu ar trebui să fie mai grav pentru toţi oamenii buni decât <să vadă> probitatea acoperită de neagra sărăcie sau chinuită de vreo altă lipsă. (11) Aşadar, pe bună dreptate este lăudată femeia bogată dacă, trecând cu vederea bogăţiile, caută un iubit sărac căruia să-i poată fi de ajutor cu averea sa. Căci nu există nimic care să fie atât de mult spre lauda unui iubit sau unei iubite decât să vină, aşa cum poate, în întâmpinarea nevoilor celuilalt. (12) Dar dacă femeia este apăsată de

neagra sărăcie, aceasta poate accepta iubirea unui om bogat, fiindcă fără îndoială că iubirea nu va dura multă vreme dacă amândoi se scaldă în valurile sărăciei. Căci sărăcia provoacă tuturor oamenilor onorabili o foarte mare ruşine, le aduce multe gânduri zbuciumate, le tulbură chiar şi tihna somnului şi, astfel, îndepărtează de ei iubirea".

(319) IV.

(320) (13) Iată şi o altă chestiune asemănătoare. Doi <bărbaţi>, egali în toate, încep în acelaşi timp şi în acelaşi mod să aducă servicii cunei femei> şi cer să fie iubiţi fără întârziere; aşadar, se pune întrebarea: care trebuie preferat în iubire? Din sfaturile aceleiaşi contese aflăm că, **într-**fost făcute în acelaşi timp, pe bună dreptate rămâne în seama femeii să**-**l aleagă ca iubit pe cel pe care dorinţa sufletului său îl cere mai mult.

(321) V.

(322) (14) Un cavaler o iubea nespus pe doamna sa şi se bucura pe deplin de îmbrăţişarea ei, dar ea nu**-**l iubea cu aceeaşi înflăcărare. El a vrut să se îndepărteze de ea, dar femeia, dorind să**-**l ţină ca mai înainte, **s-**a opus dorinţei lui. (15) Contesa a dat în această situaţie următorul răspuns: „Intenţia femeii poate fi considerată destul de lipsită de probitate, fiindcă vrea să fie iubită, deşi ea însăşi refuză să iubească. Este un lucru nebunesc ca un om să ceară fără ruşine de la ceilalţi ceea ce el însuşi refuză să le ofere altora".

(323) VI.

(324) (16) Iată şi această problemă. Un tânăr lipsit de orice probitate şi un oştean în vârstă care se bucură de toată probitatea cer iubirea aceleiaşi femei. Tânărul spune că el ar trebui preferat celui în vârstă, fiindcă, dacă obţine iubirea căutată, ar putea dobândi probitate, iar dacă, cu ajutorul ei, va ajunge să fie înzestrat cu probitate, lauda femeii nu va fi neînsemnată. (17) Regina Aliénor răspunde astfel: „Deşi tânărul arată că, prin dobândirea iubirii, ar putea ajunge la probitate, femeia ar fi prea puţin cuminte dacă ar alege să iubească lipsa de probitate, mai ales când un bărbat bun şi strălucind de bune moravuri îi cere iubirea. Căci **s-**ar putea întâmpla ca, din cauza însuşirilor bărbatului, chiar dobândind bunurile dorite, lipsa lui de probitate să

nu se îndrepte, fiindcă nu toate seminţele aruncate <în pământ> dau roade”.

(325) VII.

(326) (18) o altă dificultate în iubire a fost supusă judecăţii aceleiaşi regine. Un bărbat, după ce **s-**a legat, fără să ştie, de iubirea unei <femei> înrudite cu el, descoperind păcatul, vrea să o părăsească. Dar femeia, legată cu lanţul iubirii, încearcă să-l reţină în slujba iubirii spunând că păcatul poate fi iertat, de vreme ce au început să se iubească fără nicio vină. (19) La această problemă regina răspunde astfel: „Acea femeie care încearcă să-şi apere iubirea sub pretextul unei erori se împotriveşte legii şi cuviinţei. Căci în orice timp suntem datori să osândim faptele incestuoase şi vinovate şi ştim că şi legile omeneşti le supun unor pedepse foarte aspre”.

(327) VIII.

(328) (20) Pe când o doamnă era legată de o iubire potrivită, a fost căsătorită, [fără vina ei], cu un bărbat onorabil; a renunţat e astfel> să-şi iubească iubitul şi i-a refuzat obişnuitele mângâieri. Dar doamna Ermengarde de Narbonne84 a mustrat lipsa de probitate a acelei femei cu astfel de cuvinte: „Încheierea ulterioară a unei căsătorii nu exclude pe drept iubirea dinainte, decât dacă femeia renunţă cu totul la iubire şi hotărăşte să nu mai iubească deloc”.

(329) IX.

(330) (21) Un bărbat i-a cerut doamnei despre care am vorbit mai înainte să-l lămurească dacă sentimentul iubirii este mai mare între iubiţi sau între soţi. Această doamnă i-a răspuns cu un argument filosofic. Spune: „Afecţiunea conjugală şi adevărata dragoste a îndrăgostiţilor sunt considerate total diferite şi îşi au originea în cu totul alte porniri. Astfel, folosirea ambiguă a cuvântului exclude comparaţia şi face să fie aşezate în specii diferite. (22) Căci comparaţia «mai mare sau mai mic» nu este posibilă între lucruri exprimate în mod ambiguu, dacă comparaţia se referă la numele care le este comun şi faţă de care sunt numite ambigue. Căci această comparaţie nu poate fi îndreptăţită dacă se spune că numele este mai simplu decât corpul sau subiectul este mai complex decât cuvântul care îl descrie”.

(331) X.

(332) (23) Acelaşi bărbat a întrebat-o pe aceeaşi doamnă acestea: unei femei care mai înainte fusese căsătorită, iar acum este despărţită de soţul ei prin divorţ, cel care i-a fost soţ îi cere iubirea. Doamna despre care am vorbit răspunde: „Dacă doi oameni au fost legaţi prin căsătorie, iar mai apoi s-au despărţit dintr-un motiv oarecare, considerăm că între ei iubirea este întru totul neîngăduită".

(333) XI.

(334) (24) Un bărbat bun şi chibzuit cere iubirea unei doamne; apoi vine un alt bărbat mai onorabil decât el şi cere să fie iubit de aceeaşi femeie. Aşadar, care trebuie preferat ca iubit? Ermengarde de Narbonne dă această sentinţă: „Alegerea aparţine femeii, dacă vrea să-l asculte mai degrabă pe cel bun sau pe cel mai bun".

(335) XII.

(336) (25) o altă judecată a iubirii spune astfel. Un bărbat legat de o iubire potrivită căuta fără încetare iubirea altei doamne, ca şi cum ar fi fost lipsit de iubirea celeilalte femei; a obţinut, după dorinţa inimii, ceea ce a cerut. După ce a obţinut roadele ostenelii sale, a cerut îmbrăţişările doamnei dintâi şi a întors spatele celei de-a doua. Ce pedeapsă se cuvine acestui bărbat nelegiuit? În această chestiune se remarcă părerea contesei de Flandra85: (26) „Acest bărbat care s-a comportat cu atâta făţărnicie merită să fie lipsit de iubirea ambelor femei şi nu trebuie să se mai bucure de iubirea nici unei doamne onorabile, de vreme ce se poate considera că este stăpânit de o voluptate nedomolită care este vrăjmaşa iubirii, aşa cum se arată în învăţătura lui Capellanus. (27) Dar femeia nu trebuie să considere acest lucru spre ruşinea ei, de vreme ce orice femeie, dacă vrea să fie lăudată de lume, este datoare să se dedice iubirii; nu îi este uşor nimănui să cerceteze credinţa lăuntrică a unui om şi tainele inimii sale şi, de aceea, deseori înţelepciunea este înşelată de învelişul cuvintelor. Totuşi, dacă nu se întoarce la iubita dintâi, ci stăruie în iubirea celeilalte iubite, iubita dintâi să nu se plângă împotriva celeilalte, dacă <aceasta> încearcă să-şi apere iubirea abia născută şi îngăduie ca, printr-o înşelăciune iscusită, mai degrabă să piardă cealaltă decât ea

însăşi”.

(337) XIII.

(338) (28) Se face o altă judecată. Un cavaler, deşi lipsit de orice probitate bărbătească şi, de aceea, respins în iubire de orice femeie, cere iubirea unei femei cu o cutezanţă atât de mare, încât aceasta îi dăruieşte speranţa în iubirea sa. Această doamnă, prin învăţătura sa, dărui**ndu-**i chiar şi sărutări şi îmbrăţişâ**ndu-**l cu mâinile, l**-**a condus pe iubit la bune moravuri până **într-**acolo încât iubitul a ajuns, datorită ei, la cea mai mare probitate şi a fost lăudat de toţi pentru aceasta. (29) După ce a fost statornicit ca model de probitate şi înzestrat cu virtutea curteniei, curând, o altă doamnă l**-**a chemat să o iubească, iar cavalerul a devenit întru totul supus voinţei ei, uitând mărinimia doamnei dintâi. (30) În această privinţă nu lipseşte răspunsul contesei de Flandra. Ea spune: „Tuturor <ni> se pare un lucru demn de laudă ca iubita dintâi să**-**şi recheme iubitul din îmbrăţişările altei femei, pe care ea, prin osteneala sa, l**-**a dus din adâncurile lipsei de probitate pe culmile curteniei şi probităţii. Căci credem că femeia are undrept întemeiat asupra bărbatului pe care, lipsit de probitate, l**-**a adus la o probitate din ce în ce mai mare prin grijă şi osteneală şi, totodată, l**-**a înzestrat cu bune moravuri”.

(339) XIV.

(340) (31) o doamnă, în timp ce iubitul său se afla **într-**o expediţie pe mare şi nu se încredea în apropiata lui întoarcere, ba chiar aproape toată lumea îşi pierduse speranţa în revenirea lui, şi**-**a căutat un alt iubit. Dar confidentul primului iubit, îndurerat din cauză că femeia şi**-**a încălcat credinţa, **s-**a împotrivit noii iubiri. Femeia nu a vrut să accepte sfatul acestuia şi **s-**a apărat astfel. (32) Ea a spus: „Dacă unei femei, care a rămas văduvă după moartea iubitului, îi este îngăduit să dorească un alt iubit după doi ani, cu atât mai mult trebuie să**-**i fie îngăduit unei femei care a rămas văduvă, deşi iubitul este în viaţă, şi care nu a putut să se bucure de atâta vreme de niciun mesaj sau de vreo scrisoare a iubitului, mai ales când nu lipsesc mesagerii”. După ce **s-**a discutat îndelung asupra acestei chestiuni, au ajuns la judecata contesei de Champagne care a dat acestei dispute următoarea

sentinţă: (33) „Nu face bine iubita care renunţă la iubire din cauza absenţei iubitului, dacă nu ştie mai întâi că el a renunţat la iubirea sa ori şi-a încălcat credinţa, atunci când iubitul lipseşte silit de necesitate sau absenţa sa se datorează unei cauze demne de laudă. Nimic nu trebuie să stârnească o mai mare bucurie în sufletul iubitei decât să audă, din ţinuturi îndepărtate, laude pentru iubitul său sau să ştie că acesta se află în tovărăşia onorabilă a unor mari oameni. (34) Poate fi considerată o mare chibzuinţă din partea sa că **s**-a abţinut <să trimită> scrisori sau veşti prin mesageri, de vreme ce nu-i este îngăduit să dezvăluie unui străin taina sa. Căci dacă ar fi trimis scrisori, iar cuprinsul acestora ar fi fost neştiut de cel care le aduce, totuşi tainele iubirii ar fi putut fi cu uşurinţă descoperite din cauza relei-credinţe a mesagerului sau în cazul morţii lui în timpul călătoriei”.

(341) XV.

(342) (35) Iată şi o altă situaţie în iubire: un îndrăgostit, după ce, luptând vitejeşte, şi-a pierdut un ochi sau altă podoabă a trupului, este respins de iubita sa ca nevrednic şi hidos şi îi sunt refuzate îmbrăţişările obişnuite. Acestei femei îi stă împotrivă sentinţa doamnei de Narbonne care răspunde în această dispută astfel: (36) „Este considerată nedemnă de vreo cinste femeia care, din cauza unei infirmităţi căpătate în luptă şi pe care, de obicei, o suferă cei ce luptă cu bărbăţie, hotărăşte că iubitul său trebuie să fie lipsit de iubire. Vitejia bărbaţilor stârneşte de obicei iubirea femeilor şi hrăneşte multă vreme dorinţa de a iubi. De ce beteşugul membrelor, care este o urmare naturală a vitejiei, trebuie să-l năpăstuiască pe iubit şi cu pierderea iubirii?”

(343) XVI.

(344) (37) Iată aici şi o altă nelămurire. Un cavaler, pe când se ostenea pentru iubirea unei doamne şi nu găsea nicidecum prilejul de a-i vorbi în voie, a ales, cu acordul femeii, un confident care să facă acest lucru pentru el – <adică> prin mijlocirea căruia fiecare să poată cunoaşte mai uşor dorinţele celuilalt şi să le facă, în taină, cunoscute pe ale sale şi cu ajutorul căruia iubirea să poată fi întotdeauna trăită în taină. (38) Acest confident a acceptat sarcina de sol, dar i-a înşelat

încrederea tovarăşului: şi-a luat numele de iubit şi a început să se îngrijească de sine. Doamna aceea a acceptat, în mod necinstit, înşelătoria. În sfârşit, a împlinit iubirea cu el şi i-a îndeplinit toate dorinţele. (39) Cavalerul, mânios din cauza înşelăciunii, a dezvăluit toată povestea contesei de Champagne şi a cerut ca nedreptatea pomenită să fie judecată de ea şi de celelalte doamne; chiar şi răufăcătorul a lăudat hotărârea contesei. Iar contesa, convocândşaizeci de doamne, a dat următoarea sentinţă: (40) „Acest îndrăgostit viclean, care a găsit o femeie ce nu **s-**a ruşinat să se învoiască la această ticăloşie, să se bucure de iubirea nedrept obţinută, dacă vrea, iar <femeia> să se bucure de iubirea de care este vrednică. Însă amândoi să rămână pe veci lipsiţi de iubirea unei alte persoane şi niciunul să nu mai fie primit în tovărăşia doamnelor sau la curţile cavalerilor, fiindcă el a acţionat împotriva credinţei clasei cavalerilor, iar ea a acceptat iubirea confidentului încălcând pudoarea doamnelor”.

(345) XVII.

(346) (41) Apoi, un cavaler, fiindcă voia iubirea unei femei care era legată de iubirea altuia, a obţinut de la ea speranţa în iubire, în aşa fel încât, dacă **s-**ar întâmpla ca ea să-l lipsească pe iubitul ei de iubire, atunci negreşit ar curma să-i> dăruiască iubirea sa pomenitului cavaler. După scurt timp, femeia a devenit soţia iubitului său. (42) Iar cavalerul a cerut să primească roadele speranţei, dar femeia a refuzat, spunând că nu l-a lipsit de iubire pe iubitul său. În această chestiune, regina a răspuns astfel: „Nu cutezăm să ne împotrivim sentinţei contesei de Champagne, care a hotărât că între soţi iubirea nu are nicio putere. De aceea, recomandăm ca femeia să dăruiască iubirea promisă”.

(347) XVIII.

(348) (43) Un cavaler a dezvăluit fără să se ruşineze intimităţile şi tainele iubirii. Toţi cei ce slujeau în tabăra iubirii au cerut să fie aspru pedepsit, astfel încât această limbuţie, rămânând nepedepsită, să nu poată deveni un exemplu pentru ceilalţi. (44) Aşadar, curtea doamnelor a fost convocată în Gasconia şi, în unanimitate, **s-**a hotărât ca acesta să fie lipsit de acum înainte de orice speranţă în iubire şi, în

orice curte de doamne sau cavaleri, să rămână nebăgat în seamă şi dispreţuit de toţi. Iar dacă vreo femeie ar cuteza să nesocotească hotărârile doamnelor, adică să-i dăruiască iubirea ei, să îndure aceeaşi pedeapsă şi să devină vrăjmaşa oricărei femeie onorabile.

(349) XIX.

(350) (45) La acestea se adaugă şi o altă judecată înţeleaptă. Un cavaler, pe când cerea iubirea unei doamne, iar doamna refuza categoric să-l iubească, i-a trimis <acesteia> unele daruri cuviincioase; doamna le-a primit cu chipul vesel şi cu mintea lacomă. Dar nici după aceea nu **s-**a îmblânzit în privinţa iubirii lui, ci i-a răspuns cu un refuz neclintit. (46) Cavalerul **s-**a plâns că femeia, primind daruri potrivite în iubire, i-a dat speranţă în iubire şi că încearcă <acum> să o ia înapoi fără motiv. La acestea regina a răspuns astfel: „Femeia fie refuză darurile oferite pentru a i se obţine iubirea, fie plăteşte pentru ele cu darul iubirii <sale>, fie acceptă să fie aşezată în rând cu curtezanele”.

(351) XX.

(352) (47) Regina a fost întrebată ce iubire trebuie preferată, a unui bărbat tânăr sau a unuia înaintat în vârstă. Aceasta a răspuns cu o minunată delicateţe. Căci a spus: „O iubire bună sau mai bună se deosebeşte prin ştiinţa şi probitatea bărbatului şi prin moravurile sale demne de laudă, nu prin vârsta acesteia. (48) Totuşi, în ceea ce priveşte imboldul natural al pasiunii, bărbaţii tineri se dedică cu mai multă râvnă pasiunii unei femei adulte decât unei tinerele de aceeaşi vârstă cu ei; pe de altă parte, <bărbaţii> înaintaţi în vârstă doresc mai mult îmbrăţişările şi sărutările unor tinerele decât ale unei femei adulte. Dimpotrivă, o femeie, fie tânără, fie adultă, doreşte mai mult îmbrăţişările şi mângâierile unor tineri decât ale unor bărbaţi înaintaţi în vârstă. De ce se întâmplă acest lucru <poate fi lămurit> mai degrabă de o explicaţie fiziologică”.

(353) XXI.

(354) (49) Contesa de Champagne a fost întrebată ce lucruri se cuvine ca femeile să accepte de la iubiţii lor. La această întrebare contesa a răspuns: „Iubita poate accepta de la iubitul ei următoarele lucruri: o batistă, o legătoare pentru păr, o coroniţă de aur sau argint, o

broşă, o oglindă, o cingătoare, un săculeţ, un cordon, un pieptene, un manşon, o pereche de mănuşi, un inel, o casetă, mirodenii, un vas pentru spălarea mâinilor şi alte vase mărunte, un sipet, un steag ca amintire şi, vorbind în general, femeia poate primi de la iubit orice cobiect> care poate fi folosit pentru îngrijirea trupului, pentru înfrumuseţarea înfăţişării sau care să îi aducă aminte de iubit, dacă acceptarea lui poate părea lipsită de orice bănuială de avariţie. (50) Vrem totuşi ca toţi oştenii iubirii să ştie că, dacă femeia iubită primeşte un inel de la iubitul său ca semn de iubire, ea trebuie să-l pună pe degetul mic de la mâna stângă şi să ţină întotdeauna piatra ascunsă în palmă – şi aceasta pentru că mâna stângă este de obicei ţinută departe de orice atingere necinstită şi ruşinoasă, <pentru că, se spune că în degetul mic, mai mult decât în toate celelalte, se găseşte viaţa şi moartea omului86 şi fiindcă toţi îndrăgostiţii sunt datori să păstreze iubirea lor în secret. (51) De asemenea, dacă iubiţii se folosesc de scrisori ca să comunice între ei, să nu îşi scrie numele. Apoi, dacă, dintr-o cauză oarecare, îndrăgostiţii ajung la judecata doamnelor, nu trebuie niciodată să fie dezvăluite judecătoarelor numele iubiţilor, iar pricina să fie prezentată fără nume. Şi nu trebuie să închidă cu propriile peceţi scrisorile pe care şi le trimit unul altuia, decât dacă au peceţi secrete care nu le sunt cunoscute decât lor şi confidenţilor lor. Astfel, iubirea va rămâne întotdeauna nevătămată".

(355) Capitolul VIII. Despre regulile iubirii

(356) (1) Acum să ajungem la regulile iubirii. Voi încerca să-ţi prezint pe scurt regulile iubirii, cele pe care, se spune, însuşi regele iubirii le-a transmis cu gura sa şi a poruncit să fie scrise pentru toţi îndrăgostiţii. (2) Unui cavaler din Britania, pe când călătorea singur prin pădurea regelui pentru a-l vedea pe Artur şi care a ajuns în mijlocul pădurii acestuia, pe neaşteptate i-a apărut în cale o fată de o frumuseţe neobişnuită; ea şedea pe un cal gătit şi îşi lega părul; oşteanul a salutat-o fără întârziere, iar fata i-a răspuns cu curtoazie. Fata a spus: „Ceea ce cauţi, britanule, nu vei putea găsi cu nicio osteneală, dacă nu vei avea parte de ajutorul nostru". (3) Auzind aceasta, <cavalerul> a început să o roage să-i spună pentru ce a venit şi

apoi va crede ceea ce i-a spus. Tânăra i-a spus: „Când ai căutat iubirea unei doamne din Britania, ea ţi-a spus că nu vei câştiga niciodată iubirea ei dacă nu îi vei aduce mai întâi şoimul biruitor despre care se spune că stă pe un stâlp de aur la curtea lui Artur”. (4) Britanul a confirmat toate acestea. Apoi fata a spus: „Nu vei putea obţine şoimul pe care îl cauţi dacă nu vei dovedi mai întâi, luptând la palatul lui Artur, că te bucuri de iubirea unei doamne mai frumoase decât <se bucură orice alt bărbat> de la curtea lui Artur; dar nu vei putea intra în palat dacă nu vei arăta mai întâi paznicilor mănuşa şoimului87. Şi nu poţi avea mănuşa, dacă nu o vei dobândi mai întâi în două lupte cu doi oşteni”.

(357) (5) Britanul i-a răspuns: „Ştiu că nu voi izbuti în această încercare, dacă nu îmi veţi da o mână de ajutor. De aceea, vreau să mă supun cârmuirii voastre, făcân**du**-vă o rugămintefierbinte: să îmi daţi ajutorul şi încuviinţarea voastră ca să pot dobândi iubirea celei mai frumoase doamne, cu favoarea domniei voastre”.

(358) (6) Tânăra i-a spus: „Dacă inima îţi este atât de cutezătoare încât nu te temi să înfrunţi cele despre care am vorbit, vei putea dobândi de la noi ceea ce ceri”. Britanul i-a răspuns: „Dacă vreţi să îmi ascultaţi cererile, ştiu că toate dorinţele mele se vor împlini”.

(359) (7) Tânăra i-a spus: „Atunci să-ţi fie dăruit negreşit ceea ce ceri”. Apoi i-a dat sărutul iubirii şi i-a arătat calul pe care şedea şi i-a spus: „Acest cal te va duce în toate locurile unde doreşti; dar trebuie ca tu să-ţi continui drumul fără nicio teamă şi să-i înfrunţi cu cea mai mare vitejie pe cei care ţi se împotrivesc. (8) Dar, după ce îi vei fi învins, să-ţi aduci aminte să nu iei mănuşa de la cei doi coşteni> care o păzesc, ci să o iei tu însuţi de pe columna de aur; altfel nu vei putea învinge în lupta de la palat, nici nu îţi vei împlini dorinţa”.

(360) (9) După acestea, britanul şi-a luat armele şi, primind îngăduinţa de a pleca, a pornit călare prin pădure. În sfârşit, trecând prin**tr**-un loc pustiu şi sălbatic, a ajuns la un râu de o uimitoare lăţime şi adâncime, iar înălţimea malurilor lui împiedica pe orice să treacă. (10) Mergând de-a lungul malului, a ajuns la un pod foarte frumos. Podul era de aur şi avea capetele <aşezate> pe ambele maluri, dar

mijlocul podului se afla în apă şi părea că se scufundă, fiind deseori scuturat de valurile furtunoase. (11) La capătul la care a ajuns britanul şedea călare un oştean crunt la înfăţişare. Britanul l-a salutat cu curtoazie, dar acesta n-a catadicsit să-i răspundă la salut. Căci i-a spus: „Ce cauţi, britanule, încărcat de arme, venind din ţinuturi atât de îndepărtate?”

(361) (12) Britanul i-a răspuns: „Încerc să trec râul pe pod”.

(362) Podarul i-a răspuns: „Ba cauţi moartea de care niciun străin nu a putut scăpa. Dacă vrei să te întorci înapoi şi să-ţi laşi toate armele aici, mă voi îndura de tinereţea ta care te-a adus în ţările altora şi în regate străine din**tr-**o nesăbuită naivitate”.

(363) (13) Britanul i-a răspuns: „Dacă mi-aş părăsi armele, nu vei avea o victorie demnă de laudă, pentru că vei învinge cu armele, un coştean> neînarmat; dar dacă vei putea opri trecerea unui om înarmat, atunci vei avea o victorie plină de glorie. Căci dacă nu îmi va fi paşnică trecerea podului, voi încerca să-mi deschid calea cu sabia”. (14) Podarul, auzind că tânărul vrea să-şi facă drum cu sabia, a început să scrâşnească din dinţi şi să fie cuprins de o mare mânie şi a spus: „Tinere, nebuneşte te-a trimis aici Britania, fiindcă vei pieri de sabie în această pustietate şi nu vei putea duce niciodată doamnei tale veşti despre acest regat. (15) Vai ţie, britan nefericit, care nu te-ai temut să cauţi locul morţii tale la îndemnul unei femei”. Şi, îndem**nându-**şi calul cu pintenii spre britan, a început să-l atace cu sabia ascuţită şi să-l lovească cu cruzime; scutul britanului **s-**a frânt, iar sabia, trecând prin două cute ale zalei, şi-a făcut cale până la coasta sa, iar sângele a început să şiroiască din rană. (16) Tânărul, fulgerat de durerea rănii, a îndreptat vârful lăncii spre podar şi, luptând cu îndârjire, i-a străpuns pieptul şi l-a doborât de pe cal în iarbă. Când a vrut să-i taie capul, podarul, rugân**du-**se cu umilinţă, a obţinut iertarea pe care a cer**ut-**o. (17) De cealaltă parte a râului stătea un om uriaş care, când a văzut că podarul a fost învins şi că britanul trece podul, a început să clatine cu atâta putere podul de aur, încât de multe ori <acesta> nu se mai putea vedea, acoperit fiind de apă. (18) Dar britanul, încrezân**du-**se în vrednicia calului, nu a renunţat la trecerea podului şi, în cele din urmă,

după multe sforţări şi foarte multe scufundări, a ajuns la capătul podului datorită dârzeniei calului; aici, l-a aruncat în apă pe cel ce scuturase podul şi şi-a legat rănile cât a putut mai bine. (19) După acestea, britanul a început să călărească pe o câmpie foarte frumoasă şi, după zece stadii, drumul l-a dus **într-**o pajişte minunată, înmiresmată de toate felurile de flori. În acea pajişte se afla un palat de o uimitoare întocmire, rotund şi împodobit cu tot ce poate fi mai frumos. (20) Nu a putut găsi o poartă în nicio parte a palatului, nici nu a putut vedea vreun locuitor; dar a găsit pe pajişte mese de argint încărcate cu tot felul de mâncăruri şi băuturi şi acoperite cu ştergare albe ca zăpada. Pe aceeaşi pajişte fermecătoare se afla o iesle din argintul cel mai curat, în care era apă şi mâncare îndestulătoare pentru un cal. (21) Lăsând calul să pască, a ocolit palatul de jur-împrejur; dar fiindcă nu a putut găsi nicio intrare şi a văzut că era nelocuit, îndemnat de foame **s-**a aşezat la masă şi a început să mănânce cu poftă. (22) De cum a început să mănânce, **s-**a deschis deodată poarta palatului, care a făcut atâta zgomot încât părea că a bubuit un tunet în apropiere; pe poartă a ieşit în grabă un om de o statură gigantică ţinând în mâini o ghioagă uriaşă pe care o agita în aer ca pe un pai. Acesta i-a spus tânărului care stătea la masă: „Cât de cutezător eşti tu de nu te temi să vii în acest regat şi să mănânci la masa regească cu îndrăzneală şi necuviinţă bucatele <pregătite> pentru cavaleri?”

(364) (23) Britanul i-a răspuns: „Masa regească trebuie să fie oferită tuturor şi nu se cuvine să i se refuze cuiva mâncarea şi băutura regească. Îmi este îngăduit şi mie să îndrăznesc <să mănânc> din bucatele pregătite pentru cavaleri, deoarece cavaleria este singura mea îndeletnicire şi osteneala cavalerească m-a adus în aceste părţi. Prin urmare, este de două ori lipsit de curtenie să încerci să mă opreşti de la masa regească”.

(365) (24) Portarul a răspuns astfel: „Chiar dacă aceasta este o masă regească, nu se cuvine totuşi să se aşeze la ea oricine, în afară de cei aflaţi în slujbă la palat, care nu lasă pe nimeni să treacă dacă nu luptă mai întâi şi îi învinge pe paznicii palatului. Iar dacă cineva este înfrânt, nu mai poate avea scăpare. Aşadar, ridică-te de la masă şi

întoarce-te în grabă în ţara ta sau spune-mi că, luptând, mergi mai departe şi arată-mi ce te-a adus aici".

(366) (25) Britanul i-a spus: „Eu caut mănuşa unui şoim şi pentru ea am venit. După ce obţin mănuşa, vreau să merg mai departe şi să dobândesc victorios şoimul de la curtea lui Artur. Unde este paznicul palatului care mă va opri să merg mai departe?"

(367) (26) Portarul a răspuns: „O, nebunule! Ce sminteală te stăpâneşte, britanule! mai degrabă ai putea muri şi reveni la viaţă de zece ori decât să obţii ceea ce spui. Eu sunt acel paznic al palatului şi te voi despuia de faima ta şi voi văduvi Britania de tinereţea ta. Căci sunt atât de puternic încât, dacă mă mânii, abia îmi pot face faţă două sute dintre cei mai buni oşteni ai Britaniei".

(368) (27) Britanul i-a răspuns: „Deşi te arăţi a fi foarte puternic, vreau totuşi să lupt cu tine ca să afli ce bărbaţi a odrăslit Britania; dar nu se cuvine ca un cavaler să lupte cu un pedestraş".

(369) (28) Portarul i-a spus: „Văd că întâmplarea sorţii a vrut să te dea morţii în aceste locuri unde mâna mea dreaptă a doborât mai mult de o mie de oameni>. Şi chiar dacă nu mă număr printre cavaleri, vreau totuşi să lupt cu tine călare, fiindcă dacă vei fi înfrânt de bărbăţia unui pedestraş, pe bună dreptate vei fi încredinţat că ai fost întrecut de vitejia unui oştean".

(370) (29) Britanul i-a spus aşa: „Ferească Dumnezeu ca vreodată să lupt călare cu un pedestraş, căci se cuvine ca un pedestraş să lupte cu un pedestraş". Luând arma, **s-**a năpustit vitejeşte asupra duşmanului căruia, cu o lovitură de sabie, i-a atins scutul. Paznicul palatului, mânii**ndu-**se şi dispreţuind statura mică a britanului, a izbit cu ghioaga cu atâta forţă, încât scutul britanului a fost zdruncinat de violenţa loviturii, iar britanul a fost cuprins de o mare spaimă. Paznicul, gândi**ndu-**se că a doua lovitură îl va zdrobi pe britan, a ridicat arma să-l lovească. (30) Dar, înainte ca arma să-l poată ajunge pe britan, acesta, fără nicio şovăială, i-a retezat paznicului braţul cu sabia, iar mâna dreaptă, ţinând încă ghioaga, a căzut la pământ; când a vrut să-l ucidă, paznicul a strigat şi a spus: „Oare eşti tu singurul cavaler lipsit de curtoazie pe care l-a odrăslit dulcea Britanie, de vreme

ce vrei să-l ucizi pe cel învins? Dacă ai vrea să-mi cruţi viaţa, te voi ajuta să câştigi cu puţină osteneală ceea ce doreşti, căci fără mine nu vei putea obţine nimic”.

(371) (31) Britanul i-a spus: „Îţi voi dărui viaţa, portarule, dacă vei împlini ceea ce ai promis”.

(372) Iar paznicul a spus: „Dacă vrei să aştepţi puţin, îţi voi da fără întârziere mănuşa şoimului”.

(373) (32) Britanul i-a răspuns: „Tâlhar şi înşelător de oameni! Acum ştiu cu adevărat că vrei să mă înşeli. Dacă vrei să-ţi salvezi viaţa, arată-mi locul unde se află mănuşa voastră”.

(374) (33) Paznicul l-a dus pe britan în locurile tainice ale palatului, unde se găsea o columnă de aur, deosebit de frumoasă, care susţinea toată greutatea palatului şi de care era atârnată mănuşa căutată. După ce a luat-o fără frică şi a strâns-o în mâna stângă, a început să răsune din toate părţile palatului o larmă asurzitoare cu strigăte şi vaiete, deşi nu se vedea nimeni: „Vai, vai, duşmanul pleacă victorios cu prada, fără voia noastră”.

(375) (34) Ieşind din palat, a încălecat calul care era deja înşeuat şi, pornind la drum, a ajuns **într-**un loc minunat, unde erau alte pajişti frumoase şi pline de tot felul de flori, în mijlocul cărora se afla un palat de aur frumos construit. Palatul avea o înălţime de şase sute de coţi şi o lăţime de două sute de coţi. Acoperişul şi <zidurile> exterioare ale palatului erau de argint, iar cele dinăuntru erau de aur, împodobite cu pietre preţioase. (35) Palatul avea foarte multe încăperi. În partea cea mai impunătoare a palatului, Artur şedea pe un tron de aur; în jurul lui şedeau numeroase doamne foarte frumoase, pe care nu le-am putut număra, iar în faţa lui stăteau mulţi cavaleri chipeşi. În palat se afla o coloană de aur frumos sculptată pe care şedea şoimul căutat, iar în apropiere erau legaţi doi câini care îl păzeau. (36) Dar înainte de a ajunge la palat, îi stătea în cale un zid întărit, ridicat pentru apărarea palatului, pe care îl păzeau doisprezece cavaleri vânjoşi care nu lăsau pe nimeni să treacă dacă nu li se arăta mănuşa şoimului sau dacă nu îşi croia calea luptând cu sabia. Când i-a văzut, britanul le-a arătat fără zăbavă mănuşa şoimului. Aceştia, făcâ**ndu-**i

loc, i-au spus: „Această cale nu îţi va salva viaţa, ci îţi va aduce numai durere”. (37) Britanul, intrând în palat, l-a salutat pe regele Artur. Întrebat de cavaleri de ce a venit, a spus că a venit să ducă cu sine şoimul. Unul dintre cavalerii de la curte i-a spus: „De ce vrei să iei şoimul?”. Britanul i-a răspuns: „Fiindcă mă bucur de iubirea unei doamne mai frumoase decât <doamna> oricărui alt cavaler de la curtea aceasta”. (38) El i-a răspuns: „Ei bine, ca să poţi lua cu tine şoimul, trebuie mai întâi să dovedeşti prin luptă ceea ce spui”. Iar britanul a spus: „Cu dragă inimă!” După ce britanul a primit un scut potrivit, **s-**au aşezat amândoi înarmaţi înăuntrul întăriturilor palatului şi, dând pinteni cailor, **s-**au năpustit unul împotriva celuilalt cu înverşunare, izbi**ndu-**şi scuturile şi frângâ**ndu-**şi lăncile, **s-**au lovit cu săbiile şi şi-au sfâşiat zalele. (39) După o luptă îndelungată, cavalerul de la palat a fost izbit în cap de două lovituri, una după alta, ale britanului, astfel încât a început să i se tulbure vederea şi nu mai putea vedea nimic. Dâ**ndu-**şi seama de aceasta, britanul **s-**a năpustit cu îndrăzneală şi grabnic asupra lui şi l-a doborât de pe cal, învingâ**ndu-**l. (40) Apoi a luat şoimul şi, privind spre câini, a văzut o cartă scrisă care era legată de coloană cu un lănţişor de aur; când a întrebat curios ce este>, a primit acest răspuns: „Aceasta este carta pe care sunt scrie regulile iubirii pe care le-a proclamat cu gura sa regele iubirii pentru îndrăgostiţi. Trebuie să o iei cu tine şi să faci cunoscute îndrăgostiţilor regulile <iubirii>, dacă vrei să duci în pace şoimul cu tine”. (41) Luând carta şi primind cu curtenie îngăduinţa de a pleca, **s-**a întors în scurt timp, fără vreo altă piedică, la doamna pădurii. A găsit-o călărind în aceeaşi dumbravă în care o întâlnise înainte. (42) Ea **s-**a bucurat mult pentru victoria obţinută de britan şi l-a lăsat să plece spu**nându-**i: „Pleacă cu îngăduinţa mea, <prietene> drag, căci dulcea Britanie te aşteaptă. (43) Dar, ca să nu ţi se pară grea plecarea, te rog să vii uneori singur în aceste locuri şi mă vei găsi întotdeauna aici”. [După ce a sărutat-o o dată şi de treizeci de ori, **s-**a întors bucuros în Britannia. Mai apoi, a citit regulile care erau scrise pe cartă şi, potrivit răspunsului primit mai înainte, le-a dezvăluit tuturor îndrăgostiţilor.] (44) Regulile acestea sunt:

(376) I.

(377) Căsătoria nu este o bună scuză pentru ea renunţa la> iubire.

(378) II.

(379) Cel care nu este gelos nu iubeşte.

(380) III.

(381) Nimeni nu se poate lega de două iubiri.

(382) IV.

(383) Se ştie că iubirea creşte sau scade neîncetat.

(384) V.

(385) Nu este plăcut ceea ce iubitul obţine fără voia iubitei.

(386) VI.

(387) Bărbatul nu poate iubi înainte de maturitate.

(388) (45) VII.

(389) După moartea iubitei, se cere iubitului supravieţuitor o perioadă de doliu de doi ani.

(390) VIII.

(391) Nimeni nu trebuie să fie lipsit de iubirea sa fără vreo pricină.

(392) IX.

(393) Nimeni nu poate iubi dacă nu este îndemnat de iubire.

(394) X.

(395) Iubirea este izgonită din casa sa de lăcomie.

(396) XI.

(397) Nu se cuvine a iubi co femeie> pe care este ruşinos a o lua în căsătorie.

(398) XII.

(399) Adevăratul îndrăgostit nu doreşte din suflet decât îmbrăţişarea iubitei sale.

(400) (46) XIII.

(401) Rareori o iubire dezvăluită durează.

(402) XIV.

(403) o iubire dobândită cu uşurinţă este lipsită de valoare, iar una obţinută cu greutate este considerată preţioasă.

(404) XV.

(405) Orice îndrăgostit devine palid la vederea iubitei.

(406) XVI.

(407) La vederea neaşteptată a iubitei, inima îndrăgostitului bate cu putere.

(408) XVII.

(409) o nouă iubire o izgoneşte pe cea veche.

(410) XVIII.

(411) Doar probitatea face pe cineva vrednic de iubire.

(412) (47) XIX.

(413) Dacă iubirea scade, curând dispare şi rareori renaşte.

(414) XX.

(415) Îndrăgostitul este întotdeauna temător.

(416) XXI.

(417) Sentimentul iubirii este întotdeauna sporit de adevărata gelozie.

(418) XXII.

(419) Gelozia şi sentimentul iubirii cresc atunci când iubita este bănuită.

(420) XXIII.

(421) Cel chinuit de gândul iubirii doarme şi mănâncă puţin.

(422) XXIV.

(423) Orice act al îndrăgostitului sfârşeşte în contemplarea iubitei.

(424) (48) XXV.

(425) Adevăratul îndrăgostit nu crede că un lucru este bun dacă nu consideră că este pe placul iubitei.

(426) XXVI.

(427) Iubirea nu poate refuza nimic iubirii.

(428) XXVII.

(429) Îndrăgostitul nu se satură niciodată de mângâierile iubitei.

(430) XXVIII.

(431) Un mic semn îi provoacă îndrăgostitului bănuieli

cumplite.

(432) XXIX.

(433) Cel stăpânit de excesul de plăcere nu iubeşte. XXX.

(434) Adevăratul îndrăgostit este stăpânit fără încetare de imaginea iubitei.

(435) XXXI.

(436) Nimic nu se opune ca o femeie să fie iubită de doi bărbaţi sau un bărbat să fie iubit de două femei.

(437) (49) Aşa cum am spus, britanul a adus cu sine aceste reguli din partea regelui iubirii pentru doamna sa, pentru a cărei iubire a înfruntat multe primejdii până când a dobândit şoimul. După ce a cunoscut credinţa deplină şi râvna cutezătoare a cavalerului şi a înţeles pe deplin toate ostenelile lui, aceasta l-a răsplătit cu iubirea sa; apoi a convocat o mare adunare de doamne şi de cavaleri şi le-a dezvăluit regulile iubirii şi i-a legat pe toţi îndrăgostiţii să le respecte cu străşnicie sub ameninţarea <pedepsei> regelui iubirii. (50) Întreaga curte le-a primit şi a făgăduit să le respecte întotdeauna sub pedeapsa cregelui> iubirii. Toţi cei care au fost convocaţi la curte au dus cu ei acasă regulile scrise şi le-au răspândit în toate părţile lumii pentru toţi îndrăgostiţii.

(438) Despre respingerea iubirii

(439) (1) Dacă vei vrea să-ţi apleci urechea cu luare-aminte, prietene Gualterius, la lucrurile pe care, după o temeinică deliberare, le-am scris la cererea ta stăruitoare, nu vei avea niciun neajuns în arta iubirii. Căci, din marea noastră dragoste <faţă de tine>, am hotărât să dăm curs rugăminţilor tale şi am scris, în amănunt, în această cărticică toată doctrina iubirii. Să ştii că noi am făcut aceasta nu pentru că am crede că îţi este de folos, ţie sau oricărui alt bărbat, să iubeşti, ci ca să nu ne poţi dojeni în vreun fel pentru neştiinţa noastră; apoi, credem că acela care îşi cheltuieşte eforturile în iubire îşi iroseşte toate însuşirile folositoare. (2) Aşadar, citeşte această cărticică nu ca şi cum ai vrea să-ţi însuşeşti viaţa îndrăgostiţilor, ci, întărit prin cunoaşterea <iubirii> şi învăţat cum să îndemni inimile femeilor la iubire, să te ţii departe de <aceasta>, ca să poţi dobândi răsplata veşnică şi astfel să fii

vrednic în faţa lui Dumnezeu de un mai mare dar. Căci este mai pe placul lui Dumnezeu cel care nu se foloseşte de prilejul oferit de a păcătui, decât cel căruia nu îi este dată puterea aceasta.

(440) (3) Prin urmare, înţeleptul este dator să refuze actele iubirii şi să se împotrivească întotdeauna poruncilor ei din mai multe motive, dar mai ales pentru unul căruia nimănui nu îi este îngăduit să i se opună. Nimeni nu poate fi pe placul lui Dumnezeu prin alte fapte bune atâta vreme cât vrea să se dedice slujirii iubirii. (4) Căci Dumnezeu îi urăşte şi a poruncit în Vechiul şi în Noul Testament să fie pedepsiţi cei care, în afara căsătoriei, se ştiu prinşi în lucrările Venerei sau stăpâniţi de orice fel de patimă. Aşadar, ce bine se poate găsi acolo unde nu se face nimic decât împotriva voinţei lui Dumnezeu? (5) Vai, câtă durere şi câtă amărăciune ne cuprinde inima când, îndureraţi, vedem că oamenii pierd cele cereşti din cauza actelor ruşinoase şi nelegiuite ale Venerei! O, nenorocit şi smintit şi mai rău decât bestiile este acela care, pentru desfătarea vremelnică a cărnii, renunţă la bucuriile veşnice şi se osteneşte să se dea flăcărilor din gheena cea nestinsă! (6) Priveşte aşadar, Gualterius, şi cercetează cu ascuţimea minţii cu câtă onoare este acoperit cel care, dispreţui**ndu-**l pe Regele ceresc şi încălcâ**ndu-**i porunca, nu se teme să se lege cu lanţurile vechiului vrăjmaş pentru dragostea unei femeiuşti. Căci, dacă Dumnezeu ar fi vrut ca desfrânarea să fie fără păcat, ar fi poruncit oare fără temei să fie celebrată căsătoria, de vreme ce poporul lui Dumnezeu **s-**ar putea înmulţi mai uşor prin acest mod decât prin căsătorie? (7) Trebuie aşadar să ne uimească nebunia oricărui om care, pentru a îmbrăţişa <bucuriile> josnice şi pământeşti ale Venerei, pierde moştenirea veşnică pe care însuşi Regele ceresc a redat**-**o tuturor oamenilor cu <preţul> sângelui său. În plus, ştim că pentru om este cea mai mare ruşine şi o ofensă adusă lui Dumnezeu cel atotputernic, dacă, urmând tentaţiile cărnii şi plăcerile trupului, alunecă iarăşi în capcana iadului de unde Părintele ceresc l**-**a salvat prin vărsarea sângelui Unicului Său Fiu.

(441) (8) Apoi, se ştie că un alt argument este împotriva îndrăgostiţilor. Căci prin iubire este vătămat aproapele pe care fiecare

are poruncă divină să-l iubească ca pe sine însuşi. Mai mult, chiar fără porunca legii, ţinând seama de binele lumesc, suntem datori să ne iubim aproapele, căci nimeni nu se poate lipsi, nici măcar pentru scurtă vreme, de aproapele său. (9) Un al treilea argument îi îndeamnă pe toţi să se ferească de iubire. Din cauza ei se despart prietenii şi se iscă duşmănii de moarte între oameni şi urmează crime sau alte rele. Căci nimeni nu este legat de celălalt prin lanţul afecţiunii şi prieteniei**într**atât încât, dacă află că celălalt caută iubirea soţiei sau fiicei sau a unei rude apropiate, să nu fie de îndată cuprins de o ură răzbunătoare şi să nu nutrească o mânie înveninată. (10) Căci se consideră că trăieşte doar pentru sine şi, de aceea, trebuie părăsit de toţi ca un duşman al neamului omenesc şi evitat ca o bestie veninoasă cel care încalcă onoarea unui prieten pentru slujirea cărnii. Căci ce este mai necesar sau <mai> folositor oamenilor decât a avea prieteni de nădejde? După mărturia lui Cicero, nici focul, nici apa nu sunt atât de folositoare oamenilor precum consolările prietenilor88. (11) Dacă se găseşte un singur prieten printre toţi oamenii, acesta este mai de preţ decât orice avere; căci nimic pe lume nu valorează atât încât să se poată compara cu un prieten adevărat. Mulţi sunt prieteni doar cu numele, dar sunt lipsiţi de ceea ce înseamnă acest nume, fiindcă prietenia lor dispare, după împrejurări. Dar adevăratul prieten este mai credincios prietenului în vremuri potrivnice şi devine mai statornic în orice nenorocire. (12) La acest lucru se referă vechiul proverb:

(442) „Cât timp vei fi fericit, vei număra mulţi prieteni.

(443) Când vremurile vor fi potrivnice, vei fi singur” 89.

(444) Elocventul Tullius arată în cartea Despre prietenie ce valoare are un prieten sau la ce foloseşte. Din ea poţi cunoaşte folosul şi câştigul prieteniei şi ce sau cât renume ar trebui să aibă în faţa oamenilor cel care pune desfătarea şi plăcerea cărnii înaintea prieteniei.

(445) (13) Un alt argument ne opreşte de la păcatul iubirii. Căci, de vreme ce toate păcatele, prin natura lor, pângăresc sufletul, doar acest păcat întinează şi sufletul, şi trupul; prin urmare, trebuie să ne

păzim de el mai mult decât de toate celelalte, fiindcă, pe bună dreptate, autoritatea divină proclamă că nu există niciun păcat mai grav decât desfrâul.

(446) (14) Dar există şi un alt argument pentru a fugi de <păcatul> iubirii. Cel care iubeşte ajunge în robie şi se teme că orice îi poate vătăma iubirea, iar sufletul lui este greu chinuit din cauza unei mărunte bănuieli şi inima îi bate cu putere. Căci îndrăgostitul se teme, din cauza geloziei iubirii, dacă iubita vorbeşte cu vreun străin, se plimbă sau întârzie mai mult decât de obicei, fiindcă „iubirea este un lucru plin de o teamă neliniştită" 90. (15) Îndrăgostitul nu îndrăzneşte să facă sau să gândească nimic ce **s**-ar <putea, împotrivi cât de puţin voinţei iubitei, fiindcă se teme să nu dăuneze dorinţei şi credinţei iubitei faţă de el; şi nici veghea, nici somnul nu pot alunga acest gând de la îndrăgostit. Căci cel pe care l-a atins cu adevărat sabia iubirii este frământat fără întrerupere de gândul la iubita sa şi nicio bogăţie, onoare sau altă demnitate nu l-ar putea face atât de fericit pe cât <este> când se bucură de iubirea sa după dorinţa inimii. (16) Chiar dacă îndrăgostitul ar câştiga întreaga lume, dar ar suferi pierderea iubirii sau o altă piedică <în calea acesteia>, le-ar considera pe toate drept cea mai mare sărăcie91; pe de altă parte, crede că nicio sărăcie nu-l poate vătăma, cât timp iubirea este în armonie cu voinţa sa; de asemenea, îndrăgostitul se teme să facă sau să spună ceva ce ar putea să stârnească mânie în sufletul iubitei sau să o supere în vreun fel. (17) Aşadar, cine este atât de neghiob şi de smintit încât să încerce să obţină un lucru care îl constrânge pe om la o sclavie atât de atroce, îl supune puterii altuia şi îl leagă de hotărârea altuia în toate? Mai mult, chiar dacă, uneori, iubirea nu jigneşte un prieten, fiindcă se îndreaptă spre o persoană străină prietenului, prietenul nu va putea recunoaşte totuşi prietenia reciprocă atâta vreme cât adevărata iubire îl va stăpâni pe prietenul său. (18) Căci cel pe care îl atingsăgeţile iubirii nu se gândeşte la nimic altceva, nici nu crede că altceva este de folos în afară de a face plăcere iubitei şi de a-i face mereu servicii şi, din cauza iubirii, îşi răsplăteşte nepotrivit prietenul pe care îl neglijează sau îl pierde. Se crede că trăieşte doar pentru sine şi iubita sa acel nenorocit

care, uitând binele şi prietenia tuturor celorlalţi, le înlocuieşte cu iubirea unei singure femei; şi de aceea, pe bună dreptate, toţi prietenii îl ocolesc, ba chiar toţi oamenii se feresc de el.

(447) (19) Iată şi un alt argument care se opune iubirii. Din iubire provine sărăcia respingătoare şi se ajunge în temniţa lipsei. Iubirea, prin**tr-**o necesitate inevitabilă, îl constrânge pe om să dăruiască fără deosebire cele ce trebuie date şi cele ce nu trebuie date – ceea ce nu mai este generozitate, ci este numită de vechea înţelepciune92 risipă, pe care Scriptura o prezintă ca pe un păcat de moarte93 căruia nu-i este de ajuns nicio bogăţie şi, de aceea, aduce pe oricine la cea mai lucie sărăcie; astfel, oamenii se căznesc să adune bogăţii, fie legiuit, fie nelegiuit, ca sărăcia să**-**şi poată hrăni iubirea şi să**-**şi poată păstra nevătămată onoarea în ochii lumii. (20) Căci celui obişnuit să aibă nenumărate bogăţii sau să fie desfătat de bucuriile cărnii şi ale lumii, dacă ajunge în neagra sărăcie, lumea întreagă i se pare întunecată şi nu se teme să comită nicio nelegiuire ca să**-**şi poată recupera bogăţiile pierdute, pentru a putea avea parte de bucurii asemănătoare celor de dinainte; nici nu se poate imagina vreo nelegiuire pe care îndrăgostitul ar şovăi să o săvârşească dacă prin ea sărăcia ar fi transformată în bogăţie, astfel încât, din aceasta, să**-**şi poată hrăni iubirea. Fereşte**-**te, aşadar, să cauţi o asemenea cauză ale cărei urmări nu le vei putea ocoli cu uşurinţă.

(448) (21) Poţi vedea acum ce reputaţie are un om după ce a comis tâlhării, jafuri sau alte nelegiuiri şi cu ce obraz iese în lume cel care este vinovat de fărădelegile pe care le**-**am pomenit. Şi ce îl face pe un om mai demn de dispreţ în faţa oamenilor decât faptul că este silit să îndure o neagră sărăcie pentru iubirea unei femei?

(449) (22) Există şi un alt argument solid care stă împotriva oricărui îndrăgostit: iubirea aduce tuturor oamenilor o suferinţă insuportabilă în viaţă, iar după moarte îi face să îndure chinuri şi mai mari. O, ce gust minunat trebuie să aibă pentru toţi binele care promite celor vii o suferinţă fără sfârşit, iar celor morţi chinuri veşnice şi le făgăduieşte tuturor îndrăgostiţilor o moştenire despre care Evanghelia spune că este aşezată în întunericul din afară, unde va fi „plângerea şi

scrâşnirea din dinţi” 94! (23) Dacă vei vrea, Gualterius, să primeşti sfaturile mele, vei lăsa asemenea bunuri pe seama altora. Deşi, mai sus am vorbit mult despre chinurile pe care le îndură îndrăgostiţii în viaţă, mi se pare totuşi că nimeni nu va fi pe deplin lămurit dacă nu va fi aflat <acestea, din experienţa care e magistră.

(450) (24) Un alt argument dovedeşte că trebuie să ne ferim de iubire, fiindcă printre virtuţi sunt considerate castitatea şi înfrânarea cărnii; prin urmare, contrariul lor, adică desfrânarea şi plăcerea cărnii, sunt considerate în mod necesar printre vicii. Aşadar, orice om trebuie să se ferească de iubire>, fiindcă oamenii care trăiesc în lume nu doresc nimic mai mult decât să aibă un bun renume în societate şi să li se răspândească cât mai mult faima în lume. (25) Dar nimeni nu şi-ar putea păstra reputaţia curată şi nevătămată; nici nu va putea să aibă un bun nume între oameni dacă nu ar fi îmbrăcat cu veşmântul virtuţilor. Iar nimeni nu poate avea podoabele virtuţilor dacă este pătat cu murdăria viciului. Căci virtutea şi viciul „nu se potrivesc, nici nu locuiesc în aceeaşi casă” 95. (26) Ba chiar vreau să merg mai departe <şi să spun> că, atât la bătrân, cât şi la tânăr, atât la cleric, cât şi la laic, atât la pedestraş, cât şi la cavaler, atât la femeie, cât şi la bărbat, castitatea, curăţia şi integritatea trupului sunt lăudate, iar coruperea cărnii este osândită. (27) Căci niciun bărbat nu ar putea câştiga iubirea unei femei atât de sus-puse încât faima lui să nu sufere, pe bună dreptate, vreo atingere între cei buni şi chibzuiţi de la orice curte. De ce, aşadar, să cauţi iubirea, dacă în faţa lui Dumnezeu şi a oamenilor vei fi josnic şi blasfemator? Desigur dacă nu pentru altceva, cel puţin pentru a nu-ţi pierde bunul renume şi, totodată, pe Dumnezeu.

(451) (28) De asemenea, femeia, dacă începe să slujească iubirii, nu este considerată în niciun fel demnă de laudă, chiar dacă este iubită de un bărbat de neam regesc. Ba mai mult, deşi la bărbaţi este tolerat excesul iubirii sau al poftei, la femei este considerat o faptă condamnabilă, iar ea îşi pierde reputaţia şi este considerată de orice înţelept o curtezană necurată şi demnă de dispreţ.

(452) (29) Condamnăm iubirea şi în alt mod. Cei ce judecă drept

şi cercetează cu luare-aminte văd că nu există niciun păcat care să nu provină din iubire. Este limpede că, de multe ori, de aici izvorăsc crima şi adulterul; tot de aici izvorăşte şi sperjurul, fiindcă deseori, când trădează pentru iubire, <oamenii> fac jurăminte care nu sunt jurăminte, ci, potrivit legilor sfinţilor părinţi, mai degrabă sperjururi. (30) Al şaptelea argument pentru respingerea iubirii, pe care l-am pomenit mai sus, dovedeşte că şi furtul provine din iubire. Tot de acolo rezultă şi mărturia mincinoasă; nu există niciun fel de minciună pe care îndrăgostiţii să nu o spună dacă sunt constrânşi de iubire. Toată lumea ştie că mânia şi ura provin, de asemenea, din iubire. (31) Este limpede că şi incestul provine <tot> de aici; căci nu există un om atât de învăţat în scrierile divine care, dacă un duh rău îl stârneşte cu săgeţile iubirii, să-şi poată ţine în frâu pofta pentru femeile cu care e înrudit prin sânge sau căsătorii sau cu cele consacrate lui Dumnezeu – şi ştim acest lucru din experienţă. Şi slujirea idolilor provine din iubire, aşa cum o dovedeşte exemplul preaînţeleptului Solomon care, pentru iubirea femeilor, nu **s**-a temut, ca o bestie, să invoce zei străini şi să le aducă idolilor muţi sacrificii96. (32) Iar dacă i **s**-a putut întâmpla cuna ca asta> celui pe care Dumnezeu l-a rânduit să se bucure mai mult decât toţi ceilalţi de înţelepciune şi cumpătare, ce ne-ar putea apăra pe noi care, faţă de el, suntem consideraţi neghiobi şi trăim sub stăpânirea altuia? Căci unde vezi că se uscă lemnul verde, acolo cel uscat este distrus de foc97.

(453) (33) Dar există şi alt argument care se opune iubirii. De vreme ce toate relele izvorăsc din iubire, nu văd să provină de acolo niciun bine pentru oameni, fiindcă desfătarea cărnii, care este râvnită cu atâta lăcomie, nu este din categoria binelui, ba chiar se vede că este o faptă condamnabilă abia tolerată între soţi ca o vină iertată, aşa cum spune profetul: „Căci, iată, în fărădelegi m-am zămislit şi în păcate m-a născut maica mea” 98.

(454) (34) Apoi, ne opunem iubirii cu acest argument. Iubirea nu numai că îi lipseşte pe oameni de moştenirea cerească, dar le şi răpeşte onorurile acestei lumi. Niciun cleric nu este atât de nobil sau din**tr**-o familie atât de strălucită încât, dacă se ştie că se dedică slujirii

iubirii şi se lasă în voia plăcerilor cărnii, să obţină cu uşurinţă onoruri bisericeşti; ba chiar merită să fie lipsit şi de onoarea primită şi să fie cunoscut între oameni ca infam. (35) Nici laicul nu se poate lăuda cu atâta chibzuinţă sau probitate încât, dacă este limpede că **s-**a pătat cu viciul cărnii, să nu piardă bunul renume de dinainte şi să fie considerat prea puţin potrivit pentru orice funcţie onorabilă. Şi femeia, oricât de nobilă, chibzuită şi frumoasă, dacă se ştie că şi**-**a legat sufletul, oricât de puţin, de iubirea cuiva, este considerată demnă de dispreţ de către toţi oamenii şi orice om onorabil îi refuză compania.

(455) (36) Pe lângă acestea, orice îndrăgostit este încet şi leneş în toate, în afară de cele ce ţin de iubire. Căci îndrăgostitul nu se îngrijeşte nici de treburile sale, nici de cele ale vreunuiprieten; dacă cineva îi vorbeşte despre un fapt oarecare, nu**-**şi deschide urechile la cuvintele aceluia, nici nu aude rugăminţile dacă nu au de**-**a face cumva cu iubirea sa. (37) Chiar dacă i **s-**ar vorbi o lună întreagă <despre iubirea sa>, nu ar pierde o iotă din toată povestea, căci ascultă cu atâta aviditate ceea ce se spune despre iubita sa încât nu **s-**ar sătura niciodată să asculte.

(456) (38) Apoi, ştim, fără nicio îndoială, că însuşi Dumnezeu este capul şi principiul castităţii şi modestiei; iar diavolul este autorul iubirii şi al poftei, aşa cum cunoaştem din Scriptură99. De aceea, ţinând seama care este autorul lor, suntem datori să păstrăm întotdeauna modestia şi castitatea şi să ne ferim cu totul de desfrânare, fiindcă se ştie că ceea ce a dat diavolul nu poate fi desăvârşit, nici nu poate fi mântuitor sau demn de laudă pentru oameni. (39) Dar ceea ce este dat de Dumnezeu nu poate în niciun fel să aibă urmări rele sau nefericite pentru oameni. Să ştiţi, aşadar, că este cuprins de orbire cel care părăseşte slujirea lui Dumnezeu şi se îndeletniceşte cu slujirea diavolului. Căci diavolul promite lucruri multe şi plăcute oştenilor săi, dar mai apoi le dă lucruri amare şi face întotdeauna altfel decât a promis, fiindcă el a fost de la început mincinos şi nu se află întru adevăr100. (40) În fapt, obişnuieşte să dea slujitorilor săi o nefericită răsplată; căci cel ce îi aduce mai multe servicii merită să primească de la el pedepse mai mari şi să îndure

chinuri mai mari; dimpotrivă, pe cel care îi aduce ofense mai mari şi-l face mai supus sieşi. Dar se spune că diavolul se aseamănă cu un tâlhar care promite călătorului să-i fie călăuză de nădejde, iar după ce primeşte plata călăuzei, îl călăuzeşte spre locurile unde se află duşmanii, îl lasă acolo şi împarte prada cu duşmanii. (41) Tot astfel, diavolul făgăduieşte lucruri dulci şi plăcute oştenilor săi şi celor care vor să-l urmeze şi, cumva, îi face încrezători că vor scăpa de pedeapsă şi vor avea o viaţă îndelungată; mai apoi, după ce primeşte plata călăuzei, adică se leagă prin banul păcatelor, îi conduce în locuri pline de capcane, adică la moarte, unde capcanele diavolilor vrăjmaşi sunt pregătite pentru oameni, şi îi lasă în capcanele vrăjmaşilor şi împarte prada cu aceşti vrăjmaşi, fiindcă, după ce i-a călăuzit prin viclenia sa în iad şi puterea diavolilor, îi supune la chinuri, dându-le pedepsele statornicite împreună cu celelalte puteri ale iadului. (42) Dar Dumnezeu nu este aşa, ci, în locul lucrurilor bune şi plăcute promise, ne dă lucrurile cele mai bune şi mai plăcute, fiindcă el este Calea, Adevărul şi Viaţa101; de aceea, pe bună dreptate, cele promise le va împlini însutit, iar oricine vrea să-şi pună întreaga credinţă în îndurarea sa nu va cădea în cursele nici unui vrăjmaş, ci va fi călăuzit fără primejdii spre locurile dorite şi spre viaţa veşnică. Prin urmare, fiecare este dator să refuze iubirea şi actele desfrânării şi să îmbrăţişeze curăţia trupului.

(457) (43) Apoi, iubirea provoacă de obicei războaie nesfârşite şi aducătoare de moarte şi rup tratatele pentru o pace perpetuă. Deseori nimiceşte oraşe mari, fortăreţe întărite şi măreţe şi castele bine apărate; conduce mari averi, chiar dacă posesorul nu e risipitor, la nefericirea sărăciei şi pe mulţi îi sileşte să săvârşească crime pentru care trebuie să plătească, deşi păcatul nu este nici al lor, nici al părinţilor lor.

(458) (44) La acestea se poate adăuga un rău şi mai mare. Iubirea distruge pe nedrept căsătoria şi îl sileşte pe bărbat să se îndepărteze fără motiv de soţie, deşi Dumnezeu a poruncit cu tărie prin lege ca <aceştia> să nu fie despărţiţi de om. Căci spune Scriptura: „Ce Dumnezeu a unit, omul să nu despartă” 102. Ba mai mult, ştim că

mulţi îndrăgostiţi, constrânşi de iubire, **s-**au gândit la moartea soţiei şi <chiar> au ucis-o cu cea mai mare cruzime **–** ceea ce ştie toată lumea că este o nelegiuire îngrozitoare. (45) Un bărbat nu trebuie să aibă atâta dragoste în această lume pentru nimeni altcineva câtă are pentru soţia cu care este căsătorit în modlegiuit. Dumnezeu a statornicit că soţia este un singur trup cu bărbatul ei şi a poruncit ca, lăsând toate celelalte, soţul să se unească cu soţia sa. Căci spune: „Pentru aceea va lăsa omul pe tatăl şi pe mama sa şi se va uni cu femeia sa şi vor fi amândoi un trup" 103. (46) Apoi, cu soţia stăpânim fără păcat pasiunea şi înlăturăm imboldul desfrâului fără a ne păta sufletul şi avem de la soţie copii legitimi care ne vor aduce mângâieri demne şi în viaţă, şi în moarte, iar în ei Dumnezeu va putea cunoaşte roadele <pe care i le-am adus ca ofrandă>. Chiar dacă uneori copiii se nasc <şi din desfrâu, ei nu pot aduce totuşi nicio mângâiere părintelui, de vreme ce sunt excluşi de la moştenirea lui. (47) Mai mult, Scriptura ne spune că fiii născuţi din desfrânare sunt ocara părintelui şi nu credem că sunt plăcuţi lui Dumnezeu, aşa cum ne învaţă Sfânta Scriptură care spune: „Fiii adulterilor urâţi sunt lui Dumnezeu" 104.

(459) (48) De vreme ce toate nelegiuirile izvorăsc din iubire şi nu ştim să provină din ea niciun bine, ci doar nenumărate chinuri pentru oameni, de ce, tinere fără minte, cauţi să iubeşti şi să pierzi îndurarea lui Dumnezeu şi moştenirea veşnică? Învaţă, aşadar, preaiubite prieten, să-ţi păstrezi curăţia trupului şi să învingi plăcerile cărnii prin virtutea sufletului şi să păzeşti vasul tău nepătat pentru Domnu1105. (49) Chiar dacă vei fi chinuit de patima cărnii **într-**atât încât înfrânarea trupului să ţi se pară un lucru greu, dacă vei vrea să-mi asculţi sfatul îţi va fi uşor să îmbrăţişezi fără şovăială şi înfrânarea cărnii, şi curăţia şi vei putea alunga fără mare greutate plăcerea cărnii. Niciodată să nu te ducă gândul la desfătarea cărnii şi să nu uiţi să ocoleşti întotdeauna locurile, timpul sau persoanele care pot fi cauza plăcerii şi îţi pot stârni dorinţa. (50) Iar dacă un loc sau o întâmplare neaşteptată te împinge spre lucrările cărnii prin imaginea unei femei, ai grijă să-ţi înfrânezi de îndată plăcerea cu bărbăţie şi să părăseşti acele locuri. Dar dacă patima cărnii va începe să te

chinuiască, fereşte-te să-ţi împlineşti plăcerea sau ca împrejurările să te ducă la păcat. (51) Căci dacă vei fi statornic şi victorios în lupta cu patima de câteva ori, rareori te va mai ataca după aceea, poate chiar niciodată. Pofta ne învinge dacă o urmăm; scăpăm dacă fugim de ea. Prin urmare, dacă vrei să asculţi cele pe care ţi le spunem, îţi va fi uşor să te împotriveşti pornirilor poftei. (52) Ferească Dumnezeu ca un om înzestrat cu atâta noblețe şi probitate să poată fi pătat de atingerea Venerei, înjosit de desfrâul cu o femeie sau mânjit de necurăţia ei, căci nu există pe lume nimic mai josnic sau mai supărător decât a reflecta asiduu la natura sau însuşirile femeii.

(460) (53) Să lăsăm de-o parte acestea pentru moment, ca să nu se creadă cumva că învinovăţim natura şi fiindcă sunt vădite oricărui om chibzuit. Singura noastră intenţie este acum să te povăţuim să te împotriveşti iubirii şi să te îndrumăm spre curăţia trupului. (54) Dacă vom putea îndeplini acest lucru cu ajutorul lui Dumnezeu, să ştii că nimic nu ni se poate întâmpla în viaţă mai plăcut, fiindcă înfrânarea cărnii şi curăţia trupului sunt lucruri pe care se cuvine să le ai în faţa lui Dumnezeu şi a oamenilor şi să le păstrezi prin orice mijloc, pentru că, fără ele, niciun bine nu poate fi cu adevărat desăvârşit la om. (55) Dacă se ştie că un om are aceste <virtuţi>, multe excese îi vor fi trecute cu vederea şi multe păcate îi vor fi iertate. Căci dacă omul este curat şi mărinimos, nu poate fi rănit cu uşurinţă de ponegriri, nici lipsit de laudele <pe care le merită>. Vei fi, aşadar, înţelept dacă îţi vei da multă osteneală să obţii acest lucru, care înfrumuseţează toate cele bune care se găsesc în om şi poate ascunde multe excese prin puterea sa. (56) Să nu te miri că am spus curat şi am adăugat mărinimos, căci fără mărinimie orice virtute este moartă şi neaducătoare de laude. Aşa cum mărturiseşte apostolul Iacob: „Orice credinţă fără fapte este moartă” 106, tot astfel orice virtute fără magnanimitate107 nu este nimic.

(461) (57) Un alt argument pare să-i condamne pe îndrăgostiţi. Din cauza iubirii şi a lucrării Venerei trupurile oamenilor slăbesc şi, de aceea, bărbaţii devin mai puţin puternici în război. Bărbaţii sunt slăbiţi de iubire din trei cauze; căci prin lucrarea Venerei, aşa cum ne-o dovedeşte autoritatea fizicienilor, puterea corpului este mult

împuţinată, iar din cauza iubirii, corpul se hrăneşte cu mai puţină mâncare şi băutură şi de aceea, pe bună dreptate, puterea lui scade. (58) Apoi, iubirea răpeşte somnul şi îl lipseşte de obicei pe om de orice odihnă. Iar din lipsa somnului urmează o digestie proastă şi o mare slăbiciune a trupului; putem cunoaşte acest lucru din definiţia raţională <dată> de fizică cuvântului somn. Căci „somnul este", aşa cum spune Johannitius108, „odihna puterilor animale, cu intensificarea celor naturale"; prin urmare, lipsa somnului nu este nimic altceva decât oboseala puterilor animale, cu micşorarea celor naturale. (59) Se poate spune, pe bună dreptate, că trupurile oamenilor slăbesc şi din**tr-**o a patra cauză. Căci credem că, din cauza păcatului, toate darurile de la Dumnezeu se micşorează, iar viaţa omului se scurtează. De vreme ce puterea corpului este un dar însemnat şi ales conferit> oamenilor, nu faci bine dacă vrei să**-**ţi însuşeşti lucruri prin care acest dar ales se poate, din orice cauză, distruge sau poate, cumva, să scadă. (60) Din iubire nu provin numai cele pe care le**-**am pomenit, ci şi boala trupului. Căci din cauza digestiei proaste, înăuntru umorile sunt tulburate, iar de aici urmează febra şi nenumărate boli. Pierderea somnului duce la deformări ale creierului şi minţii; de aceea, omul devine nebun şi violent. (61) Iar frământarea pe care o încearcă toţi îndrăgostiţii zi şi noapte provoacă o slăbiciune a creierului şi de aici provin multe boli ale trupului. Îmi amintesc că odată am citit la fizicienii pomeniţi că, din cauza lucrării Venerei, oamenii îmbătrânesc în scurt timp şi, de aceea, încerc să te sfătuiesc şi să te implor să nu iubeşti.

(462) (62) Îţi aduc un alt argument ca să nu iubeşti, şi anume că înţelepciunea îşi pierde funcţia sa la înţeleptul care iubeşte109. Căci oricâtă înţelepciune ar avea un om, dacă este atras spre lucrarea Venerei, nu <mai> cunoaşte măsura, nu**-**şi mai poate înfrâna pornirea poftei prin înţelepciune şi nu**-**şi mai poate stăpâni acţiunile aducătoare de moarte. Ba chiar se spune că înţelepţii devin mai uşor nebuni de iubire şi împlinesc cu mai multă ardoare plăcerile cărnii decât cei cârmuiţi de mai puţină cunoaştere. (63) Iar bărbaţii înţelepţi, după ce au renunţat la iubire, dispreţuiesc de obicei excesele poftei mai mult

decât cei care sunt înzestraţi cu mai puţină cunoaştere. Cine a avut mai multă înţelepciune decât Solomon, care a păcătuit <trăind> în desfrâu fără măsură şi nu **s-**a temut să adore zei străini pentru iubirea femeilor110? (64) Şi cine a fost mai mare prin şi mai vestit pentru înţelepciunea sa decât profetul David care a avut nenumărate concubine, a poftit în mod nelegiuit la soţia lui Urie, a necinstit**-**o prin adulter şi i**-**a ucis soţul ca un ucigaş făţarnic111? Ce îndrăgostit de femei poate să**-**şi înfrâneze dorinţa, dacă la bărbaţii înzestraţi cu atâta înţelepciune aceasta nu şi**-**a mai avut rostul, nici nu a putut pune stavilă poftei din cauza iubirii pentru femei?

(463) (65) Îi condamnăm iarăşi pe îndrăgostiţi prin**tr-**un alt argument. Nu vei putea găsi iubirea reciprocă pe care o cauţi la femeie. Căci nicio femeie nu a iubit vreodată un bărbat, nici nu **s-**a putut lega cu lanţul unei iubiri reciproce de un iubit. Femeia caută să se îmbogăţească prin iubire, nu să ofere mângâierile plăcute iubitului; nici nu trebuie să se mire cineva de acest lucru, de vreme ce el provine din natura <ei>. (66) Căci toate femeile, potrivit naturii sexului lor, sunt pătate de viciul lăcomiei şi avariţiei şi veghează, se îngrijesc şi se frământă pentru a dobândi bani şi câştiguri. Am călătorit în multe părţi ale lumii şi am cercetat cu luare**-**aminte, dar nu am putut găsi niciun om care să afirme că a întâlnit o femeie care să nu ceară lucrurile care nu îi sunt oferite de bunăvoie şi care să nu renunţe la o iubire după ce a înce**put-**o, dacă nu a primit toate darurile oferite sau cerute. (67) Chiar dacă i**-**ai dărui unei femei bogăţii nemăsurate, dacă ar vedea că nu-i oferi obişnuitele daruri sau ar afla că ai ajuns la sărăcie, te va trata ca pe un necunoscut, un străin de alt neam şi o va supăra şi nemulţumi tot ce faci. Şi nu vei putea găsi nicio femeie care să aibă atâta afecţiune pentru tine sau să fie atât de statornică încât, dacă altcineva se apropie oferi**ndu-**i daruri, să păstreze credinţă iubirii sale. (68) Avariţia are atâta putere la femei, încât darurile generoase doboară toate zidurile castităţii lor. Căci dacă vrei să vii cu mâna deschisă112, nicio femeie nu te va lăsa să pleci fără ceea ce ai cerut. Dacă uiţi să faci promisiuni generoase, să nu vii să ceri nimic de la femei, deoarece, chiar dacă ai fi împodobit cu onoruri regeşti, dacă nu aduci nimic, nu vei putea obţine

nimic de la ele, ci vei fi alungat de la curte şi făcut de ruşine113. Căci, din cauza avariţiei, toate femeile sunt prădătoare şi poartă pungi. (69) Nu există femeie înzestrată cu o obârşie sau o stare atât de înalte şi binecuvântate ori cu atâta bogăţie încât, dacă i se oferă bani, să nu-i dispară pudoarea, iar bogăţia şi dărnicia unui bărbat, oricât de umil şi respingător, să nu o poată corupe; de aceea, nicio femeie nu se consideră bogată, aşa cum niciun beţiv nu bea vreodată îndeajuns. Chiar dacă pământul şi apa **s-**ar preschimba din**tr-**odată în aur, tot nu ar putea fi potolită avariţia femeii.

(464) (70) Apoi, orice femeie nu este numai în mod natural lacomă, ci şi invidioasă şi clevetitoare, hapsână, sclava pântecelui, nestatornică, nehotărâtă în vorbire, nesupusă şi neascultătoare în faţa opreliştilor, atinsă de viciul mândriei şi dornică de glorie deşartă, băutoare, limbută; nu păstrează niciun secret, este desfrânată, înclinată spre orice rău şi nu iubeşte niciun bărbat din inimă.

(465) (71) Femeia este avară: nu se poate imagina nicio nelegiuire pe lume pe care ea să nu o săvârşească cu îndrăzneală pentru câştig, nici nu va ajuta din belşugul său pe cel ce suferă vreo nevoie. Mai uşor ai putea zgâria cu unghia un diamant decât să faci o femeie, prin orice şiretlic omenesc, să dea de bunăvoie ceva din agoniseala ei. Aşa cum Epicur a crezut că binele suprem se află în pântece, tot astfel femeia crede că gloria acestei lumi se află în bogăţii şi în agonisirea acestora. (72) Nicio femeie nu este atât de simplă şi neghioabă încât să nu ştie să**-**şi păzească avuţiile cu aviditate şi să le câştige pe ale altuia cu cea mai mare dibăcie. Ba mai mult, o femeie simplă este mult mai pricepută în vânzarea unei găini decât cel mai înţelept avocat în înstrăinarea unui mare castel. Nicio femeie nu este cuprinsă de ardoarea iubirii până **într-**atât încât să nu se străduiască cu toată puterea minţii sale să înghită avuţia iubitului său. Şi această regulă nu este falsă, ba chiar este lipsită de excepţii.

(466) (73) Femeia este invidioasă **–** aceasta este iarăşi o regulă generală **–** fiindcă întotdeauna femeia este mistuită de gelozie pentru frumuseţea altei femei şi nu se bucură <pentru> lucrurile <pe care le are aceea, Chiar dacă o femeie aude că este lăudată frumuseţea fiicei

sale, este greu să nu fie cuprinsă de o gelozie ascunsă. (74) Chiar marile lipsuri ale femeilor din preajma ei şi neaşteptata lor sărăcire le apar ca prosperitate şi îmbelşugare; de aceea, credem că vechiul proverb a vrut să se refere doar la sexul femeiesc, fără excepţie, căci spune:

(467) „Este întotdeauna mai bogată recolta pe ogorul altuia.

(468) Iar vacile vecinului au ugerul mai plin" 114.

(469) Nu se poate întâmpla ca o femeie să laude probitatea sau frumuseţea alteia, iar dacă se întâmplă vreodată, femeia adaugă numaidecât cuvinte ponegritoare care să poată şterge laudele aduse mai devreme. (75) De aceea, pe bună dreptate se spune că femeia este bârfitoare, fiindcă bârfele izvorăsc doar din invidie şi ură. Nicio femeie nu a vrut vreodată să încalce aceste judecăţi, ci le păstrează neştirbite. Şi nu este uşor să găseşti o femeie care să ştie să îşi ţină limba în frâu sau să treacă sub tăcere cuvinte de ocară. (76) Şi orice femeie crede că este spre lauda sa şi îi creşte propria faimă, dacă se îndârjeşte să micşoreze laudele altora, ceea ce dovedeşte tuturor cât de puţină judecată au femeile. Căci toată lumea ştie – este aproape o regulă generală – că vorbele ponegritoare vatămă doar faima celui care ponegreşte şi îi distruge bunul renume. (77) Nici pentru aceasta femeile nu încetează să clevetească şi să treacă sub tăcere laudele celor buni; astfel, credem că se poate afirma cu tărie că nicio femeie nu deţine învăţătura înţelepciunii. Căci toate cele pe care le au de obicei înţelepţii le sunt străine femeii, fiindcă aceasta crede orbeşte orice stăruie să primească laude şi face alte lucruri contrare înţelepciunii, pe care ne-ar fi foarte greu să le enumerăm.

(470) (78) Femeia este atinsă de viciul lăcomiei, fiindcă orice femeie se străduieşte din toate puterile să pună mâna nu numai pe toate bunurile altora, ci şi pe cele ale soţului său, iar cele obţinute nu vor mai fi de folos nimănui. O avariţie atât de mare o stăpâneşte pe femeie, încât nu crede niciodată că legile divine sau omeneşti îi stau împotrivă, ci caută să se îmbogăţească în dauna altora. (79) Mai mult, femeia crede că a nu dărui nimănui nimic şi a păstra cu îndârjire cele obţinute pe drept sau pe nedrept este cea mai mare virtute şi trebuie

să fie lăudată de toţi ca un bine, iar această regulă poate fi valabilă chiar şi pentru o regină.

(471) (80) Femeia slujeşte pântecului până acolo încât nu roşeşte să încuviinţeze orice dacă este sigură de o masă rafinată, nici nu poate avea atâta mâncare, dacă îi este foame, încât să spere că se va putea vreodată sătura sau va putea să invite pe cineva la masă, ci caută să mănânce întotdeauna pe ascuns, de obicei fără măsură şi în locuri retrase. (81) Chiar dacă, de altfel, sexul femeiesc este întotdeauna avar şi înclinat spre agonisirea averilor, le cheltuieşte totuşi pe toate câte le are pentru a se ghiftui cu mâncare; nici nu **s**-a văzut vreodată o femeie care să nu cadă în păcatul îmbuibării. Şi le putem vedea toate acestea la Eva, prima femeie, care, chiar dacă a fost făcută de mâna divină fără <faptă> omenească115, totuşi nu **s**-a temut să mănânce fructul oprit şi să fie izgonită din rai din cauza lăcomiei pântecelui116. (82) Aşadar, dacă acea femeie creată de mâna divină fără păcat nu şi-a putut stăpâni pofta gurii, ce va fi cu celelalte pe care le-a zămislit mama lor în păcate şi care nu trăiesc niciodată fără păcat? Aşadar, pentru tine să fie o regulă generală că vei putea dobândi cu uşurinţă orice de la femeie dacă te vei îngriji să o hrăneşti deseori la o masă minunat împodobită.

(472) (83) Femeia este de obicei nestatornică, fiindcă nicio femeie nu este atât de hotărâtă în privinţa unui lucru încât să nu poată fi cu uşurinţă convinsă să-şi schimbe părerea în scurt timp. Căci femeia este ca ceara topită care poate lua mereu o nouă formă şi se transformă după orice pecete. (84) Nicio femeie nu îţi poate face o promisiune atât de neclintită încât să nu îşi schimbe, la scurt timp, voinţa şi intenţia faţă de cele promise. Sufletul unei femei nu rămâne la fel nici măcar o oră; de aceea, pe bună dreptate Marcianus a spus: „Hai, grăbeşte-te, căci întotdeauna este schimbătoare şi nestatornică femeia” 117. (85) Să nu speri, aşadar, să te bucuri de cele promise de o femeie, dacă nu ai obţinut mai înainte acel lucru. De aceea, nu trebuie să te bizui pe judecăţile civile pentru promisiunile femeilor, ci să vii întotdeauna pregătit cu un sac când ele îţi fac promisiuni. Căci vechiul şi înţeleptul proverb este lipsit de orice greşeală când e vorba de femei: „Nu zăbovi, întotdeauna amânarea dăunează celor ce sunt deja

pregătiţi” 118. (86) Ştim că toate femeile rostesc orice vorbă cu făţărnicie în inimă, fiindcă întotdeauna poartă în inimă altceva decât ceea ce spun cu gura.

(473) Niciun om nu se poate bucura de atâta familiaritate sau afecţiune din partea femeii încât să-i poată cunoaşte tainele sufletului sau <aceasta> să-i vorbească cu încredere. Femeia nu se încrede în niciun prieten şi consideră făţarnic pe oricine; de aceea, stăruie în înşelăciune, rosteşte orice cuvânt cu făţărnicie în inimă şi vorbeşte nedesluşit. (87) Niciodată să nu te încrezi în promisiunea sau în jurământul femeii, fiindcă nu există nicio credinţă la femeie, ci întotdeauna să te străduieşti să-ţi păstrezi faţă de femeie gândul ascuns şi să nu îi dezvălui secretele tale; astfel, vei putea dejuca dibăcia cu dibăcie şi te vei putea feri de înşelăciunile ei. (88) Căci citim că Samson, a cărui probitate este cunoscută tuturor, fiindcă nu a ştiut să-şi ascundă secretele faţă de femeie, a fost înşelat de făţărnicia ei, a fost învins de armata duşmanilor şi luat prizonier, fiind totodată lipsit şi de puterea trupului, şi de vederea ochilor119. Am citit despre nenumărate alte femei care, în mod ruşinos şi făţarnic, şi-au trădat soţii şi iubiţii fiindcă ei nu au ştiut să-şi păstreze ascunse secretele.

(474) (89) Orice femeie este atinsă de viciul neascultării, fiindcă nu există în lume o femeie atât de înţeleaptă şi pătrunzătoare încât, dacă este oprită de la un lucru greşit, să nu încerce din toate puterile să se opună. De aceea, vorba unui înţelept se potriveşte, fără excepţie, femeilor: „Ne ostenim pentru ce e oprit şi dorim mereu ce ne este refuzat” 120. (90) Citim şi despre un bărbat foarte înţelept care avea o soţie nesuferită. Acesta, fiindcă nu voia să o ucidă cu propria mână pentru a nu comite o crimă şi fiindcă ştia că femeia râvneşte cele oprite, a pregătit un vas de mare preţ şi a turnat în el vin din cel mai bun şi mai aromat amestecat cu otravă; apoi i-a spus soţiei: „Preadulcea mea soţie, ai grijă să nu atingi acest vas şi să nu cutezi să bei din această licoare, fiindcă este otrăvitoare şi aducătoare de moarte”. (91) Femeia însă, dispreţuind interdicţia soţului, de îndată ce acesta s-a îndepărtat, a băut din licoarea oprită şi aşa a murit otrăvită. Dar de ce povestim aceasta când ştim lucruri mai însemnate? Oare Eva,

prima femeie, care a fost făcută de mâna divină, nu a pierit din pricina neascultării şi nu a pierdut slava nemuririi, iar prin vina ei nu i-a dus pe toţi urmaşii săi la moarte? Aşadar, dacă vrei ca femeia să facă ceva, vei reuşi porunci**ndu-**i contrariul.

(475) (92) Şi mândria pătează de obicei sexul femeiesc. Căci femeia, îndemnată de mândrie, nu-şi poate stăpâni nici păcatele sau viciile limbii, nici ale mâinii, ci, atunci când e mânioasă, săvârşeşte toate nelegiuirile cu îndrăzneală. Iar dacă cineva ar vrea să înfrâneze o femeie mânioasă se osteneşte în zadar, deoarece, chiar dacă ar lega-o de mâini şi de picioare şi ar supune-o oricărei torturi, tot n-ar putea să o ţină departe de gândurile malefice sau să-i potolească mândria sufletului. (93) Mânia femeii se aprinde la cel mai mic şi neînsemnat cuvânt, ba chiar uneori pentru nimic, iar mândria ei creşte la nesfârşit; nu îmi amintesc că vreunul să fi putut vedea o femeie care să fie în stare să îşi înfrâneze mândria. De la aceste reguli nicio femeie nu este exclusă.

(476) (94) Apoi, orice femeie pare să le dispreţuiască pe celelalte, fapt despre care se ştie că provine doar din mândrie. Căci nimeni nu îl poate dispreţui pe celălalt decât din mândrie. Mai mult, orice femeie, nu doar tânără, ci şi bătrână şi sleită de puteri, îşi dă cea mai mare osteneală să-şi ridice în slăvi propria frumuseţe, iar acest lucru provine doar din mândrie, aşa cum o dovedesc cuvintele înţeleptului care spune: „Semeţia o au toţi, dar mândria însoţeşte frumuseţea” 121. (95) De aici este limpede că femeile nu pot avea moravuri pe deplin alese, fiindcă, aşa cum se spune: „Ivirea mândriei întinează moravurile alese” 122.

(477) Gloria deşartă o stăpâneşte cu putere pe femeie, fiindcă nu se găseşte nicio femeie în lume pe care să nu o încânte mai mult decât orice lauda omenească şi care să nu creadă toate vorbele spuse despre ea, dacă acestea o laudă. (96) Acest păcat se poate vedea şi la Eva, prima femeie, atunci când a mâncat fructul oprit ca să poată cunoaşte binele şi răul. Şi nu **s-**a născut nicio femeie din**tr-**un neam atât de neînsemnat încât să nu afirme că are părinţi aleşi şi că coboară din stirpea unor mari nobili şi care să nu se ridice în slăvi cu toată

înfumurarea. Acestea sunt cele pe care, din slavă deşartă, şi le consideră proprii.

(478) (97) Orice femeie este şi mincinoasă, fiindcă nu există femeie în viaţă care să nu născocească lucruri neadevărate şi să nu scornească fără frică minciuni. Chiar şi pentru un lucru mărunt, femeia minte jurând strâmb, iar pentru un câştig neînsemnat ticluieşte nenumărate minciuni. (98) Mai mult, femeile se străduiesc să-şi acopere toate minciunile cu dibăcie şi obişnuiesc să ascundă vina unei născociri cu născocirea măiastră a altora. Şi nimeni nu poate avea bănuieli atât de grăitoare încât ea să-şi mărturisească greşeala, dacă nu a fost prinsă asupra faptului.

(479) (99) Orice femeie este şi beţivă, adică bea cu plăcere vin. Nu există vreo femeie care să se ruşineze să bea cel mai bun vin de Falernum cu o sută de cumetre **într-**o zi. Şi nu va fi sătulă de atâtea pahare de vin curat încât să refuze altele dacă îi sunt oferite; vinul oţetit i se pare cel mai mare duşman, iar apa îi este, de obicei, dăunătoare. Dar dacă găseşte vin bun neamestecat cu apă, ar prefera să sufere o pierdere din averea sa decât să nu guste din el pe săturate; de aceea, nu există nicio femeie care să nu cadă deseori în păcatul beţiei.

(480) (100) Orice femeie este şi limbută, fiindcă niciuna nu ştie să-şi înfrâneze limba de la bârfe, iar pentru pierderea unui ou să nu strige toată ziua ca un câine care latră şi pentru un lucru neînsemnat să nu tulbure toată vecinătatea. Mai mult, când este împreună cu altele, o femeie nu vrea să-i lase alteia răgaz să vorbească, ci încearcă mereu să spună ea cele ce trebuie spuse şi continuă să vorbească mai mult <decât ceilalţi>; niciodată nu-şi poate obosi vorbind nici limba, nici spiritul. (101) Deseori vedem multe femei care, din dorinţa de a vorbi chiar şi când sunt singure, încep să vorbească cu ele însele şi cu voce tare. Femeia se împotriveşte îndrăzneţ cu vorba şi nu poate încuviinţa niciodată vreunul dintre cuvintele tale, ci întotdeauna se străduieşte să-şi spună părerea în toate.

(481) (102) Apoi, nicio femeie nu ştie să păstreze un secret. Cu cât i se cere unei femei să păstreze ceva în taină, cu atât mai mult se

străduieşte să-l dezvăluie tuturor. Iar până astăzi nu **s-**a putut găsi vreo femeie care să păstreze în taină un secret încredinţat ei, oricât ar fi de important sau chiar dacă **s-**ar părea că poate provoca moartea cuiva. (103) Orice lucru încredinţat în taină unei femei pare să îi ardă acesteia măruntaiele dacă nu dezvăluie secretele din nefericire încredinţate ei. Şi nu poţi evita acest lucru la femei porunci**ndu-**le, potrivit regulii de mai sus, contrariul, fiindcă pe orice femeie o încântă relatarea unor lucruri noi. Prin urmare, ai grijă să-ţi păzeşti secretul de orice femeie.

(482) (104) Orice femeie din lume este şi desfrânată, fiindcă orice femeie, oricât ar fi de vestită prin rangul său, dacă ştie că un <bărbat>, chiar şi cel mai josnic şi nesuferit, este priceput la lucrarea Venerei, nu îl goneşte din patul ei; nici nu există cineva atât de priceput în lucrarea Venerei încât să poată potoli în vreun fel pasiunea unei femei.

(483) (105) Apoi, nicio femeie nu este legată de un iubit sau de soţ prin**tr-**o credinţă atât de curată încât să nu accepte un alt iubit, mai ales când acesta este bogat – de unde se vede că desfrânarea femeii este însoţită de avariţie. Nicio femeie nu este în această lume atât de statornică sau legată de o promisiune oarecare **într-**atât încât, dacă vine un iubitor de plăcere şi o cheamă cu stăruinţă şi pricepere la plăcerile Venerei, să-i refuze <acestuia> rugăminţile ori să se apere de ardoarea lui, cel puţin nu după multe stăruinţe. (106) Iar această regulă este valabilă pentru oricare femeie. Prin urmare, vezi cum trebuie considerată o femeie care, binecuvântată cu prosperitate şi onorată cu un iubit onorabil sau un soţ admirabil, doreşte să aibă parte de plăcerile altui bărbat. Femeia face acest lucru pentru că este foarte stăpânită de desfrâu.

(484) (107) Femeia este înclinată spre orice rău. Oricât de mare ar fi o nelegiuire în această lume, orice femeie o săvârşeşte fără teamă, cu cel mai mic prilej; sufletul femeii este înclinat cu uşurinţă spre orice rău la îndemnul oricui. Apoi, nu există nicio femeie în această lume, nici măcar împărătească sau regină, care să nu-şi irosească toată viaţa în prevestiri şi în tot felul de preziceri vrăjitoreşti, aşa cum fac păgânii,

şi care, cât trăieşte, să nu rămână credulă şi să nu săvârşească neîncetat fărădelegile nenumărate ale astrologiei. (108) Mai mult, femeia nu face niciun lucru pentru al cărui început să nu fie stabilită ziua şi ora <potrivită> şi pentru care arta malefică să nu-şi dea încuviinţarea. Căci nu se căsătoreşte, nici nu înmormântează un mort, nici nu seamănă ogorul, nici nu se mută **într-**o casă nouă, nici nu începe vreun alt lucru dacă nu întreabă mai întâi o prezicătoare şi dacă nu primeşte încuviinţarea vrăjitoarelor. (109) De aceea, preaînţeleptul Solomon, cunoscând toate răutăţile şi fărădelegile femeii, a vorbit astfel despre viciile şi lipsa ei de probitate. Căci a spus: „Nicio femeie nu este bună" 123. De ce, aşadar, Gualterius, cauţi să iubeşti cu atâta înverşunare ceea ce este rău?

(485) (110) În fapt, femeia nu iubeşte un bărbat cu o afecţiune din inimă, fiindcă nu există niciuna care să păstreze credinţă soţului sau iubitului şi a cărei credinţă să nu se clatine dacă apare un alt bărbat. Femeia nu este în stare să refuze aurul sau argintul sau alte daruri oferite, nici să respingă mângâierile trupului ei când i se cer. (111) Dar de vreme ce femeia ştie că nimic nu-l supără mai mult pe iubit ca faptul de a dărui altuia mângâierile trupului său, poţi vedea cu câtă afecţiune îl iubeşte pe bărbat femeia care, din cauza lăcomiei pentru aur sau argint, se lasă în seama unui străin sau necunoscut şi nu roşeşte să tulbure sufletul iubitului cu atâta supărare şi să distrugă podoabele propriei credinţe. (112) Apoi, nicio femeie nu poate fi legată cu lanţul dragostei de un iubit în aşa fel încât, dacă nu primeşte mereu daruri, să nu înceapă să-şi răcească mângâierile obişnuite şi să nu devină curând o străină pentru iubitul ei. Prin urmare, se pare că nu se cuvine ca un om chibzuit să aibă o legătură de afecţiune cu o femeie, fiindcă <aceasta> nu-i împărtăşeşte iubirea şi fiindcă se ştie că <femeia> trebuie osândită ţinând seama de toate argumentele atât de puternice pomenite mai înainte.

(486) (113) Apoi, iubirea pare a fi odioasă <şi din alt motiv, şi anume fiindcă ţine deseori greutăţi nepereche şi îl sileşte întotdeauna pe bărbat să iubească co femeie> pe care nu o poate obţine cu nicio stăruinţă şi care nu-i împărtăşeşte iubirea, de vreme ce nu este atinsă

de săgeţile iubirii. Prin urmare, nu trebuie să te laşi în seama celei124 care te sileşte să ceri cu toată iscusinţa minţii ceea ce ea însăşi face să-ţi fie refuzat. (114) Căci, dacă iubirea ar vrea să fie considerată o stăpână dreaptă, i-ar constrânge pe toţi îndrăgostiţii să iubească doar acea femeie care, după ostenelile cuvenite, le-ar împărtăşi iubirea; de vreme ce nu face acest lucru, pe bună dreptate slujirea ei trebuie refuzată. Nu se pare că ar trebui să iubeşti tovărăşia celui care te duce la război şi care, la începutul luptei, trece la duşmani şi îi ajută să se apere. Nu este folositor, cinstite prietene, să-ţi iroseşti zilele în iubirea pe care, se ştie, am condamnat-o mai sus prin atâtea argumente. (115) Căci, dacă te face să pierzi îndurarea Regelui ceresc, te lipseşte de orice prieten adevărat, îţi smulge toate onorurile acestei lumi, îţi răpeşte orice adiere a unei faime lăudabile, îţi înghite cu nesaţ toate avuţiile şi dacă din ea provin, aşa cum **s-**a arătat mai sus, toate relele, de ce, nebunule, cauţi să iubeşti sau ce bine ai putea obţine care să te poată despăgubi pentru atâtea neplăceri? (116) Ceea ce cauţi cu deosebire în iubire, adică să fii iubit la rândul tău, aşa cum **s-**a arătat mai sus, nu vei putea obţine cu nicio osteneală, fiindcă nicio femeie nu împărtăşeşte iubirea. Prin urmare, dacă te vei strădui să cercetezi cu luare-aminte toate cele ce se întâmplă în iubire, vei putea cunoaşte cu adevărat din ce motiv fiecare este dator să se ferească de iubire cu toate puterile sale şi să calce în picioare poruncile ei.

(487) (117) Prin urmare, învăţătura pe care ţi-o încredinţăm în această cărticică, dacă va fi atent şi riguros cercetată, îţi va înfăţişa un dublu înţeles. În prima parte a cărţii, voind să dăm curs cererii tale naive şi tinereşti şi nevoind să ne cruţăm tihna, ţi-am prezentat arta iubirii, aşa cum ne-ai cerut cu mintea însetată, în formă completă şiţi-o trimitem întocmită **într-**o ordine potrivită. (118) Dacă vei vrea să pui în practică această învăţătură, aşa cum ţi-o va arăta citirea conştiincioasă a acestei cărţi, vei dobândi în întregime toate plăcerile trupului; vei pierde totuşi, pe bună dreptate, îndurarea lui Dumnezeu, tovărăşia celor buni şi prietenia bărbaţilor vrednici de laudă, vei suferi o mare vătămare a bunului tău renume şi nu vei dobândi onorurile acestei lumi. (119) În ultima parte a cărţii am vrut să-ţi dăm sfaturi

pentru binele tău şi am adăugat un întreg tratat – chiar dacă tu nu ai avut niciun temei să-l ceri – ca să-ţi oferim, poate fără voia ta, <şi lucruri bune. Dacă vei vrea să cercetezi cu luare-aminte tratatul nostru, să-l pătrunzi cu priceperea minţii şi să pui în practică învăţătura lui, vei cunoaşte în mod limpede că nimeni nu trebuie să-şi irosească zilele în plăcerile iubirii. Astfel, Regele ceresc îţi va fi binevoitor în toate, vei fi vrednic să ai multe reuşite în această lume, ţi se vor împlini toate dorinţele curate şi demne de laudă ale inimii şi vei dobândi în viitor slava şi viaţa veşnică.

(488) (120) Primeşte, aşadar, de la noi, Gualterius, această învăţătură mântuitoare şi uită deşertăciunile lumii, pentru ca, atunci când va veni Mirele să celebreze nunta cea mare şi se va înălţa un strigăt în noapte, să fii pregătit să-i ieşi înainte cu candelele împodobite şi să intri cu el la nunta divină; şi nu va fi nevoie să cauţi în grabă cuntdelemnul> pentru candela ta, nici, <cumpărând-l prea târziu, nu vei ajunge la casa Mirelui după ce s-a închis uşa, auzindu-i <doar> vocea sfântă125.

(489) (121) Aşadar, Gualterius, străduieşte-te să ai mereu candele împodobite, adică să ai podoabele carităţii şi ale faptelor bune. Aminteşte-ţi să veghezi întotdeauna, pentru ca Mirele, sosind pe neaşteptate, să nu te găsească dormind în păcate. Fereşte-te aşadar, Gualterius, să împlineşti poruncile iubirii şi dă-ţi osteneala să veghezi fără încetare pentru ca, atunci când va veni Mirele, să te găsească treaz, iar desfătarea lumească să nu te facă să dormi somnul păcatului, încrezător în tinereţea trupului şi în întârzierea Mirelui, fiindcă, aşa cum ne-a spusehiar glasul Mirelui, „nu ştim nici ziua, nici ceasul” 126.

(490)